

ଭଦ୍ରାବନର ଜାଦୁକାର ନନ୍ଦ ଓ ସୈଷ୍ଟିକାହାତୀ

ମୁଦ୍ରଣ

ଆର୍. ଭି. ଲେଭିନ୍

ଅନୁବାଦ - ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର ବାସ

ଓଡ଼ିଆବନର ଜାଦୁକର ଜର୍ଜ ଓଲ୍ଡେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ୍

ମୁଦ୍ରଣ : ଆଇ. ଇ. ଲେଭିନ୍
ଅନୁବାଦ : ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ

Rs 30 P 00

INVENTIVE WIZARD : GEORGE WESTINGHOUSE

BY

I. E. Levine

Copyright C 1962, by I. E. Levine.

*Originally published by Macfadden—Bartell Corporation
by arrangement with Julian Messner, Inc.*

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କରଣର ପ୍ରକାଶ ସମୟ : ଏପ୍ରିଲ, ୧୯୭୮

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କରଣର ପ୍ରକାଶକ :

କଟକ ପ୍ରେସ୍ କମ୍ପାନୀ
ଦୀନୁବଜାର, କଟକ-୨

ମୁଦ୍ରାକର : ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର
ଲୋକସାହିତ୍ୟ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କମ୍ପାନୀ, କଟକ-୧

ସୂଚୀପତ୍ର

ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଏକ	ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ	୧
ଦୁଇ	ଦେଶପ୍ରମାଦାଳକ	୨୩
ତିନି	ରେଲଗାଡ଼ିରେ	୪୪
ଚାରି	ଉଦ୍ଭାବକ ଜର୍ଜ	୫୫
ପାଞ୍ଚ	ମାର୍ଗାରେଟ	୭୫
ଛଅ	ବାପୁର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୯୩
ସାତ	ଏସ୍କାରଗ୍ରେକର ଜନ୍ମ	୧୦୯
ଆଠ	ରେଲଖିଲ୍ଡରେ ଯୁଗାନ୍ତର	୧୨୯
ନଅ	କମ୍ପମେଣ୍ଟ ଖାଦନ	୧୪୩
ଦଶ	ଭୁଗର୍ଭରୁ ଶକ୍ତି	୧୫୭
ଏଗାର	ତାରର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ	୧୭୪
ବାର	ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକର ଦୃଶ୍ୟମୟ	୧୮୭
ତେର	ଦୁଇଟି ବିରାଟ ପ୍ରବାହର ସଂଘର୍ଷ	୨୦୪
ଚଉଦ	ଉଦ୍‌ବିଦ୍ୟାତର ଆଘ୍ରସ	୨୧୯
ପନ୍ଦର	ନବୀନ ଯୁଗ	୨୩୭
ଷୋଳ	ଯନ୍ତ୍ର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା	୨୪୭

ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

୧୮୭୫ ମସିହାର ଜୁଲାଇ ମାସ ୧୫ ତାରିଖ । ମଣିଷ ଉପରେ ଗୋଟାଏ କମ୍ବଳ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ ସେ ଯେପରି ଅଶ୍ବତ୍ଥି ଅନୁଭବ କରେ, ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ଶୁଦ୍ଧ କୁହୁଡ଼ି ନିଉପୁର୍ନ ନଗରକୁ ଆବୋଧି ପକାଇଥାଏ । ସହରର ପଥରବସ୍ତୁ ରାସ୍ତାଧାରରେ ଲୋକେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ମାରବରେ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଧାଡ଼ିରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ନେଲିଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଷାକ ମଜନ ଦଶୁଥାଏ । ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଥାନ୍ତି ।

ଆମେରିକାର ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ସରି ଯାଇଥାଏ । ଏହାର ଦୁଇମାସ ପୂର୍ବରୁ କମାଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଥରେ ଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଥିଲା । ତାହାହିଁ ଶେଷ କମାଣ୍ଡ ଧ୍ବନିରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଦ୍ଧରେ ନିଜ ଦେହର ରକ୍ତ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଶେଷରେ ନିଜ ନିଜର ଘରକୁ, ନିଜର ପରିବାର ପାଖକୁ, ନିଜର ବୃଷ କ୍ଷେତକୁ, ନିଜର କାରଖାନାକୁ, ଫେରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ସୈନ୍ୟମାନେ ଏହି ବିରାଟ ନଗରର ସଦର ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଗଲା ବେଳେ କୁହୁଡ଼ିର ଧୂଆଁ ଉଠୁଛି; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେହି ଆନନ୍ଦଧ୍ବନି କରୁନାହିଁ କି ବିଜୟ ଉଲ୍ଲାସରେ ଚିତ୍କାର କରୁନାହିଁ । ରକ୍ତାକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିର କରୁଣ ସ୍ମୃତି ସହିତ ଗୋଟାଏ ମାରବ ବିଷାଦ ମିଶି ଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ କେବେହେଲେ ଆଉ ଫେରି ଆସିବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର କବରକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇଛି ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଧଳା ହୁଣ୍ଡ ଚିହ୍ନ ।

ଠିଆ ବାଗରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ଉପରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ମାଳଗୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଯାଉଥିବା ଏହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କୁର୍ତ୍ତାର ହାତ ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ କଳା ରଙ୍ଗର ଫିତା ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା ଓ ତାଙ୍କ ଆଖି ଲୁହରେ ଛଳଛଳ ଦିଶୁଥିଲା । ସେ ହାତରେ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ ଗୁଣ୍ଟୁଗୁଣ୍ଟୁ ସ୍ଵରରେ କଥା କହିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ କାହାରିକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲାପରି ଜଣା ଯାଉ ନ ଥିଲା । ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପଦଧ୍ଵନି ମଧ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ସ୍ଵର ମିଳେଇ ଗଲା ।

ସେଠାରେ ନୌବାହୁମାର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଜଣେ ଯୁବକ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଏହି ପାରେଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଏହି ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଶେଷରେ ସେ କହିଲେ, “ମହାଶୟ, କିଛି ଭୁଲ ହେଲା କି ?”

ବୃଦ୍ଧ ଉତ୍ତର କଲେ, “ନା ବାପ । ତା ରୁହେଁ । ମୁଁ କେବଳ କହୁଥିଲି ଯେ ଏହି ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁବକ ସତ, କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ଆଖିର ବାନ୍ଧକ୍ୟ ଆସି ଯାଇଅଛି ।”

ଯୁବକ ନାରବ ରହିଲେ । ବୃଦ୍ଧ କିଛି ବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି କହିଲେ, “ତୁମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବାଳକ ମାତ୍ର ।”

ଯୁବକଟି ନିଜର କୈଶୋର ଅବସ୍ଥାକୁ ଲୁଚାଇ ପୌରୁଷ ଦେଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅତି ଯତ୍ନରେ ନିଶି ଦାଡ଼ି ଛୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଗଜୁଡ଼ି ଆସୁଥିବା ନିଶି ଦାଡ଼ି ଉପରେ ଜାଣିଶୁଣି ହାତମାରି ଟିକିଏ ଆହତ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ନା, ମହାଶୟ ! ମୋର ବୟସ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ ।”

“ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ ।” ବୃଦ୍ଧ ଏତିକି କହି ଟିକିଏ ମଧୁର ହସ ହସିଦେଲେ । ସେ କହିଲେ, “ବାପ, ତୁମକୁ ଅପମାନ ଦେବା ଆଜି ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଥିଲା । ଗତ ମାସରେ ତାକୁ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ ପଣିଆନ୍ତା । ସେ ନେଗରଲେର ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇ ଅଛି ।”

ଯୁବକ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ କୁଣ୍ଡାର ହାତ ଉପରେ ଥିବା କଳା ଫିତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । ସେ ଧୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ମହାଶୟ, ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।” ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚାସନା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ପୁଣି କହିଲେ, “ମୋର ଭାଇ ଆଲବର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଗଲ ଶୀତଦିନେ ପ୍ରାଣ ହରାଇ ଅଛି । ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ନିଉୟାର୍କର ଭେଟେରାନ ଭଲଣ୍ଟିଅର କାଭଲିରେ (Newyork Veteran Volunteer Cavalry) ଜଣେ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ ଥିଲା । ଲୁଇସିଆନାର ମାକଲିଅଡ୍‌ସ୍‌ମିଲ୍‌ସ୍ (McLeod's Mills) ଯୁଦ୍ଧରେ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳକୁ ଗୁଳର ଆଘାତରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲା ।”

ବୃଦ୍ଧ କହିଲେ, “ଶବର କାଗଜରେ ସେ ଯୁଦ୍ଧର ବିବରଣୀ ମୁଁ ପଢ଼ିଥିବାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଗୋଟାଏ ଭାଷଣ ରକ୍ତାକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ! ଆଜି ତୁମେ ? ତୁମେ ମଧ୍ୟ କଅଣ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇଥିଲ ?”

ଯୁବକ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, “ନା, ମୁଁ ଠିକ୍ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିକୁ ଯାଇ ନ ଥିଲି । ପୋଟୋମାକ୍ ରଣପୋତମାଳାରେ ତୃତୀୟ ସହକାରୀ ଭର୍ତ୍ତି ନିଅର ଭାବରେ ମୁଁ ଅବସ୍ଥାପିତ ଅଛି । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ମସ୍କୁଟା ଜାହାଜରେ (Muscoota) ଓ ତାହାପରେ ଷ୍ଟାର୍‌ସ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଷ୍ଟ୍ରିପ୍‌ସ୍ (Stars and Stripes) ଜାହାଜରେ କାମ କରିଅଛି । ତାହା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଷୋଡ଼ଶ ନିଉୟାର୍କ ଭଲଣ୍ଟିଅର କାଭଲିରେ (Sixteenth Newyork-Volunteer Cavalry) ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନୌବାହିନୀକୁ ଆସିବାକୁ ନିବେଦନ କଲି ଓ ସେଇଥିରେ ଅଛି । କେବଳ ଜଗୁଆଳି କାମ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାଗ ନେଇନାହିଁ ।”

ବୃଦ୍ଧ ପଚାରିଲେ, “ତୁମ ଘର କଅଣ ଏହି ନିଉୟାର୍କ ସହରରେ ?”

ଯୁବକ ଉତ୍ତର କଲେ, “ନା, ମହାଶୟ ! ଆମଘର ଖେନେକ୍ସାଡ଼ରେ । ଏଇ ଦୁଇ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ବୁକିଂହାମ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଆଜି ସକାଳେ ନିଉୟାର୍କରେ ପହଞ୍ଚିଅଛି । ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଏଠାରେ ମୁଁ ରେଲଗାଡ଼ିକୁ ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଛି । ଆଜି ଉପରବେଳା ଗାଡ଼ି ଚାଲିବ ।”

ବୁଦ୍ଧ ଏହି ଭିନ୍ନଭାବୁ ଯୁବକକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଶରୀର ବଳିଷ୍ଠ, ଚେହେରାଟି ସୁନ୍ଦର ଓ ମାଳ ଆଖି ଦୁଇଟି ନିଶ୍ଚୟତାର ପରିଚ୍ଛାପକ । ସେ କହିଲେ, “ତୁମକୁ ଦେଖିଲି କ୍ଷଣି ମୋର ନିଜ ପୁଅ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଛି । ତୁମ ପ୍ରତି ମୋର ସ୍ନେହ ଜାତ ହେଉଛି । ତୁମର ନାମ କ’ଣ ?”

“ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗଫାଉସ ।”

ବୁଦ୍ଧ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗଫାଉସ, ତୁମକୁ ଦେଖି ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲି । ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି, ସୁଖରେ ରହ, ମୁଁ ତୁମ ନାଟି ମନେ ରଖୁଛି, ଆଉ ଦ୍ଵିଏକ ଦିନେ ଶୁଣିବି ତୁମେ ଜଣେ ବଡ଼ ଲୋକ ହୋଇଛ ।”

ବୁଦ୍ଧ ଏହିପରି କହି ବିଦାୟ ନେଲେ । ଲୋକଗହଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ କେଉଁଆଡ଼େ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ପରେ ଯେତେବେଳେ ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗଫାଉସ୍ ଗାଡ଼ରେ ବସିଲେ ସେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତ ନିଜର କଥାବାର୍ତ୍ତା ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କଲେ । ସେ ଯେତକ ଚିନ୍ତା କଲେ ସେତକ ଶ୍ରାବ ବିସ୍ତ୍ରଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ଯୁବ ଶେଷ ହୋଇଥିଲେହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଉପରେ ତାର ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ରଖିଦେଇ ଯାଇଛି । ନିଜର ଭାଇ ଆଲବର୍ଟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ କୁଟି ନେଇ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମାଆଙ୍କ ଆଖିରେ ଯେଉଁ ଗଭୀର ଶୋକର ଚିହ୍ନ ସେ ଦେଖିଥିଲେ, ତାହା ଭୁଲି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗଫାଉସ ପରିବାରଟି ବେଶ୍ ବଡ଼ । ଘରେ ପାଞ୍ଚଟି ପୁଅ ଓ ତିନୋଟି ଝିଅ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲବର୍ଟ ସେ ପିତାମାତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଦରର ପାତ୍ର ଥିଲେ, ଏହା ନିଶ୍ଚୟତା । ଆଲବର୍ଟ ବଡ଼ ଧୀରସ୍ଥିର ଓ ମଧୁରଭାଷୀ । କେଉଁ ସମୟରେ କେଉଁ କାମ କରିବା ଉଚିତ, ତାହା ସ୍ଥିର କରି ପାରିବା ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତିଗତ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ କେବେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ୁନ ଥିଲେ । ମିସେସ୍

ଓପ୍ରେସ୍ଡ ଜହାଜସ ଅନେକ ସମୟରେ କହୁଥିଲେ, “ମୋ ଆଲବର୍ଟ ଗୋଟିଏ ସୁନାପୁଅ । ଜନ୍ମ ହେଲା ଧନୁଁ ସେ ମୋତେ ମୁହଁରେ ହେଲେ ଅଡୁଆରେ ପକାଇ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ସେ ନିଜେ କିମ୍ବା ଆନ୍ୟ କୌଣସି ଭଲ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଯାଇଥିଲେ ପିତାମାତାଙ୍କର ଏତେ ଶରୀର ଦୁଃଖ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଯୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଘାତ ନ ପାଇ ଅସ୍ତତ ଶରୀରରେ ଫେରି ଆସିଥିବାରୁ ଜର୍ଜ ନିଜକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅପରାଧୀ ମନେ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ସବୁ ଭଲ-ଭଉଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ହିଁ ଏକା ପିଲାଦିନେ ବାପମାଆଙ୍କ ମନରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ କଥା ଅଛି—ଭଲ ମଣିଷ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ମରନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ଏଥିରେ କିଛି ସତ ଅଛି । ତାହା ହୋଇନଥିଲେ ଆଲବର୍ଟ ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିବାର କାରଣ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ଜର୍ଜ କେଉଁ ଭାଗ୍ୟବଳରେ ଏକବାରେ ଅସ୍ତତ ଶରୀରରେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଫେରିଆସିଲେ ?

ରେଲଗାଡ଼ର ଇଞ୍ଜିନ ଧସ୍‌ଧସ୍ ଶବ୍ଦ କରି ମୁଣ୍ଡରୁ ଧୂଆଁ ଉଡ଼ାଇ ସ୍ଟେସନରୁ ବାହାରିଲା । ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ଯୁବକ ଜର୍ଜ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ବସି ଏହିପରି ଚିନ୍ତାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ସେ ଝରକାବାଟେ ବାହାରର ମନୋହର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ମନ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିଛିସମୟ ପରେ ସୁନ୍ଦର ହଠସନ ନଦୀର ପ୍ରସ୍ଥପଟେ ଥିବା ବାଡ଼ର ବଡ଼ବଡ଼ ଗୋକିଆ ଖୁଣ୍ଟ ସବୁ ରେଲଗାଡ଼ର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଦେଖାଗଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁ ଆସିଥାନ୍ତି । ସକାଳୁଆ କୁହୁଡ଼ି ଉଭେଇ ଯାଉଥାଏ । ହଠସନ ନଦୀର ଜଳ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କରଣ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଥାଏ । ସତେ ଯେପରି କି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରଖି ପଡ଼ୁଛି ! ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଯେପରି କି ଗୋଟିଏ କଳ୍ପନାର ବସ୍ତୁ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା ! ଦୀର ଯୁବକଙ୍କୁ ଏହିଦୃଶ୍ୟ ଏକବାର ମୁଗ୍ଧ କରି ଦେଲା ।

ନିଉପୁର୍କ ରାଜ୍ୟର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତଭାଗରେ ସବୁଜ ପାହାଡ଼ ଓ ଚୂପେଲି ଝରଣାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ କପରି ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ କଟାଇଥିଲେ, ତାହା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ବିଜ୍ଞରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ରୂପଜଳା ଘରର ଅଗଣାରେ ସେ କପରି ଖେଳୁଥିଲେ, ସେହି ଅଗ୍ନିତ ସ୍ତୁତ ଭାବ ମନରେ ଜାରି ରହିଥିଲା । ଏହି ଘରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ତାହା ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଘର ଓ ଘରର ଗୁରୁପାଖ ପଡ଼ିଆକୁ ସେ ନିଜର ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲେ ।

ନିଉପୁର୍କ ରାଜ୍ୟର ମନୋହର ଗୋହାରି ଉପତ୍ୟକା ମଧ୍ୟରେ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ବିଜ୍ଞ ଗୋଟିଏ ସ୍ତୁତ ଗ୍ରାମ । ଗୋହାରି ଓ କୋବଲହଲ ନଦୀ ଦ୍ଵୟର ସଙ୍ଗମ ନିକଟରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଗ୍ରାମରେ ୧୮୭୭-୮୮ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୭ ତାରିଖ ଦିନ ମାଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗ-ହାଉସିଙ୍ଗର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମର ପରେ ପରେ ସେ ଉଚ୍ଚ ସ୍କୁଲରେ ଯେଉଁ କୁଆଁ କୁଆଁ ରାବ କରିଥିଲେ, ସେଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଥିଲା ଯେ, ଏ ପିଲାଟି ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ହେବ ।

ସେତେବେଳକୁ ଘରେ ତିନୋଟି ପୁଅ ତିନୋଟି ଝିଅ ଥିଲେ । ତେଣୁ ନୂଆ ପୁଅଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ମିଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସି ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏମେଲିନ୍ ଉତ୍ତରାକର ଘରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦେଖାଯାଇ ନ ଥିଲା । ମାଆଙ୍କ ଲବ୍ଧ ଅନୁସାରେ ପିଲାଟିର ନାମ ଦିଆଗଲା, ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସି । ସୋକହଲେ ଯେ ବାପାଙ୍କ ନାମ ଯାହା, ପୁଅଟିର ନାମ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହେବ ।

ସେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଲେ, “ପିଲାଟିର ଚେହେରା ଠିକ୍ ତୁମର ଚେହେରା ପରି । ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ ଏଇଟିର ସଙ୍ଗେ ମୋର ବା ଆମ ବଂଶର କାହାରି ଚେହେରାର ମେଳ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ତୁମର ଦେହର ଗଢ଼ଣ ପରି ତାର ଦେହର ଗଢ଼ଣ । ଆଖିକ ଗୁଡ଼ିଲେ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି ଯେ ତାର ମଧ୍ୟ ତୁମ ଭଳି ମନର ଦୃଢ଼ତା ଅଛି ।

ମିଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଜହାଉସ ଜଣେ ଘରକାସ୍ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାଙ୍କର ଭକତା ଛଅ ପୁଅରୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ସେ ପତ୍ନୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଲଜରେ ଦାନ୍ତ ଗପି ଟିକିଏ ହସିଦେଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦମନା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶରୀରରେ ପୁଅ ପୁରୁଷଙ୍କର ଜର୍ମାନ ରକ୍ତ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ଭେରମଖରେ ଶିକ୍ଷାଘ୍ରାଷା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁଅବର୍ଗୀ ଦୁଇ ଚୁରୁଷ ନିଜ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଆମ୍ଭ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଓ ଦୃଢ଼ତା ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୁଦ୍ଧେ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଭେରମଖର ନର୍ଥପାଉନଲଠାରେ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ଏମେଲିନ୍ ଭେଡ଼ରଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଏମେଲିନ୍ ସେତେବେଳକୁ ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ । ତାଙ୍କର ପିତା ମାତା ଭର୍ତ୍ତ ଓ ଇଂରେଜ ଥିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରେ ଏହି ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଣୟ ଜାତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୩୧ ମସିହାରେ ଦୁହେଁ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ । ବିବାହର ଅଳ୍ପକାଳ ପରେ ମିଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓ ଏମେଲିନ୍ ନିଜର ଥିବା ସାମାନ୍ୟ ଜନସମ୍ପଦ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ଲଦି ଓହ୍ଲି ଓ ସୀମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାତ୍ରା କଲେ । ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଦୁର ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ପ୍ରବଳ ଜନରବ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ଯେ ଓହ୍ଲି ଓ ସୀମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକ ଅକ୍ଳେଶରେ ସୁନା ଫଳାଇ ପାରିବ । ସେତେବେଳକୁ ନୂଆ ହୋଇ ଏହି ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳକୁ ବାଟ ଫିଟିଥାଏ । ଜର୍ଜ ସମ୍ପାଦି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ; ମାତ୍ର ତେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ଏହି ଜନରବଟି ଅତରଞ୍ଜନ ମାତ୍ର । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ପାହାଡ଼ିଆ ଏବଂ ଏଠାର ଜଳବାୟୁ ଏମେଲିନ୍ଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅନୁକୂଳ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଠାରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କଟାଇବା ପରେ ସେ ପୁଣି ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ମିଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଜହାଉସ କୃଷକ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମିଥିଲେ ଓ କୃଷିକର୍ମ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଓହ୍ଲିଓରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମୟରେ ସେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଦକ୍ଷତା ଅଛି । ଅସୀମ ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦୃଢ଼ତା ସହକାରେ ସେ ବଡ଼େଇ କାମ ଓ ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କାମ ଶିଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ

ସେ ନିଜେ ନିଜର ଗୁରୁ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଅଭିଳାଷ ଥିଲା ଓ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସେ କେବଳ ନିଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ୧୮୩୭ମସିହାରେ ଓହ୍ଲିଓ ତ୍ୟାଗ କରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ସେ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଧରବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ।

ଓହ୍ଲିଓରୁ ଫେରିଲାବେଳକୁ ସେମାନେ ସେଠାରେ ବ୍ରଜରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ । ନିଉପୂର୍ବର ଆଲବାନିଠାରୁ ୩୭ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରାମଟି ଅବସ୍ଥିତ । ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଗ୍ରାମଟିରେ ବୁଲି ଉତ୍ତମରୂପେ ଦେଖିଲେ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ଯେ ଏହି ଗ୍ରାମଟି ଗୋଟିଏ ଉଦ୍‌ବର ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ସୁନ୍ଦର କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ କେ ତାଟି ସ୍କୁଲ, ଚର୍ଚ୍ଚ ଓ କେତୋଟି ନୂଆ କାରଖାନା ମଧ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖାଗଲା ।

ଶେଷରେ ସେ ମନେ ମନେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଘୁରି କରି ପତ୍ନୀଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଏମେଲିନ୍, ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବାସ କରି ପରିବାର ଚଳିବା ପାଇଁ ଏଇଟି ଗୋଟିଏ ଅତି ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ । ଆମେ ଏଇଠାରେ ବସବାସ କରିବା ।” ଏମେଲିନ୍ ଓହ୍ଲିଓଠାରୁ ଏତେ ବାଟ ଆସି କ୍ଲାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସେ ଏହି ଓହ୍ଲିଓରେ ସନ୍ତତ ହୋଇଗଲେ ।

ସେମାନେ ଖଣି ଏ ଜମି ବାଛି ନେଲେ । ସେଥିରେ କେତେକ ଛୋଟ ପକ୍କା ଘର ଥିଲା । ସେହି ଘରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରୁ ଗୋଟିକର କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦେଇ ଜର୍ଜ ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ କଲକବ୍‌ଜାର ଦୋକାନ ଖୋଲିଦେଲେ । ଗ୍ରାମଟି କୋବଲ୍‌ହୁଲି ଓ ଶୋହାରି ନଦୀଦ୍ୱୟର ମିଳନ ସ୍ଥଳରେ ଥିବାରୁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଜଳୀୟଶକ୍ତି ମିଳିବାର ସୁବିଧା ଥିଲା । କେତୋଟି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟରେ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତି ହେଲା । ସେ ଆଖପାଖରେ ଥିବା କାରଖାନାମାନଙ୍କର (Mills) କଲକବ୍‌ଜା ମରାମତି କରୁଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ବ୍ୟବସାୟରେ କେତେକ ଶାଖା ଖୋଲିଲେ ଏବଂ କୃଷକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ଉପକରଣ ତିଆରି କଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଶସ୍ୟକୁ ଅଲଗା କରିବା ପାଇଁ, ଶସ୍ୟକୁ ଏକତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୃଷିଯନ୍ତ୍ର ସବୁ ତିଆରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବ୍ୟବସାୟର ପରିସର ବୁଦ୍ଧି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିବାରରେ ଲୋକ ସଖା ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲା । ୧୮୪୭ ମସିହାରେ ମିଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସର ଜନ୍ମବେଳକୁ ଜ.ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଏଣୁ କୋ କର ଖ୍ୟାତ ସେହି ଉପତ୍ୟକାର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା । ତିନି ପୁଅ ଓ ତିନି ଝିଅକୁ ଘେନି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଓ ମିସେସ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ବ୍‌ଜର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ପରିବାରରୂପେ ଗଣ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ।

ମାଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସର ଜନ୍ମ ପରେ ଏହି ପରିବାରର ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ, ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲା । ଅନ୍ୟ ଛଅଟି ଯାକ ପିଲା ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତ ଓ ଧୀରସ୍ଥିର ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଆରୁର ବ୍ୟବହାର ଖୁବ୍ ଉଦ୍ବୋଧିତ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଆଲବର୍ଟ ନିଜର ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟ ଭାଇ-ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାଷ୍ଟର ଜର୍ଜ ଏମାନଙ୍କ ପରି ନ ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମରୁ ବଡ଼ ଏକକିନ୍ଦିଆ ଡେକସ୍‌ଟ୍ରୀ ଓ ବଦମିଜାସୀ ଥିଲେ । ସେ ବାପା-ମାଆଙ୍କର ଶୟନକୁ ଆଦୌ ମାନୁ ନ ଥିଲେ । କିଛି ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲାକ୍ଷଣି ସେ ଚାହା ଦାବି କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାହା ଦିଆନଗଲେ ରୋଗରେ ମୁକ୍ତି ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ସେ କାନ୍ଦି ଚିତ୍କାର କରି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟୁଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତ ବାହାର ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ମାଷ୍ଟର ଜର୍ଜଙ୍କର ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବା ବୟସ ହେବାରୁ ବାପମାଆ-ଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ବଣା ହୋଇଗଲା । ମିସେସ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ହତାସ ଭାବରେ ସ୍ଵାମିଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଏ ପିଲାକୁ ଘେନି ମୁଁ କଅଣ କରିବି ଠିକ୍ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆମେ ତ ଆଉ କାଳକଯାକ ତା କଥା ରଖି ତଳ ପାରିବା ନାହିଁ । କୌଣସି କଥାରେ ତାକୁ ମନା କଲେ କ୍ଷଣି ସେ ରାଗି ଉଠି ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରୁଛି । ତାର ଏହି ରୋଗକୁ କିପରି ସହିବାକୁ ହେବ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଯେବେ ସେ ସ୍କୁଲରେ ସେହିପରି କରେ ତେବେ ଶିକ୍ଷକ ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ସ୍କୁଲରୁ ବାହାର କରି ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେବେ ।”

ଏହି ପୁଅର ବ୍ୟବହାରକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ବାପାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ବିଷମ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ଯାହା ହେଉ, ଏତିକି ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଜନ୍ମିଲା । ଏହାର ନାମ ଦିଆଗଲା ହର୍ମାନ । ସେ ସବା ସାନ ପୁଅ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହାପାଇଁ ମାଆଙ୍କୁ ଅଧିକ ସମୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ବାପା ଦେଖିଲେ ଯେ ଜର୍ଜଠାରେ ତାଙ୍କର ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଅଛି । ଶରୀର ଗଠନ ଦିଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେ ତାର ବାପାଙ୍କ ପରି ଥିଲା । କଅଁଳିଆ ଗୁରୁଗଛ ବଢିଲା ପରି ସେ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଉଚ୍ଚତାରେ ସେ ତାର ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବଳି ଯାଇଥିଲା । ତାର ମୁହଁର ଚେହେରା ଓ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ତାର ବାପାଙ୍କ ମୁହଁର ଚେହେରା ଓ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ସହିତ ମିଳି ଯାଉଥିଲା । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସେ ଯେପରିକି ବାପାଙ୍କ ଆତ୍ମାଭିମାନ ଓ ମନର ଦୃଢ଼ତାକୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂଚକ ପାଇଥିଲା । ବାପାଙ୍କ ପରି ତାର ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ଶକ୍ତି ଓ ମନର ସ୍ବଧୀନତା ଥିଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ଵାରା ସ ମନମଧ୍ୟରେ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଜର୍ଜ ଦୁହେଁଯାକ ଠିକ୍ ଏକାପରି । ପୁଅଠାରେ ନିଜର ଗୁଣସବୁ ଦେଖି ସେ ସବୁକୁ ମାନିଯାଉଥିଲେହେଁ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ପୁଅ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ଥିଲେ ଓ ତା ଉପରେ ଗୁରୁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ତଥାପି ବେଳେବେଳେ ସେ ପୁଅର ମତିଗତ ବୁଝିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଉଥିଲେ । ପୁଅ ସହିତ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରି ସେ ତାକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ କିଛି ଫଳ ହେଉନଥିଲା ।

ଦିନେ ସେ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ପୁଅକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, “ତୁ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ କଥା ମାନୁନାହୁଁ ବୋଲି ଲୋକେ ଜାଣିଲେ କଅଣ ଭଲ ହେବ ? ପୃଥିବୀର ତୋତେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ତୁ ସବୁବେଳେ କଦାପି ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଚଳି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ମାଆ କନ୍ୟା ମୁଁ ତୋତେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ମନା କରିବୁ, ସେତେବେଳେ ତୁ ଆମ କଥା ମାନିଯିବା ଉଚିତ । ତୋର

ଭାଇଭଉଣୀମାନେ ଏହିପରି ମାନୁଛନ୍ତି; ତୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭଦ୍ରାସବରେ ଆମ କଥା ମାନିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ।”

ବାଳକ ଜର୍ଜ ଏହି ଉପଦେଶକୁ କୃତକ୍ତ ମାନୁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ପୁଅ ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବାର ଦେଖି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିନ୍‌ହାଉସ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେ କରିବାକୁ ବସନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳକୁ ପୁଅର ସେହି ପୂର୍ବ ପ୍ରକାରର ଅଦମ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଦିଏ । ହୁଏତ; ସେ ଗୋଟିଏ ଖେଳନା ବା କୌଣସି ମିଠେଇ ଲାଗି କିଛି ଧରୁଥିଲେ । ମାଆ ଯେବେ ମନା କରିଦେଲେ ତେବେ ସେ କାନ୍ଦି ଅଥବା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା, ତାର ଚିତ୍କାରରେ କାନ ଅତିକ୍ରମ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା ।

ଶେଷରେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିନ୍‌ହାଉସ ଆଉ ସହ୍ୟ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅଭିମାନ ଥିଲା ଯେ ଶାଶୁରିକ ଦଣ୍ଡ ନ ଦେଇ କେବଳ ସ୍ଥୁଳତର୍କ ଦ୍ଵାରା ନିଜର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାର ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ଅଛି । ବାପା ଟିକିଏ କୁଟିଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଦେଲେ କିମ୍ବା ପଦେ କଥା କହିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ନିଜ ନିଜର ଭୁଲ ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ । କୃତକ୍ତ ଥରେ ଅର୍ଥେ ସେ ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ଲଗାଇଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଜର୍ଜକୁ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ କଠୋର ମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଦିନେ ଜର୍ଜ ପଡ଼ିଶା ଘରର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୁଅ ସହିତ କଳି ଲଗାଇଲା । ଦୁହେଁଯାକ ଏକା ବସ୍ତ୍ରର ହେଲେହେଁ ଜର୍ଜ ତାହାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଡେଙ୍ଗା ଓ ବଜ୍ରୀୟ ଥିଲା । କଳି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ସାନ ପିଲାଟି ଜର୍ଜ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ କହିଲା, ମୁଁ ତୋ ସାଥରେ ଲଢ଼େଇ କରିବି ନାହିଁ, କାରଣ ତୁ ପାଗଳ; ବେଳେବେଳେ ତୋର ଚେତା ରହେ ନାହିଁ । ମୋ ବାପାବୋଉ ଏହା କହୁଥିବାର ମୁଁ ଶୁଣିଛି ।

ଏଥିରେ ଯେ କି ପ୍ରକାର ଅପମାନର କଥା ଅଛି, ତାହା ବିଚାର ନ କରି ଜର୍ଜ ଭାବିନେଲା ଯେ ପିଲାଟି ତାକୁ ଘୋର ଅପମାନ ଦେଉଛି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଲାଟିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି, ମାଡ଼ ମାରି ତଳେ

ପକାଇଦେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଆଲବର୍ଟ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ରହି ଦୁହଁଙ୍କର କଳ ଦେଖୁଥିଲା । ସେ ଦୌଡ଼ ଆସି ଦୁହଁଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିଦେଲା । ଜର୍ଜ ପିଲଟିର ଆଖି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଘାତ କରିଥିଲା ।

ସାନ ପିଲଟିର ବାପମାଆ ଆସି ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍‌ଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍‌ ଏଥୁ ପୂର୍ବରୁ ପୁଅର ଅନେକ କଥା ସହି ଯାଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ଆଉ ସହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସେ ରାଗିଯାଇ ପୁଅକୁ କହିଲେ, ଜର୍ଜ, ତୁ ସେ ପିଲକୁ ମାରିଲୁ କାହିଁକି ?”

“ସେ ମୋତେ ପାଗଳ ବୋଲି କହିଲା ।”

“ଖାଲି ଏତକ ପାଇଁ ତୁ ତାକୁ ମାଇଲୁ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ହଁ” । ଏତକ କହି ସେ ତାର ନିଜର ପରାଜୟରେ ଓଠ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା; କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସେ ପିଲଟିର ଏହି କଥାରେ କି ଘୋର ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା, ତାହା ବାପାଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବାପା ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ରାଗରେ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ତୁ ତାଠାରୁ ବଡ଼, ବଢ଼ିଆ ମଧ୍ୟ । ତୁ ତାର ଆଖି ଉପରେ ମାଡ଼ ଦେଇ ଥିବାରୁ ତା ଆଖି କଳାପଡ଼ିଯାଇଛି । ଆଲବର୍ଟ ଲେଡେ ଅଟକାଇନଥିଲେ ତୋର ଆଘାତରେ ତାର ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତକ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଜର୍ଜ ତୁ କଣ ଶବ୍ଦକୁ ଯେ ତୋର ଏ ପ୍ରକାର ଦୋଷକୁ ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ରହିବି ?”

ଜର୍ଜ ଅତି ନମ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ନା ବାପା ।”

“ତାହାହେଲେ ମୋ ସାଥରେ ଘୋଡ଼ାଖାଳାକୁ ଚାଲ ।”

ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍‌ ପଥର ବସ୍ତ୍ର ହୋଇଥିବା ରସ୍ତାଉପର ଦେଇ ଟେବୁଲ୍‌ ପାଖକୁ ଚାଲିଲେ । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲା ।

ସେତେବେଳେ ତାର ମନ ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଭାବର ବିବିଧ ମିଳନ ଘଟିବାର ସେ ଅନୁଭବ କଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି, ଦୁଇ ଅଭିମାନ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ଭୟ ।

- ୧ -

ଘୋଡ଼ାଶାଳରେ ପହଞ୍ଚି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଘୋଡ଼ା ଚାଳକ ଧରି ଜଙ୍ଗକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିବାକୁ କହିଲେ । ଜଙ୍ଗ ମାରବରେ ଏହି ଆଦେଶ ପାଳନ କଲା ।

‘ପଟ୍ଟ ।’

ଚାଳକର ପାଦାଘାତ ଜଙ୍ଗ ଦେହରେ ବାଜିଲା । ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଶାଶ୍ୱତକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅପେକ୍ଷା ଭୟାବ୍ଧ ଏହି ନିୟମର କାରଣ ଥିଲା । ତାର ବାପା ବିରକ୍ତରେ ଜଙ୍ଗର ଗର୍ଜନ କରୁଥିବାର ଶୁଣିପାରି ସେ ଉପରକୁ ଅନାଇଲା; ଦେଖିଲା ସେ ଚାଳକଟି ଦୁଇଗଣ୍ଡ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଅଛି ।

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଉଠି ଚାଳକଟିକୁ ନିରେଖି ଚାହିଁଲେ । ତାହା ଜଙ୍ଗ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ନିଜର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ସାହାଯ୍ୟରେ କାନ୍ଥରେ ଝୁଲୁଥିବା ଏକ ଲଗାମ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇ କହିଲା, “ବାପା, ଏଇ ଲଗାମଟା ଆଣି ବ୍ୟବହାର କର । ଏଇଟି ଖୁବ୍ ମଜଭୁତ, ଭାଙ୍ଗିଯିବ ନାହିଁ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଅନେକ ବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ତାର କଥା ଶୁଣି ସେ ହସିବେ କି କାନ୍ଦିବେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କଥା କହିବାକୁ ତାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ପରି ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଧୀର ଭାବରେ କହିଲେ, “ନା ଆଜି ଚୋଟେ ଆଉ ମାଡ଼ ଦେବ ନାହିଁ ।”

ଜଙ୍ଗ ଝୁଲୁରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ବେଳକୁ ତାର ପିଲା ଦିନର ରଗ ଆଉ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ସେ ସହଜେ ରାଗି ଯାଉଥିଲା । ତାର ନିଜ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଓ ଝୁଲୁର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାମାନେ ତାର ଅଭିମାନ

ଦେଖି ତାକୁ ଚିତ୍ତେଇବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ଆଖପାଖର ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଉପହାସର ପାତ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ତାକୁ ଥଟ୍ଟା କଲା-ବେଳକୁ ସେ ନିଜକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ବା ହାତମୁଠା କରି ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଅନେକ ଥର ଲଢ଼େଇ କରି ବଡ଼ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ମାଡ଼ ଖାଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲା ଯେ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହଲେ ସେମାନେ ତାକୁ ଉପହାସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ସେହିଦିନଠାରୁ ଜର୍ଜ ନିଜର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମୟ କଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଆରେ ବୁଲି ରୁରିଆଡ଼ ଦେଖୁଥିଲା ଏବଂ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ବ୍ରଜର ନିକଟରେ ଥିବା ଝିରଗାଗୁଡ଼ିକ ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିଲା । ବସନ୍ତ ଋତୁର ଶାନ୍ତମୟ କାଳରେ ଦିନେ ଦିନେ ସେ ଗୁପ୍ତା ଶୀତଳ ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ଶୋଇ ମାଲ ଆକାଶକୁ ଅନାଇ ରହୁଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରକୃତର ବିରାଟ କୌଶଳ ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଏଥିରେ ସେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲା, ସେପରି ଆନନ୍ଦ ସେ ଆଉ କାହିଁରେ ପାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ପକ୍ଷୀମାନେ କାହିଁକି ଆକାଶରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଉଡ଼ି ପାରୁଛନ୍ତି ? ମାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ମଞ୍ଜି ପୋତି ଦେଲେ ସେଥିରୁ କିପରି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗଛ ହୋଇ ଫଳ ଧରୁଛି ଓ ପୁଣି ସେ ଫଳରୁ ଗଛ ହେଉଛି । ଏ ସବୁ ହେଉଛି କିପରି ? ଏହିପରି ପ୍ରଶ୍ନ ତା ମନରେ ଜାଗି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଶୁଣୁଥିଲା ଯେ ବଡ଼ ହେଲେ ସେ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଜାଣି ପାରିବ ।

ସ୍କୁଲରେ ଗଣିତ ଓ ଚିନ୍ତାକ୍ଷମ ଛାତ୍ର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ଦେଖା ଯାଉ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଏହି ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ ସେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ବଳି ଯାଉଥିଲା । ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ ତାର ପତା ବିଷୟରେ ତା ବାପ ମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିଲେ ।

ସେମାନେ ଦୁଃଖ କରି କହୁଥିଲେ, “ଜର୍ଜର ଯେ ଶିଖିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ତାହା ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସେ ଆମ ସ୍କୁଲର ଖୁବ୍ ନୁହଁ ମାନ୍

ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ସେ କେବଳ ଗଣିତ ଓ ଚିନ୍ତାକ୍ଷର ପ୍ରଭୃତି କଳା ବିଦ୍ୟା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଯତ୍ନ କରୁନାହିଁ ।

ପ୍ରାୟ ଏହି ସମୟରେ ବାଳକ ଜର୍ଜ ନିଜ ବାପାଙ୍କ କଲକର୍ତ୍ତା ଦୋକାନରେ ଥିବା ବିସ୍ମୟକର ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ତାନ ପାଇଲା । ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାର କାରଣ ଅଛି । ତାର ଭିନ୍ନ ବଡ଼ ଭାଇଯାକ କେହି କଲକର୍ତ୍ତା ପ୍ରତି ଆଦୌ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁ ନ ଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଭାଇ ଜେ'ର ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା ଦିଗରେ ଖୁବ୍ ମନ ଥିଲା । ତା ତଳ ଭାଇ ଜନ୍ ଧର୍ମ ଓ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ମନ ଦେଉଥିଲା । ସାହିତ୍ୟ ଆଲବର୍ଟର ପ୍ରିୟ ବିଷୟ ଥିଲା । ସେ ବଡ଼ କୌଶଳରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ପାରୁଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଭଲ ଓକିଲ ହେବ ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା । ହର୍ମାନ ତ ଶିଶୁ । ଶିଶୁର ଖେଳ ଛଡ଼ା ଆଉ କେଉଁ ବିଷୟରେ ସେ କୃତଜ୍ଞ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତା ?

ଗୁଲି ଶିଖୁଥିବା ବେଳୁ ଜର୍ଜ ତାର ବାପାଙ୍କ ଦୋକାନରେ କଲକର୍ତ୍ତା ଦେଖି ଏକବାରରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏବେ ବିଭିନ୍ନ ହତୁଆର ଓ ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ସେ ଜାଣି ପାରିଲା । ଏ ସବୁର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଣେ ଜଣେ କୌଶଳୀ କାରିଗର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାର ଦେଖି ସେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା । ସେ ଆଉ ପଡ଼ିଆକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲା ନାହିଁ କି ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ସେ ବାରମ୍ବାର ବାପାଙ୍କ ଦୋକାନକୁ ଗଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଦ୍ଧର ଶବ୍ଦ ତା କାନକୁ ସଙ୍ଗୀତର ମଧୁର ସ୍ୱର ପରି ଜଣା ଯାଉଥିଲା । ତତଲା ଲୁହା ଓ ଚର୍ଚ୍ଚିର ଗର ତାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ।

ହତୁଆରମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଶିଖାଇ ଦେବାକୁ ସେ ବାପାଙ୍କୁ ଶେଷେ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଶେଷରେ ବାପା ଏଥିରେ ରାଜ ହେଲେ କିପରି ନିରାପଦରେ ଓ ଠିକ୍ ଭାବରେ ହତୁଆର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଜର୍ଜକୁ ଶିଖାଇ ଦେବାର ଭାର ସେ କେତେକ ଅଭିଜ୍ଞ କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଜର୍ଜ ଏ ସବୁ ଶୀଘ୍ର ଶିଖିଗଲା । ଅଳ୍ପ କେତେକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସହଜ ନକ୍ସା ଦେଖି ତାର

ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାରିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ର ବସାଇ ସେଥିରେ ଅନେକ ସହଜ କାମ କରି ପାରିଲା ।

ଦେକାନ୍ତର କର୍ମଶୂଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରଥବୋନ ବୋଲି ଜଣେ ଫୋରମ୍ୟାନ ଥିଲା । ତାର ସ୍ୱଭାବ ଅତି ଉତ୍ତମ । ପିଲାଟିର ଯନ୍ତ୍ର-ବିଦ୍ୟାପ୍ରତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଅନୁରାଗ ଦେଖି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇଗଲା । ଦର୍ଶିବ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଏକ କୋଣରେ ସେ ପିଲାଟି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେଟ୍ କାରୁଖାନା କରିଦେଲା । ତାହାହେଲେ ସେ ଯେଠାରେ ତାର କୌତୁକ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରୁବ । ଏହା ପରେ ଜର୍ଜ ଉପରଓଲ୍‌ଟିସାକ ଏହିଠାରେ କଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟ୍ରେଟ୍ ପାଣିଚକ (Water wheel) ଟ୍ରେଟ୍ ବନ୍ଧୀୟ ଯନ୍ତ୍ର (Steam Engine) ପ୍ରଭୃତି ନାନାପ୍ରକାର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଜନସ ତିଆରି କରି ଯେ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭକଲା ।

ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଦେଖିପାରିଲେ ଯେ ପ୍ରତିଦିନ ଦେକାନ୍ତକୁ ମିବାହିଁ ଜର୍ଜର ପ୍ରଧାନ କାମ ହେଲାଣି । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ ଯେ ଜର୍ଜକୁ ଏହି ସୁବିଧା ଦେଇ ସେ ଏକ ମହାତ୍ମ୍ୟ କର ଅଛନ୍ତି । ଏଥିପ୍ରକାର ଜର୍ଜ ପାଠପଢ଼ାରେ ଅମନୋଯୋଗୀ ଥିଲା; ଏବେ ସେ ସ୍କୁଲରେ ଫେଲ୍ ହେବାକୁ ବିସିଲ୍ । ଅନେକ ସମୟରେ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷରେ ସହର ଗୁଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ଫେରି ଆସି ଦେଖୁଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ତାର ଟ୍ରେଟ୍ କାରୁଖାନାରେ ସମୟ କଟାଇ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇନାହିଁ ।

ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ପୁଅ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ସାଥରେ ଖେଳିବାପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ବା ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହିଁ । ଏହା ଦେଖି ଡାକର ଚିନ୍ତା ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିଶ୍ୱାସରେ କହିଲେ ଯେ ଏହାର କିଛି ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଏକମତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ କିଆରି କରିବାକୁ ହେବ ?

ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ରଗରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ତାକୁ ମନା କରିଦେବି ଯେ ସେ ଆଉ ଦେକାନ୍ତକୁ ଆସି ପାରିବ ନାହିଁ । ତାର

ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଦେଖିଛୁ କ୍ଲାସଘର, ତା ନ ଦେଲେ ସେ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ।”

ମିସେସ୍ ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତର ପରିଚୟ ଦେଇ କହିଲେ, “ଏପରି ମନା କରିଦେଲେ ଆମେ ଯାହା କରିବାକୁ ମନା କରିବା ସେ ତାହା ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ନ କରି ଗୋପନରେ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।”

ସ୍ବାମି ଚକ୍ରିତ ହୋଇ ଓଠର ଦାଢ଼ି ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ସେ ଧ୍ବୀଙ୍କର କଥା ଠିକ୍ । ତଥାପି କିଛି ନା କିଛି ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ହେବ ।

ମିସେସ୍ ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ଗୋଟିଏ କଥା କରାଯାଉ । ତାକୁ ଦୋକାନକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଉ କିନ୍ତୁ ଦିନକେ ମାତ୍ର ଦଶାଏ ଦୁଇ ଦଶପାଇଁ ଏହି ସୁବିଧା ଦେବା । ଏହା ଛଡ଼ା ତାକୁ କହିବା ଯେ ସେ କ୍ଲାସରେ ସବୁ ବିଷୟରେ ପାଣ୍ଟ କଲେ ଏହି ସୁବିଧା ପାଇବ, ପାଣ୍ଟ ନ କଲେ ପାଇବ ନାହିଁ ।”

ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ ସ୍ବାକୃତ ହେଲେ । ଏହା ଭଲ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଦେଲା ।

ଜର୍ଜର ମନରେ ଗୋଟାଏ ଭୟ ଯେ ପାଠପଢ଼ା ନ ଦେଲେ ଦୋକାନରେ କାମ କରିବାର ସୁବିଧା ମିଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ସ୍କୁଲ ପଢ଼ାପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ଯେତକି ନ ଦେଲେ ନ ଚଳେ ସେତକି ପରିଶ୍ରମ କଲା । ହସ୍ତାକ୍ଷର, ବନାନ, ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟ ପ୍ରତି ତାର ଗୋଟାଏ ବିଚ୍ଛେଦ ରହିଥିଲା ସତ, ତଥାପି ସେ ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ ବେଶି ନିମ୍ବର ପାଇଲା ।

ଯେଉଁ ସାମୟିକ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥିଲା, ତାର ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା ସତ; ମାତ୍ର ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହ୍‌ଉସଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅଶାନ୍ତ ଜାଗିଥିଲା, ତାହା ଦୂର ହେଲା ନାହିଁ । ଭିତରେ ଭିତରେ ସେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପୁଅମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ

ଜଣେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟର ତଳାଇବାର ଦକ୍ଷତା ଓ କଳକବ୍ଜା ପ୍ରତି ଆଦରର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିବେ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା ଥିଲା । ସେ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ଶେଷକୁ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ମିସ୍ତ୍ରୀ ବା କାରିଗର ହୋଇ ରହିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିପାରେ ।

ସେ ଯେ ବଡ଼ଲୋକ ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ । ସେ ନିଜେ ଜଣେ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ଜଣେ ଅତି ଉତ୍ତମ କାରିଗର ଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଲୁଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିବାରୁ ନିଜର କୌଶଳ ଓ ସଫଳତା ଲାଗି ସେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥିଲା । ଜୀବକା ଅର୍ଜୁନ ପାଇଁ ଅନେକ ନିଜର ହାତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କୃତଜ୍ଞ ଲଭ କରିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ; ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଳାଷ ଥାଏ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପୁରମାନେ ଯେପରି ବ୍ୟବସାୟରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି । ମିସ୍ତ୍ରର ଓପ୍ରେସ୍ଟିଜିଆଭ୍ୟାସର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଭିଳାଷ ଥିଲା । ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପୁଅମାନେ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ି କିଏ ଡାକ୍ତର ହେବ, କିଏ ଓକିଲ ହେବ, କିଏ ଅବା ଧର୍ମଯାଜକ ହେବ, କିନ୍ତୁ ସେ ଜର୍ଜଠାରେ ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ ହେବାର ଆଶା ଆଦୌ ଦେଖି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

୧୮୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ଜର୍ଜର ବୟସ ପ୍ରାୟ ଦଶ ବର୍ଷ ସେତେବେଳକୁ ଜି. ଓପ୍ରେସ୍ଟିଜିଆଭ୍ୟାସ କମ୍ପାନୀ ଏପରି ଭଲ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଉଥାଏ ଯେ ଏହାର ମାଲିକ କମ୍ପାନୀର ବ୍ୟବସାୟକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ସେ କିଛିଟ ପରିବାରର ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭଗିନ୍ଦାର ଭାବରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାକୁ ଏକ ଚୁକ୍ତିରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ । ଏହି ଚୁକ୍ତିରେ ଏକ ସର୍ତ୍ତ ରହିଲା ଯେ କାରଖାନାଟିକୁ ଶେଷନକଟାଡ଼କୁ ଉଠାଇ ନିଆଯିବ; କାରଣ ସେଠାରେ କମ୍ପାନୀର ଶସ୍ତାରେ ମିଳି ପାରିବ ଓ ଜନସମସ୍ତ ନେବା ଆଣିବା ସୁବିଧା ଜନକ ହେବ ।

ଭରି କେନାଲର ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଥିଲା । ଏହା ପୂର୍ବେ ସିମେଣ୍ଟ କାରଖାନାରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । କମ୍ପାନୀ ଏହି

ଘରଟିକୁ ଯିବା କରି କାରଖାନାରୁପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ । କାରଖାନାର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ଓପେଷ୍ଟିଜାହାଜ୍‌ସ ପରିବାର ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ବ୍ରଜ୍ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଶେନେକଟାଡ଼ ସହରର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଇଷ୍ଟକ-ନିର୍ମିତ ଗୃହରେ ବାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମିଷ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିଜାହାଜ୍‌ସ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ନୂତନ ପରିବେଶରେ ତାଙ୍କର ଦଶବର୍ଷ ବୟସ୍କ ପୁଅ ଜର୍ଜର କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ସେ ଆଉ କେବଳ କଲକବ୍‌ଜାରେ ଲାଗି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅତି ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଏହି ଆଶା ବୃଥା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । ନୂତନ ସ୍ଥାନରେ, ନୂତନ କାରଖାନା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତାହାର ଆଗ୍ରହକୁ ବରଂ ଉତ୍ତେଜିତ କଲା ।

ଯାହାହେଉ ଶେନେକଟାଡ଼କୁ ଆସିବାହାର ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଲାଭ ହେଲା । ବାଳକ ଜର୍ଜର ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି ମନୋଭାବରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା । ସହରରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଚତୁରାବଧାନରେ ରଖାଗଲା । ଏହି ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଜର୍ଜକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଗ୍ରହଣ ପାରିଥିଲେ । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଦିନରୁ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମିଷ୍ଟ ଏଲିସ ଗିଲବର୍ଟ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ଯେ ବାଳକଟିର ଅସାଧାରଣ ପ୍ରତିଭା ଅଛି; ତେଣୁ ତାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ତାର କଲକବ୍‌ଜା ପ୍ରତି ଥିବା ଆଗ୍ରହକୁ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଉତ୍ତମରୂପେ କରୁଥିବାର ଦେଖି ଜର୍ଜ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲା । ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ବ୍ରଜ୍‌ରେ ପଢୁଥିବାବେଳେ ଠିକ୍ ଏହି ଆଗ୍ରହ ପାଇଁ ତାକୁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ନାନା ଭିନ୍ନ ଶୁଣିବାକୁ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ କି ବିପରୀତ ବ୍ୟବହାର ?

ମିଷ୍ଟ ଗିଲବର୍ଟ ଜର୍ଜକୁ କହୁଥିଲେ, “ବୁଦ୍ଧିଥିଲେ, ତୁମର ଯେଉଁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁ କଥା ନିଜେ ନିଜେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବ । ଖାଦ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ପାଇଁ, ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପାଇଁ ଏହାହିଁ ଏକମାତ୍ର

ଉପାୟ ।” ସେହିସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଜର୍ଜର ଆଦୌ ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଯାହାଠାରୁ ସେ ଦୂରେଇ ରହୁଥିଲା, ସେହିସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ମିଷ୍ ଗିଲବର୍ଥ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଏବଂ ସେ ସେହି ସବୁ ବିଷୟରେ ନାନା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଦିନେ ସେ ଧୀର ଭାବରେ ଜର୍ଜକୁ ପଚାରିଲେ, “ତୁମେ କଅଣ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କର ? ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ? କି ଜଣେ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ? କି ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେନାପତି ? ତୁମେ ଯାହା ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନା କାହିଁକି ସେହି ପଦରେ କୃତଜ୍ଞ ଅର୍ଜିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ତୁମର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥୁଳ ଧାରଣା ଥିବା ଦରକାର । ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଯାହା ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଧ ହେବ, ତାହାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିପାର । ଟିକିଏ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ଏ ସବୁ ତୁମକୁ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହେବ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ବୁଝିଲ ?”

ଜର୍ଜ ସ୍ଥିର ଭାବରେ କିଛି ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ‘ହଁ’ ଭରିଲା । କିନ୍ତୁ କେତେକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ନିଜାନ୍ତ ମାରସ ବିଷୟକୁ ମଧ୍ୟ ସରସ କରି ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ମିଷ୍ ଗିଲବର୍ଥଙ୍କର ଅତ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଅଛି । ସେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ଇତିହାସ, ଧାର୍ମିକ୍ୟ ଏପରି କି ବ୍ୟାକରଣଭଳି ମାରସ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଯାହାସବୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ, ସେସବୁ ତାହାର ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଉଥିଲା ଏବଂ ସେ ସବୁ ଯଥାର୍ଥରେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଥିଲା ।

ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଦେଖି ପାରିଲେ ଯେ ତାହାର ରଚନା ଲେଖିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି । ମିଷ୍ ଗିଲବର୍ଥ ତାହାକୁ କଳକବ୍ଜା, କାରଖାନା ଓ ସେହିପରି ତାର ପ୍ରିୟ ବିଷୟରେ ରଚନା ଲେଖିବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଷୟରେ ବା କଳକବ୍ଜା ବିଷୟରେ ରଚନା ଲେଖିଲାବେଳେ ସେ ନିଜର ଭାବକୁ ସରଳ ଭାଷାରେ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରଚନା ଲେଖିବାକୁ ତାର ଭରଜ୍ଜି ଆସୁଥିଲା । ଏବେ ସେ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ଆନନ୍ଦଭର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏସବୁ ଦେଖି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେନ୍‌ଜି ହାଉସ ଘୋର ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଲେ । ପୁଅଟି କେବଳ କଲକର୍‌ଜା ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ଥିବାର ଦେଖି ସେ ଚିନ୍ତିତ ଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷର ତାକୁ ଏ ଦିଗରେ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଦିନେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେଇ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ମିସ୍ ଗିଲବର୍ଟଙ୍କୁ ସ୍ୱସ୍ତୁଭାବରେ କହିଲେ, “ଏଠାର ଯାହା ହେଉଛି, ସେଥିରେ ଆମ୍ଭେ-ମାନେ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତିତ ।”

ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟନା ଦେଇ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ କହିଲେ, “ମହାଶୟ, ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ଅସାଧାରଣ ପିଲା । ସେ ବଡ଼ ଅଭିମାନୀ ଓ ତାହାର ମନର ଦୃଢ଼ତା ଅଛି । ଯେଉଁମାନେ ଖୁବ୍ ଶକ୍ତିଶାଳୀ, ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଏହିପରି ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜ୍ଞାନ ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ଦୂର ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବେ, ସେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ ପଥ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ, ତାହାହେଲେ ଶୀଘ୍ର ହେଉ ବା ବିଳମ୍ବରେ ହେଉ ସେମାନେ ଦିନେ ନିଜ ନିଜର ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଥିର କରି ପାରିବେ । ଜର୍ଜର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ କଲକର୍‌ଜା ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ଅଛି । ତାକୁ ସେ ଦିଗରେ ଉତ୍ସାହ ଦେବା ହାରା ଲାଭ ଛଡ଼ା କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ଯେପରି ତାର ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ ପ୍ରତି ଅବହେଳା ନ କରେ ।”

ସ୍କୁଲର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଠ୍ୟବିଷୟରେ ସେ କିପରି ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରି ଅଛନ୍ତି ତାହା ସେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ।

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେନ୍‌ଜି ହାଉସ କହିଲେ, “ତା ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଏହି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ମୋ କାରଖାନାରେ ଏତେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିବା ଆପଣ ଉଚିତ ମନେ କରନ୍ତି କି ? ସେ ଯେପରି ଭାବରେ ଗତି କରୁଛି, ସେଥିରୁ ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି ଯେ ଶେଷରେ ସେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆମର ପିଲାମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଉଚିତର ଆଶା ଆମେ ପୋଷଣ କରିଅଛୁ ।”

ଏହା ଶୁଣି ମିସ୍ ଗିଲବର୍ଟ ଟିକିଏ ହସି କହଲେ, “ଅନେକ ସମୟରେ ପିତାମାତା ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ପିଲାଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛାତ୍ରରେ ପକାଇବାକୁ ବସନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ଏପରି ଦୃଢ଼ମନା ଯେ ତାକୁ କୌଣସି ଛାତ୍ରରେ ପକାଇ ଗଢ଼ି ହେବ ନାହିଁ । ଆପଣମାନେ ତା ସମ୍ମୁଖରେ ଯେତେ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ ସେ ଯଦି ମିସ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ, ତେବେ ଆପଣ କେବେହେଲେ ତାକୁ ସେଥିରୁ ନିବୃତ୍ତି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜୀବକାକୁ ସେ ଭଲ ନ ପାଏ, ସେଥିରେ ତାହାକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା ପାଇଁ କାହାର ସାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଜର୍ଜ ଯେପରି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଚପଲ, ସେ କେବେହେଲେ ସାମାନ୍ୟ ମିସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିପାରିବ ନାହିଁ ।

ମିସ୍ ଗିଲବର୍ଟଙ୍କ କଥାରେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟଜହାଉସଙ୍କର ଆସ୍ଥା ଜଳିଲା । ଘରକୁ ଫେରି ଯିବା ପରେ ସେ ପୁଅ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ପିତାମହରେ ଉପମତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଦୁଇ

ଦେଶପ୍ରେମୀ ବାଳକ

“ଜର୍ଜ ! ”

“ବାପା, କଅଣ କହୁଛନ୍ତି ? ”

“ମୋ ପାଖକୁ ଆ । ମୁଁ ତୋତେ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହେଁ । ”

ଜର୍ଜ ଅତି ସନ୍ତର୍କଷରେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ସେ ଶ୍ରବଣ, “ମୁଁ କଅଣ କିଛି ଦୋଷ କରୁଛି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର କଅଣ ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ? ”

ପିତାଙ୍କ ମୁଖଭଙ୍ଗୀରୁ ସେ କିଛି ସୂଚନା ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ମୁଁ ତୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଛି । କାରଖାନାରେ ଚାକିରି କରିବାକୁ ତୋର ଇଚ୍ଛା ଅଛି କି ? ”

ଜର୍ଜ ନିଜକୁ ସାବଧାନ କରିନେଲା । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ତା ପକ୍ଷରେ ଏକାନ୍ତ ବିପ୍ଳବଜନକ । ମାସ ମାସ ଧରି ବାପା ତାହା ଉପରେ ବିଚାର ହେଉଥିଲେ ସେ ସେ କାରଖାନାରେ ବହୁତ ସମୟ କଟାଉଅଛି । ଏବେ ସେ ନିଜେ ତାକୁ ସେହି କାରଖାନାରେ କାମ କରିବାକୁ କହୁ ଅଛନ୍ତି !

ଜର୍ଜ ଅତି ସାବଧାନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ପଚାରିଲା, “ବାପା, କଅଣ ମଧୁର ନେଇ କାମ କରିବା କଥା କହୁଛନ୍ତି ? ” ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ

ଟିକିଏ ହସି ହସି କହିଲେ, “ହଁ, ମୟୂର ନେଇ କାମ କରିବା କଥା କହୁଛି । ଏଇଟା ହେଉଛି ଜୁନ ମାସ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ଝୁଲୁ ବନ୍ଦ ହେବ । ତୁ ଯଦି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉ, ତେବେ ଏହି ଶ୍ରୀଷ୍ଟ ହୁଟିପାଇଁ ମୁଁ ତୋତେ କାରଖାନାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷାନବିସ ମିସ୍ତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଇପାରେ ।”

ଜର୍ଜ ମନେ ମନେ ଖୁବ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ସେ ସେହି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ବ୍ୟବସାୟୀ ଡଙ୍ଗାରେ ପରୁରଲା, “ମୁଁ କେତେ ମୟୂରି ପାଇବି ?” ତାହାର ବାପା ହସକୁ ଚାପିରଖି ଗଲା ସଫା-କରି କହିଲେ, “ହଁ, ମୁଁ ଶୁଭୁଛି ଯେ ଜଣେ ନୂଆ ଶିକ୍ଷାନବିସ ପକ୍ଷରେ ସପ୍ତାହକୁ ଦୁଇ ଡଲର ମୟୂରି ଉଚିତ ହେବ ।”

ତାହାର ବାପା କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲବେଳେ ଭୁଲତାକୁ କୁଞ୍ଚିତ କରିବାର ସେ ଦେଖିଥିଲା । ସେ ନିଜେ ସେହିପରି କରି ଶେଷରେ କହିଲା, “ହଁ ବାପା, ସପ୍ତାହକୁ ଦୁଇ ଡଲର ନାୟ ମୟୂରି ହେବ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହାଉସ କହିଲେ, “ବେଗ୍, ଏବେ କଥା ଛୁଡ଼ିଲୁ; କିନ୍ତୁ ମନେରଖିଥା, ତୋତେ କାରଖାନାର ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ହେବାକୁ ହେବ । କାମ କଲବେଳେ ତୁ କାରଖାନାମାଲିକର ପୁଅ ନୋହୁ, ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ମାତ୍ର । କାମ କରି ତୋତେ ମୟୂରି ଅର୍ଜିବାକୁ ହେବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନବିସଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁପରି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ, ତାହାଠାରୁ କୌଣସି ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ତୁ ଆଶା କରିବୁ ନାହିଁ । ତୋତେ ପ୍ରତିଦିନ ପୂରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ସପ୍ତାହରେ ଛଅ ଦିନ । କାରଖାନାର ଫୋରମାନ ଯେଉଁ କାମ ବରଦ ଦେବ ତାହା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସବୁ ବୁଝିଲୁଟ ?”

ଜର୍ଜର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଉଲୁସି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ସେହି ଭାବ ପ୍ରକାଶ ନ କରି କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଆଇଁ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ଜିହାଉସ ଏହି ଯେଉଁ ପ୍ରସାଦ ଦେଲେ, ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମନ ଆଦୌ ମାନିଲା ନାହିଁ । ସେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କହିଲେ, “ସେ

ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି, ପିଲାଟାର ବୟସ ହେଲା ମୋଟେ ବାର ବର୍ଷ । ଏ ଶରଦିନଯାକ ତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ନଅ ଦଶ ଦଶା କାମ କରାଇବାକୁ ଯାଉଛ । ତୁମେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା ମନରେ ପାଶୁଥାଅ ପଛକେ, ଏହା ମୋଟେ ଭଲ ବୋଧ ହେଉନାହିଁ ।”

ସ୍ୱାମୀ ଉତ୍ତର କଲେ, “ତୁମର ଆଶଙ୍କା ବୃଥା । ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ବେଶ୍ ବଳୁଆ ପିଲା । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କଲେ ତାର ଉପକାର ହେବ । ତା ଛଡ଼ା ମିଶ୍ ଗିଲବର୍ଥ କହିଲେ ଯେ ସେ ବଡ଼ ଜିଦ୍‌ଖୋର । ତାର କୌଣସି ଇଚ୍ଛାରୁ ତାକୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇ ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କଥା ଯଦି ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ନିଜେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖୁ, କାରଖାନାରେ ମୟୂର ପାଇଁ କାମ କରିବା କେଡ଼େ କଠିନ । ଆଉ କିଛି ନ ହେଉ ପଛକେ, ଏଥିରୁ ସେ ବୁଝିପାରିବ ଜଣେ ସାଧାରଣ ମିସ୍ତ୍ରୀର ଜୀବନ ଯେଡ଼େ ସୁଖକର ବୋଲି ସେ ମନେ କରୁଛି, ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ନୁହେଁ । ଖେଳନା ପରି କାରଖାନାର ହାତହୁଡ଼ିଆରକୁ ଏଣେତେଣେ କରିବା ଏକ କଥା; ଇଚ୍ଛା ଥାଉ ଅବା ନ ଥାଉ ଅନ୍ୟ ଜଣକର ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ କାମ କରିବା ଅନ୍ୟ ଏକ କଥା । ହୁଏ ତ ଏହା ହାର ସେ ପ୍ରକୃତ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇପାରିବ । ସେ ନିଜକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବାକୁ ଶିଖିବ । ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଆମେ ଆଜି ଯାଏ ତାକୁ ଏହି ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଦୌ ଶିକ୍ଷା ଦେଇନାହୁଁ ।”

ମିସେସ୍ ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ଅନନ୍ତ ସହକାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ହେଲେ ।

ପ୍ରଥମ ଦିନ ଜର୍ଜ ଦେଖିଲା ଯେ ସେ ଯାହା ଆଶା କରିଥିଲା, କାମ କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ନୁହେଁ । ତାର ବାପା ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନବିଧିଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ, ତାହା ପ୍ରତି ଠିକ୍ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ବାଳକସୁଲଭ ଉତ୍ସାହରେ ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ସେ ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲା । ସେ ଆଶା କରିଥିଲା ଯେ ତାକୁ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଜିନ୍ଦା ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଆସିଥିବା ରତ୍ନମାରିବା ଯନ୍ତ୍ରରେ କିଛି କାମ କରିବାକୁ

ଦିଆଯିବ ଓ ସେ ଖୁସିରେ ସେଥିରେ କାମ କରିବ । ଏପରି ଆଶା କରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ କୁହାଗଲା—

“କାରଖାନା ଘର ମେଜିଆରେ ଧାତୁର ଯେଉଁସବୁ ଟୁକୁର ଗୁଣ୍ଡି ପଡ଼ିଛି, ତାକୁ ଓଳାଇ ସଫା କର ।”

ସେ କୁଣ୍ଡା ପ୍ରକାଶ କରି କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଜଣେ ପୁରୁଖା ମିସ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ କିଛି କହିବାକୁ ନ ଦେଇ ହୁକୁମ ଦେଲେ, “ଶିକ୍ଷାନବିପଠାରୁ କିଛି ଆପଣ ଶୁଣାଯିବ ନାହିଁ । ଯାଆ ପିଲା, ଯାହା କୁହାଗଲା, ତାହା କର ।”

ଲୋକଟି ବହୁ କଷ୍ଟରେ ପେଟର ହସକୁ ରୁପି ରଖି ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଜର୍ଜକୁ ଏହିପରି କହିଲା ।

ଜର୍ଜ ଆଦେଶ ପାଳନ କରି କାମ କଲା ସତ, ମାତ୍ର ତାକୁ ବଡ଼ ଅପମାନ ବୋଧ ହେଲା । ଗତ କେତେ ମାସ ଧରି ସେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତଳ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ କାରଖାନାକୁ ଆସିଲେ ଏଇମାନେ ତାକୁ ହତାଶ ଓ କଳକବଜାର ବ୍ୟବହାର ଶିଖାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଅନେକ ଥର ସେମାନେ ତାକୁ ଆପଣାର ଖାଦ୍ୟରୁ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏବେ ସେଇମାନେ ପୂର୍ବ ବଦଳି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଏଡ଼େ ରୁଷି; କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ । ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ କ'ଣ ?

ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଛୁଟି ହେଲା । ଏହି ଅବସରରେ ଜର୍ଜ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଆପଣି କଲା, “ବାପ, ମୋତେ ଖାଲି ଖରାପ ମଇଲା କାମ କରିବାକୁ ଦେଉଛନ୍ତି ।” ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟି ଜହାଉସ ପୁଅ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କଲେ; ମାତ୍ର କାରଖାନା କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଲବମାତ୍ର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ । ସେ ପୁଅକୁ ବୁଝାଇଲେ, “କାରଖାନାରେ ଶିକ୍ଷାନବିପ ହେଉଛି ନିମ୍ନତମ କର୍ମଚାରୀ । ତାକୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଛୋଟ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାରଖାନାରେ ଯେଉଁ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଛୁ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଦିନେ ତୋହର ପରି ଶିକ୍ଷାନବିପ କାମ କରିଥିଲେ ।”

ଜର୍ଜ ଜିଉ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା, ମାତ୍ର କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଉପରଓଳିଯାକ ସେ ରୁପ୍ କରି କାରଖାନାର ମେଜିଆ ଓଲାଇ ସଫା କଲା । ମାତ୍ର ଏ କାମ ସେପରି ସରିବାର ନୁହେଁ । ଗୋଟାଏ ପାଖ ସଫା କଲା ବେଳକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ମଇଳା ଜମିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ କାମ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଦିନର କାମ ଶେଷ ବେଳକୁ ସେ ମେଜିଆର ସବୁଆଡ଼ି ଓଲାଇ ବେଶ ସଫା କରିଦେଲା । କୌଣସିଠାରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ମଇଳା ରହିଲା ନାହିଁ । ଏତକରେ ତାର କାମ ଶେଷ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ତାହାପରେ ଧାତୁର ଟୁକୁରଗୁଡ଼ିକ ବାଲଟିରେ ଭରିକରି ନେଇ ବାହାରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଜମା କରିବାକୁ ହେଲା । ପରଦିନ ସେଗୁଡ଼ିକ ଗାଡ଼ିରେ ଲଦା ହୋଇ ତରଳାହେବା କାରଖାନାକୁ ଯିବାର କଥା । ଜର୍ଜ କାମ ଶେଷ କରି ଘରକୁ ଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାର ଦେହ ଦରଜ ହୋଇ 'ଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ସେଥିପାଇଁ ସେ କାହାର ପାଖେ କିଛି ଆପଣି କଲା ନାହିଁ ।

ସେ ସପ୍ତାହଟି ଯାକ ଜର୍ଜକୁ ଏହିପରି ମେଜିଆ ସଫାକରି ଲୁହା-ଟୁକୁରସବୁ ଏକାଠି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସପ୍ତାହର ସୋମବାର ଦିନ ତାକୁ ଅଧିକା କାମ ଦିଆଗଲା ଯେ ସେ ହାତହତାହାର ମଧ୍ୟ ସଫା କରିବ । ଏ କାମଟି ବଡ଼ କଠିନ । କଲକବଜାରେ ସାଧାରଣତଃ ତେଲ ଓ ଚର୍ବି ବୋଳାଯାଇଥାଏ । କାମସାରି ଘରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବ୍ରୁଣ ଧରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସଫା କରେ ଓ ଚିରକନାରେ ପୋଛି ଦିଏ । କଲକବଜା ପୁଣି ଚକ୍ଚକ୍ ଦିଶେ । ଏ କାମ ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ ଜର୍ଜର ହାତରେ ମୁହଁରେ କଲା ଚିକଟା ଲାଗି ଯାଇଥାଏ । ଶୁଦ୍ଧରେ ଘରେ ଖାଇବା ବେଳକୁ ନିଜକୁ ସଫା ସୁତୁର ରଖିଥିବା ଦରକାର । ସେଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରିଶ୍ରମ କରି ନିଜ ଦେହରୁ ସେ କଲାକୁ ଧୋଇ ସଫା କରୁଥିଲା । ଏତେ ପରିଶ୍ରମ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ କାହାର ପାଖେ ଆପଣି କରୁ ନ ଥିଲା ।

ତାର ବାପା ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ଦୁଇ ଡିନି ଦିନ କାମ କଲପରେ ଆପେ ଆପେ କାମ ଛାଡ଼ି ଦେବ । ମାତ୍ର ଜର୍ଜ କାମରେ ଲାଗି ରହିଥିବାର ଦେଖି ସେ ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ । ଏପରି କି ମିଷ୍ଟର

ଓପ୍ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ସୂଚନା ଦେଲେ ଯେ, ଜର୍ଜ ଇଚ୍ଛାକଲେ ତାର କାରଖାନା ସହିତ ଚୁକ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଇ ପାରିବ ।

ଦିନେ ରାତ୍ରେ ଖାଇବା ବେଳେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ କହିଲେ, “ଏବେ ଖୁବ୍ ଗରମ ପଡ଼ିଲାଣି । ତୁ କେବଳ ବେଳାକ ପାଇଁ କାରଖାନାରେ କାମ କଲେ ଉପରବେଳାକୁ ନଈକୁ ଯାଇ ପହଁରି ପାରିବୁ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ନା ବାପା, ମୁଁ ପୁରା ଦିନଯାକ କାମ କରିବି ବୋଲି ଆଗରୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି । ମୁଁ ପୁରା ଦିନଯାକ କାମ କରିବି ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଏଥିରେ ଟିକିଏ ଚମକି ପଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଏ ରୁଟି ଆଣି ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଓଠରେ ବିସ୍ମୟର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଗଲା । ପିଲାମାନେ ଜଣେ ପାଗଳ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେପରି ଜର୍ଜ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲେ ।

ମାତ୍ର କାରଖାନାର ଲୋକେ ଦିନକୁ ଦିନ ଏହି ବାରବର୍ଷର ପିଲାଟି ପ୍ରତି ଏକ ପ୍ରକାର ସମ୍ମାନ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସେମାନେ ନିଜ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଏହି ପୁଅଟିକୁ ବିଶେଷ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ସେ ପ୍ରତିଦିନ ସେମାନଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁ ଥିଲା । ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଜଟିଳ ଯନ୍ତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଏବେ ତାର ମନର ଦୃଢ଼ତା ଦେଖି ସେମାନେ ମନେ ମନେ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜକୁ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ହଇରାଣ କରା ଯାଉଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ ଚିନ୍ତା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଜଣେ ବୟସ୍କ ଲୋକଭଳି ସେ ସବୁ ସହି ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ କାରଖାନାର ଲୋକମାନେ ତା ପ୍ରତି ଆଉ ସେପରି କଠୋର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ । କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ତାକୁ ଫୋରମାନ ବରଦ କଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା ଜାଣିଥିଲା । ତେଣୁ ଏଥିରେ ଘରସଫା ରଖିବା କାମ ଅପେକ୍ଷା ସେ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲା ।

ତଥାପି ପ୍ରତିଦିନ ଏକାଉଳ କାମ କରିବା ତାକୁ ବିରକ୍ତିକର ବୋଧ ହେଉଥିଲା ।

ଜୁଲାଇ ମାସର ଶେଷ ଭାଗରେ ଦିନେ ବଡ଼ ଗରମ ହୋଇଥାଏ । ଉତ୍ତପ ୯୫ ଡିଗ୍ରୀ ହୋଇଗଲା । କାରଖାନା ଘରଟି ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ । କାରଖାନାର ଲୋକେ ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେହର ପୋଷାକ କାଢ଼ି ପକାଇଲେ; ମାତ୍ର ମୁଣ୍ଡଠାରୁ ଦେହଯାକ ଝାଲ ବୋହୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ସକାଳଓଳ ଦିନ ଦୁଇଘଡ଼ ବେଳକୁ କାମ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଧ ହେଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ବଗିଚାରେ ବସି ତାଙ୍କ ଅଧିକ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ବାହାରକୁ ଆସି କର୍ମରୂପାନକୁ କହିଲେ, “ଦେଖ, ଆଜି ବଡ଼ ଗରମ । ଜଳଖିଆ ଛୁଟି ପରେ କାମ ବନ୍ଦ କରାଯିବ । ଏ ବେଳାଟି କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ଛୁଟି ଦିଆଗଲା । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଆଜି ଦିନକର ପୂରା ଦରମା ପାଇବେ ।”

ଲୋକେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହରେ ନିଜ ନିଜ ଯନ୍ତ୍ର ପାଖକୁ ଯାଇ କାମରେ ଲାଗିଗଲେ । ଜଣେ କର୍ମରୂପ ଜର୍ଜର ପିଠିରେ ହାତ ମାରି ଆନନ୍ଦରେ କହିଲା, “ତମ ବାପା ଜଣେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲୋକ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ କାମ କରିବାରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । କେହି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେବି ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦରେ ପିଟିମାରି ନିଜର କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ର(Lathe) ପାଖକୁ ଯାଇ କାମରେ ଲାଗିଗଲା । ସେ ଶ୍ରବୁଥାଏ;—ନଈର ପାଣି କେଡ଼େ ନିର୍ମଳ, କେଡ଼େ ଶୀତଳ ! ଉପରଓଳ ସେଥିରେ ପହଁରିଲେ କେଡ଼େ ମଜା ହେବ ?

ମାତ୍ର ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ଛୁଟି ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଜର୍ଜକୁ ନିଜ ଅଧିକକୁ ଡକାଇ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୋ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ଅଛି । ଠିକ୍ ଏହି କ୍ଷଣି ଦୁଇଟି

ଥେଣିଙ୍ଗମେଣିନର ବରଦ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆସନ୍ତା ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ମେଣିନ ଦୁଇଟି କରିଦେବାକୁ ହେବ । ଏଇଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଜରୁରୀ ବରଦ ତେଣୁ ଆଜି ଭିତରେ ସମାନ ଲମ୍ବର ଏକ ଡର୍ଜନ ଲୁହା ପାଇପ ଗଢ଼ କରି ଦେଲେ ସୋମବାର ଦିନ ସକାଳକୁ କାରିଗରମାନେ ମେଣିନ ତିଆରି କରିପାରିବେ ।

ବାପାଙ୍କ କଥାର ଅର୍ଥଟା ହଠାତ୍ ଜର୍ଜରୁ ବୁଝା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲା, “ଆମ କମ୍ପାନୀ ଏ କାମର ବରଦ ପାଇଛି ଶୁଣି ଆନନ୍ଦିତ ହେଲି । ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ନୁହେଁ କି ବାପା ?

କିଛିକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ପୁଅର ମନୋଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ, “ମୋ କଥା ଆଦୌ ତୁ ବୁଝିପାରି ନାହୁଁ । ଆଜି ଏଇ ଉପରବେଳା ପାଇପ କାଟି ଗଢ଼ କରି ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହେବ । ସେ କାମଟି ମୁଁ ତୋତେ ଦେଉଛି ।”

ଏହା ଶୁଣିଲା କ୍ଷଣିକ୍ ଜର୍ଜର ମୁହଁ ମଳିନ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କହିଲା “ମୋତେ ଏକାମ ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ଆଜି ଉପରବେଳାଟି ସମସ୍ତଙ୍କର ଛୁଟି । ମୁଁ ନଈରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯିବି ବୋଲି ବରୁର କରିଛି ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଟିକିଏ ଅଶ୍ୱସ୍ତ ଅନୁଭବ କଲେ । ଥରେ ଛୁଟି ଦେବାକୁ କହି ପୁଣି ସେଥିରୁ ପୁଅକୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୋତେ ନିରାଶ କରିବାରେ ମୋର ବିଶେଷ ଦୁଃଖ ହେଉ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ଦେଖି ପାରୁ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛୁଟି ଦିଆଯିବ ବୋଲି କହି ସାରିବା ପରେ ବରଦ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ସବୁଠାରୁ ତଳଆ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ କାମ ଦେବାହିଁ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ । ତେଣୁ ଏ କାମଟି ତୋତେହିଁ କରିବାକୁ ହେବ ।”

ଜର୍ଜ ଆପଣେ କଲା, “କିନ୍ତୁ ଏହା ଅନ୍ୟାୟ । ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଶ୍ରମ କରିଛି । ମଧ୍ୟରୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଯାହା କରିବାର କଥା, ଯଥେଷ୍ଟନାହିଁ ତେଣୁ କରି ମୁଁ ତାହା କରି ସାରିଛି ।

ପିତା ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ହଁ, ମୁଁ ସେ କଥା ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏହାହିଁ କରିବା ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ବାଧ୍ୟତା । ତେଣୁ ତୋତେ କାରଖାନାରେ ରହି ଏହି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆଉ ଯୁକ୍ତି କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ କରି ଜର୍ଜ ବାପାଙ୍କ ଅଫିସରୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ତା ମନରେ ଖୋସ ହେଉଥାଏ । ଆଖି ଲୁହରେ ଛଳଛଳ ।

ଜଳଖିଆ ଛୁଟି ଶେଷ ହେଲାବେଳକୁ କାରଖାନାର ସମସ୍ତେ ଏହି ଘଟଣା ଜାଣିପାରିଲେ । ସେମାନେ ଜର୍ଜପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରି ତା ପିଠି ଆଉଁସିଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ, “ଏହା ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ ସତ; ମାତ୍ର ମୟୂରପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ ବେଳେବେଳେ ଏପରି ଘଟିଥାଏ ।”

ଜଳଖିଆ ଖାଇ ସାରି ଶ୍ରମିକମାନେ ନିଜ ନିଜର ହତାହାର ଓ ମେସିନ ସଫାକରି ଚାଲିଗଲେ । ଏବେ କାରଖାନା ଘର ଶୂନ୍ୟ, ନିଃଶବ୍ଦ । କେବଳ ଝରକାର ବାହାରପାଖେ ଗୋଟିଏ ଘରଚଟିଆ ପକ୍ଷୀ ଚିଠି ଚିଠି କରୁଥାଏ ।

ଜର୍ଜ ନିଜକୁ ହତଭାଗ୍ୟ ମନେକଲା । ସେ ଭାବିଲା ଯେ ବାପା ତାହା ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିଅଛନ୍ତି । ଶନିବାର ଉପରବେଳା କାହାରିକୁ କାମ କରିବାକୁ ଦେବା ଅନ୍ୟାୟ । ସେ ଏହି ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ ପ୍ରବଳ କଲା, “ଯଦି କେବେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କାରଖାନାର ମାଲିକ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ପ୍ରତି ରବିବାର ଛଡ଼ା ପ୍ରତି ଶନିବାର ଉପରବେଳା ମୋର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଛୁଟି ଦେବି ଓ ଏହି ଛୁଟିପାଇଁ ସେମାନେ ପୂର୍ବ ମୟୂର ପାଇବେ ।”

ଏହି ଉଦ୍ଦାରତାର କଳ୍ପନା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜର୍ଜର ମନର ବଳ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମଟିକୁ ସେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ବସିଲା । କାଠ ଆକ ଉପରେ ଥିବା ଲମ୍ବ ପାଇପଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ନିରେଖି ଦେଖିଲା ।

ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ତା ମନରେ ନୈରାଶ୍ୟ ଆସିଲା । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସମାନ ସମାନ ଗଢ଼ କରି କାଟିବା କମ୍ କଠିନ କାମ ନୁହେଁ । କରତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଇପକୁ ମାପ ଅନୁସାରେ କରତବାକୁ ହେବ । ସେ ମନେ ମନେ ହସ୍ତାବ କରି ଦେଖିଲା ଯେ ବେଳବୁଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କଲେ ସେ ଅତି ବେଶୀ ଚାରି ପାଞ୍ଚଗଢ଼ ପାଇପ କାଟିପାରିବ । ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଇପକୁ ସୋମବାର ଦିନ କାଟିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଏହାହାର ଅନ୍ତତଃ ଏତକ ସୁବିଧା ହେବ ଯେ ସୋମବାର ବେଳକୁ କାରିଗରମାନେ ଥେଣିକ ମେସିନ ତିଆରି କାମ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରିବେ ।

ସେ ଥାକରୁଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ପାଇପ ଟାଣି ଆଣି କରତବା ଖୋପ-ଉପରେ ରଖିବାକୁ ଗଲା । ହଠାତ୍ ଧାତୁନିର୍ମାଣ ଯନ୍ତ୍ରକୁ (Metal-working machine) ଶକ୍ତି ଯୋଗାଉଥିବା ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ ଉପରେ ତାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳିଗଲା । ପାଇପଗୁଡ଼ିକୁ ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରି ହାତରେ କାଟିବା କି ଦରକାର ? କରତକୁ ଗୋଟାଏ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରରେ (Clamp) କ୍ଲାମ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ କରି ରଖି ବାଷ୍ପୀୟ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା କାମଟା କରି ନ ହେବ କାହିଁକି ? କତକର ଧାରକୁ ପାଇପ ଦେହରେ ଲଗାଇ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ବାଷ୍ପୀୟ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଚଳାଇଲେ ଛୁଣ୍ଟରେ ଛେନା କାଟିଲା ପରି ଲୁହା ପାଇପ କଟିଯିବ !

ଏହା ଆବିଷ୍କାର କଲା ଷଣ୍ଠି ଜର୍ଜ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗରମ ଭୁଲିଗଲା । ତାର ଆମ୍ବଗ୍ଲାନ୍, ଗଗ, ଅଭିମାନ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼େଇଗଲା । ସେ ଯାହାକୁ ଏକ ବିରକ୍ତିକର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ଏକ ପ୍ରତିହତତାର ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ମନେ କଲା । ସାରା ରାତି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବ ।

ସୌଶ୍ରମ୍ୟବଶତଃ ସେତେବେଳଯାଏ ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ ଗରମ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କ୍ଲାମ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହାତକରତ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଖଞ୍ଜି ଦେଲା । ସାଧାରଣତଃ ଧାତୁପିଣ୍ଡ ଘୂର୍ଣ୍ଣନବେଳେ ତାକୁ ଠିକ ଆକାର ଦେବାପାଇଁ କାଟୁଥିବା ହତୁଆରକୁ ଧରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ କରତ ଖଞ୍ଜାଯିବାରୁ ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ନୁହେଁ ଧରଣର ପାଇପ କାଟିବା ହାତୀଆରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଜର୍ଜ ଠିକ୍ ମାପ ଅନୁସାରେ ପାଇପରେ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ତାକୁ କୁନ୍ଦନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ରଖିଲା ଏବଂ ବାଷ୍ପୀୟ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କଲା । ଶକ୍ତି ଶକ୍ତି ଶବ୍ଦ କରି ମେଣିନ ଚାଲିଲା । ପାଇପ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଘୁରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅତି ସାବଧାନରେ ସେ ପାଇପ ଦେହରେ କରତର ଧାରକୁ ଲଗାଇ ଦେଲା । କରତର ଦାନ୍ତ ପାଇପକୁ ଭେଦିଲା ଶୁଣି ଟିକିଏ କର୍ପୁକଟୁ ଶବ୍ଦ ହେଲା । ମାତ୍ର କେତେକ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ପାଇପଟି କଟି ଦୁଇଗଡ଼ ହୋଇଗଲା । ଏହି ଉପାୟରେ ବନା ପରିଶ୍ରମରେ ସେ କାମ ହୋଇପାରିଲା, ଏହା ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ । ସାଧାରଣତଃ ହାତରେ ଯେପରି କରତ ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଇପ କଟାଯାଏ, ସେପରି କାଟିଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ କାଟିବାକୁ କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍‌ଠାରୁ ଅଧ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ସେହି କାମକୁ ବନା ପରିଶ୍ରମରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ଶେଷ କରିଦେଲା ।

କଟା ପାଇପଗଡ଼ଟିକୁ ସେ ଉଡ଼ମରୁପେ ପ୍ରସାକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲା । ହାତରେ କରତ ଥିଲେ ଖୁବ୍ ଭଲ କାରିଗର ମଧ୍ୟ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କାଟି ପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ନିଜର କୃତିତ୍ବରେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ସେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଇପଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ସମାନ ସମାନ ଗଡ଼ କରିଦେଲା । ଘଣ୍ଟାକ୍ରମେ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ତାର ସବୁ କର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାପର ବାର ଶକ୍ତି ପାଇପ ଗଡ଼କୁ ନେଇ ସେ ଗୋଦାମ ଘରେ ରଖିଦେଲା । ତା'ପରେ ସେ ନିଜର କୃତିତ୍ବ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେତେବେଳେ ସେହି ବାର ବର୍ଷର ବାଳକଟି ଖାଦ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ କଲା ଯେ ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବନ ହାରା ମାନବ ଜାତି ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା କରିବାର ଉପାୟ ବାହାର କରି ପାରିବୁ ।

ଏହି ବିରାଟ ସତ୍ୟ ବୁଝିପାରି ସେ ନିଜକୁ ଟିକିଏ ସଂଯତ କରି ନେଲା । ତତ୍ପରେ ସେ କାରଖାନାର ଦ୍ଵାର ବନ୍ଦ କରି ଧୀର

ଭାବରେ ସଦର ସମ୍ପ୍ରାଦାୟେ ନୟ ଆଡ଼କୁ ଗଲ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ସେ ପୋଷାକ ବାହାର କରି ଖୋଲ ଦେହରେ ନୟାର ନିର୍ମଳ ଓ ଶୀତଳ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲ ।

ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ସେ ନିଜକୁ ସତେଜ ଓ ପରିଷ୍କୃତ ମନେ କରି ଘରକୁ ଗଲ । ସେତେବେଳକୁ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ବଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ପଡ଼ ହେଉଥିଲେ । ଜର୍ଜ ଆସିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ବଛଣାରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।

“କିଏ ? ଜର୍ଜ ? ତୁ ଘରେ କଣ କରୁଛୁ ? ତୋତେ ପରା କାମ କରିବାକୁ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ?

“ହଁ ବାପା ! ମୁଁ ମୋର କାମ କରି ସାରିଛି ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ତାଙ୍କର ସୁନା ପକେଟ ଘଡ଼ିଟି ବାହାର କରି ଅନେକ ବେଳଯାଏ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ସେ ଜର୍ଜର କଥାକୁ ବଶ୍ୟାସ କରି ନ ପାରି କହିଲେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ମେଟେ ସାତେ ଡିଗ୍ରୀଟା ବାଜିଛି । ତୋର କଅଣ ହୋଇଛି କହିଲୁ ।”

“ମୁଁ ଜାଣେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସାତେ ଡିଗ୍ରୀଟା ସମୟ । ପାଇପଗୁଡ଼ିକ ମାପ ଆନୁସାରେ କଟା ହୋଇ ସରିଛି ।”

ପିତା ବରକ୍ତ ଭାବରେ ଜର୍ଜ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ ଏପରି ଥକା କରିବା ବଡ଼ ଖରାପ । ମୁଁ ଏପରି ଥକା ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ । ପାଇପଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିବାପାଇଁ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକକୁ ସାରା ଉପର ବେଳାଟି ଲାଗିଥାନ୍ତି । କଟା ସରିଲା କିପରି ?

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, “ବାପା, ମୁଁ ସବୁ ପାଇପ କାଟି ସାରିଛି ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ବଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ବର୍ତ୍ତମାନ ହଁ କଥାଟା ତଳେଇ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଜର୍ଜ ମୋ ସାଥରେ କାରଖାନାକୁ ଚାଲ ।”

ଏହା କହି ସେ ଖୁବ୍ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲିଲେ । ପିଣ୍ଡନ ଗତି କଲ ଭଳି ତାଙ୍କ ପାଦ ଆଗକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲିବାପାଇଁ ଜର୍ଜକୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ହେଉଥାଏ । କାରଖାନା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଜର୍ଜ ତାଲୁ ଫିଟାଇ ଗୋଦାମ ଘର ଦେଖାଇ ଦେଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାପର ପାଇପ ଗୁଡ଼ିକ ସଜା ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦେଖି ସେ ବିସ୍ମୟରେ ଫୁଟି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖିର ପଲକ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତହିଁ ଜର୍ଜ କପରି ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ କାମ କରି ପାରିଥିଲା, ତାହା ବୁଝାଇ ଦେଲା । ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜି ହାଉସ୍‌ଙ୍କ ଭୂତରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରବଣେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲୁଥିଲା; ଜର୍ଜ ତାଙ୍କର ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲୁଥାଏ । ଶେଷରେ ସେ ପୁଅର କାନ ଉପରେ ହାତ ରଖି ଗର୍ବ ସହକାରେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୁ ମୋର ପୁଅ । ମୋର ମାଂସରେ, ମୋର ରକ୍ତରେ ତୋର ଦେହ ଗଢ଼ା । ତଥାପି ମୁଁ ତୋତେ କଅଣ କରିବି, ତାହା ବୋଧହୁଏ କେବେ ହେଲେ ଜାଣି ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ସ୍କୁଲ ଖୋଲିବାରୁ ଜର୍ଜ ସାରାଦିନ କାରଖାନାରେ କାମ କରିବା ସମ୍ଭବପର ହେଲା ନାହିଁ । ପିତା ସ୍ୱୀକୃତି ହେଲେ ସେ ଜର୍ଜ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁଇ ଦଣ୍ଡ ଲେଖାଏଁ କାରଖାନାରେ କାମ କରିବ । ଶନିବାର ଦିନ ପୁରୁଦିନଟି କାମ କରିବ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଯେପରି ତାର ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ, ସ୍ପଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ।

ପାଇପ କାଟିବା ଘଟନାରେ ବାସ୍ତବ୍ୟ ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଏହି ଶକ୍ତିବିଷୟରେ ସେ ଯେତେ ପାରେ ତେତେ ଶିଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲ । ସେନେକଟାଡର ଦାତବ୍ୟ ପୁସ୍ତକାଳୟରେ ଏ ବିଷୟରେ କେତେକ ପୁସ୍ତକ ଥିଲା । ସେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ପଢ଼ିଲା । ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀମାନେ ବାସ୍ତବ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନ ତିଆରି କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପସ୍ତ ଲେଖି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ପୁସ୍ତକା ସବୁ ମଗାଇ ସେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଲା । ଏହି କମ୍ପାନୀମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ଯେତେ ବାସ୍ତବ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନ ଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକର ପିଣ୍ଡନ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶେଷେ ଅଗ୍ରପଣ୍ଡାତ୍ ଗତି କରୁଥିଲା । ଜୀ, ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜି-

ହାଉଏ ଏଣୁ କୋମ୍ପାମରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର ପଣ୍ଡାଦଣ୍ଡ ଲଞ୍ଜିନ ଥିଲା । ଏହି ଲଞ୍ଜିନଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଓ ଦେଖିବାକୁ ଅସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ଏଥିରେ ବାସ୍ତୁକୁ ଗୋଟିଏ ନଳଦ୍ୱାରା ଏକ ଆବଦ୍ଧ ପିଲିଣ୍ଡର ଭିତରକୁ ନିଆଯାଉଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପିସ୍ତୁନ ଆଗକୁ ପଛକୁ ଗତି କରୁଥିଲା । ପିସ୍ତୁନରେ ଗୋଟିଏ ଜଟିଳ କବାଟିର (Valve) ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଏହି (Valve) କବାଟି ଦ୍ୱାରା ବାସ୍ତୁ ପିଲିଣ୍ଡର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଓ ବାହାରୁଥିଲା । ଗୋଟିଏ (Piston rod) ପିସ୍ତୁନ ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ପିସ୍ତୁନଟି ଗୋଟିଏ ଲୌହଦଣ୍ଡ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏହି ପିସ୍ତୁନଦଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ପିସ୍ତୁନର ଅଗ୍ରପଶ୍ଚାତ ଗତିକୁ ବୃତ୍ତାକାର ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରାଯାଉଥିଲା । ଲୌହଦଣ୍ଡଟିର ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ଦ୍ୱାରା ବେଲ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟରେ ମେଶିନକୁ ଶକ୍ତି ଯାଉଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଦେଖିଲା ଯେ ଏ ପ୍ରକାରର ବାସ୍ତୁୟ ଲଞ୍ଜିନ ଯଥେଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷମ ନୁହେଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବୃହଦାକାର ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ପିସ୍ତୁନର ଅଗ୍ରପଶ୍ଚାତ ଗତିକୁ ବୃତ୍ତାକାର ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଜଟିଳ ସଂଯୋଜନା (Connections) ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା, ସେସବୁ ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଶକ୍ତିର ଅନେକାଂଶର ଅପବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ।

ଲୌହଦଣ୍ଡକୁ ଚଳାଇବାପାଇଁ ପିସ୍ତୁନଯୁକ୍ତ ଲଞ୍ଜିନ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଜର୍ଜର ମନରେ ଉଦ୍ଭବ ହେଲା । ଏକାଥରକେ ବାସ୍ତୁୟ ଶକ୍ତିକୁ ଘୂର୍ଣ୍ଣୀ ଶକ୍ତିରେ (Rotary-Power) ପରିଣତ କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉନ୍ନତପ୍ରକାର ଲଞ୍ଜିନ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ? ଏହା ହୋଇପାରିଲେ ଏକ ବିରାଟ ଉନ୍ନତି ହେଲା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ତାହାହେଲେ ପିସ୍ତୁନର ଅଗ୍ରପଶ୍ଚାତ ଗତିକୁ ଘୂର୍ଣ୍ଣୀ ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ଏତେ ଜଟିଳ ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ର (Complicated Mechanism) ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ; ଶକ୍ତିର ଅପତୟ ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଓ ସାଧାସିଧା ଅଂଶଦ୍ୱାରା ମେଶିନଟି ତିଆରି ହେବ, ଖରଚ କମ ପଡ଼ିବ ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଅଚଳତାର (Mechanical breakdown) ଆଶଙ୍କା ଉଣା ହେବ ।

ଏହିପରି ଏକ ଉଚ୍ଚ ଆଶାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ଘୂର୍ଣ୍ଣିଈଞ୍ଜିନର (Rotary Engine) କଳ୍ପନାରେ ତାହାର ସମସ୍ତ ଅବସର ସମୟ କଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । କେତେ ମାସ ଧରି ସେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଜଗତରେ ରହିଲା ପରି ସମୟ କଟାଇଲା । ସେ ଜଗତର ସୀମା କେବଳ ଉତ୍ତପ୍ତ ପରିମାଣ, ବାଷ୍ପୀୟ ଶକ୍ତିର ଗୁପ୍ତ, ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ (Valve) କବାଟି ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିଲା । ଜର୍ଜର ହାତରେ ସବୁବେଳେ କାଗଜ ଓ ପେନ୍‌ସିଲ । ତାର ବାଗା କିମ୍ବା ମାଆ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଆନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ତାର କଳ୍ପିତ ବିବିଧ ଆକାରର ଓ ନାନା ଜଟିଳତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଇଞ୍ଜିନର ଛବି ଆଙ୍କୁଥାଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଛବି ଶେଷ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ କାଗଜ-ଖଣ୍ଡକୁ ମୋଡ଼ି ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଥିଲା; କାରଣ ସେତେବେଳକୁ ତାର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଯାଇଥାଏ ଯେ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧାତରେ ଗଠ କରୁନାହିଁ । ତା'ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଧାନ ସମାସ୍ୟା ଥିଲା—ପିଷ୍ଟନର ସରଳ ଅବସ୍ଥାରୁ ଗଠ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ୟ କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ପାରିବ ? ପୁଣି ଯଦି ପିଷ୍ଟନ ବ୍ୟବହାର କରା ନ ଯାଏ ତେବେ ବାଷ୍ପକୁ କିପରି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିରେ (Mechanical power) ପରିଣତ କରି ହେବ ? ଯେତେ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କଲେହେଁ ସେ ପିଷ୍ଟନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

୧୮୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଜୁନ ମାସରେ ଦିନେ ରବିବାର ଉପରବେଳା ବଡ଼ ଗରମ ହେଉଥାଏ । ଜର୍ଜ ନଈରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବାହାରିଲା । ତାର ପୂର୍ବଦିନ ଖୁବ୍ ଅସରାଏ ବର୍ଷା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ନଈଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ଗଜ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଖାଲରେ ବର୍ଷା ପାଣି ଜମି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୋଖରୀ ପରି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନଟି ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ସେହି ଖାଲରୁ ଗୋଟିଏ ଧାରରେ ପାଣି ଗଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ମାଟି ଗୋଡ଼ ପରି କାଠ ପ୍ରଭୃତି ଅତ୍ୟନ୍ତମ କରି ସେହି ଧାରଟିର ପାଣି ନଈରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ପାଣି ପଡ଼ିବା ଜାଗାରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଛୋଟ ଜଳପ୍ରପାତର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେକ ମାସ କାଳ ମଧ୍ୟ ତାର ରୋଟାରୀଇଞ୍ଜିନର (Rotary Engine) କଲୁନାରେ ଲାଗିରହିଲା । ସେ ଠିକ୍ ସେଲ ଅନୁସାରେ ଇଞ୍ଜିନର ନକ୍ସା ତିଆରି କଲା । ସେଥିରେ ଇଞ୍ଜିନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଂଶ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦିଆଗଲା । ୧୮୭୧ ମସିହାରେ ଶୀତ ଦିନ ବେଳକୁ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ବର୍ଷର ବାଳକ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ରୋଟାରୀ ଇଞ୍ଜିନର ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ମଡେଲ (Model) ତିଆରି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ସେ ବାପାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ମାଗିଲା ଯେ ସେ ପ୍ରତିଦିନ ସାନ୍ଧ୍ୟାଘୋଷନ ପରେ ମେଣିନ-କାରଖାନାକୁ ଆସି ତାର ଇଞ୍ଜିନ ତିଆରି କାମ କରିବ । ପୁଅର ଉତ୍ସାହ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଓପ୍ରେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଏଥିରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ତାର ଇଞ୍ଜିନତିଆରି ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳକୁ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଲା ଯେ କିଛି କାଳପାଇଁ ସେ ତାହାର ରୋଟାରୀ-ଇଞ୍ଜିନ କଥା ଏକବାରେ ଭୁଲିଗଲା ।

୧୮୭୧ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୧୨ ତାରିଖ ଦିନ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁନିଅନର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କାରେଲିନାର ଫୋର୍ଟ ସୁମ୍ପଟର-ଠାରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ସେ ଦିନ ସେଠାରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁକ ଧ୍ୱନି ଶୁଣା ଯାଇଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାରି ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥିଲା । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଆମେରିକା ଗୃହଯୁଦ୍ଧର (Civil-War) ଆରମ୍ଭ ।

ନିଉଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଆସିଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆକ୍ରମଣକାରୀଙ୍କ ପରି ମିସ୍ତୁର ଓପ୍ରେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଦାସଭ୍ରମରେ ବସିଥିଲା । ଲଳିତ-ସର ସେହି କ୍ଷୀଣକାୟ ସମାନ୍ୟ ରେଲ ଗ୍ରାମିକ ଲିଙ୍କନ ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେଲା ଯୁନିଅନର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦରେ ଆସିନ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ମିସ୍ତୁର ଓପ୍ରେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । ସେ ଆଗ୍ରାହାନ୍ ଲିଙ୍କନଙ୍କୁ ସରାପତ ପଦପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଇଥିଲେ । ଲିଙ୍କନ ଯେତେବେଳେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ଯୁନିୟନକୁ ସେ କୌଣସିମତେ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ ଓପ୍ରେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ତାଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଅଳ୍ପ ଦିନଭିତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ସୈନ୍ୟମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଯିବେ । ଓପ୍ରେସ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲେ ।

ରାଜନୈତିକ ମତବାଦ ବିଷୟରେ ପରବାରର ସବୁ ପିଲା ପିତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ସାହୀ ଦେଶପ୍ରେମୀକ ଥିଲେ କିଶୋର ଜର୍ଜ । ସେ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରୁ ଯୁଦ୍ଧର ବିବରଣ ପାଠ କରୁଥିଲା ଏବଂ ମନେମନେ କାଳ୍ପନିକ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀରଭୂମି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ଜର୍ଜ ଖବର କାଗଜରୁ ଫିଲଡେଲଫିଆର ଗୋଟିଏ ବାଳକ ଉପବାଦକର ବୀରଭୂ କାହାଣୀ ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇଲା । ଏହି ବାଳକଟି ଦକ୍ଷିଣଆମେରିକାର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମଣ ଆଗରେ ଯୁଦ୍ଧକରି ନିଜର ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲା । ଜର୍ଜ ଏହି ବିବରଣୀଟିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିଲା । ତାର ଚଷ୍ମ ଲୋତକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ପରିଶେଷରେ ଜର୍ଜ ଖବରକାଗଜରୁ ଏହି ଅଂଶଟି କାଟିନେଇ ନିଜ ପକେଟରେ ରଖିଲା ।

ତାହାପର ଦିନ ଦ୍ବିପ୍ରହର ବେଳେ ସ୍କୁଲର ଖେଳଛୁଟି ହେଲା । ଜର୍ଜ ଉକ୍ତ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ପକେଟରୁ ବାହାର କରି ତିମାସ ସ୍ଥାନ ନାମକ ତାର ଜଣେ ସହପାଠୀକୁ ତାହା ଦେଖାଇଲା । ଜର୍ଜ ଭଲ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ଅଭୁତ ଧାରଣା ପୋଷଣ କରିଥିଲା । ସେ ସାମରିକ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୌରବ ଅର୍ଜିବାର ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାପୂର୍ବରୁ ବାଳକ ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ଦୁଃସାହସିକ ପ୍ରସ୍ତାବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ସାରିଥିଲେ ।

ପରଦିନ ପ୍ରସ୍ତାବ ନ ହେଉଣୁ ଜର୍ଜ ବିଛଣାରୁ ଉଠିଲା । ସେ ନିଜ ମୟୂରିରୁ ଦଶ ଡଲର ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖିଥିଲା । ସେତକ ପକେଟରେ ପୁରାଇ ଜର୍ଜ ଘରୁ ବାହାରି ପଡ଼ି ଜାଫି ବାଡ଼ର ଧାରେ ଧାରେ ଚାଲିଲା । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ହତା ପାର ହୋଇ ଅନ୍ଧାରୁଆ ବସ୍ତା ଉପରେ ଦଉଡ଼ିଲା । ଲଲବର୍ଣ୍ଣର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଯୁନିଅନସ୍ତ୍ରୀଟ ଓ ସ୍ଟେଟସ୍ତ୍ରୀଟର ମିଳନ ସ୍ଥଳରେ ଟମ-ସ୍ଥାଲକୁ ଭେଟିଲା ।

ଟମ ପଚାରିଲା, “ଗାଡ଼ଭଡ଼ା ପାଇଁ ତୋ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଅଛି ତ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ହଁ, ମୋ ପାଖରେ ଦଶ ଡଲାର ଅଛି ।”
ସେତେବେଳକୁ ଜର୍ଜ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଅଣନ୍ତିଆସୀ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

ଟମର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କହିଲା, “ମୋ ପାଖରେ ପାଞ୍ଚ
ଡଲାର ମାତ୍ର ଅଛି । ଏତିକରେ କଅଣ ଆମର କାମ ଚଳିବ ?”

ଜର୍ଜ ମଥା ନୁଆଇଁ କହିଲା, “ହଁ, ବେଶ୍ ଚଳିଯିବ । ଆମର
ନ୍ୟୁପୂର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାପାଇଁ ଗାଡ଼ିଭଡ଼ା ଦରକାର । ତା’ପରେ ଆମେ
ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଯୋଗଦେବା । ତେଣିକି ଆମକୁ କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେବାକୁ
ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।”

ଦୁହେଁଯାକ ସଦର ରସ୍ତାରେ ରେଲଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିବାକୁ
ଆରମ୍ଭ କଲେ । ହଠାତ୍ ଟମ ଘାଲ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲା, “କରେ ଦଟନା କଅଣ ?”

ଟମ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ କରି ଗନ୍ଧାର ସ୍ତରରେ କହିଲା, “ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗର
କର୍ମଚାରୀମାନେ ଆମର ବୟସ ପଚାରିଲେ କଅଣ କହିବା ?”

ଜର୍ଜ ଅଧୀର ଭାବରେ ଉତ୍ତର କଲା, “କାହିଁକି ? ଆମେ କହିବା
ଯେ ଆମର ବୟସ ଅଠର ବର୍ଷ । ଆମେ ଦୁହେଁଯାକ ଖୁବ୍ ଡେଜା ।
ମୁଁ ତ ପ୍ରାୟ ଛଅ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ । ତୁ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଜଣେ ଯୁବକ ଭଳି ଡେଜା
ଦେଖା ଯାଉଛି ।”

ଦୁହେଁଯାକ ଷ୍ଟେସନ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଟମର ଆଗଙ୍କା
ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲା । ତାର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଏପରି କାମ
କରିବା ଭଲ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ତାକୁ ସାହସ ଦେଉଥାଏ ।
ଷ୍ଟେସନ ହତାରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ବୁକିଙ୍ଗହାଉସ ପାଖକୁ ନ ଯାଇ
ମାଲଗୋଦାମ ପାଖରେ ଏଣେତେଣେ ବୁଲିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼
ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ମାଲଗୋଦାମ ଆଡ଼େ କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ ଘାଲକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲା, “ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଆମେ
ଷ୍ଟେସନରୁ ଟିକେଟ କଣିବା ନାହିଁ । ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଯାଉଲା ପରେ

ଗାଡ଼ଠାରୁ ଟିକେଟ କଣିବା । ତାହାହେଲେ କେହି ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ
ଯେ ଆମେ ଘରୁ ପଳାଇ ଯାଉଛୁ ।”

ଅନେକ ବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ
ଭୋକ ହେଲା । ଟମ ରାତିରେ ମାଆଙ୍କ ଭଣ୍ଡାରଘରୁ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁଟି ଟିଣ
ଲୁରୁଆ ଆଣିଥିଲା । ତାହାକୁ ଫିଟାଇ ଦୁହେଁଯାକ କିଛି ବସ୍ତୁଟି ଖାଇଲେ ।

ସାତେ ଆଠଟା ବେଳକୁ ଗାଡ଼ ଆସିବାର ଘରର ଶବ୍ଦ ଦୁରରୁ
ଶୁଣାଗଲା । ଧୀରଗତିରେ ସ୍ଟେସନ ପ୍ଲାଟଫର୍ମକୁ ଆସି ଗାଡ଼ ଛୁଡ଼ାହେଲା ।
ଟମ ଓ ଜର୍ଜ ଦୁହେଁଯାକ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଟ୍ରେନର
ସବାଣେଷ ଡବା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଡବା ଭିତରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନଜାତି ମାଫ
ଯାନ୍ତ୍ରୀ ଘୁମାଉଥିଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ଡବାର ଆଗ ବେଞ୍ଚରେ ବସିଲେ ।
ବଡ଼ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶ୍ରବଣେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ପରେ
ଭାଡ଼ି ଟ୍ରେନ ଛାଡ଼ିବାର ସିଟି ବଜାଇଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ନିଶ୍ଚାସ ବନ୍ଦ କଲା
ପରି ବସିଥାନ୍ତି ।

“ଜର୍ଜ ! ଟମ୍ ଘାଲ !”

ଏ ସ୍ୱର ବେଶି ପରିଚିତ । ଟମର ମନ ଏକାବେଳେକେ ମରିଗଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଜାହାଉସ ଫୁଟବୋର୍ଡ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସି
ଥିଲା ଦୁହେଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଜ୍ଞାପି ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ମୁଁ କହୁଛି, ତୁମେ
ଦୁହେଁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ଭଲ ହେବ ।”

ପଦେ ଯୁଦ୍ଧା ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଦୁହେଁଯାକ ରୁପ୍ କରି ଡବାରୁ
ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ନୀରବରେ ସ୍ଟେସନରୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ସେଦିନ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଜାହାଉସ ଜର୍ଜକୁ ପାଖରେ ବସାଇ ଧୀର
ଶ୍ରବଣେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ଶୁଣ । ଯୁଦ୍ଧ ଘୋର
ଭୟଙ୍କର ବ୍ୟାପାର । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଏ ଯୁଦ୍ଧ ବେଶି ଦିନ ଚାଲିବନାହିଁ ।
ଯଦି ବା ଚାଲେ, ତେବେ ତୁ ଯେତେବେଳେ ବଡ଼ ହୋଇ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟର
ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରିବୁ ; ସେତେବେଳେ ତୋତେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗରେ

ଯିବାକୁ ମୁଁ ଅନୁମତି ଦେବ ! କିନ୍ତୁ ତା ପୂର୍ବରୁ ବୁଝିବି । ମୋ କଥା ବୁଝି ପାରୁଛୁ ତ ?”

ଜର୍ଜ ନମ୍ର ଶବ୍ଦରେ ସ୍ୱକୃତ ଜଣାଇଲା ।

ପିତା ନିଜର ପକେଟ ଘଡ଼କୁ ଖୁଣ୍ଟି କହିଲେ, “ତୋର ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାର ବେଳ ହୋଇଗଲା । ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ ।

ହାରମୁହଁ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଇ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ବାପା ।”

“କଅଣ, କହ ।”

ତୁମେ କିପରି ଜାଣିଲ ଯେ ମୁଁ ଟମ ସାଥରେ ପଲାଇ ଯାଉଥିଲି ?

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ମୁହଁର ହସ ଦମନ କରି କହିଲେ, “ତୁମେ ଡବାକୁ ଉଠିଲ ବେଳେ ଗାର୍ଡ୍ ତୁମକୁ ଦେଖି ମୋ ପାଖକୁ ଖବର ଦେଇଥିଲେ । ଆଜି ସକାଳେ ଯାହା ହୋଇଗଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି କଥାବର୍ତ୍ତା କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବୁଝିଲୁ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ହଁ ବାପା ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ତାଙ୍କ କଥା ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେ ଆଉ କେବେହେଲେ ଏଇ ଘଟଣା ବିଷୟରେ କହି ନ ଥିଲେ ।

ଯୁବକସୁଲଭ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଜର୍ଜ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇବର୍ଷ କାଳ ସେହି ଶ୍ରବଣ ଗୃହଯୁକ୍ତର ଗତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲା । ରେଟାର ଇଞ୍ଜିନ କଥା ସେ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ୧୮୭୨ ମସିହାରେ ତାର ବଡ଼ ଭାଇ ଆଲବର୍ଟ ନ୍ୟୁପୂର୍ବ ସ୍କୋଟ୍‌ଲାଣ୍ଡରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଲେପ୍‌ଟେନାଣ୍ଟ ପଦରେ କମିଶନ ପାଇଲା । ତାହାପରେ ଜନ ନୌସେନା ବିଭାଗରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲା ।

୧୮୭୩ ମସିହାର ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ବେଳକୁ ଜର୍ଜକୁ ଯୁବ-ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ନିବୃତ୍ତି କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ତାର ବୟସ ୧୭ ବର୍ଷ । ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ତାହାକୁ ଯୁବ ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ।

ଚିନ୍ତା

ରେଲଗାଡ଼ିରେ

ଜର୍ଜ ତାର ଜିନିଷପତ୍ର ବାନ୍ଧି ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଯିବାପାଇଁ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ବସିଲା । ତା ପର ଦିନ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ସେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରି କମିଶନ ବିଜ୍ଞାନ ସୈନିକରୂପେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସୈନ୍ୟ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ସୈନ୍ୟ ଦଳର କେଉଁ ବିଭାଗରେ ଯିବ ବୋଲି ପଚାରିବାକୁ ସେ ତାର ବଡ଼-ଭାଇ ଆଲବର୍ଟ ପରି ଅଶ୍ୱାସୋପ୍ତ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେବ ବୋଲି କହିଲା ।

ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ୱାସୋପ୍ତ ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ ଯିବାକୁ କହିବା ହାରା ବଞ୍ଚିତାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି କି ନା ଏ ବିଷୟରେ ତାର ସନ୍ଦେହ ଜନ୍ମିଲା । ସେ ମନେ କରିଥିଲା ଯେ ସୈନିକ ଜୀବନରେ ସେ ଅନେକ ଗାରୁଡ଼ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ସେ ନିରାଶ ହେଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ଏଥିରେ କେବଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ଘୋର ଖରାରେ ଡିଲି କରିବାକୁ ହେଉଛି; କେତେବେଳେ କାଦୁଅରେ ଘୁସୁରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଖାଇବାପାଇଁ ଖାଲି ମୋଟା ବିସ୍କୁଟ; ସେ ତେଲରେ ଭଜା ହୋଇଥାଏ । ତା ସାଥରେ କେବେକେବେ ଗୁଟସିଝା ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସେ ବିରକ୍ତି ସହକାରେ ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ଯେଉଁ-ମାନେ ଅଶ୍ୱାସୋପ୍ତ ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଆପଣାର ଘୋଡ଼ାର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏପରି କି ନିଜର ଖାଇବା ବା ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ଏ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ

ବହୁଦୂର ବୁଲି ଘୋଡ଼ାପାଇଁ ଘାସ ବା ନଡ଼ା ସଂଗ୍ରହ କରି ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ କ୍ୟାମ୍ପକୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଖାଇବାପାଇଁ କିଛି ନ ଥାଏ । ଅନ୍ୟ ପୌନିକମାନେ ସବୁ ଖାଦ୍ୟ ଶେଷ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରାଥମିକ ଟ୍ରେନିଂ ଶେଷ ହେବାରୁ ଜର୍ଜ ଯେଉଁ ଦଳରେ ଥିଲା ସେହି ଦଳଟିକୁ ଉତ୍ତର ଭର୍ଜିନିଆର ପାଂସତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଗୁଆଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଠାଗଲା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ନିର୍ଜନ ଥିଲା । ଖୁବ୍ କୁଚିତ୍ତ ଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ସଫର୍ଷ ଘଟୁଥିଲା । ଏପରି ସ୍ଥଳେ କୃତକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପ୍ରାୟ ଆସୁ ନ ଥିଲା । ଏହି ଦଳର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା—ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷର ଚାଲିଯିବାକୁ ଗତିବିଧି ବିଷୟରେ ସଚ୍ଚକ୍ଷ ରହିବା ଓ କେବେ କେବେ ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ ଦଳ ଯୁଦ୍ଧାନ୍ତର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଚାରାତ୍ମକ କରିବା । ଦୁଇମାସ କାଳ ଏହିପରି ରହିବା ପରେ ଜର୍ଜକୁ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ଘରକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ତାର ମନହେଲା ।

କିନ୍ତୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ମାସରେ ଏହି ଦଳଟି ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଜନକ ଆଦେଶ ପାଇଲେ । ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ସବ ପାଳିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛୁଟି ଦିଆଗଲା । ଜର୍ଜ ବାପମାଆଙ୍କୁ ଏହି ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ଜଣାଇ ଦେଲା । ସେ ଖବର ପାଇଲା ଯେ ତାର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭାଇ ଜନ୍ ଓ ଆଲବର୍ଟ ଛୁଟିରେ ଆସିବେ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ଯେ ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ସସ୍ଥୀକ ନ୍ୟୁୟାର୍କକୁ ଆସିବେ ଓ ସେଠାରେ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ମିଳିତ ହେବେ ।

ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଚାଲିଗାଡ଼ରେ ବସିଲା । ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଠାରେ ତାର ଦୁଇ ଭାଇ, ବାପା ଓ ମାଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଜର୍ଜ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କଲେ । ମାଆ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ରେ ବସି ସମସ୍ତେ ମିସେସ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସଙ୍କର ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ଥିବା ଜଣେ ମାଉସୀଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ଭୋଜନ କଲେ । ଏହି ଘରଟି ସହରର

ଗୋଟିଏ ପ୍ରାନ୍ତରେ । ଆକର୍ଷକ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସମ୍ଭାବ ଦେବାପାଇଁ ଆଲବର୍ଟ ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣାଙ୍କ ଘର ଠିକଣା ଦେଇଥିଲା । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଦେଖାଗଲା ଆଲବର୍ଟ ପାଖକୁ ଏକ ପଥ ଆସିଛି । ଏଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—ତୁମର ଛୁଟି ରଦ୍ଦ କରାଗଲା । ତୁମ୍ଭେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଟିହଲ୍‌ପାର୍କର ସାମରିକ ହେଡ଼କ୍ୱାଟରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ତୁମର ଦଳ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ ।

ଆଦେଶଟି ପାଇବା ମାତ୍ରେ ଆଲବର୍ଟ ମାଆକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ବିଦାୟ ନେଲା । ବାପା ଓ ଭାଇମାନଙ୍କ ସହିତ କର ମର୍ଦ୍ଦନ କରି ସେମାନେ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ରେ ଆସିଥିଲେ, ସେଥିରେ ବସିଲା । ଗାଡ଼ ଚାଲିବାରୁ ସେ ଗାଡ଼ର ଝରକାବାଟେ ହାତ ହଲାଇ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଲା ।

ଆଲବର୍ଟ ଚାଲିଯିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ମିଳନ ସୁଖ ବହୁ ପରି-ମାଣରେ ଉଣା ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ଅନେକ ରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ବସି ରହି କଲେ । ଜନ୍ ଓ ଜର୍ଜ ନିଜ ନିଜର କୌତୁହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ବାପାମାଆଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦିତ କଲେ । ରାତିଟି ସୁଖରେ କଟିଗଲା ।

ଜର୍ଜ କହିଲା—“ଦିନେ ରାତିରେ ମୁଁ ଜଗୁଆଳି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲି । ଏହି ସମୟରେ ମୋର ପଛପଟେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧା ଭିତରୁ ଖସୁଖସୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ମୁଁ ହୁକୁମ ଦେଲି—ଯେଉଁଠି ଅଛ, ସେହିଠାରେ ରହ ।” ଉତ୍ତରରେ ଶୁଣାଗଲା ଘୋଡ଼ାର ହିଁ ହିଁ ଶବ୍ଦ । ଘୋଡ଼ାଟି ହେଉଛି ଆମ କାପ୍‌ଟେନଙ୍କର । ଏହା କହି ଜର୍ଜ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଗଲା ।

ଜନ୍ କହିଲା ଯେ—ଥରେ ନୌବିଭାଗର ଜଣେ ସୈନିକକୁ କୁହାଗଲା ଯେ ସେ ନୂଆ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଡୁଲି କରାଇବ । ଆଗକୁ ଚାଲୁଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନନ୍ଦକୁ ଫେରାଇବା ପାଇଁ କି ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ହେବ, ତାହା ସେହି ସୈନିକ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହେଲା ଯେ ନୂଆ ସୈନ୍ୟମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାହାଜରୁ ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

ପୁଅ ଦୁହେଁ ଏହିପରି ଗଲୁ କହିଲୁ ବେଳେ ବାପ ମାଆ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହସିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ଆଲବର୍ଟ ଯୁଦ୍ଧସେନକୁ ଯାଉଥିବ—ଏହି କଥା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ।

୧୮୭୪ ମସିହା ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଲିଙ୍କନ ଇଉନିଭେରସିଟି ନାମକ ଜଣେ ଅଖ୍ୟାତନାମା ଜେନେରାଲଙ୍କ ହାତରେ ସମଗ୍ର ଯୁନିଅନ ସେନାବାହିନୀର ଅଧିନାୟକତ୍ବ ଅର୍ପଣ କଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ବିଦ୍ରୋହୀ ସେନାବାହିନୀକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଏତେ ଦିନେ ଆଶା ଦେଖାଗଲା ଯେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହୋଇଯିବ; ଯୁନିୟନ ସୈନ୍ୟମାନେ ବିଜୟୀ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ଯେଉଁ ସେନାଦଳରେ ଥିଲା, ସେହି ଦଳଟି ପୂର୍ବପରି ନିର୍ଜ୍ଜନ ପାହାଡ଼ ଭିତରେ ଜଗୁଆଳି କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିଥିଲେ ।

ସେହି ବର୍ଷ ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେଲା । ସେ ନୌବିଭାଗକୁ ବଦଳି ହେବାପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲା । ତାର ଦଳର କର୍ତ୍ତା ଜର୍ଜର ସମସ୍ତ ଆପତ୍ତି ଶୁଣି ବିଧିବଦ୍ଧ ଦରଖାସ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଫିଶିଆଟନକୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତିପତ୍ର ଦେଲେ ।

ନୌବିଭାଗର ସଦର ଅଫିସରେ ସବୁ କର୍ମରୂପ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ । ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହେବ ଯେ ଏଠାରେ ଯେପରି କିଛି ଶୁଖିଲା ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା, “ତୁମେ କାହିଁକି ନୌବାହିନୀକୁ ବଦଳି ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛ ?”

ସେ ସରଳ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ମୁଁ କାରିଗର କାମ ଶିକ୍ଷା କରିଛି । ମୋର ସେହି ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଦେଶସେବାରେ ଅଧିକ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ନିୟୋଗ କରିପାରିବି ।”

ନୌବିଭାଗର ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଜର୍ଜର କାରିଗର ଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆଦେଶ ପାଇଥିଲେ । ଜର୍ଜ କିପରି ବାପାଙ୍କ କାରଖାନାରେ

କାମ ଶିଖିଥିଲା, ତାହା ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା ଓ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଏହି ଇଞ୍ଜିନିଅର କହିଲେ, “ତୁମେ ବେଶ୍ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିଛ, ତୁମ୍ଭର କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ବଶେଷତଃ ଶ୍ଳୀମ ଇଞ୍ଜିନ ବିଷୟରେ ତୁମ୍ଭର ଭଲ ଜ୍ଞାନ ଅଛି । ମୋର ମନେ ହୁଏ, ନୌବିଭାଗରେ ତୁମେ ଭଲ କାମ ଦେଖାଇ ପାରିବ ।

ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜର ବଦଳି ହୁକୁମ ଆସିଗଲା । ମସ୍କୁଟା ଜାହାଜର ତୃତୀୟ ସହକାରୀ ଇଞ୍ଜିନିଅର ପଦରେ ତାକୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା । ମସ୍କୁଟା ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୀମ ଚାକିର ଜାହାଜ । ଏଥିରେ ବନ୍ଧୁକ ସଲଗ୍ନ ଥିଲା । ଏହା ଫତୋମାକ ନୌବିହର ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏହି ନୌବିହର ଶହରୁ ପଥରେ ଯିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିଥିଲା ।

ଜାହାଜର ଡେକ୍ ତଳକୁ ଇଞ୍ଜିନରୁମ୍ । ଜର୍ଜ ଏହି ଇଞ୍ଜିନରୁମ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଯେଉଁ ତାକୁ ନିଜ ଘରେ ରହିଥିଲା ଭଳି ବୋଧ ହେଲା । ଯନ୍ତ୍ରପାତି ପାଖରେ ରହିବାଦ୍ୱାରା ତାର ଉତ୍ସାହ ଶତଗୁଣରେ ବଢ଼ିଗଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସୈନିକ ଭାବରେ ସେ ଯେଉଁ କେତେ ମାସ ଅଗାଧରେ କଟାଇଥିଲା, ତାହା ଏକଦାରେ ଭୁଲିଗଲା । ଜାହାଜର ଇଞ୍ଜିନିଅର ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜିବା ପାଇଁ ସେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଲାଗିପଡ଼ିଲା । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସ୍ଥଳ ଭାଗରେ ଯେଉଁ ଧରଣର ଶ୍ଳୀମ ଇଞ୍ଜିନ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା, ଏହି ଇଞ୍ଜିନ ଠିକ୍ ସେହି ଧରଣର । ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜାହାଜର ଯାନ୍ତ୍ରିକ କୌଶଳ ବିଷୟରେ ତାର ସାଥୀ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଲା ।”

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷରେ ଜର୍ଜ ତାର ସେହି ପୂର୍ବ ରୋଟାର ଇଞ୍ଜିନ ବିଷୟରେ ଗଭୀର ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା । ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ପୂର୍ବେ ସେ ତାର ନକ୍ସା କରି ସାରିଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାର ସେହି ପରିକଳ୍ପନା ଉପରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ଜାହାଜର ଲେଫ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅବସର ସମୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାପାଇଁ ସେ ଚପ୍‌ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କ ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା । ଚପ୍ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଏଥି

ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜକୁ ବିଶେଷ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ସହଜରେ ଏହି ଅନୁମତି ଦେଲେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ପରେ ଅବସରମିଳିଲେ ଜର୍ଜର ସହକର୍ମୀମାନେ ଖେଳରେ ମାତି ଯାଆନ୍ତି, କିମ୍ବା ବନ୍ଦରରେ ଛୁଟି ପାଇଲେ କିପରି ମଉଜ ମଜଲିସ ହୁଏ ସେ ବିଷୟରେ ବାହୁଲ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଗଳ୍ପ କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେହି ସମୟରେ ଜର୍ଜ ତାହାର ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଇଞ୍ଜିନର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଜାହାଜରେ ପରୁଣ ବର୍ଷର ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ କାରିଗର ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ହାନସନ । ସେ ଦିନେ ଜର୍ଜକୁ ପଚାରିଲେ, “ତୁମେ ଏତେ ଦିନ ହେଲା କି କାମରେ ଲାଗିଛୁ ?” ଜର୍ଜ ଇଞ୍ଜିନର ନକ୍ସାଟି ଦେଖାଇ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଦ୍ଵାରା କି କି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ତାହା ବୁଝାଇ ଦେଲା ।

ହାନସନ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ କାରିଗର । ଜର୍ଜର ନକ୍ସା ଦେଖି ସେ ଏହା ବିଷୟରେ ଉଚ୍ଚମତ ପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ “ଏପରି ଇଞ୍ଜିନଟି ହୋଇଲାରିଲେ ଅନେକ ସୁବିଧା ହେବ ।” ତା’ପରେ ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଉ କୁଣ୍ଡାଉ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ଏହି ଇଞ୍ଜିନ କଅଣ ପ୍ରକୃତରେ କାମ ଦେଇ ପାରିବ ?”

ଦୃଷ୍ଟିାୟମାନ ଚକର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପଖାଗୁଡ଼ିକ ଖଞ୍ଜୁ ଖଞ୍ଜୁ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଏହି ଇଞ୍ଜିନ କାମ ଦେଇପାରିବ । ତେବେ ଏହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଠିକ୍ ଜଣାପଡ଼ିବ ।”

“କିପରି ଏହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବ ?”

ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇଞ୍ଜିନର ମଡ଼େଲଟି ତିଆରି ସରିଲେ କିପରି ତାହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ, ସେ ବିଷୟ ସେ ଭଲରୂପେ ଚିନ୍ତା କରି ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ହାନସନ ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତରାପନ କରିଥିଲେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଇଞ୍ଜିନ ତିଆରି କରାଯାଇପାରେ ଓ ତାହା ଘୁରିପାରେ, ଏହା ଏକ କଥା; ମାତ୍ର ତାହା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ, ଏହା ଏକ ଭିନ୍ନ କଥା ।

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜିତ ଭାବରେ କହିଲା, “ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ, ମୁଁ ଏ ବିଷୟ ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଛି ।”

ହାନସନ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର । ହୁଏତ ଏ ଦିଗରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରେ ।” ଏତିକି କହି ସେ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଚାଲିଗଲେ ଏବଂ କିଛି ସମୟ ପରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଯୁଦ୍ଧଜାହାଜର ତିନି ପୁଟିଆ ମଡେଲ ଆଣି ଜର୍ଜକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ଏଇ ମଡେଲଟିକୁ ମୁଁ ନିଜେ ତିଆରି କରିଛି । ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର ଅନୁପାତ ଠିକ୍ ଅଛି । ଏହାକୁ ତିଆରି କରିବାକୁ ମୋତେ ଦୁଇ ମାସ ଲାଗିଛି । ମୋ କୋଠରୀରେ ଏହିପରି ତିନି ଚାରିଟି ମଡେଲ ରଖିଛି ।”

ଜର୍ଜ ଏହି ଛୋଟ ମଡେଲଟିର ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କଲା । ମଡେଲଟି ଅତି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଏଡ଼େ ସଫାଜସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିଲା ଯେ ଏଥିରେ ଥିବା ଛୋଟ ଚକଟି ଘୁରିଲା ବେଳକୁ ଜାହାଜର କର୍ତ୍ତୃତା ଚାଲୁଥିଲା ।

ହାନସନ ପଚାରିଲେ, “ତୁମର ଇଞ୍ଜିନକୁ ଏହି ଜାହାଜ-ମଡେଲରେ ଲଗାଇ ପରୀକ୍ଷା କଲେ କିପରି ହେବ ? ଆମେ ଏହାକୁ ମଡେଲର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଲଗାଇ ଇଞ୍ଜିନର ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପରୀକ୍ଷା କରି ପାରିବା ।”

ଜର୍ଜ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲା । ସେ ରୋଟାରଇଞ୍ଜିନର ମଡେଲ ତିଆରି କରିସାରି ତାହାକୁ କିପରି ଜାହାଜ-ମଡେଲ ସଙ୍ଗେ ଖଞ୍ଜିବାକୁ ହେବ, ତାହା ହାନସନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା । ହାନସନ ଜଣେ କୌଶଳୀ କାରିଗର । ତେଣୁ ସେ ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଇଞ୍ଜିନଟିକୁ ନେଇ ଜାହାଜରେ ଖଞ୍ଜିଦେଲେ । ଜାହାଜର ପଛପାଖେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଛୁଦ୍ର ରଖାଗଲା । ବଏଲରକୁ ଗରମ କରିବା ପାଇଁ ଫର୍ଣ୍ଣେସ ଭିତରକୁ ଏହି ଛୁଦ୍ରବାଟେ ଜାଳେଣି ପୁରାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ।

ଏହାପରେ ଯେତେବେଳେ ମସ୍କୁଟା ଜାହାଜ ଓହ୍ଲାଇବାବେଳେ ବନ୍ଦରରେ ଜିନିଷ ନେବାକୁ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଛୁଟି ପାଇଲେ,

ସେତେବେଳେ ଜର୍ଜ ଓ ହାନସନ ସେହି ଇଞ୍ଜିନ ଲାଗିଥିବା ମଡେଲ-ଜାହାଜଟିକୁ କୁଲକୁ ନେଇଗଲେ । ପୋଟାମାକ ନଦୀର ଧାରରେ ଗୋଟିଏ ଖାଲ ଥିଲା । ଜର୍ଜ ମୋଟା ସୂତାଗୁଲର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ ମଡେଲର ପଛ-ପଟେ ବାନ୍ଧିଦେଲା; ଛୋଟ ବଏଲରରେ ଉତ୍ତପ ଦେଇ ମଡେଲଟିକୁ ସେହି ଖାଲରେ ଭସାଇ ଦେଲା । ଏକ ମିନିଟରୁ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ପଖାବିଶିଷ୍ଟ ଚକଟି ଘୁରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଏହା ଧୀର ଭାବରେ ବୁଲିଲା; ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ବୁଲି ପାଣିକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କଲା । ଜାହାଜ-ମଡେଲଟି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମଡେଲ ଦୁରକୁ ଚାଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜର୍ଜ ଗୁଲର ସୂତାକୁ ଫିଟାଇ ଦେଉଥାଏ ।

ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କଲା, “ହାନସନ, ଦେଖିଲା, ଆମ ଜାହାଜ କେଡ଼େ ବେଗରେ ଚାଲିଛି ? ସେ ଏତେ ବେଗରେ ଯାଉଛି ଯେ ମୁଁ ସେତେ ଶୀଘ୍ର ଗୁଲର ସୂତା ଛାଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ ।”

“ବେଶ୍, ସାବାସ୍ ଜର୍ଜ । ତୁମ ଇଞ୍ଜିନଟି ସଫଳ ହୋଇଛି ।”

ହାନସନ ଏହା କହିବା ପରେ ପରେ ଟିକିଏ କୁଟିଲ ହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ, “ମାତ୍ର ଦେଖିଲା, ତୁମ ଜାହାଜରେ ପାଣି ପଶୁଛି ବୋଲି ମୋର ଅନୁମାନ ହେଉଛି ।”

ଜର୍ଜ ଜାହାଜର କର୍ଣ୍ଣଟିକୁ ଏପରି ରଖିଥିଲା ଯେ ଜାହାଜଟି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୃତ୍ତାକାର ପଥରେ ଗଢ଼ କରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ଗଡ଼ ବେଗ ଏବଂ ପଖାବିଶିଷ୍ଟ ଚକ ଓ ଇଞ୍ଜିନର ଓଜନ ହେତୁ ଜାହାଜଟି ଡାହାଣ ପାଖକୁ ଡଳି ପଡ଼ୁଥିଲା; ପାଣି ଜାହାଜ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଥିଲା । ହଠାତ୍ ଇଞ୍ଜିନଟି ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ କରି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଇଞ୍ଜିନରେ ପାଣି ପଶିବାରୁ ନିଆଁ ଲାଭି ଯାଇଥିବ ।”

ଦୁହେଁଯାକ ମଡେଲଟିକୁ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ସେଥିରୁ ପାଣି ବାହାର କରିଦେଲେ । ମାତ୍ର ଇଞ୍ଜିନଟି ଓଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ପୁଣି ନିଆଁ ଜାଳି ଇଞ୍ଜିନକୁ ଚଳାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୁହେଁଯାକ ନସ୍କୁଟା ଜାହାଜକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ବାଟରେ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ହାନସନ, ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ଇଞ୍ଜିନର କେତେକ ଅଂଶର ଉନ୍ନତ କରିବା ଦରକାର । ଯାହାହେଉ ଇଞ୍ଜିନଟା କାମ ଦେଉଛି ।”

ହାନସନ ପଚାରିଲେ, “ତୁମେ ଏ ଇଞ୍ଜିନକୁ ନେଇ କ'ଣ କରିବ ବୋଲି ଭାବିଛ ?”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲା, “ମୁଁ ଏତେବେଳଯାଏ କିଛି ସ୍ଥିର କରିନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ, ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଏହାର ପେଟେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବ । ମୋର ବାପା କୃଷି ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରର ଉନ୍ନତ କରି ସେ ସବୁ ପାଇଁ ଅନେକ ପେଟେଣ୍ଟ ପାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ସେ ମୋତେ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖା ଇତ୍ୟାଦିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ହାନସନ ବରୁଣ୍ଡା ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ବେଶ୍, ତୁମର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉ । ଏବେ ଆଜିର ଏହି କୃତରୁ ଉପଲକ୍ଷରେ ଚାଲି ଟିକିଏ ମଦ୍ୟ ପାନ କରିବା ।”

କିଛିଦିନ ପରେ ଜର୍ଜ ଖୁରସ୍ ଏଣ୍ଡ ଖୁଇପ୍ସ ନାଁମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଜାହାଜକୁ ବଦଳି ହୋଇଗଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ପୋଟୋମକ ନୌବନ୍ଧରର ଗୋଟିଏ ଖୁମ୍ବିମୂଳକ ଜାହାଜ । ମସ୍କୁଟା ଡାଗ କରି ଯିବାବେଳେ ଜର୍ଜର ମନରେ ଗଣ୍ଡର ଦୁଃଖ ହେଲା; କାରଣ ସେ ହାନସନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଏବେ ତାଙ୍କଠାରୁ ତାକୁ ଅନ୍ତର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହାନସନ ବିଦାୟ କାଳରେ ସୁଖଚିତ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଜର୍ଜକୁ ସେହି ଜାହାଜ-ମଡେଲଟି ଦେଲେ ।

ହାନସନ କହିଲେ, “ଏଇଟିକୁ ଖୁବ୍ ଯତ୍ନରେ ରଖିବ । ଏହା ମୋର ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତି ଗଣ୍ଡର ଶ୍ରଦ୍ଧାର ନିଦର୍ଶନ । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ତୁମ୍ଭେ ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ କରିବ ।”

୧୮୭୫ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଜର୍ଜ ମାଆଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ପାଇ । ଯେଥିରୁ ସେ ଜାଣିଲା ଯେ ବିଦ୍ରାହ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ

ସହିତ ଲୁଇସିଆନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ ଆଲବର୍ଟ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ି ଡୋଇଅଛି । ମାଆ ଲେଖିଥିଲେ, “ସେ ଦିନ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ପୁନର୍ମିଳନ ବେଳେ ତୋର ଶୁଭ ପାଖକୁ ଯୁଦ୍ଧ-କ୍ଷେତ୍ରର ଡାକରା ପହଞ୍ଚିଲା କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ କିଏ ଜାଣିଥିଲା ସେ ଆମେ ତାକୁ ଆଉ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବୁ ନାହିଁ । ଆଲବର୍ଟ ପ୍ରକୃତ ବୀର ଭଳି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଛି । ସେ ଦିନର ସ୍ମୃତି ତାହାକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ପାରିବ ନାହିଁ ସତ; ମାତ୍ର ଭବିଷ୍ୟତରେ ବିପଦ ବେଳେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାର କରିପାରିବ ।”

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଜର୍ଜ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି କେବଳ କାନ୍ଦୁ । ଜାହାଜରେ ଥିବା ତାହାର ସଙ୍ଗୀମାନେ ତାର ସେହି ବିକଳ ହୃଦୟ ଧ୍ବନି ଶୁଣୁଥିଲେ କି ନା ସେ ଶୁଣି ନଥିଲା ।

ସେହି ବର୍ଷ ଅଗ୍ରେଲ ମାସ ନଅ ତାରିଖ ଦିନ ଭର୍ଜିନିଆର ଅପୋମାଟକସ୍‌ଠାରେ କଟେରା ଘର ଜେନେରାଲ ରବର୍ଟ ଲି ନିଜର ଅସ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରି ଜେନେରାଲ ଇଅଲସସ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ନିକଟରେ ଆତ୍ମ-ସମର୍ପଣ କଲେ । ଏହି ଘଟଣାର ସତର ଦିନ ପରେ ବିଦ୍ରୋହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଅନ୍ୟତମ ଜେନେରାଲ ଜନଷ୍ଟନ ମଧ୍ୟ ଲି-ଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଅନୁସରଣ କରି ପୁନିଆର ସେନାବାହିନୀ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କଲେ । ଗୁଡ଼ ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ହେଲା ।

ଜର୍ଜ ଏହି ବିଜୟ ସମ୍ବାଦ ଶ୍ରବଣ କରି ନୌବାହିନୀରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା । ଆଲବର୍ଟର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ସେ ନିଜକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅପରାଧୀ ମନେ କରୁଥିଲା । ଆଲବର୍ଟ ଲୁଇସିଆନାର ରକ୍ତାକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀରତ୍ବ ସହକାରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲା; ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ନିଜର ଦେଶ ପ୍ରେମ ବିଷୟରେ ଏତେ ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧା ଗତ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଯାକ ଶହର ଗୋଳାଠାରୁ ଦୂରରେ ନିରାପଦରେ ରହିଆସିଛି ।

ଅବଶ୍ୟ ସେ ଯେ ଇଚ୍ଛା କରି ଏପରି ନିରାପଦ ରହିଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ପୋଟୋମାକ ନୌବନ୍ଧର ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ବନ୍ଦରମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ

ପଥ ଶ୍ରେୟ କରି ରଖିବା ଦ୍ଵାରା ବିଦ୍ରୋହୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ତ କରିବା ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଜର୍ଜ ଏହି ନୌବନ୍ଧୁରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ତଥାପି ତାର ବିସ୍ମୟ ଜାତ ହେଉଥିଲା । ଆଲବର୍ଟ କାହିଁକି ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲା ? ତାର କାହିଁକି ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ନାହିଁ ?

ଏହିପରି ସେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁର ରହସ୍ୟ ସହିତ ପରିଚିତ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାର ବୟସ ଉଣାଈଶ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ।

୧୮୭୫ ମସିହାର ଜୁନମାସ ୧୫ ତାରିଖଦିନ ଉପରବେଳା ହତସନ ନଦୀଧାରରେ ଟ୍ରେନରେ ବସି ଯିବାବେଳେ ଜର୍ଜର ମନରେ ଆଦୌ ସୁଖ ନ ଥିଲା । ଏହି ଚିନ୍ତାହିଁ ତାର ବିଷାଦର କାରଣ ଥିଲା । ସେ ନୌବାହିନୀରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲା । ଘରକୁ ଫେରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ହେବାର କଥା; କିନ୍ତୁ ସେ ବଡ଼ ବିଷୟ ଓ ଚିନ୍ତିତ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ସକାଳେ ନାଶିଭଲ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହରାଇଥିବା ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଜର୍ଜର ଦୁଃଖ ଉଣା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ବରଂ ଗତ କେତେ ମାସ ହେଲା ସେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ତାହା ପ୍ରବଳ ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଆଗରେ ଥିବା ଇଞ୍ଜିନର ଧପ୍ ଧପ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ ଏବଂ ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିବା ବିଷୟରେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ କରୁଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିବାରେ କେତେକ ଘଣ୍ଟା ଡେରି ହୋଇଥାଏ । ସେ ଝରକାବାଟେ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଅସ୍ତ ହେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ିଆସିବ ।

ତାକୁ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସୁ ଥାଏ । ସେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ, ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇବାର ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଟିକିଏ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସିଲା ବେଳକୁ ସେ ଗୋଟିଏ ବିକଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ଧକ୍କାରେ ସେ ନିଜ ଆସନରୁ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

୪୩

ଉଦାତ୍ତ ଜର୍ଜ

ଜର୍ଜ ଦେଖିଲା ସେ ବେଞ୍ଚର ଦୁଇଧାଡ଼ି ମଝିରେ ଥିବା ଖୋଲ ଜାଗାରେ ସେ ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ସେ ଧକ୍କା ଖାଇଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ତା ଦେହରେ କିଛି ଆଘାତ ଲାଗିନଥିଲା । ଡିବା ବାହାରେ ଲୋକେ ହୋହା ଗୋଲମାଲ କରୁଥିଲେ । ସେ ଉଠି ପଡ଼ି ଝରକା ବଟେ ବହାରକୁ ବୁଝିଲା । ଜଣେ ବ୍ରେକମ୍ୟାନ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବ ମୋଟା ଶାବଳ ଧରି ଧାଇଁ ଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ତାର ପେଷାକର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ମଇଲା ଲାଗିଥାଏ । ତାକୁ ଡାକ ଜର୍ଜ ପଚାରିଲା, “କଣ ହେଲା ?”

ଲୋକଟି ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲା, “ଆଗର ଗୋଟାଏ ଡିବା ଲୁଇନଗୁଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆପଣ ଚିନ୍ତିତ ହେବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ ।

ଗାଡ଼ ଭିତରୁ ଜଣେ ବର୍ଷିୟା ମହିଳା କହିଲେ, “ବାଃ, ଚିନ୍ତା କବବାର କାରଣ ନାହିଁ ତ ଆଉ କଅଣ ? ହୁଏତ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜୀବନ ଭୁଲି ଯାଇଥାନ୍ତା ।”

ଆଉ ଜଣେ ଡ୍ରୌଡ଼ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇ କହିଲେ : “ଆପଣ ଯାହା କହିଲେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଠିକ୍ । ଏ ରେଲଗାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଲଜ୍ଜାର ବିଷୟ । ହୁଏତ ଆମକୁ ସାରା ରାତି ଏହିଠାରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ଜର୍ଜ ଗାଡ଼ର ଦୁଆର ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ବ୍ରେକମ୍ୟାନର କଥା ଠିକ୍ । ଇଞ୍ଜିନର ପଛକୁ ଲାଗିଥିବା କୋଇଲାଡବାଟି ଲୁଇନରୁ ଖସି ପଡ଼ିଛି ।

ସେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖିଲା ଯେ ଗାଡ଼ର ଶ୍ରମିକମାନେ ଗାର୍ଡ଼ଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ କୋଇଲି ଡବାର ଚକ ତଳେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶାବଳ ଲଗାଇ ଡବାକୁ ଟେକି ଟିକିଏ ଟିକିଏ କରି ଲଇନ ଉପରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । କାମ ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲୁଥାଏ ଓ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଉଥାଏ । ଶେଷରେ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ମୁଁ ଏ କାମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରେ କି ?

ବ୍ରେକମାନ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ଶାବଳ ଧରି ଚକକୁ ଉଠାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ସେ କହିଲା, “ନିଶ୍ଚୟ, ତୁମେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାର । ତୁମେ ବେଶ ବଳିଷ୍ଠ ପରି ବୋଧ ହେଉଛି । ଏଇ ଶାବଳଟା ନିଅ । ମୁଁ ଟେକିବାବେଳେ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଟେକିବ ।”

ପ୍ରାୟ ଦୁଇଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ଜ ରେଳଗାଡ଼ର କୋଇଲି ଡବାକୁ ଆସ୍ତେ ଟେକି ଟେକି ଲଇନ ପାଖକୁ ନେବାରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଘର ଗରମ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦମ୍ ନେବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଝିରେ ମଝିରେ କାମ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଶେଷରେ ଡବାର ଚକ ଲଇନ ପାଖକୁ ଆସିଗଲା । ଖାଲି ଚକକୁ ଲଇନ ଉପରେ ରଖିବା କାମ ବାକି ଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ଜର୍ଜ ନିତାନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ଝାଳରେ ତାର ପୋଷାକ ଏକବାରେ ଓଦା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

ଗାର୍ଡ଼ କହିଲେ, “ଖୁବ୍ କାମ କଲଣି । ଏଇ ଶେଷଥରକ ଡବାକୁ ଲଇନ ଉପରକୁ ଉଠାଇବା ସବୁଠାରୁ କଠିନ କାମ । ଆଗ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନିଅ ।”

ଜର୍ଜ ଓ ବ୍ରେକମାନ ନିଜ ନିଜ ଶାବଳ ରଖି ଦେଇ ମୁହଁରୁ ଝାଳ ପୋଛି ପକାଇଲେ । ଜର୍ଜ ପଚାରିଲା, “ଏଇପରି କଅଣ ଗାଡ଼ ଅନେକ ଥର ଲଇନଚ୍ୟୁତ ହୋଇଥାଏ ।”

ବ୍ରେକମାନ ଉତ୍ତର କଲା, “ଖୁବ୍ ହୁଏ, ଅନେକ ବାର ହୁଏ । ଲଇନର ଏଇ ଅଂଶଟାକୁ ଦେଖ । ଏହାରି ସକାଶେ ଆଜିର ଏ ଦୁର୍ଘଟନା ।

ଲଈନର ଏହି ଅଂଶଟି ଏଠାରେ ହୁଗୁଳି ଯାଇଥିଲା ।” ଏହା କହି ସେ ଇଞ୍ଜିନର ପଛକୁ ଥିବା ଲଈନର ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲା । ସେଠାରେ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ହାତୁଡ଼ି ଧରି ଶ୍ଳୀପର ଉପରେ କଣ୍ଟା ପିଟୁଥିଲେ ।

ଜର୍ଜର ରେଳପଥ ବିଷୟରେ କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ନ ଥିଲେହେଁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜାଣି ପାରିଲା ଯେ ରେଳପଥର ସେହି ଅଂଶଟି ହୁଗୁଳା ହୋଇ ପଥର ଅନ୍ୟ ଅଂଶଠାରୁ ପୃଥକ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଏପରି ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିଲା । ସେ ବ୍ରେକମାନର କଥାରେ ଏକମତ ହେଲା ।

ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା, “ଇଞ୍ଜିନ ଡବା କୋଇଲି ଡବାର ଆଗରେ ଥିଲା । କୋଇଲି ଡବା ଲଈନରୁତ ହେଲା, ଅଥଚ ଇଞ୍ଜିନ ଡବା ଲଈନରୁତ ନ ହେଲା କିପରି ?

ବ୍ରେକମାନ ଧୀର ଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦେଲା, “ଇଞ୍ଜିନ ଡବାର ଓଜନ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବୋଲି ଲଈନରୁତ ହେଲାନାହିଁ । ତଥାପି ବେଳେ ବେଳେ ଖୁବ୍ ଓଜନଗାଢ଼ି ମଧ୍ୟ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଯାଉଥିଲେ, ଲଈନରୁତ ହୋଇଥାଏ ”

ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । “ଯଦି ଗାଡ଼ି ଲଈନରୁତ ହେବା ଏତେ ବାରମ୍ବାର ଘଟୁଛି ତେବେ କିପରି ଗାଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଲଈନକୁ ନିଆଁ ଯାଇପାରିବ, ସେଥିପାଇଁ କେହି ଗୋଟାଏ ସହଜ ଉପାୟ ବାହାର କରୁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଏହି ସମୟରେ ଗାର୍ଡ଼ ଉଠି ସ୍ତରରେ କହିଲେ, “ବେଗ୍ । ରେଲଗ୍ରାମ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇଗଲାଣି । ଏବେ ଡବାକୁ ଲଈନ ଉପରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ହେବ ।”

ଜର୍ଜର ଚିନ୍ତାଧାରରେ ବ୍ୟାଘାତ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଟ୍ରେନର ଲୋକେ କୋଇଲିଡବାର ଚକତଳେ ପୁଣି ଶାବଳ ପୁରାଇ ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତେ ଟେକିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଡବାଟି ସୁତାଏ ସୁତାଏ

ଉଠୁଥାଏ । ଏଣେ ଗାଡ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ କହୁଥାନ୍ତି,
“ସାବାସ୍, ଏଇ ଉଠିଲୁ । ହଁ, ଆଉ ଥରେ ସମସ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କର ।
ଉଠିଯିବ ।”

ସେମାନେ ଏକ ସମୟରେ ଆଉ ଥରେ ଡବାକୁ ଉଠାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଡବାଟିର ଚକ ତଳୁ ଉଠି ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଶୂନ୍ୟରେ ରହି
ଲୁଇନ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଲୋକମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି
ଉଠିଲେ ।

ରେଲଗାଡ଼ିର ଲୋକେ କୋଇଲି ଡବାକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡବା ସହିତ
ପୁଣି ସଂଯୁକ୍ତ କରିଦେଲେ । ଏଣେ ଜର୍ଜର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଚିନ୍ତାର ବିରାମ
ନ ଥାଏ । ସେ ଭାବୁଥାଏ—ଲୁଇନରୁ ଗାଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଲୁଇନ ଉପରକୁ
ଉଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ
ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସାତବର୍ଷ ତଳର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅପରାହ୍ନର କଥା ତାର ସ୍ମୃତି-
ପଥରେ ଜାଗି ଉଠିଲା । ସେ ଦିନ ସେ ତାର ବାପାଙ୍କ କାରଖାନାରେ
ଲୁହାପାଇପକୁ ଗଢ଼ଗଢ଼ କରି କାଟିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଷ୍ଟ୍ରୀମଗକ୍ତିର
ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା । ତାର ମନେ ହେଲା ଯେ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ୟାଟି ଠିକ୍
ସେହି ରୂପରେ । ସେହି ପ୍ରକାଶ ଇଞ୍ଜିନ ଆଡ଼କୁ ସେ ଚାହିଁ ରହିଲା ।
ତନ୍ତ୍ରକରଣରେ ଇଞ୍ଜିନକୁ ଚାହିଁଲେ ମନେ ହେଉଥିଲା, ଯେପରି ଏକ
ପ୍ରକାଶ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ମୁହଁରୁ ମେଘଖଣ୍ଡ ଭଳି ଧୁଆଁ ବାହାରୁଛି ।

ଷ୍ଟ୍ରୀମଗକ୍ତି ଦରକାର ! ତହାତ ଦୂରର କଥା ନୁହେଁ । ଗାଡ଼ିର
ଇଞ୍ଜିନ ଭିତରେ ତା ରହିଛି । ଜର୍ଜ ଏହା ଭାବିଲେ ଶୀଘ୍ର ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର
ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କେବଳ ଏହି ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଲୁଇନରୁ ଡବାକୁ ଟାଣିନେଇ
ପୁଣି ଲୁଇନ ଉପରେ ରଖି ପାରିଲେ ହେଲା ।

ତାର ଚିନ୍ତାସ୍ରୋତରେ ବିରାମ ନ ଥିଲା । ସେ ଯେତକ ବେଶୀ
ଚିନ୍ତା କଲା, ତାର ଚିନ୍ତାଧାରା ସେତକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ସୁକ୍ରିୟ ପଥରେ
ଗତି କଲା । ସେ ଭାବିଲା—ମନେକରି, ଲୁଇନରୁ ଡବାକୁ ଆଗ ଚକ

ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଲୁଇନ ପକାଗଲା ଓ ଏହି ଲୁଇନଦ୍ୱୟର ଅପର ପ୍ରାନ୍ତ ଦୁଇଟିକୁ ଭୂମିସ୍ଥଲଗ୍ନ ସ୍ଥାୟୀ ରେଲଲୁଇନ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରଗଲା । ତାହାହେଲେ ଇଞ୍ଜିନକୁ ଦୁଇଟି ଦୁଇଟି ଲୁଇନରୂପେ ଡବାପାଖକୁ ଅଣାଯାଇ ପାରିବ । ତେଣିକି ଇଞ୍ଜିନ ଏହାକୁ ଟାଣି ସ୍ଥାୟୀ ରେଲଲୁଇନ ଉପରକୁ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ରେଲଗାଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ରେଲ-ଲୁଇନରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ରେଲଲୁଇନକୁ ଯେପରି ନିଆଯାଏ, ଏହା ଠିକ୍ ସେହିପରି ସହଜରେ ହୋଇପାରିବ ।

ଏହି ଉପାୟରେ କାମ ଠିକ୍ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଜର୍ଜର ଧାରଣା ହେଲା । ସେ ଏହି ଉପାୟଟି ବ୍ରେକମାନକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇ କହିଲା, “ଏହି ଉପାୟରେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପନ୍ଦର ମିନିଟରେ ଲୁଇନରୂପେ ଡବାକୁ ପୁଣି ଲୁଇନ ଉପରକୁ ନେଇ ହେବ ।”

ବ୍ରେକମାନ ଜଣଙ୍କ ସହଗ୍ୟସାଧକରେ ଜର୍ଜକୁ ଚାହିଁ ରହି ନିଜର ଦାଢ଼ି ଆଉଁଷିବାରେ ଲାଗିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ କହିଲା, “ମୁଁ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ରେକମାନ । କଲକବଜା ବିଷୟରେ ମୁଁ କଅଣ ଜାଣେ ? ତୁମେ ଯେଉଁ ଉପାୟ କହୁଛ, ତାହା ଖୁବ୍ ସହଜ ଜଣାଯାଉଛି । ତୁମ ପୋଷାକରୁ ଜାଣୁଛି ଯେ ତୁମେ ନୌବିଭାଗର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ । ତୁମକୁ ଅସମ୍ଭାନ କରିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ବୟସରେ ବାଳକ ମାତ୍ର । ରେଲଗାଡ଼ ଚଳାଇବା କାମରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବାଳ ପାଚିଲଣି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ତୁମେ କଅଣ ବେଶି ଜାଣ ?”

ଏପରି କଥା ଶୁଣି ଜର୍ଜ ନିରାଶ ହେବାର ପାତ୍ର ନୁହେଁ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ରେଲ ଡବାରେ ବସି ରହିଥିଲା ସେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟୁତ ରକମର ରେଲଲୁଇନ ନିକ୍ଷା ଆଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତା ପାଖରେ କାଗଜ ନ ଥିଲା ବୋଲି ସେ ଗୋଟିଏ ଚିଠିର ପଛପାଖଟି ଏହି ନିକସା ଅଙ୍କନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାର ବାପା ମା ଓ ଭାଇଭଉଣୀମାନେ ତାକୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇଲେ । ସେ ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ବ ବିଶ୍ରାମ ନେଲା । କେବଳ ଖାଇବା ଓ ଶୋଇବାରେ ତାର ମନସ୍ଥ କଟୁଥାଏ ।

ମାଆ ପୁଅ ପାଇଁ ଭଲଭଲ ଖାଇବା ଜଗିଷ ତିଆରି କରି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଥିଲା ଯେ ନୌବିଭାଗରେ ଥିଲାବେଳେ ପୁଅ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଏକବାରେ ଶୁଖି ଯାଇଛି । ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ତା ଦେହରେ ମାଂସ ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଜୁଲାଇ ମାସର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଜର୍ଜ ଜି. ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ କମ୍ପାନୀର କାମକୁ ଫେରିଗଲା । ଲୁଇନରୁଟ ଗାଡ଼କୁ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଉପାୟ ବାହାର କରିବା ଚିନ୍ତା ତା ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁବେଳେ ଖେଳୁଥାଏ । ପ୍ରତି ଦିନର କାମ ଶେଷ ହେଲା ଶିଶି ସେ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ଘରେ ଖାଇସାରି ସେ ପୁଣି ରାତିରେ କାରଖାନାକୁ ଆସି ତାର ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରର ଗୋଟିଏ ମଡେଲ ଠିକ ହେଲା ଅନୁସାରେ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗି ଯାଉଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ବାପାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ରୋଟାର ଇଞ୍ଜିନର ପେଟେଣ୍ଟ ସକାଶେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାପାଇଁ କାଗଜପତ୍ର ଠିକ୍ କରି ନେଇଗଲା ।

ଅଗଷ୍ଟ ମାସର ଶେଷଆଡ଼କୁ ଦିନେ ଉପରବେଳା ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ସାଥରେ ବୁଲି ଯିବାପାଇଁ ଜର୍ଜକୁ ଡାକିଲେ । ଯାଉ ଯାଉ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୁ ଏବେ ଘରକୁ ନିରାପଦରେ ଫେରିଆସିଛୁ । ସାମାରିକ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ତୋର କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ଜାଣିଛି । ଏବେ ତୋର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ତୁ କଅଣ ଭାବିଛୁ, ମୋତେ କହ ।”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲା, “ବାପା, ମୋର ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ ଜଣେ ଉତ୍ତାବକ ହେବି ।”

“କଅଣ ହେବୁ ?”

“ଜଣେ ଉତ୍ତାବକ । ମୁଁ ବିଭିନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ର, କଳକବଳା ଉତ୍ତାବନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ । ଏ ଦିଗରେ ମୋର ସ୍ୱାଭାବିକ ଆକର୍ଷଣ ଅଛି । ପୃଥିବୀରେ ଏହାହିଁ କରିବାକୁ ମୋର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ମୁଁ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ି ଉଠାଇବା ଯନ୍ତ୍ର କଥା କହୁଥିଲି, ସେକଥା ଭାବନ୍ତୁ । ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ତାହା ବିକ୍ରି କରିପାରିବି ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଟ୍‌ଜ ହାଉସ କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତା କଲେ । ତା'ପରେ ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଅନେକ ବେଳଯାଏ ତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହି କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ମୁଁ ତୋ ଆଗରେ ସଫା ସଫା ମୋ ମନ କଥା ଖୋଲି କହୁଛି । ତୁ ସବୁବେଳେ ତୋ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଚଳି ଆସିଛୁ । ଏବେ ତୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇ କେତେ କଥା ଦେଖିଛୁ । ତେଣୁ ତୁ କିପରି ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବୁ, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର କିଛି କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହୁଏ, ତୁ ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରୁନାହୁଁ । ତୁ ଉତ୍ସାବନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ । ବେଶ୍, ଭଲ କଥା । ମାତ୍ର ଜଣେ ଉତ୍ସାବକ ଭାବରେ ତୁ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରିପାରିବୁ ନାହିଁ; କାରଣ, ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଜୀବନରେ ଘୋର ଆଶଙ୍କା ଅଛି । କୌଣସି ଉତ୍ସାବନ ସଫଳ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଏହା ବିଫଳ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ଜୁଆଖେଳ । ଜୁଆଖେଳରେ ଜିତିବାର ଆଶା ଯେପରି ଥାଏ, ହାରିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଥାଏ । ଏଇ ଯେଉଁ କଞ୍ଚା ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ଉଠାଇବା ଯନ୍ତ୍ର କଥା କହୁଥିଲୁ, ତାରି କଥା ବିଚାର କର । ରେଲ ଚଳାଚଳ ବିଷୟରେ ତୋର କି ଜ୍ଞାନ ଅଛି ? ଏପରି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ଏଇ ରେଲ ଚଳାଚଳ ବିଷୟ ଚିନ୍ତାକରି କରି ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ କଟାଇ ଦେଲେଣି । ତଥାପି ତୁ ମନ କରୁଛୁ ଯେ ସେମାନେ ଯାହା କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି, ତୁ ତାହା କରି ପାରିବୁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି—ଏହା ତୋ ପକ୍ଷରେ ନିତାନ୍ତନିତାନ୍ତ ମୁର୍ଖତା ।

ଜର୍ଜ ଅଧର ଭାବରେ ପାଦର ଘୋଡ଼ାରେ ଗୋଟାଏ ବାଲିଗରଡ଼ାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ସେ ଇରି କେନାଲର ଉତ୍କଳ ଜଳବାଣି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁରହିଲା । କ୍ଷୀଣ କୁର୍ବଟିକା ନଗରଟିକୁ ଆକୃତ କରି ରଖିଥିଲା ଓ ଦୂରରେ କେନାଲରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ବାସ୍ତିୟ ପୋତ କରୁଣ ଶିଖାପୁନି କରୁଥିଲା । ବାପା ଯାହା କହିଲେ, ଜର୍ଜ ସେହି ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା; ବିଶେଷତଃ ଲୁଇନରୁଟ ଡବା ଉଠାଇବା ଯନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ତାର ବାପାଙ୍କର ମତ ବିଷୟ ସେ ଭାବୁଥିଲା ।

ସେ ବିପ୍ଳବ ହେଲା ଯେ ସେହିନ ଦ୍ବେଷମାନ ଜଣକ ଯାହା କହିଥିଲା, ତାର ବାପାଙ୍କ ମତ ତାହା ସହିତ ମିଳି ଯାଉଥିଲା । ଦୁହେଁ ଠିକ୍ ଏକାକିଆ କହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କହିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି; ଜର୍ଜ ଜଣେ ଯୁବକ । ରେଲ ଚଳାଚଳ ବିଷୟରେ ତାର କିଛି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରିବାର କଥା ହେଉଛି ରେଲ ଚଳାଚଳରେ ନିୟୁକ୍ତ ଥିବା ବୟୋଜ୍ୟୋଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର; ଜର୍ଜ ଭଳି ଯୁବକମାନଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ଜର୍ଜର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ତା ବାପାଙ୍କର ଓ ସେହି ଦ୍ବେଷମାନର ବୟସ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ଦୁହେଁଙ୍କର ବୟସ ପରୁଣ ବର୍ଷରୁ କିଛି ବେଶୀ ହେବ । ସେମାନେ ଜର୍ଜର ଉଦ୍ଭାବନ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ମତ ଦେଲେ, ତାହା ସ୍ଥୂଳତଃ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଖାବନଦର୍ଶନର ପରିରୂପକ । ଏ ବୟସର ଲୋକ ଘାତ ଖାବନ କଟାଇଅଛନ୍ତି, ଖାବନରେ ବହୁ ବିଫଳତା ଓ ନୌରାଶ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଯେ ନିଜେ ଏସବୁର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଅଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ; ନିଜର ସମବୟସ୍କ-ମାନଙ୍କ ଖାବନରେ ତାହାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଅତି ସବଧାନରେ ଖାବନପଥରେ ଗତି କରିବା ପ୍ରାୟ ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସ୍ବାଭାବିକ ।

କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜର ବୟସ ଆଦୌ ଉଣାଇଣ ବର୍ଷ, ବାପାଙ୍କ ଭଳି ତାର ବୟସ ପରୁଣ ପାର ହୋଇ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପୌରାଣିକାଳଠାରୁ ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀରେ ଯେ କି ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଇଗଲାଣି ତାହା ସେ କପରି ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ପାରିବ ? ସେମାନେ ଏକ ଭଲ ଯୁଗର ଲୋକ । ଜର୍ଜ ଗୋଟାଏ ଚୁଡ଼ ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରି ଆସିଛି । ଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ଯେ କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି, ତାହା ସେ ଜାଣେ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ବିପ୍ଳବ ଯୋଗୁଁ ଉନ୍ନତ ନିମନ୍ତେ ଯୁବସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଯେଉଁ ଆନ୍ତରିକ ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ସାହ ଜନ୍ମିଛି, ତାହାର ସୂଚନା ସେ ପାଇଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଗତି କରି ଚାଲିଛି । ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଞ୍ଜାହାରକ ଔଷଧର ଆବିଷ୍କାର ଫଳରେ ଡାକ୍ତରମାନେ

ଅସୋପରୁ ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଅବେତନ କରି ତାହାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦୂର କରି ପାରୁଅଛନ୍ତି ଓ ମାନବର ଆତ୍ମ ବୃଦ୍ଧିକରି ପାରୁଅଛନ୍ତି । କେତେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସ୍ଥଳଭାଗରେ ତାର ସାହାଯ୍ୟରେ ମହାଦେଶର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତକୁ ସମ୍ଭାବ ପ୍ରେରଣ କରିପାରୁଅଛନ୍ତି । ଏବେ ଶୁଣାଯାଇଛି ଯେ ଆମେରିକାର ଏକ ଉପକୂଳରୁ ଅପର ଉପକୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଳ ପଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗର ଉନ୍ନତ ବିଧାନ କରାଯିବ । ଠିକ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ବରଷ ଜହାଜ ଉତ୍ତର ଆଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗରରେ ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭରେ ତାର ପକାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ସହିତ ଇଉରୋପର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କହିବା । ତାହାହେଲେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟଦେଶ ଏକତା ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବେ ।

ଜର୍ଜ କିପରି ତାର ବାପାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ପାରିବ ଯେ ସେ ଏହି ନୂତନ ଜଗତର ଏକ ଅଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଚାହେଁ; ଯେଉଁମାନେ ମାନବଜାତି ପକ୍ଷରେ ଏକ ଉନ୍ନତତର ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସଫଳ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜୀବନ ସମର୍ପଣ କରି ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇ ସେ ଦେଶର ସେବା କରିବାକୁ ଚାହେଁ ? ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଏସବୁ ପିତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ଅସମ୍ଭବ । ସେ ଓ ତାର ପିତା ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଯୁଗର ମନୁଷ୍ୟ । ବୟସ ଓ ଜୀବନଦର୍ଶନରେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ପୃଥକ୍ । ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ମିଳନ ଅସମ୍ଭବ ।

ଜର୍ଜ କହିଲା, “ବାପା, ତୁମେ ଯାହା କହୁଛ, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁଛି । ହୁଏ ତ ତୁମ କଥା ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ମୋ ପତ୍ନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହିଅ । ଯଦି ମୁଁ ବିଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ମୋର ଏତିକି ସାନ୍ତ୍ୱନା ହେବ ଯେ ମୁଁ ମୋର ଯଥାଶକ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ସେ ବିଫଳତା ହେବ ମୋର, ଅନ୍ୟର ନୁହେଁ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିଜହାଉସ ଏହା ଶୁଣି କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ପିଲାଟି ଦିନୁ ତୁ ଏକଜିଦିଆ । ମୋର ମନେ ହୁଏ, ତୁ ଏ ଗୁଣଟି ମୋଠାରୁ ପାଇଛୁ । ତୋର ମନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି

ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି । ତୁ ବିଗ୍ରହ କରି ଦେଖ । ଶେନେକଟାଡ଼ରେ ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କଲେଜ ଅଛି, ତୁ ସେଥିରେ ପଢ଼ିବାକୁ ରାଜହେଲେ, ମୁଁ ତୋର ସମସ୍ତ ପଢ଼ା ଖରଚ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ଏ କଲେଜରେ ଭଲ ମେକାନିକାଲ କୋର୍ସର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ନାମ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ ସମୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।”

ବାପା ଯେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବେ, ସେଥିପାଇଁ ଜର୍ଜ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଚନ୍ଦ୍ରା କରି ସେ କହିଲା, “ମାତ୍ର ମୋର ବୟସ ଉଣାଇଶ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ମୋଠାରୁ ଅନୁଭବ ଦୁଇ ଦଶବର୍ଷ ସାନ ହୋଇଥିବେ । ମୋର ଯେପରି ବୟସ ହେଲାଣି, ସେଥିରେ ମୋର ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଛୁଡ଼ା ହେବା ଦରକାର । ଏହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଆତ୍ମସମ୍ମାନର ପ୍ରଶ୍ନ । ତୁମର ମୋ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ; କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏହି ଅନୁଗ୍ରହକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ ।”

ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ଦୁହେଁଯାକ ଘରବରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ତେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସକର ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ଧୀର ଶ୍ବବରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏତେ ବର୍ଷ ହେଲା ମୋର ଆଉ ତୋ ମାଆର ଆଶା ରହି ଆସିଛି ଯେ ଆମର ପିଲାମାନେ କପରି କଲେଜଶିକ୍ଷା ପାଇବେ । ଯୁଦ୍ଧ ହେତୁ ଆମର ଆଶା ପୂରଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ଜେ ଓ ଜନର ବୟସ ଖୁବ୍ ହୋଇଗଲାଣି । ଆଉ ଆଲବର୍ଟ—ଆଜି ଆଲବର୍ଟ ନାହିଁ; ସେ ସ୍ବର୍ଗରେ । ସେହି ଆଲବର୍ଟ କେବଳ କଲେଜକୁ ଯାଇ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥିଲା । କଲେଜରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବାପାଇଁ ହର୍ମାନର ବୟସ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦିନକୁ ଦିନ ସେ ତୋର ପରି ଏକଜିବିଆ ହେବାର ମୁଁ ଦେଖି ପାରୁଛି ।”

ବାପା କଅଣ କହିବାକୁ ଯାଉ ଅଛନ୍ତି, ଜର୍ଜ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝି ପାରିଲା । ସେ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ଜର୍ଜ ଆଲବର୍ଟର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବ ।

ଲୁରସିଆନାର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ଧଳା ଝୁଣ ତଳେ ଆଲବର୍ଟର ସମାଧି କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଏକବାରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଆଲବର୍ଟର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ଭାବ ପାଇଲା ବନ୍ଧୁ ସେ ନିଜକୁ ଯେଉଁ ଅପରାଧରେ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲା, ତାହା ତାର ହୃଦୟରେ ଅଧିକ ବଳବତ୍ତର ଭାବରେ ଦେଖାଦେଲା ।

ବାପାଙ୍କ କଥାରେ ଜର୍ଜର ଦୃଢ଼ତା ବିଚଳିତ ହୋଇଗଲା । ସେ କୁଣ୍ଡିତ ଭାବରେ କହିଲା, “ମୁଁ ତୁମ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗନ୍ତାକରି ଦେଖିବି ।”

ସେଦିନ ରାତିରେ ଖାଇବାବେଳେ ଜର୍ଜ କହିଲା ଯେ ସେ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛୁ ।

ଯୁନିୟନ କଲେଜ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟୁଡ଼ି ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ । ଏଥିରେ ୧୯୦ ଜଣ ମାତ୍ର ଛାତ୍ର । ଛାତ୍ରୀ ଆଦୌ ନ ଥିଲେ । କଲେଜଟି ଶେନେକଟାଡ଼ର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । ହତାର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଲଇକ୍ରେସ୍ ଘରଟିରେ ପ୍ରାଚୀନ ଗଥିକ ଧରଣର ଗୋଟିଏ ଗମ୍ଭୀର ଥିବାରୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ରହ-ଖରଚ ମୁକୁଟପରି ଦିଶେ । ୧୮୭୫ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୧୫ ତାରିଖରେ ଜର୍ଜ ଯାଇ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଲା । କଲେଜର ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗରେ ସେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲା । ତାର ବୟସ ବେଶି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବାରୁ ଓ ନୌବିଭାଗରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜିଥିବାରୁ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତାକୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ନେଲେ । ଏହି ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ତାହାର ଜ୍ଞାନ ଅଧିକ ଥିଲା । ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯାହା ପଢ଼ା ଯାଉଥିଲା, ତାହା ଏତେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରର ଯେ ଜର୍ଜ ଭାବିଲା—ଏହି ସମୟରେ କ୍ଲାସରେ ବସି ନ ରହି ସେହି ସମୟତକ ତାର ଗାଡ଼ିଞ୍ଜା କୌଶଳରେ ବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ବରଂ ଲଭ । ତେଣୁ ସେ ବରାବର ଏହି କ୍ଲାସରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଳ୍ପ କେତେ ସପ୍ତାହ ଭିତରେ ଅନୁପସ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ତାର ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ନାମ ହୋଇଗଲା । ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗର ପ୍ରଧାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଏହା ଜାଣିପାରି ଦିନେ ତାହାକୁ ନିଜ ଅଫିସକୁ ଡକାଇ ନେଇ ସାବଧାନ କରିଦେଲେ । ଗାଡ଼ିଞ୍ଜା କୌଶଳ କଥା ପଛକୁ

ପକାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିପାର ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲା ଯେ ସେ ଏଣିକି କ୍ଲାସରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଯନ୍ତ୍ରବଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବା ଛଡ଼ା ତାକୁ ଫ୍ରେଞ୍ଚି, ଗଣିତ ଓ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଗଣିତ ଓ ଇଂରାଜୀରେ ସେ ଭଲ ପାଠୋନ୍ନତ କରୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବୈଦେଶିକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାରେ ସେ ଆଦୌ ଉନ୍ନତ ଦେଖାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ତଥାପି କିଛିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଜ ପଢ଼ା ଦିଗରେ ଯତ୍ନବେନାହିଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ସେ ଗୋଟିଏ ସୁସମ୍ବାଦ ପାଇଲା ଯେ ତାର ରୋଷାରି ଇଞ୍ଜିନ ପାଇଁ ପେଟେଣ୍ଟ ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଛି । ଉଦ୍ଭାବକ ଭାବରେ ସେ ଏହି ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ କୃତିତ୍ବ ଅର୍ଜନ କଲା, ତାହା ତାର ସଦୁଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେଲା । ପୁଣି ଗଡ଼ଜାତ କାମରେ ଲାଗିବାକୁ ତାର ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲା । ସେ ପୁନର୍ବାର କ୍ଲାସରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟି ପୂର୍ବରୁ କଲେଜର ଅସ୍ଥାୟୀ ସଭାପତି ଡକ୍ଟର ହକକ୍ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ । ଡକ୍ଟର ହକକ୍ ଦୀର୍ଘକାୟ ଓ କ୍ଷୀଣ । ସୁନାର ଫ୍ରେମ ଲଗା ଚଷମା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ଜର୍ଜ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ସେ ତାକୁ ଚାହିଁ ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୁମକୁ ଏ କଲେଜ ଭଲ ଲାଗୁଛି ତ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ମହାଶୟ, ମୋତେ ଏ କଲେଜ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ମୋ ମତରେ ଯୁଗାନ୍ତନ କଲେଜ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।”

ତେବେ ଆମ କଲେଜ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଷୟ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି, ତୁମ୍ଭେ ତାର ସୁବିଧା ଗ୍ରହଣ କରୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ତୁମ୍ଭର ଉପସ୍ଥାନ ଅତି ଖରାପ ।”

କିଛି କ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ମହାଶୟ, ଅନୁମତି ଦେଲେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିବି ।”

ଡକ୍ଟର ହକକ୍ କହିଲେ, “ତାହା ତୁମେ ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାର ।”

“ସୁନିୟମ କଲେଜ ଗୋଟିଏ ଅତି ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ; କିନ୍ତୁ ଏହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ମୋତେ ଏହା ବରଜୁକର ବୋଧ ହେଉଅଛି ।”

ଡକ୍ଟର ହକକ୍ ଟିକିଏ ଉପରକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ଆଉ ଯାହା କହିବାର ଅଛି ନିର୍ଭୟରେ କହ । ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଯେ ତୁମର ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବିଷୟରେ ପ୍ରବେଶ ଅଛି । ତେଣୁ ତୁମର ମତ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ।”

ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ଜ ଆପଣାର ଭବିଷ୍ୟତ ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ବିଷୟ ସରଳ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଗଲା । ତାର ରୋଚାର ଲଞ୍ଜିନ କଥା ଓ ଗାଡ଼ିଓ କୌଣସି ବିଷୟରେ ତାର କଲ୍ପନା କଥା ମଧ୍ୟ ସେ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରରେ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା, “କ୍ଲାସ୍ ପଢ଼ାରେ ଯେଉଁ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ନିୟମ ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ଭିତରେ ନିଜକୁ ଆବଦ୍ଧ ରଖି ଚଳିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିତାନ୍ତ କଷ୍ଟକର ହେଉଅଛି ।”

ଡକ୍ଟର ହକକ୍ ମନ ଦେଇ ସବୁ କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ । ଜର୍ଜର କଥା ଶେଷ ହେବାରୁ ସେ ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ଘରର ଛାତ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ତତ୍ପରେ ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୁମେ ଯେପରି ମନର କଥା ପ୍ରଶ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କଲ, ସେଥିରେ ମୁଁ ପ୍ରୀତି ହୋଇଅଛି । କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ତୁମ୍ଭେ ଏଠାକୁ ଆସିଲବେଳେ ତୁମ୍ଭ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଯାହା ଜାଣିଥିଲି, ଏବେ ତାହା ଅପେକ୍ଷା ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ଜାଣି ପାରିଅଛି । ତୁମ୍ଭେ ଯେପରି ସରଳ ଭାବରେ ତୁମ୍ଭ ମନ କଥା ପ୍ରକାଶ କଲ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରରେ ମୋର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବି । ସୁନିୟମ କଲେଜ ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନୁହେଁ ବୋଲି ତୁମ୍ଭେ ଯାହା କହିଛ; ତାହା ଯଥାର୍ଥ । କୌଣସି ଛାତ୍ର ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ପରିବେଶକୁ ଭଲ ନ ପାଇଲେ ଆମେ ଶିକ୍ଷାବତ୍ତମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ତା ଉପରେ ବରଜୁ ହେଉଁ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସେଭଳି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର କଲେଜ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମାନସିକ ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ଅଛି । ବରଂ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପରି ଛାତ୍ରମାନେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ । ଏହି ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତ ହେତୁରୁ ସେମାନେ

କଲେଜର ଶୁଖିଲା ଭିତରେ ନିଜକୁ ରୁଦ୍ଧଶାସ ହେଲପର ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଶିକ୍ଷାଳୟର ‘ଅନୁପୟୁକ୍ତ’ ବୋଲି ମନେ କରୁଁ । ତୁମ୍ଭେ ସେହିପରି ଏ କଲେଜ ପାଇଁ ‘ଅନୁପୟୁକ୍ତ’ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ, ଏଥିରେ ଲଞ୍ଜିତ ହେବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ତୁମର ଭବିଷ୍ୟତ ସେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଏଥିରେ ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହ । ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି, ତୁମ୍ଭେ ଜୀବନରେ ଯଶସ୍ୱୀ ହୁଅ ।”

ଜର୍ଜ ନମ୍ରଭାବରେ ଡକ୍ଟର ହିକକ୍‌ଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ବିଦାୟ ନେଲା ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଜର୍ଜ ଡକ୍ଟର ହିକକ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯାହା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା, ତାହା ବାପମାଆଙ୍କୁ ଜଣାଇଲା । ତା ପରଦିନ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ ନିଜେ ଯୁନିୟନ କଲେଜକୁ ଯାଇ ଡକ୍ଟର ହିକକ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାୟ ଦଶାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଜନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ।

ବଡ଼ଦିନ ପରେ ଜର୍ଜ ଆଉ କଲେଜକୁ ଗଲା ନାହିଁ ।

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ବନ୍ଧନପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବେଷ୍ଟନରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ, ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଜର୍ଜକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଫଳ ହେଲା ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସେ ଜାଣି ପାରିଥିଲା ଯେ ଏହା ଫଳରେ ପିତା ତା ଉପରେ ଯେଉଁ ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥିଲେ; ତାହା ବିଫଳ ହୋଇଅଛି । ଆଲବର୍ଟର ମୃତ୍ୟୁଜନିତ ଦୁଃଖରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥିବାରୁ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହାଉସ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ବେଦନା ବୁଝି ପାରିଥିଲା । ଜର୍ଜର ବିଶ୍ୱାସ, ଆଲବର୍ଟ ବଢ଼ିଥିଲେ ସେ କେବେହେଲେ ପିତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନ ଥାନ୍ତା । ଏବେ ସେ ପିତାମାତାଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ଲୁହବ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର । ଜୀବନଯାତ୍ରା ସେ ପିତାମାତାଙ୍କୁ କେବଳ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଆସିଛି ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଭାବନା ଘେନି ରହିବା କଦାପି ସୁଖକର ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ଦିନେ ଦିନେ ରାତିରେ ସେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଲବର୍ଟଙ୍କୁ ଦେଖେ । ତାର ନିଦ ଗୁରୁ ଯାଏ । ସେ ଦେଖେ ଯେ ସେ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ଖେଳୁଛି । ତାର

ଦେହ ଝାଲରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ସତେ ଯେପରିକି ଜର୍ଜ ପିତାଙ୍କୁ ଏପରି ମନକଷ୍ଟ ଦେଉଥିବାରୁ ଆଲବର୍ଟ ତାକୁ ଭର୍ତ୍ତନା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲା । ଜର୍ଜ ଆଲବର୍ଟ ସହିତ ସମାନ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ସେ ନିଜକୁ ଆଲବର୍ଟ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରୁଥିଲା । ଶେଷରେ ସେ ଆପଣାକୁ ସାନ୍ଥୁନା ଦେଲା ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ତା ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଲବର୍ଟ ଭଳି ଗୋଟିଏ ଭଲ ପୁଅ । ସେ ବିବେକ ଗୁଳନାକରି ବୁଝିପାରୁଥିଲା ଯେ ଏପରି ନିଜକୁ ସାନ୍ଥୁନା ଦେବା ନିତାନ୍ତ ବାଳଗୁପ୍ତ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତା ମନରେ ଏତେ ଦିନ ଧରି ଯେଉଁ ଅପରାଧ ଭୂତ ପରି ମାଡ଼ ବସିଥିଲା ତାହାଠାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ତାର ଇଚ୍ଛା; ତେଣୁ ସେ ଏହିପରି ଭାବୁଥିଲା ।

ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ଯେ ସେ କଦାପି ଆଲବର୍ଟର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରନାହିଁ । ଏହି ଅନୁଭୂତ ହେତୁରୁ ଜୀବନରେ ଯଶସ୍ବୀ ହେବା ନିମନ୍ତେ ତା ମନରେ ଏକ ବଳବତ୍ତା ଇଚ୍ଛା ଜାଗ୍ରତ ହେଲା ।

ସେ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତାକଲ—ମୋର ଜୀବନଟା ବିଫଳତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୁପ୍ତସ୍ତ୍ରାବରେ, ପୁସ୍ତକାବରେ ଏପରି କି ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗର ଜଣେ ସୈନିକ-ସ୍ତ୍ରାବରେ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ବିଫଳ ହୋଇଅଛି । ଏବେ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ବିଷୟରେ କୃତଜ୍ଞ ଅର୍ଜିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସେ ସ୍ଥିରକଲ । ସେ ବିଷୟ ଯାହା କିଛି ହେଉ, କ୍ଷତି ନାହିଁ । ଏବେ ତା'ନିକଟରେ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଖାଦେଇଛି ସେ ତାହାକୁ ଧରିବ ବୋଲି ସ୍ଥିରକଲ । କିପରି ସେ ତାର ଗାଡ଼ିଠା ଯନ୍ତ୍ରଟି ନିର୍ମାଣ କରିବାରେ ସଫଳ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଲାଗିପଡ଼ିଲା ।

ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଏହି ବିଷୟଟି ତା ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଆମୋଦଦାୟକ କଳ୍ପନାର ବସ୍ତୁ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ତାହା ତାକୁ ପାଗଳ କରିଦେଲା । ସେ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞା ସହକାରେ ଏହି ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କଲେଜରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ବା ପଢ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଚିନ୍ତା ଆଉ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳା ତାର କଳ୍ପିତ ଯନ୍ତ୍ରର ଗୋଟିଏ ମଡେଲ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଦିନ-

ବେଳାଟି, ସେ - କୁଣେ ବେତନଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର କି ଓପେଷ୍ଟିକା-
ହାଉଥିଲା କମ୍ପାନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ଶେଷରେ ସେ ଗାଡ଼ିଉଠା ଯନ୍ତ୍ରର ଯେଉଁ ମଡେଲଟି ତିଆରି କଲେ,
ତାହା ଏଡ଼େ ସାଧାରଣ ହେଲା ଯେ ସେ ନିଜେ ବିମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲା ।
ଏପରି ଗୋଟିଏ ସମ୍ପଦ କଥା ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାର ମୁଣ୍ଡରେ
ପ୍ରବେଶ କରି ନ ଥିଲା କିପରି ? ଯନ୍ତ୍ରଟିରେ ଯୋଡ଼ାଏ ରେଲପାର୍ଶା ଥିଲା ।
ତାହାର ଦୁଇ ପ୍ରାନ୍ତରେ କ୍ଲାମ୍ପ ସଫୁଲ୍ ଥିଲା, ଯେପରିକି ପ୍ରଧାନ ଲାଇନ
ସହିତ କୋଣବାଗରେ ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଏ
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଅନେକାଂଶରେ ‘ପ୍ରଗ’ ଯନ୍ତ୍ର ପରି । ଗୋଟିଏ ଲାଇନ
ସହିତ ଅନ୍ୟ ଏକ ଲାଇନକୁ ‘ପ୍ରଗ’ ଦ୍ଵାରା ସଫୁଲ୍ କରାଯାଉଥିଲା ।
ଏହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଡେଲଗାଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ଲାଇନରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଲାଇନକୁ
ନିଆଯାଇ ପାରୁଥିଲା । ଗାଡ଼ ଉଠାଯନ୍ତର ଧାରଣା ଦୁଇଟିକୁ ଲାଇନରୁ
ହୋଇଥିବା ଡବାର ଚକଟଳକୁ ଖଞ୍ଜି ଦେଇ ଇଞ୍ଜିନ ସାହାଯ୍ୟରେ
ଡବାଟିକୁ ପୁଣି ପ୍ରଧାନ ଲାଇନ ଉପରକୁ ଟଣାଯାଇପାରିବ ।

ମିଷ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିକାହାଉଥିବା କଲକବଜା ବସ୍ତୁରେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ
ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗାଡ଼ିଉଠା ଯନ୍ତ୍ରର ମଡେଲଟି ଦେଖି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
ହେଲେ । କିପରି ଗାଡ଼ିଉଠା ଯନ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ଜର୍ଜ ତାହା
ଚୁପ୍‌ସାଇ ଦେଲା । ମିଷ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିକାହାଉଥିବା କହିଲେ, “ମୋତେ ସ୍ଵୀକାର
କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ତୋର ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ଵାରା ସୁନ୍ଦରରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ
ହୋଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରଟି କାହିଁରେ ତିଆରି ହେବ ? ତଳେଇ
ଲୁହାରେ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ନା ବାପା, ଆହୁରି ମଜବୁତ ଧାତୁରେ ହେବା
ଦରକାର । ଏହା ଇସ୍ପାତରେ କରାଯିବ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିକାହାଉଥିବା ବିମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କହିଲେ, “ରେଲ-
ଚଳାଚଳ ବସ୍ତୁରେ ମୋର ବିଶେଷ ଧାରଣା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ
ଯେ ‘ପ୍ରଗ୍’ ଓ ସେହିଭଳି ଯନ୍ତ୍ରସବୁ ତଳେଇ ଲୁହାରେ ତିଆରି ହୁଏ ।”

ଜର୍ଜ ଉଦ୍ଧର କଲା, “ହଁ, ସେ କଥା ସତ । ମୁଁ ରେଲଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇ ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ବୁଝିଲି ଯେ ତଳେଇ ଲୁହାର ଯନ୍ତ୍ର ବେଶିଦିନ ଯାଏ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାରମ୍ବାର ବଦଳେଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଟ୍ରୟରେ ବେସମେର ଖୁଲି ଓପାର୍ଟସ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ଅଛି । ଏହି କାରଖାନା ତଳେଇ ଇସ୍ପାତ ତିଆରି କରିବାର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ପ୍ରଣାଳୀ ବାହାର କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ତଳେଇ ଇସ୍ପାତ ବହୁତ ଦିନ ଯିବ ।”

ଜର୍ଜ ତାର ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁରେ ଏତେ ବିଶ୍ୱେସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ କହିଲା “ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ‘ପ୍ରଗ୍’ ମଧ୍ୟ ତଳେଇ ଇସ୍ପାତରେ ତିଆରି ହେବ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋର କଲ୍ପନାରେ ଅଛି । ‘ପ୍ରଗ୍’କୁ ଏପରି ତିଆରି କରିଯିବ ଯେ ତାର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଘୋରି ହୋଇଗଲେ ତଳ ପାଖ ଉପରକୁ କରି ଘୁଞ୍ଚି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହା ଫଳରେ ରେଲକମ୍ପାନୀର ଖରଚ ବହୁତ କମିଯିବ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଟିକିଏ ସନ୍ତୋଷପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ, ଜର୍ଜ, ତୋର କଲ୍ପନାଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ଭଲ । ମାତ୍ର ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ କଲ୍ପନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଦରକାର । ଟଙ୍କା ମିଳିବାର କି ଉପାୟ ଭାବୁଛୁ ?”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ରହିଯାଇ କହିଲା, “ବାପା, ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ତୁମେ --

ଜର୍ଜର କଥା ନ ଯାହୁଣ୍ଡି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ୱାରା ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, “ମୋର ସବୁ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଏହି କମ୍ପାନୀରେ ଲଗାଇଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ରେଲଗଲ୍‌ଭେଇ ବସ୍ତୁରେ ମୁଁ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ମୋର ମତ ହେଉଛି, ଯେ ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ସେ ବ୍ୟବସାୟରେ ତାର ଟଙ୍କା ଖଟାଇବା ନିତାନ୍ତ ମୁର୍ଖତା.....”

ଜର୍ଜର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ଡାଉସ ଟିକଏ ଦ୍ଵୟ କହିଲେ, “ତୋର ପେଟେଣ୍ଟ ପାଇବା ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଜେ ଖରଚ ପାଇଁ ମୁଁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ଦେଇପାରେଁ । ମୋର ତ ପୁଣି ତୋ ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ତୋଠାରେ ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ରହିଛି । ତେଣୁ ମୁଁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ଦେଇ ପାରିବି ।”

ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ତେଣୁ କରିବାରେ ଜର୍ଜ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସଟି କଟାଇଦେଲା । ସେ ଗାଡ଼ିଓଫ ଯନ୍ତ୍ରର ମଡେଲଟି ନେଇ ଶେନେକଟାଡର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତାର ମନୋରାଜ ପ୍ରକାଶ କଲା । ସେମାନଙ୍କମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ଡାଉସକୁ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଆଦରରେ ଜର୍ଜକୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କଲେ । କିନ୍ତୁ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ଡାଉସଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ରେଲଚଳାଚଳ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟ କଥା ସେମାନଙ୍କ ଜଣା ନାହିଁ ସେଥିରେ ଟଙ୍କା ଖଟାଇବା ପାଇଁ କେହି ଇଚ୍ଛୁକ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ଶେଷରେ କେହି ଜଣେ ତାକୁ ରାଶିଲ୍ୟ ନାମକ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ କହିଲା । ଜର୍ଜ ନିଜର ମଡେଲଟି ନେଇ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲା । ରାଶିଲ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାଙ୍କର କେଶ ଶୁକ୍ଳ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଚଷ୍ମ ଦୁଇଟିରୁ ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ଓ ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ମିଳୁଥିଲା । ସେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚମିନିଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଡେଲଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ଏ ପାଖ ସେପାଖ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ, ମାତ୍ର କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

କିଛି ମମୟ ପରେ ସେ ହଠାତ୍ ଆପଣା ଡେସ୍କ ଉପରେ ହାତ ପିଟି ନାଟିଙ୍ଗାୟ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ, “ତୁମର ଏହି ନୂଆ ଉପାୟଟି ହାରା ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ କିଣି ନେଇଛ । ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଡଲର ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ହିଉବର୍ଟ ଓପ୍‌ଲ ବୋଲି ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଚହଜାର ଡଲର ଦେବେ । ଆମେ ତିନି ଜଣ ଯାକ ମିଶି ଗୋଟିଏ ଯୋଥ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ।”

ଜର୍ଜ ଆନନ୍ଦରେ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ଗଲ ବେଳକୁ ସେ ଜର୍ଜର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, “ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ କାର୍ଯ୍ୟକ ? ମୋର ବଞ୍ଚାପ, ଆମର ଅର୍ଥ ବନିମୟରେ ତୁମେ ଗାଡ଼ିଜିଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ‘ପ୍ରେମ୍’ର ସମସ୍ତ ରସୁଲଟି ଆମ କମ୍ପାନୀକୁ ଦେବ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ତୁମେ କମ୍ପାନୀର ବିକ୍ଷେପା ଶ୍ରବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।”

ଜର୍ଜ ଆନନ୍ଦରେ ଏହି ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ରାଜି ହୋଇଗଲା ।

ଗୁରୁ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ରଞ୍ଜିତସ-ଓସୁଲ-ଓସ୍ବେଷ୍ଟିଜହାଜସ ଯୌଥ କମ୍ପାନୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ଗାଡ଼ି ଜିଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ପ୍ରେମର ନକ୍ସା ସହିତ ଜର୍ଜ ଟ୍ରଷ୍ଟକୁ ଗଲା ଓ ସେଠାରେ ବେସମେର ଷ୍ଟାଲ କାରଖାନା ସହିତ ରୁକ୍ତି ହେଲା ଯେ ସେହି କାରଖାନା ଗାଡ଼ିଜିଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ନୂତନ ପ୍ରେମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସବୁର ମଡେଲମାନ ତିଆରି ହେଲା । ପରିଚୟ ପତ୍ରରେ ଲିଖା ହେଲା; “ଜର୍ଜ ଓସ୍ବେଷ୍ଟିଜହାଜସ, ପ୍ରଧାନ ବିକ୍ଷେପା ।” ସେହି ବର୍ଷ ଶୀତ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେ ପରିଚୟ ପତ୍ର ଓ ମଡେଲ ଗୁଡ଼ିକ ଘେନି ବାହାର ପଡ଼ିଲା ।

ସେ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଶିକାଗୋରେ ଥିବା ‘ଶିକାଗୋ-ବଲିଂଟନ କୁଇନ୍ସି ରେଲବେଜ’ କମ୍ପାନୀର ଅଫିସରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସେ ଶେନେକଟାଡ଼ର ଜଣେ ମହାଜନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସେ ରେଲବେଜ କମ୍ପାନୀର ସୁପରଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ୍ସ ପାଖକୁ ପହଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲା । ପହଞ୍ଚି ସହିତ ସେ ତାର ଉଦ୍ଭାବନର ନକ୍ସା ମଧ୍ୟ ପଠାଇଥିଲା । ଏହି ପତ୍ରର ଉତ୍ତରରେ ସୁପରଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଟାଉନ୍ସ ଶିକାଗୋର ଅଫିସରେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଟାଉନ୍ସ ଜଣେ ଉନ୍ନତ ଶୀର୍ଷ୍ଟିକାୟ ଲୋକ । ତାଙ୍କର ବୟସ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ବର୍ଷ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରୁ ଜ୍ୟୋତି ବାହାରୁଥିଲା ଓ ମୁହଁରେ ହସ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସେ ମଡେଲଗୁଡ଼ିକ ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ବେଷ୍ଟିଜହାଜସ, କୁଆଁ ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଛି । ଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ମୋର ବଞ୍ଚାପ

ଜନ୍ମିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ମୁଁ ଦୁଇଟି ଗାଡ଼ିଓ଼ା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଦୁଇଟି ଫ୍ରଗ ପାଇଁ ଅର୍ଡ଼ର ଦେଉଛି । ଯଦି ଏହା ଭଲ କାମ ଦେବ, ତେବେ ଆହୁରି ଅର୍ଡ଼ର ଦିଆଯିବ ।”

ଜର୍ଜ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଏହି କାରବାରରେ ଦଶ ମିନିଟ୍‌ରୁ ବେଶି ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

ସୁପରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟାଉନକ ଅଫିସରୁ ବାହାର ଆସିଲା ବେଳକୁ ଆନନ୍ଦରେ ତାର ପାଦ ଲୁଇଁରେ ଲଗୁ ନ ଥାଏ । ତାର ଏହି ପ୍ରଥମ ସାଫଲ୍ୟ ପ୍ରଥମ ବିଫଳ ! ସଦର ରାସ୍ତାରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ତାର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଥିଲା ଯେ ବ୍ୟବସାୟରେ ସଫଳ ହେବାପାଇଁ ଆଦୌ କୌଣସି କୌଶଳର ଦରକାର ନାହିଁ ।

ପାଞ୍ଚ

ମାର୍ଗରେଟ

ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେକ ମାସ ଜର୍ଜକୁ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ବହୁତ ବୁଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଶିକାଗୋ-ବର୍ଲିନ-ଏଣ୍ଡକୁଇନ୍ସ କମ୍ପାନୀଠାରୁ ଅର୍ଡର ପାଇବା ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରେଲ କମ୍ପାନୀର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହତ ସାକ୍ଷାତ ପାଇବାରେ ତାର ଆଦୌ ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସୁପରଞ୍ଜେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଟାଉନକୁ ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଖାତର କରୁଥିଲେ । ରାଅଲସ-ଓହ୍ଲାଲ-ଏଣ୍ଡ ଓହ୍ଲେଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟାଉସ କମ୍ପାନୀର ଯନ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ ସେ ଅର୍ଡର ଦେଇଛନ୍ତି ଶୁଣି ଅନ୍ୟ ରେଲ-କମ୍ପାନୀମାନେ ଏଥିରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦିନକୁ ଦିନ ଏତେ ଅର୍ଡର ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ ବେସେମର ଇସ୍ତାଫା କାରଖାନା ଚାହିଦା ଅନୁସାରେ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରି ଦେବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହେଲା । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ନିଉଜର୍ସିର ପମ୍ପଟନଠାରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଏକ ଇସ୍ତାଫା କମ୍ପାନୀସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଇ କେତେକ ଗାଡ଼ିଉଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଫ୍ରଗ ତିଆରି କରାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲା ।

ଦିନେ ସେ ନିଉଜର୍ସିର ଇସ୍ତାଫା କାରଖାନାରୁ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲା । ଦୁଧ୍‌ପୂର୍ବକରେ ସେ ହଠାତ୍ ରେଲକମ୍ପାନୀର ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ଗଲା । ଗାଡ଼ିରେ ବହୁତ ଯାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ସବା ପଛ ଡବାରେ ପଶିଗଲା । ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସ୍ଥାନ ଖାଲି ଥିଲା । ସେ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଅଧିକାର କଲା । ତାହାର ପାଖ ସୀଟ୍ରେ ଜଣେ ଅତି ସୁନ୍ଦର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବସିଥିଲା ।

ଯୁବତୀର ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ଉଣାଈଶ ବର୍ଷ । ତାର କେଶ ଘନକୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ; ଦେହର ରଙ୍ଗ ଶୁଭ୍ର ଓ ଚଷ୍ମ ଦୁଇଟି ମାଳ । ତାକୁ ଦେଖିଲୁଷଣି ଜର୍ଜର ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ମେଘଶୂନ୍ୟ ଶାରଦୀୟ ଆକାଶର ଛବି ଜାଣି ଉଠିଲା । ଏହି ଯୁବତୀ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ କରିବାକୁ ତାର ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ; ମାତ୍ର ସେ କାଳେ କିଛି ମନେ କରିବ ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ଜର୍ଜ ତାକୁ କିଛି ନକହୁ ଶ୍ଵୀମଇଞ୍ଜି ନିୟୁରଂ ବିଷୟକ ଶକ୍ତି ଏ ବହୁଧର ତାହାକୁ ପଡ଼ିବାର ଛଳନା କଲା ।

ଷ୍ଟେସନ ଗୁଡ଼ିକାପରେ ରେଲଗାଡ଼ି ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବାକ ବୁଲିଗଲା । ସେତିକିବେଳେ ଏହି ଯୁବତୀ ଜର୍ଜ ଉପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଟଳ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଲଜ୍ଜିତା ହୋଇ ଜର୍ଜକୁ ଏଥିପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗିଲା ।

ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଏଥିରେ କ୍ଷମା ଦେବାର କଅଣ ଅଛି ? ଏ ବାକଟା ବଡ଼ ଶରପ । କେବେ ହେଲେ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଏ ରାସ୍ତାକୁ ସିଧା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ ।”

ଯୁବତୀ କହିଲା, “ଆପଣ ଏ ରେଲର ଚଳାଚଳ କଥା ଭଲରୂପେ ଜାଣନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ଏହି ରେଲରେ ଆପଣ ଅନେକ ଥର ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ହଁ ମୋତେ ଟିକିଏ ବେଣୀ ରେଲଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ହୁଏ । ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ କାମର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ।

“ବାଧ ଏତ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦର କଥା ।”

ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଦୁହେଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନେକ ବିଷୟରେ ଗଳ୍ପ ଶୁଲିଲା । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜର୍ଜ ଆପଣାର ଉତ୍ସାହନ ବିଷୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଯୁବତୀକୁ କହିଲା ଯେ ନିଜଟି ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟତାରେ ସବୁ ରେଲପଥରେ ତାର ଗାଡ଼ିଊଠା ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରନ୍ଥାଏ । ଯୁବତୀ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ସବୁ ଶୁଣିଲା ଓ ତାକୁ ଏହି ଉତ୍ସାହନ ବିଷୟରେ ଅନେକ ପଚାରି ପଚାରିଲା । ଜର୍ଜ ସେ ସବୁର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲା,

“ଜଣେ ଉତ୍ତରକ ଶ୍ରବରେ ଜୀବନଯାପନ କରିବ ବୋଲି ମୋର ଆଶା ଅଛି ।”

ଯୁବତୀ ପଚାରିଲା, “ତାହାହେଲେ କଅଣ ଆପଣ ବିଦେଶାଶ୍ରୟରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ ?

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ନା, ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ହେଉଛି, ନୂଆ ନୂଆ ଜିନିଷ ଉତ୍ତରକ କରିବା, ବନ୍ଦି କରିବା ନୁହେଁ ।

ଯୁବତୀ କହିଲା, “ମୁଁ କୌଣସି ଉତ୍ତରକକୁ କେବେ ହେଲେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା, ଲୋକେ କାହିଁକି ଉତ୍ତରକ ହେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ?”

ଜର୍ଜ କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତା କରି ଉତ୍ତର କଲା, “ମୋ ମତରେ ଯେଉଁ କାରଣରୁ କେହି କେହି ଚନ୍ଦ୍ରକର ବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ବା ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ହୁଅନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହି କାରଣରୁ କେହି କେହି ଉତ୍ତରକ ହୁଅନ୍ତି । ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବା ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ, ତେଣୁ କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିଛି ଉତ୍ତରକ ନ କରି ରହି ପାରିବି ନାହିଁ ।.....”

ଜର୍ଜ ଆଉ କିଛି ନ କହି ରହିଗଲା । ଯୁବତୀ କହିଲା “ଆପଣଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ଏକବାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । କାହିଁକି ଲୋକେ ଉତ୍ତରକ କରନ୍ତି, ମୋତେ ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ଜର୍ଜ ଘୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ମୋର ମନେ ହୁଏ, କେହି କେହି ଉତ୍ତରକ ଶକ୍ତି ଯେନା ଜନ୍ମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମନେକର, କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଘୋଡ଼ା ଲଙ୍ଗଳ ଟାଣି ହଳ କରନ୍ତି ବୋଲି ଶ୍ରବଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହିବେ । ସେମାନେ ଶ୍ରବଣ — ଏହିପରି ହଳ ହୁଏ ଏବଂ ଚରକାଳ ଏହିପରି ହେଉଥିବ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଉତ୍ତରକ ଠିକ୍ ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବ । ସେ ଆଉ ଅଛି ଅବା ଯାହା ହୋଇଛି ସେତିକିରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଡାମାନେ ଲଙ୍ଗଳ ଟାଣୁଥିବାର ଦେଖି ସେ ବିଚାରିବ, ହଳାନ୍ତ କରିବାପାଇଁ କଅଣ ଏହାଠାରୁ ସହଜ ଉପାୟ ନାହିଁ ?

କେଉଁ ଉପାୟରେ ଆହୁରି ଭଲ ହଲ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ହଲର ଗୋଟିଏ ଉଲଟର ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରିବ । ମୋ କଥା ପାରିଲେ ତ । ଉଦ୍ଭାବକ ହେବା ହେଉଛି ମନର ଗୋଟାଏ ଅବସ୍ଥା— ଜଗତର ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁକୁ ଦେଖିବାର ଗୋଟାଏ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ।”

ଏହି କଥା ଶୁଣି ଯୁବକଟି ହସି ହସି କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବାସ୍ତବିକ ବିଚିତ୍ର । ଆପଣଙ୍କ କଥାରୁ ମୁଁ ବୁଝୁଛି ଯେ ଉଦ୍ଭାବକମାନେ ହେଉଛନ୍ତି, ଅଲସପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ।”

ମୁଖରେ ଟିକିଏ ହସ ପୁଟାଇ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥରେ ସେମାନେ ଅଲସ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ବୋଲି ମୁଁ ମଧ୍ୟ କହିପାରେ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଅପବ୍ୟୟ ସେମାନେ ସହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସମୟ ଓ ଶକ୍ତିର ଅପବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅସହ୍ୟ । ମୁଁ ବାକି ରଖି କହିପାରେ ଯେ ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭରୁ ଯେତେ ଉଦ୍ଭାବନ ହୋଇଛି, ସେ ସବୁ ଏହି ଅଲସ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକମାନେ ହିଁ କରିଅଛନ୍ତି ।”

ଯୁବକଟି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲା, “ବାସ୍ତବରେ ଉଦ୍ଭାବକମାନେ ଲୋକସମାଜକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଆପଣ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଜୀବନଯାତ୍ରାକୁ ସୁଗମ କରିବାକୁ ଏତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ମୋର ମନେ ହୁଏ ଯେ, ଏଥିରେ ମହା ଆନନ୍ଦ ଅଛି ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ହଁ, ସେ ହେଉଛି ସନ୍ତୋଷର ଗୋଟାଏ ଅଙ୍ଗ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବଡ଼ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ପାରିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଦ୍ଭାବକର ଅଭିଳାଷ ଥାଏ ଯେ ତାର ଉଦ୍ଭାବନ ଫଳରେ, ଯେପରି ମାନବର ଜୀବନଯାତ୍ରା ପିଛତରେ ଗୋଟିଏ ବିପ୍ଳବର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ ।”

ଉଦ୍ଭାବକ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କିଛି ସମୟପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଜଣେ ଅପରିଚିତା ଯୁବକକୁ ସେ ନିଜର ଉଦ୍ଭାବନ ବିଷୟରେ ସବୁ କଥା କହିପାରିଛି, କିନ୍ତୁ ତା ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ମାତ୍ର ଜାଣି ନାହିଁ, ଏହା ଭାବେ ଜର୍ଜ ତମକ ପଡ଼ିଲା । ଏପରିକି ସେ ଦୁହେଁ କେହି କାହାର ନାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଜାଣି ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ଆଗେ ଆପଣାର ପରିଚୟ ପ୍ରକାଶ କଲ । ତତ୍ତ୍ୱ ଯୁବକଟି କହିଲା ଯେ ତାର ନାମ ମାର୍ଗାରେଟ ଏସିକିନ ଓଁକର । ସେ ନ୍ୟୁୟର୍କର ରକ୍ସବେରିରେ ରହେ ଓ କିଙ୍ଗସଟନର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛି ।

ଯୁବକ ନିଜର ଖାଦ୍ୟ ନେଉଥିଲା । ସେ ଥଳୀରୁ ସାଣ୍ଡଉଇଚ, ଫଳ ଓ ରୁଟି ବାହାର କରି ଜର୍ଜକୁ କିଛି ଦେଲା । ଦୁହେଁ ଖାଇଲେ । ଜର୍ଜ କହିଲା, “ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ଗାଡ଼ରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଉଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଖାଇଥିଲି । ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ସୁସ୍ୱାଦୁ ଓ ରୁଚିକର ଯେ ମୁଁ ଏତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ପୁଣି ଖାଇଦେଲି ।”

ଗାଡ଼ି ଚାଲିନବେଳେ ସ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଯୁବକ ଏହିଠାରୁ ଓହ୍ଲାଇ କିଙ୍ଗସଟନ ଯିବାର କଥା । ଜର୍ଜ ପଚାରିଲା, “ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ଦେଖା ହେବ ତ ?” ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଯୁବକର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଆରକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସେ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଞ୍ଚାଳନ ଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ କରି ନିଜର ଠିକଣା କହିଦେଲା । ଜର୍ଜ ନିଜର ନୋଟବହିରେ ଠିକଣାଟି ଲେଖି ରଖିଲା ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଜର୍ଜ ଶେନେକଟାଡ଼ରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାର ଫୁର୍ତ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ମାଆ ସେଥିର କାରଣ ପଚାରିଲେ । ଜର୍ଜ କହିଲା, “ମୋର ଆନନ୍ଦର କାରଣ ଅଛି । ମୁଁ ଆଜି ଗୋଟିଏ ବାଳିକା ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଛି । ତାକୁ ହିଁ ମୁଁ ବିଶଦେବାକୁ ଭାବୁଛି ।”

ଆସନ୍ତା କେତେ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ କିଙ୍ଗସଟନ ଯାଇ ଅନେକ ଥର ମାର୍ଗାରେଟ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲା । ଉଭୟଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ବୁଲିବାକୁ ଭଲ ପାଉ ନଥିଲା । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେ କାରଖାନାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସେ ମନେ କଲା ଯେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଗସ୍ତରେ ଯିବାକୁ ହେଉଥିବାରୁ ସିନା ସେ ମାର୍ଗାରେଟକୁ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉଥିଲା । କେବଳ ଶେନେକଟାଡ଼ରେ ତାର କାର୍ଯ୍ୟ ସୀମାବଦ୍ଧ ଥିଲେ ଏହି ସୁଯୋଗ ତା ଭାଗ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଘଟିନଥାନ୍ତା ।

ମାର୍ଗାରେଟ ରକ୍ଷବେରିକୁ ଫେରି ଆସିବାରୁ ଜର୍ଜ ସେଠାକୁ ଯାଇ ତାର ପିତାମାତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କଲ । ତୃଷ୍ଣାପୂର୍ବକ ସାକ୍ଷାତବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ମୁଦି ନେଇ ଯାଇଥିଲା ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ଦୁହେଁଯାକ ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ବାଉଁଶରେ ବସିଥିଲେ । ପାଗ ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡା ଥିଲା; ମାତ୍ର ଆକାଶ ପରିଷ୍କାର ଥିବାରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚନ୍ଦ୍ର କରଣ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ରହି ରହି କହିଲା, “ମାର୍ଗାରେଟ, ତୁମ୍ଭକୁ କିଛି ସାମାନ୍ୟ ଉପହାର ଦେବାକୁ ଆଣିଛି ।” ଏହା କହି ସେ ପକେଟରୁ ମୁଦିଟି ବାହାର କଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାର ଛୁତି ଦୁଇ ଦୁଇ ହେଉଥାଏ । ସେ ସାବଧାନ ବାନ୍ଧି କହିଲା, “ଏଇଟି ମୋର ବାର୍ତ୍ତାବଳୀର ଚିହ୍ନ । ତୁମ୍ଭେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପିନ୍ଧିବ ତ ?”

ମାର୍ଗାରେଟର ଚକ୍ଷୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇ ମୁଦିଟିକୁ ନିଜ ଆଙ୍ଗୁଳରେ ପିନ୍ଧିଲା ।

ଏହାପରେ ଜର୍ଜ ଲଜ୍ଜିତ ଭାବରେ କହିଲା, “ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ୍ଭକୁ ଦେଲଭଲି ମୋର ବିଶେଷ କିଛି ନାହିଁ । କମ୍ପାନୀର ପ୍ରକୃତରେ ଲଭ ହେବାକୁ ଆହୁରି କିଛିଦିନ ଚାଲିଯିବ । ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରଟିଏ କମ୍ପାନୀର ଆସବାବପତ୍ର କିଛି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବୋଲି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି । ମୋର ପତ୍ନୀରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ସେହି ଭବିଷ୍ୟତର ସମଗ୍ରାଣୀ ହେଲେ ମୁଁ ସୁଖୀ ହେବି, ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବି ।”

ମାର୍ଗାରେଟ କୋମଳ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, “ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ।”

୧୮୭୭ ମସିହାର ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ରକ୍ଷବେରିଠାରେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କର ପରିଶ୍ରମ କନ୍ୟାପିତାଙ୍କ ଚୂଡ଼ିରେ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ଜର୍ଜ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଶିକାଗୋ ଯିବାର ଥିଲା । ତେଣୁ ନବଦମ୍ପତିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବେଶିଦିନପାଇଁ ମଧୁଚନ୍ଦ୍ରକା ଉପସ୍ଥାପନ

କରିବାର ଅବସର ନ ଥିଲା । ନିଜର ଗୋଟିଏ ଘର ଆସପୁ ଜନ କରିବା ନବଦମ୍ପତିଙ୍କ ମଣ୍ଡରେ ସମ୍ଭବପରେ ନ ଥିବାରୁ ଜର୍ଜର ପିତାମାତା ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଘରେ ରହିବାକୁ ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଏବଂ ଉଦ୍‌ଗୁସ୍ତାରେ ଜର୍ଜ ନବ ପରିଣୀତା ପତ୍ନୀଙ୍କ ସହିତ ପିତାଙ୍କ ଗୃହରେ ବାସ କଲା ।

ଶିକାଗୋକୁ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ଜର୍ଜ ଗାଡ଼ରେ ବସିଲା । ମାର୍ଗାରେଟକୁ ଶେନେକଟାଡ଼ରେ ଶାଶୁଶୁରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବାକୁ ହେଲା ଶିକାଗୋରେ ଦୁଇଟି ଗ୍ରେଟ ରେଲ କମ୍ପାନୀର କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସଙ୍ଗେ ନିଜର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । କେତୋଟି ଗାଡ଼ିଠା ଯନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଡର ପାଇବାରେ ତାକୁ କିଛି କଷ୍ଟ ସ୍ୱକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ଏହାପରେ ତାର ଇଚ୍ଛା ଯେ ସେ ଶେନେକଟାଡ଼କୁ ଫେରି ଆସିବ । କିନ୍ତୁ ଶେନେକଟାଡ଼କୁ ଯିବାପାଇଁ ଆସନ୍ତା ଭିନ୍ନ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଗାଡ଼ି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ତାର ଗାଡ଼ିଠାଯନ୍ତ୍ର ଓ ଫୁଗ କିପରି କାମ ଦେଉଛି ବୁଝିବାପାଇଁ ସେ ଶିକାଗୋ-ସ୍ଥିତ ସୁପରଶେଡ୍‌ରେ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାକରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଜର୍ଜପ୍ରତି ବନ୍ଧୁକ୍ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲେ ସତ; ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ ସେ ବଡ଼ ଚିନ୍ତାକୁଳ । ଏଥିର କିଛି କାରଣ ଆନୁମାନ କରି ନ ପାରି ସେ ପଚାରିଲା, “ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ, ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ବଢ଼ିଛି କି ? ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ଯନ୍ତ୍ର ଦେଇଥିଲୁ ସେସବୁ କଣ ସନ୍ତୋଷଜନକ ହେଲା ନାହିଁ ?”

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କହିଲେ, “ନା, ନା । ଆପଣଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ସନ୍ତୋଷଜନକ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଅନ୍ୟ କେତେକ ସମସ୍ୟା ଅଛି । ସେସବୁ ଏହିପରି ସହଜରେ ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରନ୍ତା କି ?

ଜର୍ଜ—କି ସମସ୍ୟା; କହନ୍ତୁ ।

ଟାଉନ—ଏଇ ବ୍ରେକ୍‌ଦେବା ସମସ୍ୟା; ଅର୍ଥାତ କିପରି ଭେଲଗାଡ଼କୁ ହଠାତ୍ ଅଟକାଇବାକୁ ହେବ ?

ଜର୍ଜ—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଭଲରୂପେ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କାଗଜ ଡେସ୍କରୁ ଉଠାଇ ନେଇ କହିଲେ, “ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ଆମର ଶିକାଗୋ-ବର୍ଲିଙ୍ଗନ-କୁଇନ୍ସ ରେଲ ପଥରେ ଖଟିଥିବା ଦୁର୍ଘଟନାମାନଙ୍କର ରିପୋର୍ଟ ଏଥିରେ ଅଛି । ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ଦୁର୍ଘଟନା ! ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା, ଏହି ଦୁର୍ଘଟନା-ମାନଙ୍କରେ କେହି ପ୍ରାଣ ହରାଇ ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ମୋ କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ । ହୁଏ ତ କୌଣସି ଗୁରୁତର ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିପାରେ । ସେତେବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ କି ସାହାଯ୍ୟ ଦେବ ?”

ଜର୍ଜ ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ଟାଉନଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ସେ କହିଲା, “ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ, ଦୁର୍ଘଟନା ଗୁଡ଼ିକ କି ପ୍ରକାର ?”

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଉତ୍ତରକଲେ, “ଦୁର୍ଘଟନା ନାନା ପ୍ରକାରର । ଏହି ପାଞ୍ଚୋଟି ଦୁର୍ଘଟନା ମଧ୍ୟରୁ ଦି'ଓଟିରେ ଗାଡ଼ି ଲଢ଼ନରୂପେ ହୋଇଥିଲା ଦୁଇଟି ଘଟନାରେ ଡ୍ରାଡ଼ିବା ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ସଂଘର୍ଷ ଘଟିଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଘଟଣାରେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦପଥ ଉପରେ ରେଲଗାଡ଼ି ଚଳାଇବାବେଳେ ଗାଡ଼ିର ଗତି କମାଇ ନ ପାରିବାରୁ ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ ନିଜ ସିଟ୍‌ରୁ ଛୁଡ଼ିକଯାଇ ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ଯଦି ଆମର ରେଲ ଗାଡ଼ିରେ ଭଲ ବ୍ରେକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଏ ସବୁ ଦୁର୍ଘଟନା ଆଦୌ ଘଟି ନ ଥାନ୍ତା ।

ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସେ ପଚାରିଲା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନେ କ'ଣ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି ?”

“ନିଶ୍ଚୟ, ସମସ୍ତେ । ସବୁ କମ୍ପାନୀ ଏହି ସମସ୍ୟାରେ ଜଡ଼ିତ । ରେଲକମ୍ପାନୀମାନେ କେହି ଟିକିଏ ହେଲେ ଚେଷ୍ଟା କରୁ ନାହାନ୍ତି ଯେ କିପରି ଆବଶ୍ୟକବେଳେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଭାବରେ ଗାଡ଼ିର ଗତି ଉଠା କରି ଦେବ ବା ବନ୍ଦ କରି ଦେବ । ଆମେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ହେଲୁ ଏଇ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରି ଆସୁଛୁ । ପାଖକୁ ଆସନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ କଥା ଦେଖାଇ ଦେବି ।”

ଏହା କହି ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ମାନଚିତ୍ର ପକାଇ ଦେଲେ । ଏଥିରେ ଦେହର ଶିର ପ୍ରଶିର ପରି ଅନେକ କଳା ଗାର ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଜର୍ଜ ପାଖକୁ ଯାଇ ଏହି ମାନଚିତ୍ରକୁ ବୁଝିଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କହିଲେ, “ଏହି ମାନଚିତ୍ରରେ ଦେଶର ସବୁ ରେଲପଥ ଦେଖାଇ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଦୁଇ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଗୁଡ଼ାୟୁକ୍ତ ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚାଶ ହଜାର ମାଇଲ ରେଲପଥ ଥିଲା । ଆଜି ପ୍ରାୟ ପରୁଷ ହଜାର ମାଇଲ ହେଲଣି । ଆପଣ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିବେ ଯେ ଯୁକ୍ତଅନ ପାମିପିନ କମ୍ପାନୀ ଆମେରିକା ମହାଦେଶର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ରେଲପଥ ନିର୍ମାଣ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ହିସାବରେ ନୂଆ ରେଲପଥ ତିଆରିଗଲେ ଆଉ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଆମ ଦେଶରେ ରେଲ ପଥର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ହୋଇଯିବ ଏକଲକ୍ଷ ପରୁଷ ହଜାର ମାଇଲ ।

ଜର୍ଜ ମାରବ ଭାବରେ ଏଥିରେ ଏକମତ ବୋଲି ଜଣାଇଲା ।

ଏହାପରେ, ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ଭୂଗ୍ରହ ଅବାରତ ଧାରରେ କଥାର ସ୍ରୋତ ଛୁଟୁଥାଏ । ସେ କହିଲେ, ରେଲପଥକୁ ଆମେ ଲୌହର ନଦୀ କହିପାରୁଁ । ଏହି ରେଲପଥର ପ୍ରସାଦରେ ଆମ ଦେଶ ଦୁଧ ଓ ମହୁରେ ଭାସି ଯିବ । ଏହାଦ୍ଵାରା ଆମ ଦେଶର ସୀମା ବିସ୍ତୃତ ଲାଭ କରିବ । ଔପନିବେଶିକମାନେ ଆସି ପଶ୍ଚିମ ଆମେରିକାରେ ବସବାସ କରିବେ । ରେଲପଥ ହେଲେ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ହେବ, ବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ଘଟିବ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ ରେଲପଥର ବିସ୍ତାର ଫଳରେ ଆମେ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇ ପାରିବା ।”

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଭବିଷ୍ୟତର ଯେଉଁ ଚିତ୍ର ଦେଲେ, ସେଥିରେ ଜର୍ଜ ଏକବାରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଦେଶର କେତେ ନଗରର କଳ୍ପନା କରିଗଲା । ମିଶ୍ଟର ପରିମାଣର ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କଞ୍ଚାମାଲ ରେଲଗାଡ଼ିମାନଙ୍କରେ ଲଦା ହୋଇ ରେଲପଥ ଉପରେ

ଗତି କରୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ତାର ଅଖି ଆଗରେ ଶ୍ଯା ଉଠିଲା । ଦେଶର ସବୁଆଡ଼େ ରେଲପଥ ବହୁତ ହୋଇଥିଲା ପରି ତାକୁ ବୋଧ ହେଲା । ରୁଷି ପ୍ରେସିଡାନ୍ତର ଉପରେ ସହସ୍ର-ସହସ୍ର ନରନାରୀଙ୍କୁ ବସରେ ଧାରଣ କରି ରେଲଗାଡ଼ି ଗତି କରୁ ଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ସେ କଳ୍ପନା-ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିପାରିଲା । ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଏକ ରୋମଞ୍ଚିକର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦିନେ ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ ନିଶ୍ଚୟ ବାସ୍ତବତାରେ ପରିଣତ ହେବ ।

ଶେଷରେ ମିଶ୍ଟର ଟାଉନ ବିଷୟ ଶ୍ରବଣେ କହିଲେ, “ରେଲଚଳା-ଚଳର ଏଡ଼େ ବିରାଟ ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବେଦିତ ସହ ରେଲଗାଡ଼ିକୁ ନିରାପଦରେ ଇଚ୍ଛାନ୍ୱୟାରେ ବନ୍ଦ କରାଯାଇ ନ ପାରେ ତେବେ ସବୁ ଦୁଆ ହୋଇଯିବ ।

ରେଲଗାଡ଼ି ସ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ବ୍ରେକମାନ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଗୋଟାଏ ଚକକୁ ହାତରେ ଘୁରାଇବାର ଦୃଶ୍ୟ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ଦେଖିଥିଲା; ମାତ୍ର କପରି ରେଲଗାଡ଼ିରେ ବ୍ରେକ ଦିଆଯାଏ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାର କିଛି ଧାରଣା ନ ଥିଲା ।

ରେଲଗାଡ଼ିର ଗତି କମାଇବାକୁ ବା ବନ୍ଦ କରିବାକୁ କି ପ୍ରକାର ବ୍ରେକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି, ସେ ବିଷୟରେ ଜର୍ଜ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା । ମିଶ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କ ଉତ୍ତରରୁ ସେ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ମିନିଟ ମଧ୍ୟରେ ରେଲ ଚଳାଚଳ ବିଷୟରେ ଅନେକ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଜାଣି ପାରିଲା ।

ରେଲଗାଡ଼ିର ଗତି କମାଇବା ବା ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ଥିଲା ହାତର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା । ଏ ଉପାୟଟି ବହୁଳ ଶ୍ରମସାଧ୍ୟ ଓ ବିପଜ୍ଜନକ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ଚାରି-ପାଞ୍ଚୋଟି ଡ୍ରା ରହୁଥିଲା । ପ୍ରତି ଦୁଇ ଡ୍ରାରେ ମଝିରେ ଜଣେ ବ୍ରେକମାନ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗାଡ଼ି ଯେଉଁଠାରେ ରହିବାର କଥା ସେଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧ ମାଇଲ ଦୂରରୁ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଇଞ୍ଜିନର ପିଟି ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରେକଦେବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦିଏ । ତତ୍ତ୍ୱେ ବ୍ରେକମାନ ଭୂମି ସହଜ ସମାନ୍ତର ଶ୍ରବଣେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ଚକକୁ ହାତରେ ଚାଲିଏ । ଏହା ଫଳରେ ବ୍ରେକଶ୍ଚୁ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ଜଞ୍ଜିର ଟାଣି ହୋଇଯାଏ ଓ ବ୍ରେକଶ୍ଚୁ ଡ୍ରାରେ ଚକରେ ଲାଗିଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ବ୍ରେକଶ୍ଚୁ

ତକ ସହିତ ସାଲଗ୍ନ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ବ୍ରେକମାନ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼େ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ଗାଡ଼ିର ମଝିକୁ ଯାଇ ପୁଣି ସେହିପରି କରେ ।

ଅଧିକାଂଶ ବ୍ରେକମାନ ଏହି କାମ କରିବାରେ ଖୁବ୍ ପାରଙ୍ଗମ ଥିଲେ । କୌଣସି ଗାଡ଼ିରେ ଯେତେ ବ୍ରେକମାନ ଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସମୟରେ ଗ୍ରେକ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ତାହାହେଲେ ସବୁ ଡବାର ଗତି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କମି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ସେମାନେ ଯେତେ ପାରଙ୍ଗମ ହେଲେ, ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଦୁଇଟି ଡବାର ବ୍ରେକ ଠିକ୍ ଏକ ସମୟରେ ସମାନ ଭାବରେ ଦେଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଡବାର ଅନ୍ୟ ଡବା ସହିତ ଧକ୍କା ହୋଇଯାଏ ।

ଯାନ୍ତ୍ରିଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷା ମାଲ ଗାଡ଼ିରେ ବ୍ରେକ ଦେବା ଆହୁରି କଠିନ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ମାଲଗାଡ଼ିରେ ବ୍ରେକ ଦେବାର ତକଗୁଡ଼ିକ ଡବାର ଛୁତ ଉପରେ, ରହୁଥିଲେ । ବ୍ରେକମାନଙ୍କୁ ସେହି ଛୁତ ଉପରେ ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା । କୌଣସିଠାରେ, ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚରେ ଥୋଇ ଥିଲେ ସେଠାରେ ସେ ଥୋଲରେ ପିଟି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଯିବାର ଆଶଙ୍କା ରହୁଥିଲା । ଶୀତଦିନେ ଛୁତଉପରେ ବରଫରେ ସେ ଥଣ୍ଡା ହେତୁ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଅସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ବେଳେବେଳେ ପ୍ରବଳ ପବନ ବହୁ ଥିଲେ ତାର ପାଦ ଶ୍ଚିର ରହୁ ନଥିଲା; କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ଗୋଡ଼ ଖସି ଯିବାରୁ ସେ ଦୁଇ ଗାଡ଼ିର ସନ୍ଧରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଏହି ପରି ନିଜର ବିପଜ୍ଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅନେକ ବ୍ରେକମାନ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ।

ବ୍ରେକ ଦେବା ପଦ୍ଧତିର ଦୋଷରୁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦୁର୍ଘଟନା ହେଉଥିଲା । କେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ରେଲଡବା ମଧ୍ୟରେ ଧକ୍କା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା; କେତେବେଳେ କେତୋଟି ଡବା ଲାଇନରୁ ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ବା ଏହିପରି ଅନ୍ୟ କିଛି ବିପ୍ଳାବ ଘଟୁଥିଲା । ପ୍ରତି ମାସରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରେଲପଥରେ ଏହିଭଳି ଅନେକ ଦୁର୍ଘଟନା ହେଉଥିଲା । ଯଥା ସମୟରେ ବ୍ରେକଦ୍ବାର ଗାଡ଼ିର ଗତି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇ ନପାରିବା ଏସବୁ ଦୁର୍ଘଟନାର କାରଣ ଥିଲା ।

ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ରେକମାନ ବ୍ରେକ ଦେବାକୁ ଡେରି କରିବା ଫଳରେ ଗାଡ଼ି ଷ୍ଟେସନ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧମ କରି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ଏପରି ଘଟିଲେ ଗାଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ପଛେଇ ପଛେଇ ଷ୍ଟେସନକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅସୁବିଧା ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗାଡ଼ି ଅଟକି ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ।

ଏହିସବୁ ଅସୁବିଧା ହେତୁରୁ ଗାଡ଼ିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା; ଯାତ୍ରୀମାନେ ବିଶେଷ ହଇରାଣ ହେଉଥିଲେ । ମାଲ ଯଥା ସମୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ନ ପଡ଼ିଲେ କେହି ରେଲଗାଡ଼ିରେ ଯାଉ ନ ଥିଲେ । ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ରେଲ ଅପେକ୍ଷା ଜାହାଜରେ ଜିନିଷ ପଠାଇବାକୁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ମନେ କରୁଥିଲେ କାରଣ ଜାହାଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ହେଉଥିଲା; ମାତ୍ର ରେଲ ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖି ହେଉ ନ ଥିଲା ।

ସବୁ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରେ ବ୍ରେକର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ହେଲା ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା । ସୁପରିଂଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଟାଉନ ବିଶଦ ଭାବରେ ଏହି ସମସ୍ୟା ବୁଝାଇ ଦେଲେ । ଜର୍ଜ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାବେଳେ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କହିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ମ୍ୟାନ୍, କିଏ ଜଣେ କହିଥିଲେ ଯେ ମିସିସିପି ନଦୀର ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟର ବିକାଶ କରିବାକୁ ନିଜାରେ ବର୍ଷ ଲାଗିଯିବ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିପାରେ—ଆପଣ ଆମ ପାଇଁ ବ୍ରେକର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ଆମେ ପଚାଶ ବର୍ଷରେ ଏହା କରି ପାରିବୁ ।”

ଜର୍ଜ ଶେନେକଟାଡ଼ିକୁ ଫେରିବା ବେଳେ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ମନେ ମନେ ଟାଉନଙ୍କ କଥା ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ତାର ମନେ ହେଲା, ଗାଡ଼ିର ଚକଗୁଡ଼ିକ ଧସ୍ ଧସ୍ ଶବ୍ଦ କରି ଚାଲିଲା ବେଳେ ସତେ ଯେପରି କହୁଛନ୍ତି—

“ଆପଣ ଆମ ପାଇଁ ବ୍ରେକର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ଆମେ ପଚାଶ ବର୍ଷରେ ପଶ୍ଚିମ ଆମେରିକାର ବିକାଶ କରି ପାରିବୁ ।”

ଏଥର ଯେତେବେଳେ ରେଲଗାଡ଼ି ବାଙ୍କି ବୁଲିବା ପାଇଁ ଗତି କମାଉ ଆସିବା ଯାତ୍ରୀ ନେବାପାଇଁ ବନ୍ଦ ହେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ

ଜର୍ଜ ସେହି କଷ୍ଟକର ହଲଚଲ ବା ଚମକ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା କିମ୍ବା ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ତାହାକୁ ସେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସେ ଏ ସବୁକୁ ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲା ।

ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ସେ ଆଉ ଥରେ ଗାଡ଼ରେ ବସି ଯାଉଥିଲା । ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିଥିବାରୁ ତା ଗାଡ଼ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଦୁଇ ଦିନ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ଆଗରେ ଦୁଇଟି ମାଲଗାଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଧକ୍କା ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଗାଡ଼ଟି ଦୁର୍ଘଟନା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସେ ଦେଖିଥିଲା ଯେ ଗାଡ଼ ଦୁଇଟି ଭାଙ୍ଗି ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ମାଲଗାଡ଼ ଉପରେ ଥିବା ବ୍ରେକମାନ ଛୁଡ଼ିକି ପଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲା । ତାର ମୃତ ଦେହ ଭଙ୍ଗା ଗାଡ଼ ଓ ବିଷିଷ୍ଟ ମାଲ ମଧ୍ୟରେ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଏହି କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଜର୍ଜ ଜଡ଼ିଭୂତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ସେ ମନେ କରିଥିଲା ଯେ ଜୀବନରେ ଏହିପରି ନାନା ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଏ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଘଟନା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଥିବାରୁ ସେ ଭାବିଲା ଯେ ବ୍ରେକ ଦେବାର ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଉତ୍ତମ ଉପାୟ କାହିଁକି ବାହାର କରିଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏପରି ଉପାୟ ବାହାର କରିବା କଅଣ ଅସମ୍ଭବ ନା ଆଜି ଯାଏ କେହି ତାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି ପାଇନାହାନ୍ତି ? ପରଦିନ ସକାଳେ ଗାଡ଼ ଶେନେକଟାଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଜର୍ଜର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଏହି ବିଷୟରେ ନାନା କଳ୍ପନା ଭରି ଯାଇଥାଏ ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ମାର୍ଗାରେଟକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ପେଷାକ ପିନ୍ଧିଥାଏ । ତାର ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଜର୍ଜ ତାକୁ ରୁମ୍ଭନ କରି ଟିକିଏ ଦୁଷ୍ଟାମି କଲା ପରି କହିଲା, “ତୁମର ସ୍ବାମୀ ଯାହା କିଛି ଉତ୍ସାହନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ତାହା କରି ପାରିବ ବୋଲି ତୁମର ବିଶ୍ବାସ ଅଛି କି ?

ସେ ହସି ହସି ଉଠିବ କଲା, “ନିଶ୍ଚୟ, ମୋର ସ୍ବାମୀ ଯାହା ଚାହୁଁବେ ତାହା କରି ପାରିବେ । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।”

“ତାହାହେଲେ ତୁମେ ଯାହା ସାଥରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛ, ସେ ରେଲପଥର ଇତିହାସରେ ଗୋଟାଏ ବିପ୍ଳବ ଆଣିବ ।”

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା, ତାହା ସେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । ସେ ବୁଝାଇ ଦେଲା ଯେ ରେଲପଥର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବାକୁ ହେଲେ ନୂତନ ଧରଣର ଟ୍ରେକର ଗୁରୁତର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ମାର୍ଗାରେଟ କହିଲା, “ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲସ୍ଥ ଧରଣର ଟ୍ରେକ ବାହାର କରି ପାରିବ ବୋଲି ମନେ କରୁଛ କି ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ଅନେକ ଲୋକ ଏ ଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିବେ ।”

“ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ମନେ କରୁଁ । ଏଇ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ଦେଖିଲ ।” ଏହା କହି ଜର୍ଜ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ବାହାର କରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ରେଲଡବାର ନକ୍ସା ଆଙ୍କିଦେଲା ।

ସେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହରେ କହିଲା, “ବାଟରେ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲା ବେଳେ ମୋ ମନରେ ନାନା କଳ୍ପନା ଜାତ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି — ଯେଉଁ ଯୁଗ୍ମନ (Coupling) ଦ୍ଵାରା ରେଲ ଡବା ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ସଙ୍ଗେ ଟ୍ରେକକୁ ସଂଯୋଗ କରିବା । ଇଞ୍ଜିନ ଟ୍ରେକର ଶ୍ଳୀମ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ ଇଞ୍ଜିନର ଗତି କମି ଆସିବ । ଡବା-ଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ଆଗେଇ ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଫଳତଃ ଯୁଗ୍ମନ ଉପରେ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧ ପଡ଼ିବ ତାହାଦ୍ଵାରା ଗୋଟିଏ ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ୍ ସିଷ୍ଟମ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ଏହା ଫଳରେ ଟ୍ରେକଗୁଡ଼ିକ ଡବାର ଚକମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଲାଗିଯିବେ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ହତବୁଦ୍ଧି ହେଲାପରି ପଚାରିଲା—“ଏଥିରେ କଅଣ ଖୁବ୍‌ଧା ହେବ ? ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଏ ସବୁ ଜଟିଳ ତଥୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ମୋର ମୁଣ୍ଡର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ଯେଉଁ ସହକାରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, “ଏଥିରେ ଏଇ ସୁବିଧା ହେବ ଯେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଏକ ସମୟରେ ସବୁ ଡବାଇ ତକରେ ଟ୍ରେକ ଦେଇ ପାରିବ । ଟ୍ରେକମାନ ହାତରେ ପରିଗ୍ରମ କରି ଟ୍ରେକ ଦେବ ବୋଲି ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତି ରୁଲିଛି ସେଥିରେ ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକ “ଟ୍ରେକ ଦିଅ” ବୋଲି ସଙ୍କେତ ଦେବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ତାର ପିଟି ଶବ୍ଦର ସଙ୍କେତ ପାଇ ଟ୍ରେକମାନ ପ୍ରକୃତରେ ଟ୍ରେକ ଦେଲା ବେଳକୁ କେତେକ ମୁଲ୍‌ବାନ ସମୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଏହି ସମୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁଲ୍‌ବାନ । ରେଲଗାଡ଼ି ନିରାପଦରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବ କି ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିବ ତାହା ଏହି କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା ।

ଏହା ଶୁଣି ମାର୍ଗାରେଟର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ କହିଲା, “ହଁ, ଏବେ ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲି । ତୁମେ ଯେଉଁ କଳ୍ପନା କରିଛ, ତାହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଉପାୟ; କିନ୍ତୁ ଏହି ଉପାୟ ପ୍ରକୃତରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ତ ?”

ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ତାବ୍ୟଞ୍ଜକ ସ୍ୱରରେ କହିଲା;—ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ।

ଏହାପରେ ମାସକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ଜ ସହରର ବାହାରକୁ ଯାଇ ନ ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ସେ ପିତାଙ୍କ କାରଖାନାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ମଡେଲ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ରେଲଡବାଗୁଡ଼ିକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ସ୍ପଗ୍ନ (Coupling) ଦ୍ୱାରା ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ପଗ୍ନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ିଆ (Trigger) ସହଜ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଘୋଡ଼ିଆ ଟ୍ରେକଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲା ।

ଏହି ମଡେଲ ରେଲଗାଡ଼ିକୁ ନେଇ ଜର୍ଜ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲା । ଏହାର ଟ୍ରେକ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାମ ଦେଲା; କିନ୍ତୁ ଟ୍ରେକଗୁଡ଼ିକୁ ତକରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ଗୁପ୍ତର ପରିମାଣ ହ୍ରାସକରି ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଥା ଆବିଷ୍କାର କଲା । ସେଥିରେ ସେ

ଏକବାର ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ନୂତନ ଉପାୟ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଞ୍ଚେଇ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ସୁନ୍ଦର କାମ ଦେଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ଶତ ଶତ ଟନ ଓଜନର ରେଲଗାଡ଼ି ଦ୍ରୁତବେଗରେ ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ ଏହି ଟ୍ରେକ ଆଦୌ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସବୁ ଟ୍ରେକକୁ ଏକ ସମୟରେ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବିସ୍ତୃତ ଶକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନ ହେବ, ସାମାନ୍ୟ ଘୋଡ଼ିଆ ଦ୍ଵାରା ତାହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ହେବନାହିଁ ।

ବିଷୟ ଦୃଢ଼ତାରେ ସେ ଏହି ଉଦ୍ୟମ ତ୍ୟାଗକଲ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ପାଇଁ ମାର୍ଗାରେଷ୍ଟ ତାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା । ଯୁଗ୍ମନ ସହିତ ଟ୍ରେକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂଯୋଗ ରଖିବାର କଳ୍ପନା ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେଲା । ଜର୍ଜ ରେଲସ୍ପେସନକୁ ଯାଇ ରେଲ ଡିବାଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କଲାପରେ ସେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଉପାୟର କଳ୍ପନା କଲା । ପ୍ରଚଳିତ ପଦ୍ଧତିରେ ଜଞ୍ଜିରକୁ ଟାଣି ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ନିଜ ଦଳ୍ପିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସେ ଏହି ପନ୍ଥାରେ ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲ । କେବଳ ସେଥିରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାକୁ ହେବ । ଇଞ୍ଜିନଠାରୁ ସବୁ ଡିବାଗ ତଳବାଟେ ଗୋଟିଏ ଜଞ୍ଜିର ଶେଷ ଡିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବ । ଗୋଟିଏ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ଵାରା ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଜଞ୍ଜିର ଟାଣିଦେଲା ମାତ୍ରେ ଏକ ସମୟରେ ସବୁ ଟ୍ରେକସ୍ତୁ ଡିବା ଚକରେ ଲାଗିଯିବ ଓ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ତାର କଳ୍ପନା ଥିଲା ଯେ ଟ୍ରେକମାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଯେପରି ନ ରହେ । ଏହି ନୂତନ କଳ୍ପନାରେ ଟ୍ରେକମାନର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା; କାରଣ ଏଥିରେ ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକ ସମସ୍ତ ଡିବାଗ ଟ୍ରେକ ଏକ ସମୟରେ ଲଗାଇ ପାରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ରହିଲା । କିପରି ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ଯନ୍ତ୍ର କରଗଲେ ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକ ସହଜରେ ଓ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଜଞ୍ଜିରକୁ ଟାଣି ପାରିବ ।

ଜର୍ଜ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବାବେଳେ ସେ ଶିକାଗୋରୁ ଗୋଟିଏ ତାର ସମ୍ବାଦ ପାଇଲା । ଜଣେ ଗ୍ରାହକ ଏକ

ବହୁମୁଖ ଅର୍ଥର ବିଷୟରେ ବହୁତ ବିବରଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ତାକୁ ଶିକାଗୋକୁ ଯିବାପାଇଁ ସମ୍ଭାବ ପଠାଇଥିଲେ । ମାର୍ଗାରେଟକୁ ଛୁଡ଼ିଯିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶିକାଗୋରେ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତର ସୁଯୋଗ ମିଳିବ ବୋଲି ସେ ଯିବାକୁ ବଢ଼ାରିଲା । ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ରେଲ ଚଳାଚଳ ବିଷୟରେ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ । ନିଜର କଳ୍ପିତ ଟ୍ରେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମତ ଜାଣିବା ଜର୍ଜର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ।

ଶିକାଗୋରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ନିଜର କଲ୍ତୁନାର ଏକ ବିବରଣ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କୁ ଦେଲା । ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଧୀର ସ୍ଥିର ସ୍ବରରେ ସବୁ ଶୁଣିଲେ ଓ ନିକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ ପରୀକ୍ଷା କଲେ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ କହିଲେ; “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ, ‘ମୁଁ’ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଯୋଗ ଦେଖୁଛି । ଆପଣ ଯେପରି ଇଞ୍ଜିନର କଲ୍ତୁନା କରି ଅଛନ୍ତି, ଆମ୍ଭେମାନେ ମଧ୍ୟ କେତେ ମାସ ହେଲେ ସେହି ପରି ଏକ କଲ୍ତୁନା କରିଅଛୁ । ମିଲିଓ୍ୟାକର ଜଣେ ଭଦ୍ର ଲୋକ ଏହି ପ୍ରସାବ ଦେଇ ଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରସାବ ଅନୁପାତ୍ମୀ ଟ୍ରେକ ତିଆରି କରା ଯାଇଅଛି ଓ ଆମେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନରେ ଲଗାଇ ସାରିଛୁ । ଟ୍ରେକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କାଲି ସେହି ଗାଡ଼ି ଚଲୁଥିବ । ଆମର ସେହି ଟ୍ରେନଟିର ନାମ ‘ଅଭେର ଆକମଡ଼େଶନ’ । ଆପଣ ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ କି ?”

ଜର୍ଜ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଯେଉଁ କଲ୍ତୁନା ଦେଖି ଏତେ ଦିନ ହେଲେ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲା, ତାହା ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଆଗରୁ କରି ସାରିଛି । ସେଥିରେ ତାହା ମନରେ ଦାରୁଣ କଷ୍ଟ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ ।

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଜର୍ଜର ମୁହଁକୁ ଦେଖି ତାହା ମନର ନୈରାଶ୍ୟଭାବ ଜାଣିପାରି କହିଲେ, “ଏତେ ଚିନ୍ତିତ ହେବାର କାରଣ ନାହିଁ । ଆମେ ତ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଞ୍ଜିର ଟ୍ରେକ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସିଛୁ । ଆପଣ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଠିକ୍ ଏକ ସମୟରେ ଏହି ଜଞ୍ଜିର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲ୍ତୁନା କରି ଅଛନ୍ତି । ଏବେ କାଲିର ପରୀକ୍ଷା ମୂଳକ ଗାଡ଼ିଚାଲନାରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ’ଣ ? ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ ତ ?”

ସେହି ଦିନ ଉପର ବେଳା ଜର୍ଜ ଶିକାଗୋ ଗୁଡ଼ି ଖେଳେଇଟାକୁ
 ଫେରି ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଉ ଦିନେ ରହି ଏହି
 ପରୀକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ଦେଖି ଯିବାର ଲୋଭ ସମ୍ବରଣ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।
 ଆଉ କେବେ ଯେ ଏପରି ସୁଯୋଗ ମିଳିବ ସେ ଆଶା ନ ଥିଲା । ତେଣୁ
 ସେ ଏହି ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଗାଡ଼ି ଚାଲିବା ଦେଖିବାକୁ ରହିବା ପାଇଁ
 ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଲା ।

ଛଅ

ବାୟୁର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ଶିକାଗୋ-ବର୍ଲିଂଟନ ଏଣ୍ଡ କୁଇନ୍ସ କମ୍ପାନୀର ରେଲଷ୍ଟେସନରେ ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ନୂତନ ଟ୍ରେକର ଉଦ୍ଭାବକ ଅଗଷ୍ଟିନ ଆମ୍ବରଲଙ୍କ ସହିତ ଜର୍ଜର ପରିଚୟ ହେବାପରେ ଦୁହେଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ଟ୍ରେକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଜଜ ଦେଖିଲା ଯେ ଏହି ଟ୍ରେକର କୌଣସି ତାର କଲ୍ପିତ କୌଣସି ଠିକ୍ ଅନୁରୂପ । ଏଥିରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲା ।

ଏହି ଟ୍ରେକବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ଜଞ୍ଜିର ସମଗ୍ର ଟ୍ରେନର ଉବାତଳେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବେଲର ଉପରେ ଯାଇଥିଲା । ବେଲରଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ଉଦାର ଟ୍ରେକ ଲିଭର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିଲା । ଇଞ୍ଜିନରେ ଗୋଟିଏ ବରାଟ କପି କଲ ଓ କେତେକ ଚକ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଚକ ସାହାଯ୍ୟରେ କପି କଲକୁ ଗୁଲାଇବାକୁ ହେବ । ଏହା ଫଳରେ ଜଞ୍ଜିର ଟାଣି ହୋଇଗଲେ ଟ୍ରେକ-ଗୁରୁତ୍ୱକ ଉଦାର ଚକମାନଙ୍କରେ ଲାଗିଯିବ ।

କପି କଲ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ନିତାନ୍ତ ଜଟିଳ ଥିଲା । ଜର୍ଜ ଅନୁମାନ କଲା ଯେ ଏହା ବହୁତ ଦିନ ବ୍ୟବହାର କରି ହେବ ନାହିଁ । ତାର ଅନୁମାନ ଯେ ଠିକ୍ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଟ୍ରେକ ଭଲରୂପେ ନ ଧରିବାରୁ ଗାଡ଼ି ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଡୁଙ୍ଗାୟୁ ଥର ଟ୍ରେକ ଦେଇ ପରୀକ୍ଷା କଲା ବେଳକୁ କପି କଲଟି ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ଟ୍ରେନ ଧୀରେ ଧୀରେ ଷ୍ଟେସନକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଜର୍ଜ ଦେଖିଲା ଯେ ନୈରାଶ୍ୟରେ ଆତ୍ମଲରଙ୍କ ମୁଖ ମନନ ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଜର୍ଜର ସହାନୁଭୂତି ଜାତ ହେଲା । ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ ଏହି ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ଲିପିବଦ୍ଧ କଲବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁଖର ବିରକ୍ତ ଭାବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା, “କପିକଳ ଦ୍ଵାରା କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏହା ଅପେକ୍ଷା କୌଣସି ସରଳ ଉପାୟ ଦରକାର ଯେପରିକି ତାହାଦ୍ଵାରା ସହଜେ ଜର୍ଜର ଟାଣି ହେବ ଏବଂ ଏହାର ଏପରି ଶକ୍ତି ଥିବା ଦରକାର ଯେ ଗାଡ଼ି ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇ ପାରିବ ।

ହଠାତ୍ ଜର୍ଜର ମନରେ ଏହି ଚିନ୍ତାର ଉଦୟ ହେଲା ଯେ ଷ୍ଟ୍ରୀମ ଶକ୍ତିଦ୍ଵାରା ପରୀକ୍ଷା କଲେ ସୁଫଳ ମିଳି ପାରେ । ଶକ୍ତିର କଥା ଭାବିଲା ମାତ୍ରେ ଷ୍ଟ୍ରୀମ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଶକ୍ତି କହିଲେ ସେ ଷ୍ଟ୍ରୀମଶକ୍ତି ହିଁ ବୁଝୁଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ଏହି ଷ୍ଟ୍ରୀମଶକ୍ତି ତାର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଥିଲା । ଏବେ ତହାକୁ ନେଇ ପୁଣି ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉ ।

କପିକଳ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଇଞ୍ଜିନ ତଳେ ଷ୍ଟ୍ରୀମର ଗୋଟିଏ ଫିଲିଷ୍ଟର ଦେଇ ପାଇପ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେଥିରେ ଇଞ୍ଜିନରୁ ଷ୍ଟ୍ରୀମ ପୁରାଇ ହେବ । ଷ୍ଟ୍ରୀମର ଶକ୍ତିରେ ପିଷ୍ଟନ ଚାଲିବ । ଏହି ପିଷ୍ଟନ ଜର୍ଜର ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ ରହିଥିବ । ପିଷ୍ଟନର ଗତିଦ୍ଵାରା ଜର୍ଜରକୁ ଟାଣି ହେବ ବା ଖୋଲି ହେବ ।

ଆତ୍ମଲର ହତାଶ ହୋଇ ଚାଲି ଯିବା ପରେ ଜର୍ଜ ଟାଉନଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ଅଫିସକୁ ଆସି ଉତ୍ସାହ ସହକାରେ ନିଜର କଳ୍ପିତ ଗ୍ରେକ ବିଷୟ ବୁଝାଇଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କହିଲେ, “ଏଥିରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇପାରେ ଅନ୍ତତଃ ଏହି ଉପାୟଟି ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାର ଯୋଗ୍ୟ ।

“ମୁଁ ସଦି ନକ୍ସା କରି ଦିଏଁ, ତେବେ ଆପଣ ଏହାର ପରୀକ୍ଷା କରାଇ ଦେଇ ପାରିବେ କି ?”

ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କିଛି କ୍ଷଣ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ସେ କଥା କହି ପାରୁନାହିଁ । ଆଜି ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷା କରାଗଲା ସେଥିପାଇଁ ଗାଡ଼ର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାରେ ଆମର ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟୟ ହୋଇଅଛି । ବ୍ରେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଲା ନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷା ବଫଳ ହେଲା । କମ୍ପାନୀର ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷା କରାଇବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ନ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ ଜାଣି ଥିଲା ଯେ ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ବିନା ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଏପରି ଏକ ବ୍ୟୟର ହାସ୍ତୀକ୍ଷିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ନିରାଶ ହେଇ ଫେରିଲା ।

ଶେନେକଟାଡ଼କୁ ଯାଇ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟକୁ କହିଲା ଯେ ଶିକାଗୋ-ବର୍ଲିଂଟନ-ଏଣ୍ଡ କୁଇନ୍ସ କମ୍ପାନୀରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମିଳି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ନିଜ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଏହି ବ୍ରେକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ସେ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ କହିଲା, “ଯଦି ମୋର ବ୍ରେକର କଲ୍ୟାଣ ସଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ଏହା ବଳେ ବଳେ ଆଦୃତ ହେବ ।”

ସେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଛୋଟ ମଡେଲ ରେଲଗାଡ଼ ତିଆରି କରିଥିଲା, ସେଥିରେ ଇଞ୍ଜିନଠାରୁ ଶେଷତକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଜଞ୍ଜିର ସଂଯୋଗ କଲା; ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସିଲିଣ୍ଡର ଓ ପିଷ୍ଟନ ଖଞ୍ଜିଲା । କିନ୍ତୁ ଏତକ କାମ ଶେଷ ନ ହେଉଥିବାରୁ ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ଯେ ସେ ଯେଉଁ ମାତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ସେ ମାତ୍ରଟି ମୂଳରୁ ଭୁଲ ।

ମାର୍ଗାରେଟକୁ ସେ ବୁଝାଇ ଦେଲା, “ଯଦି ଗାଡ଼ରେ ଚାରିପାଖୋଟି ଡବା ଥାଏ, ତେବେ ଜଞ୍ଜିର ଠିକ୍ କାମ ଦେବ । କିନ୍ତୁ ମନେକର, ଗାଡ଼ରେ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏଟି ଡବା ଅଛି । ତାହାହେବେ ଜଞ୍ଜିରକୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ଲମ୍ବ କରିବାକୁ ହେବ । ଏପରି ଲମ୍ବା ଜଞ୍ଜିର ଟାଣିବାକୁ ଏତେ ଶକ୍ତି ଦରକାର ହେବ ଯେ ଶ୍ଚୀମ ସିଲିଣ୍ଡରଟିକୁ ଇଞ୍ଜିନଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଣୁ ଏପରି ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ପଚାରିଲା, “ତୁମ୍ଭେ ଏହା କିପରି ଜାଣିଲ ?”

ଜର୍ଜ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ବାହାର କରି ଦେଖାଇଲା । ସେଥିରେ ଷ୍ଟ୍ରୀମର ଚାପ ଓ ସିଲିଣ୍ଡରର ଆକାରର ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖି ଅନେକ ଜଟିଳ ହସାବ ଥିଲା । ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଏଇ ହସାବରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ମୁଁ ଠିକ୍ ପଛରେ ଗତି କରୁ ନାହିଁ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ମନ ଦୁଃଖରେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକୁ କିଛି ସମୟ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା, “ତେବେ ତୁମେ କଅଣ ବ୍ରେକର କଲ୍ୟୁନା ଏକବାରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଉଛ ?” ଜର୍ଜ ସ୍ତ୍ରୀର ବିଷୟ ମୁଖ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, “ମୁଁ କେବେହେଁ ଗୁଡ଼ି ଦେବି ନାହିଁ । ଏତେ ସହଜରେ ଯେବେ ମୁଁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହୋଇ ରହେ ତେବେ ମୁଁ କି ଉଦ୍ଭାବକ ? ପିଲାଦିନେ ମୁଁ ଏତେ ଜିଦିଶୋର ଥିଲି ଯେ ମୋ କଥା ନ ରହିଲେ ମୁଁ କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ଦେଉଥିଲି । ଦେଖିବ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ତୁମର ସ୍ବାମୀ ପଥର କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିବାକୁ ଡିଆର ଅଛି ।”

ଜର୍ଜ ପୁଣି ନୂଆ କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଡିଆର କଲା । ଇଞ୍ଜିନର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପିଷ୍ଟନ ସଙ୍ଗେ ଜଞ୍ଜିରଟି ସଂଯୋଗ କରି ତା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିଗ୍ରୀ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଗ୍ଲୋଷ୍ଟ ସିଲିଣ୍ଡର ବସାଇଲା । ପାଇପ ଦ୍ଵାରା ସିଲିଣ୍ଡରଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସଂଯୁକ୍ତ ରହିଲା । ଇଞ୍ଜିନରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସିଲିଣ୍ଡରକୁ ଷ୍ଟ୍ରୀମ ପଠା ଯିବ । ଡିଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ବ୍ରେକ-ଗୁ ସଫଳତା ପିଷ୍ଟନଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଷ୍ଟ୍ରୀମ ଦ୍ଵାରା ଚାଲିବ ।

ମଡ଼େଲରେ ନୂତନ ସରଞ୍ଜାମ ଲଗାଇ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ଆନ୍ତରିକ କେତେକ ସପ୍ତାହ ଲାଗିଗଲା । ଜର୍ଜ ଗ୍ଲୋଷ୍ଟ ବଏଲଟିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କଲା । ଚାପ ଦୃଢ଼ି ପାଇବାରୁ ସେ ଭଲଭା ଖୋଲିଦେଲା, ଯେପରିକି ବ୍ରେକ ସିଲିଣ୍ଡରଗୁଡ଼ିକରେ ଷ୍ଟ୍ରୀମ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ କିଛି ‘ଫଲ’ ହେଲା ନାହିଁ । ଚାପ ବଢ଼ାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରେକ କାମ ଦେଲା ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ଏପରି ହେଲା, ତାହା ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାଗଜ କଲମରେ ହସାବ ଠିକ୍ ଅଛି । ତେବେ କାମ ନ ଦେଲା କାହିଁକି ?

ନିରାଶ ହୋଇ ସେ ପିଲିଶ୍ରୁର ଓ ପାଇପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଖୋଲି ଖୁମି ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସ୍ଥାନ ପରୀକ୍ଷାକଲ । ଏବେ ଦୋଷ କେଉଁଠି ପୁଷ୍ପ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଖୁମି ଜଳରେ ପରିତେ ହୋଇ ଯାଇ ଥିବାରୁ ବ୍ରେକ କାମ ଦେଉ ନ ଥିଲା । ନିଜର ବୋକାମି ବୁଝିପାରି 'ଜର୍ଜ' ନିଜକୁ ଧକ୍କାର ଦେଲା । ହସାବ କଲବେଳେ ଇଞ୍ଜିନଠାରୁ ଡବା ଚଳର ପିଲିଶ୍ରୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଖୁମି ଯେଉଁ ସମୟ ନେବ, ସେଇଟିକୁ ହସାବରେ ନେବାକୁ ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ଶେଷ ଡବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଖୁମି ଶୀତଳ ହୋଇ ଜଳ ହୋଇଯାଉଛି । ଅତଏବ ଚକ୍ର-ଶୁରେ ଚାପ ବେଗର ଶକ୍ତି ରହୁନାହିଁ । ସେ ଏବେ ବେଗିଲା ସେ ଖାଲି ଏତକ ନୁହେଁ । ଶୀତଦିନେ ତାପ ଉଷା ହେତୁ ପାଇପ ଓ ପିଲିଶ୍ରୁରରେ ଖୁମି ଜମି ଯାଇ ଆଉ ଏକ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ତାପର ମାତ୍ରା ବଞ୍ଚେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଦ ଦେଇ କୌଣସି ଉପାୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ହୋଇପାରେ କି ନା, ଏ କଥା ସେ ଅନେକ ଦିନ ଯାଏ ଚିନ୍ତା କଲ । ଶେଷରେ ସେ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେଲା ଯେ ଖୁମି ଦ୍ଵାରା ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସମସ୍ୟାର ଉତ୍ତର ହେଲା । ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର ଅଂଶୀଦାରମାନେ ଯେତେ ଆଶା କରି ଥିଲେ ସେତେ ପରିମାଣରେ ଗାଡ଼ଜଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ବନ୍ଦି ହେଉ ନ ଥିଲା । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଓହ୍ଲାଳର ଯେଉଁଠି ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଚାହୁଁ ଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟଧନ ଉପରେ କିପରି ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଲାଭ ମିଳି ଯିବ । ବ୍ୟବସାୟ ଗଢ଼ି ଉଠିବାକୁ ସମୟ ଲାଗିବ ବୋଲି ଜର୍ଜ ସେ ଦୁହଁଙ୍କୁ କହୁଥିଲା । ସେ ଦୁଃଖୀଥିଲା, "ତୁଲେଇ ଇଟାତରେ ଡାରି ହୋଇ ଥିବାରୁ ଆମର ଯନ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ବେଶୀ ଦିନ ଯାଉଛି, ସାରା ଦେଶରେ ଅସଫଳ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ଅଛି । ଆମର ଯନ୍ତ୍ର ଯେ ବେଶୀ ଦିନ ଯାଉଛି ଏକଥା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେମାନେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ଆମର ଜିନିଷ କଣିବାକୁ ଚାହୁଁବେ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ସମୟସାପେକ୍ଷ । ଆମକୁ ଏଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବରକ୍ର ହୋଇ କହିଲେ, "ଉବସ୍ୟତରେ ଆମର କିଛି ଯାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ଓହ୍ଲାଳ ଓ ମୁଁ ଏ ବ୍ୟବସାୟରେ ଅନେକ ଟଙ୍କା

ଲଗାଇଛୁ ଆମେ ଟଙ୍କା ଉପରେ ଲଭ ରୁହୁଁ । ‘କାଲି’ ‘କାଲି’ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆଜି ଲଭ ଦରକାର ।”

କାରବାରରେ ମତଭେଦ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲେ ହେଁ ଜର୍ଜ ବ୍ରେକ କଥା ଭୁଲି ଯାଇ ନ ଥିଲା । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ବାହାର କରିବା ଥିଲା ତାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ।

ଶେଷରେ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହେଲା ଯେ ବନ୍ଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେତେ ସମୟ ଯାଉଥିଲା, ତାହା ଛଡ଼ା ଅବଶିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ସମୟ ସେ ପିତାଙ୍କ କାରଖାନାରେ କଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେଠାରେ ସେ ନିଜ ଆକିବା ଓ ମଡେଲ ତିଆରି କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲା । ସେ ଯେ କେତେ ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ କୌଶଳର ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା, ତାହାର ସୀମା ନ ଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶକୁ କାଗଜରେ ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଦାୟ ଦେଉଥିଲା । ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ କାଗଜ ଉପରକୁ ନିଜ ଆକାରକୁ ଆସୁଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକରେ କିଛି ନା କିଛି ଦୋଷ ପରେ ଦେଖାଯାଉଥିଲା ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବାଦ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

କାରଖାନାରେ ସକାଳ ଓଲି ଜର୍ଜର ଖାଇବା ପାଇଁ ମାର୍ଗରେଟ ଦିନେ ସାଣ୍ଡଉଇଚ ତିଆରି କରି ଦେଇ ଥିଲା । ସେ ତାହାକୁ ଖାଉଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତାର ମନ କେଉଁ ସୁଦୂର ଗନ୍ତ୍ୟରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥାଏ । ସେ ସେହି କଳ୍ପନା ଗନ୍ତ୍ୟରେ ବୁଲି ନିଜ ସମସ୍ୟାର ଉତ୍ତର ଦେଖୁଥିଲା । ହଠାତ୍ ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ମହିଳାଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବରେ ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇଗଲା । ଏଥିରେ ତାର ବିସ୍ମୟର କାରଣ ଥିଲା । ସାଧାରଣତଃ ମହିଳାମାନେ କାରଖାନାକୁ ଆସୁ ନ ଥିଲେ । ଜର୍ଜ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏଠାରେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ।

ସେ ନିମ୍ନ ଶ୍ରବରେ ପରୁରିଲା, “ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ କଅଣ କରିପାରେ ?

ମହିଳାଙ୍କର ବୟସ ପ୍ରାୟ ଉଣାଅଗଣ ବର୍ଷ । ସେ ‘ଲିଭିଂ ଏଜ’ ନାମକ ପତ୍ରିକାର ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ସେ ଏହି ପତ୍ରିକା ବିକ୍ରୟ କରି ଏକ ନିର୍ମାଣ ସ୍କୁଲରେ ନିଜର ପଢ଼ିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଯୋଗାଡ଼ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଜର୍ଜର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏହି ମହିଳାଙ୍କ ଚେହେରା ସହିତ ମାର୍ଗାରେଟର ଚେହେରାର କିଛି ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ସେ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକୁ ଓଲଟାଇ ଗଲା । ଇଉରୋପରେ ଗୋଟିଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ତିଆରି ବିଷୟରେ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଏଥିରେ ଥିଲା । ଏହି ଗୋଟିକ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତି ଜର୍ଜର ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମି ନ ଥିଲା । ମହିଳାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଜଣେ ଗ୍ରାହକ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଶାକରି ଆସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ତାଙ୍କୁ ନିରାଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରି ପଚାରିଲା, “ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଚାନ୍ଦା କେତେ ?”

ଉତ୍ତର ପାଇ ମହିଳା କହିଲେ, “ଦୁଇ ଡଲର ।”

ନିଜର ମନର ଦୁର୍ବଳତା ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରି ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଅନୁତପ୍ତ ହେଲା । ସେ ପକେଟରୁ ଦୁଇ ଡଲର ବାହାର କରି ମହିଳାଙ୍କୁ ଦେଲା । ମହିଳା ସମୟରେ ଜର୍ଜର ନାମ ଓ ଠିକଣା ଚାନ୍ଦା ତାଲିକାରେ ଲେଖି ନେଲେ ।

ଏହି ଘଟଣାଟି ଜର୍ଜ ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । କେତେକ ସପ୍ତାହ ପରେ ‘ନିଉ ଏଜ’ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ତାହା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ଦିନ ସଂଖ୍ୟା ବେଳେ ଖିଆପିଆ ଶେଷରେ ଜର୍ଜ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୈଠକ ଖାନାରେ ବସିଥିଲା । ହର୍ମାନ ନିଜ ପଢ଼ା କରିବାକୁ ଉପର ମହଲାରୁ ଚାଲିଗଲା । ମାର୍ଗାରେଟ ଓ ତାଙ୍କ ମାଆ ବାସନ ଧୋଇବାକୁ ବେଷେଇ ଘରକୁ ଗଲେ । ଜର୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ଖୋଲି ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତୀପକ୍ଷ ପଢ଼ିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ମହିଳା ତାଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟାଟି ସେଦିନ ଦେଖାଇ ଥିଲେ ଏହିଟି ସେହି ସଂଖ୍ୟା, ସେ ସେହି ପ୍ରବନ୍ଧଟିକୁ ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ପ୍ରବନ୍ଧଟିର ନାମ ହେଉଛି, “ମଞ୍ଚ ସେନିସ ପାହାଡ଼ରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ” ଫ୍ରାନସ୍-ଇଟାଲିର ସୀମାନ୍ତ ନିକଟରେ ଆଲ୍‌ପସ୍ ପର୍ବତରେ କପରି ଗୋଟିଏ ସାତ ମାଇଲ ଦୀର୍ଘ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳା ଯାଇଥିଲା, ଏଥିରେ ତାହାର ବିବରଣ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ।

ପର୍ବତରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳିବା ଏକ ବିରାଟ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଞ୍ଚି ନିଆରା ପଦ୍ଧତିରେ ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳାଥିଲେ

ପରୁଣ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ
୫ ପରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଥିଲା, ସେମାନେ ଶୀଘ୍ର କାମ କରିବା
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ପଦ୍ଧତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଯନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧିତ ଖୋଦନ
ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଏପ୍ରକାର ଖୋଦନର ପରାସ୍ତା ସୁଦ୍ଧା
ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଖୋଦନ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ
ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା
ଯେ ସ୍ଥାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ଅଗ୍ନି ଜାଳିବାକୁ ହେଲା ସେଥିରେ
ପାହାଡ଼ ଗର୍ଭରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ବାୟୁ ନିଃଶେଷ ହୋଇଗଲା । ନିଶ୍ୱାସ
ନେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କାରଗରମାନଙ୍କୁ ବାୟୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନେ ଏକ ଅଚନ୍ଦ୍ରମାସ
ଉପାୟରେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଦେଲେ । ସେମାନେ ସ୍ଥାନ
ବ୍ୟବହାର ନ କରି ବ୍ୟବହାର କଲେ ସଞ୍ଚାଳିତ ବାୟୁ । ହାଉଆ
ପମ୍ପଟିଏ ନେଇ ତାହାକୁ ସ୍ଥାନଗୁଳିତ ଡ୍ରଲ ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ।
ଏହି ଡ୍ରଲ ଜଣେ ଇଂରେଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ସଞ୍ଚାଳିତ
ବାୟୁର ଶକ୍ତିରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଡ୍ରଲ ପାହାଡ଼ର ବସ ଭେଦ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ହାତରେ ଶାବଳଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରି ପଥର
କାଟିବାକୁ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗିଥାନ୍ତା, ଏହି ଉପାୟରେ ତାହାର
ଶତାଂଶର ଏକ ଅଂଶ ସମୟରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଏହା ଛଡ଼ା
ସଞ୍ଚାଳିତ ବାୟୁର ବ୍ୟବହାର ଫଳରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଭିତରର ବାୟୁ ଶେଷ
ହୋଇଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ କାରଗରମାନଙ୍କୁ ବାୟୁ ଯୋଗାଇ ଦେଲା ।

ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଜର୍ଜର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଳ୍ପନା
ଖେଳିଗଲା

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ଉପସଂହାରରେ ଲେଖାଥିଲା—ସାଧାରଣ ବାୟୁକୁ
ତାହାର ଆୟତନର ଏକ ଷଷ୍ଠାଂଶ ମଧ୍ୟରେ ସଞ୍ଚାଳିତ କଲେ ଯେଉଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ଛଅ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ରୂପ ସଙ୍ଗେ
ସମାନ ହେବ । ଏହି ଶକ୍ତି ଗୋଟିଏ ରତ୍ନକାଣ୍ଡ ଯନ୍ତ୍ରକୁ (Perforating
machine) ଚଳାଇ ପାରିବ ।

ଉତ୍ତେଜନାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଜର୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ—ଏହି ଦିଗ୍‌ଫଳରେ ସେ ଏକ ବିରାଟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଉପାୟ ଦେଖିପାରିଲା ।

ବହୁକାଳ ପୂର୍ବରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା ଯେ ବାୟୁର ଆୟତନ ଓ ଓଜନ ଅଛି । ଏବଂ ଏହାର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ଅଛି । ପାଲବାଘା ଜାହାଜ ବାୟୁଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହୁଏ; ପବନଚକି ଏହାଦ୍ୱାରା ଚଳେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାରେ ସମୁଦ୍ରଜଳପତ୍ତନରେ ଏକ ବର୍ଗଇଞ୍ଚ ପରିମିତ ସ୍ଥାନରେ ବାୟୁରୂପ ୧୪.୭ ପାଉଣ୍ଡ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରିଭାଷାରେ ଏହାକୁ କୁହାଯାଏ ‘ଏକ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ରୂପ’ (One atmosphere) । ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବାୟୁ ସଞ୍ଚାପିତ କରି ଏକ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ରୂପରୁ ଅଧିକ ରୂପ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନାନାରକମର ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର କୌଣସି ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଚତୁଷଶାତ ବୁଝି ପାରିଲା ଯେ ଇଞ୍ଚି ନିଅରମାନେ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁରେ ଅତୁଟପୁର ଶକ୍ତିର ସମ୍ଭାବନା ଦେଖି ପାରିଅଛନ୍ତି । ପର୍ଯ୍ୟକାର ପ୍ରବଳ ଅନୁସାରେ ଏହା ତିନିହଜାର ଫୁଟ ଫାର୍ସ ପାଇପରେ ନିଆ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ କଠିନ ପଥର କାଟିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତିଥିଲା । ତାହାହେଲେ ଟ୍ରେନର ସମାନ ଲମ୍ବା ପାଇପରେ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ଚାଳିତ କଲେ ଏଥିରେ ଡବାଗୁଡ଼ିକର ଗ୍ରେକ୍‌ଗୁଗୁଡ଼ିକ ଟାଣି ଚକରେ ଲଗାଇ ଟ୍ରେନକୁ ଚତୁଷଶାତ ବନ୍ଦ କରିବାର ଶକ୍ତି ନ ରହିବ କାହିଁକି ?

ଖ୍ରୀମ ଶୀତଳ ହେଲେ ଜଳ ବନ୍ଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ଗ୍ରେକ୍ ଉପରେ ରୂପ କମିଯାଏ । ଏଥିରେ ସେ ପ୍ରକାର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ ପ୍ରକାଶ ସିଲିଣ୍ଡର ବା କପିକଳ ଏ ସବୁ କିଛି ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ମାର୍ଗରେ ଗତି କଲେ ସଫଳ ହେବାର ନିଶ୍ଚିତ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।

ଜର୍ଜର ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଗତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ସେ ପକେଟରୁ ପେନ୍‌ସିଲ ବାହାର କରି ଗୋଟାଏ

ଚିଠିଖୋଳ ଉପରେ ନକ୍ସା ଆଙ୍କି କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ସେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପାଇପ ଆଙ୍କିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତା କଲା—ଏହି ପାଇପ-ଗୁଡ଼ିକ ଭିତର ଦେଇ ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁ ଚାଲିଯିବ । ଦୁଇ ଡବାରେ ମଝିରେ ଧାତବ ପାଇପଗୁଡ଼ିକ ଯୋଡ଼ାହେବ ସଙ୍କୋଚନ ପ୍ରସାରଣଶୀଳ ଯୁଗ୍ମନ (Coupling) ଦ୍ଵାରା । ତାହାହେଲେ ଟେନ ବାଙ୍କ ବୁଲିବାବେଳେ ପାଇପଗୁଡ଼ିକ ବଙ୍କେଇ ଯିବ ନାହିଁ କି ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏହି ପାଇପଗୁଡ଼ିକ ଯାଇ ଇଞ୍ଜିନରେ ଶେଷ ହେବ । ଠିକ୍ ଯେପରି ସେନିସ ପାହାଡ଼ରେ କରାଯାଇଥିଲା, ସେଠାରେ ସେହିପରି ପମ୍ପଦ୍ଵାରା ବାୟୁ ସଞ୍ଚାୟିତ କରାଯିବ । ଇଞ୍ଜିନରୁ ଶ୍ଳୀମ ସାହାଯ୍ୟରେ ପମ୍ପ ଚାଲିଯିବ । ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁର ଗତି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଭଲ ଭଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ । ସ୍ଵୟଂ ଇଞ୍ଜିନ ଚାଲିଯିବ ଏହାକୁ ଚଳାଇବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡବାରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ପିଲିଣ୍ଡର ଓ ପିଷ୍ଟନ ରହିବ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଟ୍ରେକ୍ସ ଉପରେ ଚାଲି ଯିବେ ।

ଏ ତ ଅତି ସହଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା !

ଜର୍ଜ ନିଜର ଚିନ୍ତାରେ ଏପରି ବିସ୍ତାପ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଯେ ଏଥି-ମଧ୍ୟରେ ମାର୍ଗାରେଟ ଓ ତାର ମାଆ ବୈଠକଖାନା ଭିତରକୁ ଆସି ଯାଉଥିଲେ ବୋଲି ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ସେ ବିପ୍ଳବକାଳରେ ସେହି ଭଙ୍ଗା ଚିଠି ଖୋଳ ଉପରେ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଗତ ଭିତର ବର୍ଷ ଧରି ସେହି ସମସ୍ୟା ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ଆସିଥିଲା, ତାକୁ କଅଣ ସେ ଅଧ୍ୟୟନ ମଧ୍ୟରେ ସମାଧାନ କରିଦେଲା ? ଏହା କି କେବେ ସମ୍ଭବ ?

“କହୋ ଜର୍ଜ, କଅଣ କରୁଛ ? ତୁମେ ତ ଏ ଦୁନିଆଁ ବାହାରେ ଥିଲ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଛୁ ।”

ମାର୍ଗାରେଟର କଣ୍ଠ ସ୍ଵର ଶୁଣି ଜର୍ଜ ତମକ ପଡ଼ିଲା । ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ଵେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ଵାରା ଖବର କାଗଜ ଉପରୁ ମୁହଁ ଟେକି ପୁଅ ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁରେ ମାଆ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ହସଟିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ ଜର୍ଜ ଗୋଟାଏ କଅଣ ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ର କଳ୍ପନାରେ ମାତି ଯାଇଛି । ତାର ଅନ୍ୟ ମନସ୍କତା ଦେଖି ମୁଁ ଏହା ଜାଣି ପାରୁଛି ।”

ସ୍ତ୍ରୀ, ବାପା ମାଆଙ୍କୁ ଦେଖି ଜର୍ଜ କଅଣ କହିବ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ ନକ୍ସାଟିକୁ ଟେକି ସମସ୍ତେ ଦେଖି ପାରିଲେ ଭଲ ଧରି ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ମୋର ମନେ ହୁଏ ରେଲଗାଡ଼ ବନ୍ଦ କରିବାର ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଏବେ ବାହାର କରି ପାରିଛୁ ”

କେତେକ ସମୟ ଯାଏ କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ତତ୍ପରେ ମାର୍ଗାରେଟ ମାରବତା ଭଙ୍ଗ କରି କହିଲା, “ଏତ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ । କିନ୍ତୁ ମନେ ଥିବ, ତୁମେ ଆଉ ଥରେ ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ବାହାର କରିଥିଲ । ମାତ୍ର ଶେଷକୁ ସେଥିରେ ଟିକିଏ କଅଣ ଭୁଲ ରହିଗଲା । ତେଣୁ ଏତେ ଉତ୍ସାହିତ ହେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।” ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା, “କିନ୍ତୁ ଏଥର କୌଣସି ଭୁଲ ନାହିଁ । ଏହା ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ଜାଣେ ।

ଏତେବେଳେଯାଏ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ ରୂପ ରହି କେବଳ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣୁଥିଲେ । ଖବର କାଗଜଟା ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ବୋଧ ହୁଏ, ଏଥର ତୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ; ମାତ୍ର କଥାଟା କଅଣ ଟିକିଏ ଶୁଣେ । ପୁଣି ସେହି ସ୍ତ୍ରୀମ ନା ଆଉ କିଛି ?

“ନା, ବାପା ! ସ୍ତ୍ରୀମ ନୁହେଁ ; ବାପୁ ।”

ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇ କହିଲେ, “କଅଣ ବାପୁ ?”

“ହଁ ବାପା । ସଞ୍ଚାପିତ ବାପୁ । ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ବିଷୟ କେହି ଭାବି ନ ଥିଲେ । ଏହା ହେଉଛି, ଏକ ପ୍ରକାର ବାପୁର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ।”

ଏହାପରେ ପରିକାଟି ଦେଖାଇ ଜର୍ଜ ସମସ୍ତ କୌଶଳ ବୁଝାଇ ଦେଲା । ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ ଚିଠି ଖୋଲି ଉପରେ ନକ୍ସାଟି ଦେଖି ସନ୍ଦେହରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ବ୍ୟାପାରଟା ସେ ସମ୍ଭବପରି ହୋଇ ପାରେ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ମତେ ବିରୋଧ ହେଲା ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ଜର୍ଜ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି କେବଳ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ମାର୍ଗରେଟ ବାରମ୍ବାର ଉଠି ପଚାରୁ ଥାଏ, “ତୁମର କଅଣ ହେଉଛି ?” ଜର୍ଜ ବୁଝାଇ ଦେଲା ଯେ ଉତ୍ତେଜନା ହେତୁରୁ ତାର ନିଦ ହେଉନାହିଁ । ଶେଷରେ ସ୍ତ୍ରୀର ପରାମର୍ଶରେ ସେ ଗିଲସେ ଗରମଦୁଧ ପିଇ ଦେଇ ବୈଠକ ଖାନାରେ ଆଲୁଅ ଜାଳ ଖଣ୍ଡିଏ ବନ୍ଧି ଧରି ବସି ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧିରେ ତାର ମନ ଆଦୌ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ ବନ୍ଧି ରଖି ଦେଇ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହି ନୂତନ କୌଶଳ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାହାନ୍ତା ବେଳକୁ ଟିକିଏ ନିଦ ଲାଗିଗଲା ।

ନୂତନ କୌଶଳଟିର ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବାରେ ସେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା । ଅନେକ ସାଂସ୍କରିକ ସମସ୍ୟାର ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତାର ଅବସର ଥିଲା ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ । କାରଣ ତାକୁ ରାଓଲସ-ଓପ୍ୟୁଲ-ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜଡ଼ାଉସ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରଧାନ ବିକେତାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସେ କମ୍ପାନୀର ଏକମାତ୍ର ବିକେତା ଥିଲା । ତଥାପି ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମିଳୁଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଦୁଇ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ନକ୍ସାଟି ସଫୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । ଏହାପରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ମଡେଲ କରିବା ଦିଗରେ ମନ ବଳାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟରେ ୧୮୭୮ ମସିହାର ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ହଠାତ୍ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲା ।

ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଥରେ ସେ ଆଲବାନା ଯାଇଥିଲା । ଦିନେ ଉପରବେଳା ସେଠାରୁ ଫେରିଆସି ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ତାର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ଜରୁରି ସମ୍ବାଦ ଉପସ୍ଥିତ । ମାର୍ଗରେଟ କହିଲା, “ସେମାନେ ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖାକରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମିଷ୍ଟର ରାଓଲସ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଖୁବ୍ ଜରୁରି କାମ ଅଛି । ଘଟନା କଅଣ କିଛି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହୋଇଛି କି ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “କିଏ ଜାଣେ ? ଗଲା ଛଅ ମାସ ହେଲା ଦୁହେଁ ଯାକ ମୋତେ ବଡ଼ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆପତ୍ତି, କମ୍ପାନୀର ଲାଭ ହେଉନାହିଁ ।”

ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ତଳେଇ କାରଖାନା ଘରେ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରଧାନ ଅଫିସ । ଜର୍ଜ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା ଯେ ରାତ୍ର ଓ ଓପାଲ ଦୁହେଁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ବସି ଚାଲୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଦୁହେଁଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କେବଳ ରାତ୍ର ଓ କଥାବର୍ତ୍ତା କଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ବର୍ଷର ପରିମାଣ ଆଗାମୀରୂପେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇନାହିଁ । ତେଣୁ କମ୍ପାନୀର ପୁନର୍ଗଠନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜର୍ଜ ଆଗଣ୍ଡି ଜଣାଇ କହିଲା, “କିନ୍ତୁ ପୁନର୍ଗଠନର ଦରକାର କ'ଣ ? ଅଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଲାଭ ହେଉଛି, ମୂଲ୍ୟଧନରେ କ୍ଷତି ହୋଇ ନାହିଁ । ବ୍ୟବସାୟର ଅନ୍ତରୂପି ପାଇଁ ସମୟ ଦରକାର । ଆପଣ-ମାନେ ଯଦି ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି…… ।”

ରାତ୍ର ଓ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ, “ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆମର ଯେଉଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ମିଷ୍ଟର ଓପାଲ ଉଭୟେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲୋକ । ଯଦି ବ୍ୟବସାୟରେ ଶୀଘ୍ର ଲାଭ ନ ମିଳିଲା, ତେବେ ଆମ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ମାସ ପଛା ଉଠୁଛି ଅଛି । ନିଜ ନିଜର ଅଂଶ ବାକି କାରବାର ବନ୍ଦ କରି ଦେବା ।”

କଥାର ଉଚ୍ଚୀରେ ଜର୍ଜ ପ୍ରମୁଦ ହୋଇଯାଇ କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହନ୍ତୁ ।”

“ବେଶ୍, ତାହାହେଲେ ଆମର ଯାହା କହିବାର କଥା, ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ବୁଝାଇ ଦେଉଛି; ଶୁଣ । ଏପରି ଏକ ଛୋଟ ବ୍ୟବସାୟରେ ତିନି ଜଣ ଅଂଶୀଦାର ରହିବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ତୁମ୍ଭେ ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ଅଂଶ କଣି ନେଇ ଏକା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଅ; କିମ୍ବା ତୁମ୍ଭେ ଅଲଗା ହୋଇଯାଅ । ଆମ୍ଭେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବୁ ।” ରାତ୍ର ଓ ଏହିପରି କହିଲେ ।

ଓପାଲ ଟିକିଏ ମୋଟା ଓ ଖବ କାୟ । ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ଝାଲ ବୋହୁଯାଉଥିଲା । ସେ କିଛି ନ କହି କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ରାତ୍ର ଓ କଥାରେ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ ।

ଟିକିଏ ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଆପଣମାନଙ୍କର ଅଂଶ କଣିବାକୁ ଯେ ମୋର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ, ଏ କଥା ଜଣାଶୁଣା । ମୁଁ ବ୍ୟବସାୟ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ମୋର ପେଟେଷ୍ଟ ବାବଦରେ ମୁଁ କେତେ ପାଇବି କହନ୍ତୁ ।”

“କିଛି ନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା, “ଆପଣ କଅଣ କହୁଛନ୍ତି ? କିଛି ପାଇବ ନାହିଁ କିପରି ? ଗାଡ଼ିଓଫା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଫୁର୍ ମୋର ଉଦ୍ଧାବନ । ଆପଣ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ମୋର ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାରକୁ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦାନ କରିଦେବି ?”

ରାଉଲସ ପୁଣି କହିଲେ; “ତୁମ୍ଭର ଆମଠାରୁ କିଛି ପାଇବାର ନାହିଁ । ଆମେ ଟଙ୍କା ଖଟେଇଛୁ । ତୁମେ ସେ ଟଙ୍କାରେ କାରବାର ତଳାଇଛ । ବିଦେଶ ହସାବରେ ସମୟ ଦେବା ଛଡ଼ା ତୁମେ ପଇସାଟିଏ ଦେଇ ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଲାଭର ଏକ ତୃଟୀୟାଂଶ ଭାଗ ପାଉଛ । ଆମେ ଏବେ ଠିକ୍ କରିଛୁ ଯେ ଜଣେ ଲୋକକୁ ଦରମା ଦେଇ ବିକ୍ରି ପାଇଁ ରଖିବୁ । ବ୍ୟବସାୟ ମାନ୍ୟା ଦେଖାଗଲେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଦାୟ କରି ଦେବୁ ।

ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜର୍ଜର ମିଞ୍ଜାସ ବେଶି ବେଶି ଗରମ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ପିଲଟି ଦିନୁ ତାର ମିଞ୍ଜାସ ଏହିପରି । ତା ପ୍ରତି କେହି ଅନ୍ୟାୟ କଲେ ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁ ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାରେ ସେ ବହୁକଷ୍ଟରେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲା, “ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମୋର ବୁଦ୍ଧି, ଦକ୍ଷତା ଏହି ବ୍ୟବସାୟରେ ଖଟାଇଛି । ତାର କଅଣ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ?”

ରାଉଲସ ବ୍ୟଙ୍ଗ କଲ୍ ପରି କହିଲେ, “ଓଃ ବୁଦ୍ଧି, ଦକ୍ଷତା ! ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଟଙ୍କା ।”

ହୋଧ ଓ ନେରାଣ୍ଟରେ ଅଛ ହୋଇ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଆପଣମାନେ କି ପ୍ରକାରର ଲୋକ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣମାନଙ୍କର କଅଣ ଟିକିଏ ହେଲେ ନ୍ୟାୟ କି ଉଦ୍ବିତାର ବିଚାର ନାହିଁ ?”

ରାଉଲସ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ବ୍ୟବସାୟ ହେଉଛି ବ୍ୟବସାୟ ।”

ଓପ୍‌ଲ ପ୍ରତିଧ୍ବନି କଲ୍ ପରି କହିଲେ, “ହଁ ଠିକ୍, ବ୍ୟବସାୟ ତ ହେଉଛି ବ୍ୟବସାୟ ।”

ଜର୍ଜ ଶୁଣିଯାଇ କହିଲା, “ତହାହେଲେ ଆଜିଠାରୁ ଆମେ ଅଲଗା ହୋଇଗଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖିଥାନ୍ତୁ, ଏଣିକି ମୋର ପେଟେଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ମୋର ନ୍ୟାୟ୍ୟ ରୟାଲ୍‌ଟି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

“ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଆଗପରି ଆମେ ଇଚ୍ଛାନ୍ତୁଷାରେ ତୁମର ପେଟେଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରିବୁ । ସେ ଅଧିକାର ତୁମେ ପ୍ରଥମରୁ ଦେଇ ଯାଇଛ । ଏ କଥା ଭୁଲି ଯାଉଛ କିପରି ?”

“ହଁ, କମ୍ପାନୀକୁ ଦେଇଥିଲି; କିନ୍ତୁ ଥରେ କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରାଜିଗଲେ ମୋର ପେଟେଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଆପଣମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଲା କହୁଁ ?

ରାଉଲସ୍ କହିଲେ, “ସେ କଥା ଦେଖାଯିବ । ସେ ବିଷୟରେ ଅଦାଲତ କିଛି କହିପାରେ । ତୁମେ ନୁହେଁ ।”

ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲା, “ଅଦାଲତ କଅଣ କହିବ, ତାହା ଦେଖି ନେବାକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।”

ବାହାରେ ଏତେ ଶୀତ ଯେ ଗରମ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜର୍ଜର ହାତ କମ୍ପି ଯାଉଥିଲା । ଏହି ସାକ୍ଷାତ ବଡ଼ ଅଗ୍ରୀତକର ବୋଧ ହେଲା । ରାଉଲସ୍ ଓ ରୟାଲ୍ ଶୁଣିଥିଲେ ଯେ ସେ ଦୁହେଁ ଜର୍ଜକୁ ଫାକି ଦେଇ ତାର ଅଂଶଟାକୁ ମାରି ନେବେ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶାଢ଼ି କରି ପାରେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଉପାୟ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଗୋଟାଏ ସୁରୁଣୀ ଗପ ଅଛି ଯେ ଜଣେ ଲେକର ମୁରଗୀଟି ପ୍ରତି ଦିନ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ସୁନାର ଡମ୍ବ ଦେଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସେ ଏକା-ବେଳକେ ସବୁ ସୁନାଡମ୍ବ ପାଇବ ବୋଲି ତାକୁ ମାରି ସବସ୍ତ୍ରୀଭରାଇଥିଲା । ଏବେ ରାଉଲସ୍ ଓ ରୟାଲ୍‌ଙ୍କର ସେହି ଦଶା ଘଟିଲା ।

ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲା । ପୁପରି-ଝେଣ୍ଡେଷ୍ଟ ଟାଉନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ପ୍ରଥମେ ବନ୍ଧି କାରବାର କରି ଶୁଣିଥିଲା ଯେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ବଡ଼ ସହଜ । କିନ୍ତୁ ସେ ଏବେ ଶିଖିଲା ଯେ ବ୍ୟବସାୟରେ ଉନ୍ନତ କରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ଏଡ଼େ ଦୂରବସ୍ଥାରେ

ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ସେ ହସି ଉଠିଲା । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତି ବିଷୟରେ ତାର ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ଜଳିଲା ଯେ ଜଗତରେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି ଅନ୍ୟର ସର୍ବସ୍ୱ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା ଲୋକର ଅଭାବ ନାହିଁ । ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ସେ ମନକୁ ମନ କହିଲା, ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ନ ଦେଇ ତାର ଜିନିଷକୁ ଆତ୍ମସାଧୁ କରିବାର ପ୍ରଦୃଶି ମୋର ଯେପରି ନହୁଏ ।”

ଘର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରୁ ତାର ପ୍ରଧାନ ଚିନ୍ତା ହେଲା, କିପରି ସେ ଏହି ଦୁଃସମ୍ବାଦ ମାର୍ଗରେଟକୁ ଜଣାଇବ । ମାତ୍ର ବାଇଶି ବର୍ଷ ବୟସରେ, ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ବୈବାହିକ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି ସେ କିପରି ନିଜର ପତ୍ନୀ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କରିବ ଯେ ତାର ସକଳ ଉଦ୍ୟମ ବିଫଳ ହୋଇଅଛି; ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ତାର ଅର୍ଥ ନାହିଁ କି ଅର୍ଥାଗମର ମୁହାବନା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବ ଅଛି କେବଳ ଏକ ଅଭୁତ କଳ୍ପନା— ସଞ୍ଚାରିତ ବାୟୁ ଦ୍ୱାରା ଟେନରେ ବ୍ରେକ ଦେବାର କୌଶଳ ।

ଏୟାର ବ୍ରେକର ଜନ୍ମ

“ମାର୍ଗାରେଟ ଓ ମୁଁ ପିଟସବର୍ଗ ଯିବୁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଛୁ ।”

୧୮୭୮ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଦିନେ ଜର୍ଜଠାରୁ ଏହି କଥା ଶୁଣି ତାର ବାପମାଆ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଗଲେ । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଏ ବିଷୟରେ ତାର ମାର୍ଗରେଟ ସାଥରେ ପରାମର୍ଶ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ତାହାର ସମ୍ମତ ହେଲେ ଜର୍ଜ ବାପମାଆଙ୍କ ଆଗରେ କଥାଟା ଉତ୍ଥାପନ କଲେ ।

ମିସେସ ଓୟେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ କହିଲେ, “ପିଟସବର୍ଗ ? ପିଟସବର୍ଗ କାହିଁକି ଯିବ ? ସେତ ବହୁତ ଦୂର; ପେନ୍ସିଲଭାନିଆର ପଶ୍ଚିମରେ ।”

ଧୀର ଭାବରେ ଜର୍ଜ ବୁଝାଇ ଦେଲା ଯେ “ସେଠାରେ ଆଶ୍ରୟସେନ ଏଣ୍ଡକୁ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଇସ୍ପାତ କମ୍ପାନୀ ଅଛି । ଭଲ କମ୍ପାନୀ ମୋର ଗାଡ଼ଜଠା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଫୁଗ ତିଆରି କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି । ପୁରୀସ୍ଥଳର କାରଖାନା ଅପେକ୍ଷା ସେଠା ଖରଚ କମ ପଡ଼ିବ । ସେମାନେ ଚାହୁଁ କରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ନିଜ ଖରଚରେ ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରର ଗୁଞ୍ଜ ତିଆରି କରିବେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ବିଦେଶଭ୍ରମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି । ମୁଁ ମୋର ରୟାଲଟି ପାଇବି; ତା ଛଡ଼ା ବିକ୍ରି ଉପରେ କମିଶନ ମଧ୍ୟ ପାଇବି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା—ଏହି ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳରେ ଭେଲ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ ବେଶି । ତେଣୁ କାରବାର ଭଲ ଚାଲିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।”

ମିସେସ ଓୟେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଟିକିଏ କୁଣ୍ଡିତ ଭାବରେ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ତୁ ମାର୍ଗାରେଟକୁ ପିଟସବର୍ଗକୁ ନେବୁ କିପରି ? ସେଠାରେ ତୋର

ଜଣେହେଲେ ପରିଚିତ ଲୋକ ନାହିଁ । ଏପରି କି ରହିବାର ଜାଗା ଠିକଣା ହୋଇନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଆମେ ସେ କଥା ଭାବ ଦେଖିଛୁ । ଯଦି ତୁମେ ଓ ବାପା ରାଜି ହୁଅ, ତେବେ ମାର୍ଗରେଟ କିଛି ଦିନ ଏହିଠାରେ ରହିଯିବ । ତା ପରେ ସବୁ ସୁବିଧା ହେଲେ ମୁଁ ଘରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ମାର୍ଗରେଟକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଚିଠି ଦେବି ।”

ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମିସେମ ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ସେ ସ୍ୱୀକୃତ ଜଣାଇ କହିଲେ, “ବୋହୂ ଆମ ପାଖରେ ରହୁ । ମୋର ମନେ ହୁଏ ଯେ ପିଟିସବର୍ଗ ଏଠାରୁ ବହୁତ ଦୂର । ସେଠାରେ ତୋର କିପରି ସୁବିଧା ହେବ ନ ଜାଣି ମାର୍ଗରେଟକୁ ସେଠାକୁ ନେବା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।”

ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରେ ଜର୍ଜ ଦୁଇଟି ପୁରୁଣା ସୁଟକେଣ ସହିତ ପିଟିସବର୍ଗ ସ୍ଥେସନରେ ଓହ୍ଲାଇଲା । ସ୍ଥେସନ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଜିମ୍ମାରେ ସୁଟକେଣ ଦୁଇଟି ରଖି ଦେଇ ସେ ଆଣ୍ଡରସନ ଏଣ୍ଡ କୁକ ଇଟାତ କାରଖାନାର ସନ୍ତାନରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ସେକେଣ୍ଡ ଏଭିଜିଓ ଓ ଟ୍ରାଇସ୍ଟ୍ରୀଟର ଛକ ନିକଟରେ ଏହି କାରଖାନାଟି ଅବସ୍ଥିତ; କିନ୍ତୁ ଏଥି-ପୂର୍ବରୁ କେବେହେଲେ ଏହି ସହର ଦେଖି ନଥିବାରୁ ସେଠାରେ କିପରି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ଏ ବିଷୟରେ ତାର ଲବମାତ୍ର ଧାରଣା ନ ଥିଲା ।

ସେ ଜଣେ ଉଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅଟକାଇ କାରଖାନାକୁ ବାଟ ପଚାରିଲା । ସେହି ଉଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ଯୁବକ ଓ ଉତ୍ତମ ପୋଷାକ ପରିଧାନ କରିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ କେଉଁ ବାଟରେ ଯିବାକୁ ହେବ ତାହା ସେ କହି ଥିଲେ । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଚାଲି ଯିବାକୁ କହିଥିଲା, ଏହି ସମୟରେ ଉକ୍ତ ଉଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ, “ଦେଖନ୍ତୁ, କାରଖାନାଟା ଏଠାରୁ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ବିଦେଶୀ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ବାଟ ବଡ଼ ଗୋଲମାଲିଆ । ମୋର ଟିକିଏ ସମୟ ଅଛି; ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନେଇ ସେଠାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବି ।”

ଜର୍ଜ ଆପଣ କରୁଥିଲ; କିନ୍ତୁ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ, “ମୋର ତ ଏଥିରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଆପଣ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତୁ ।”

ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯିବାବେଳେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଜର୍ଜ କହିଲେ ଯେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ଏଣୁ କୁକ କମ୍ପାନୀକୁ ଯିବ । ଏହା ଶୁଣିଲେ କ୍ଷଣି ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଏହି କମ୍ପାନୀକୁ ଉଲ୍ଲାସରେ ଜାଣେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ତଳେଇ କାରଖାନାରେ କାମ କରୁ । ଆମର ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ଏଣୁ କୁକ କମ୍ପାନୀ ସଙ୍ଗରେ ଅନେକ କାରବାର ରୁଲେ ।”

ଅଳ୍ପ ସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ଦୁହଁଙ୍କମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା ଆସିଗଲା । ଏହି ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ରାଲ୍‌ଫ୍ ବ୍ୟାଗଲେ । ସେ ପିଟିସବର୍ଗର ଏକ ଉଚ୍ଚ ପରିବାରରେ ଜାତ, ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନୀୟ ତଳେଇ କାରଖାନାର ଜେନେରାଲ ମାନେଜର । ସେକେଣ୍ଡ ଏଡ୍‌ମିଟ୍ଡ ଓ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ମିଟ୍ ଛକରେ ପହଞ୍ଚି ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମାଙ୍କିତ କାର୍ଡଟିଏ ଜର୍ଜର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ କୌଣସି ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇଲେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ଏଣୁ କୁକ କମ୍ପାନୀରେ ସାକ୍ଷାତକାର ସୂଚନାମାନଙ୍କ ହେଲା । ଜର୍ଜ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶିଦାର ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲା । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବ୍ୟବସାୟଗତ ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସବୁ ପଢ଼ିବା ହୋଇଗଲା । ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମାଲ ବନ୍ଦି କରିବା ସକାଶେ ଅବଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଜର୍ଜକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା ।

ଏହାପରେ ଦୁଇମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ କଠୋର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କରାବାକୁ ହେଉଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଟେଲରେ ରହି ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ସେ ତଳ ଯାଉଥିଲା । କିଛି ପଇସା ସଞ୍ଚୟ କରି ମାର୍ଗରେଟକୁ ସେଠାକୁ ଆଣିବା ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ମାର୍ଗରେଟର ଅଭାବ ସେ ଶୀଘ୍ର ଘରରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଘରଭିତ୍ତି ଦେବା ତ ଦୂରର କଥା; ମାର୍ଗରେଟ ଆସିବା ପାଇଁ ରେଲଭିତ୍ତି ଯୋଗାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ତା ପାଖରେ

ସମ୍ବଳ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ପିଟିସବର୍ଗ ଆସିବା ପାଇଁ ସେ ମାର୍ଗରେଟ ପାଖକୁ ଦୁଇ ଥର ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ବସିଥିଲା; ମାତ୍ର ଶେଷରେ ଦୁଇଥର ଯାକ ସେ ଚିଠି ଚିରି ଦେଇଥିଲା । ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ବିଚାର ସେ କେବଳ ଲେଖିଥିଲା—ବ୍ୟବସାୟ ଭଲ ଚାଲିଛି । ତୁମର ଅଗ୍ରବ ମୁଁ ବିଶେଷ ଶ୍ରବରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଆଶାକରେ ଆଲ୍ଫ ଦିନ ଭିତରେ ତୁମକୁ ଏଠାକୁ ଅଣାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରିବି ।

ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଜର୍ଜ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ଚାଲିତ ଟ୍ରେକ ବିଷୟ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ସେ ଏହି ଟ୍ରେକର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକ ଦେଖି ସବୁବେଳେ ବୁଲୁଥାଏ । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ରେଲ କମ୍ପାନୀ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ସେ ଗାଡ଼ି ଉଠାଯାଏ ବା ଫୁଗର ବିନ୍ଦି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ସେ ଏହି ଟ୍ରେକ ବିଷୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଥିଲା । ଗାଡ଼ିଉଠା ଯାଏ ଓ ଫୁଗର ବିନ୍ଦି ନିମନ୍ତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା କିନ୍ତୁ ଏସ୍କାର ଟ୍ରେକ ଦିଗରେ ସେ ଆଦୌ ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥିଲା ଅର୍ଥବ୍ୟୟ । ଶିକାଗୋର ମିସ୍ତର ଟାଉନଙ୍କ ଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସୁପରିଷ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଉଲ୍ଲଟରର ଟ୍ରେକର ଆବଶ୍ୟକତା ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେହେଁ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଶ୍ରବରେ ନୂତନ ଟ୍ରେକ ତିଆରି କରାଇ, ଟେନରେ ଲଗାଇ ଦେଖିବାର ଖରଚବହନ କରିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ରେଲକମ୍ପାନୀର କର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହି ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁଚାଲିତ ଟ୍ରେକର ମୌଳିକ ସୂତ୍ରକୁ (Principles) ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହା ବୁଝାଇବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲା । ସେମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଉଦ୍‌ଘଟ କଳ୍ପନା ବୋଲି ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ନଜର ଡାକ ନେବା ପାଇଁ ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ଏଣୁ-କୁକ କମ୍ପାନୀକୁ ଆସି କିଛି ସମୟ ନିମନ୍ତେ ରହୁ ଥିଲା । ଥରେ ଏହିପରି ଆସି ଥିବା ସମୟରେ ସେ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ରେଲ କମ୍ପାନୀର ଖଣ୍ଡି ଏ ଚିଠି ପାଇଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ଜର୍ଜ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଯାଇ କମ୍ପାନୀର ଗୋଟିଏ ଅର୍ଡ଼ରର ଆନୁମାନିକ ମୂଲ୍ୟର ହସାବ ଦେଇ ଆସିବ । ଚିଠିଟି ପାଇ ସେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା; କାରଣ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ହେଉଛି,

ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୃତ୍ତନ୍ତମ ଓ ଏହାର ମାଲିକ ଥିଲେ କମୋଡୋର କର୍ଣ୍ଣେଲ ଅସ ଶ୍ରେରବଲ୍ଟ । ଏ କମ୍ପାନୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅର୍ଡର ଦେବେ ଓ ଜର୍ଜକୁ ଗୋଟାଏ ମୋଟା କମିଶନ ମିଳିବ । ଏହାଛଡ଼ା ତାର ଏସ୍କାରବ୍ରେକରେ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇବାର କି ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ସୁଯୋଗ ! ଯଦି କୌଣସି ରେଲକମ୍ପାନୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ଏସ୍କାରବ୍ରେକର ପରୀକ୍ଷା କରାଇପାରେ ତେବେ ସେ ହେଉଛି ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀ !

ହସ୍ତ ବିଭାଗର ନାନା କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳ ସଙ୍ଗରେ ତିନି ଦିନ ଧରି କଥା ବାରି କଲ ପରେ ଜର୍ଜ ଅଧି ଉଚ୍ଚନ ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଅର୍ଡର ପାଇଲ । ତୁଳ୍ସି ପକ୍ଷରେ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ସ୍ଥାପନ ମିଳିଲା ପରେ ଜର୍ଜ ଆନନ୍ଦରେ ଏସ୍କାରବ୍ରେକର ନକ୍ସା ବାହାର କରି ହସ୍ତ ବିଭାଗର କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳାମାନଙ୍କୁ ଏହା ବିଷୟରେ ବୁଝାଇବାକୁ ବାହାରିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କହିଲେ ଏ ସବୁ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ସେମାନେ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, “ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ପରିଚାଳନା ଏକ ଜଟିଳ ବ୍ୟାପାର । ଆମ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି କେବଳ ମାମୁଲି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଖରିଦ କରିବା । ଯଦି ଆପଣ ଏହି ନୂତନ କଳ୍ପନା ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ଚଳାଚଳ ବିଭାଗର କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳ ସଙ୍ଗେ (Operation executive) କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରନ୍ତି ।”

ଚଳାଚଳ ବିଭାଗର କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କର ସୁବିଧା କରାଇ ଦେବାକୁ ଜର୍ଜ ଅନୁରୋଧ କଲ; ମାତ୍ର ତାହା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, “ବ୍ୟବସାୟର ସେ ବିଭାଗ ସହର ଆମର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ସ୍ପଷ୍ଟ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମ ବିଭାଗ ସହିତ ଯାହାର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ସେ ବିଷୟରେ ଜଡ଼ିତ ହେବାକୁ ଯିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।”

ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ଆପଣା ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିଲା । କିଛି ଦିନର ଅର୍ଡର ପାଇଥିବାରୁ ତାହା ମନରେ ଯେଉଁ ସନ୍ତୋଷ ଆସିଥିଲା, ଏସ୍କାରବ୍ରେକରେ କାହାରି ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇ ପାରି ନ ଥିବାରୁ ତାହା ଅନେକ ଉଣା ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଦୁଃସାହସିକ ଉପାୟ ଛିନ୍ନ କରିନେଲା ।

ପର ଦିନ ସକାଳେ ସେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଉଠି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷକଲ୍, ଓ ଅତି ଯତ୍ନରେ ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଲ୍ । ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଭଡ଼ା କରି ଯାଇ ସେ କମୋଡ଼ୋର ଭେଣ୍ଟୁରବିଲ୍‌ଟଙ୍କ ଅଫିସରେ ପହଞ୍ଚିଲ୍ ।

ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀର ମାଲିକ ଭେଣ୍ଟୁରବିଲ୍‌ଟଙ୍କ ଜୀବନ ଅଭିଭୂତ; ଶୁଣିବାକୁ ରୂପ କଥା ପରି । ସେ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ନିଉ ଯାର୍କ ନାଞ୍ଚଲସ୍‌ସରେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମାନଦ୍ୱାଚନର ବନ୍ଦର ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କର ଅଫିସମାନ ଅଛି । ଚାରିଶ ବର୍ଷ ହେଲା ସେ ବ୍ୟବସାୟରେ ଉନ୍ନତି କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏବେ ସେ କେତେ ଶ୍ରେଣୀମଜାହାଜ କମ୍ପାନୀର ମାଲିକ । ରେଲ କମ୍ପାନୀର ସେ ଜଣେ ସମ୍ରାଟ କହିଲେ ଚଳେ । ସେ କେତେ ମୁଲବାନ୍ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ବୟସ ୭୫ ବର୍ଷ । ପୃଥିବୀର କୋଟିପତି ଶିଳ୍ପ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସେ ଜଣେ । ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ କୋଟି ଟଙ୍କା ।

ପ୍ରଥମେ ଜର୍ଜ କମୋଡ଼ୋରଙ୍କର ଜଣେ ଯୁବକ ସେନ୍ସେଟିଭ୍‌ସ୍‌ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲ୍ । ଯୁବକଙ୍କ ଆଖିରେ ଚଷମା; ତେହେରା ଟିକିଏ ବିବର୍ଣ୍ଣ । ସେ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିଲେ । କମୋଡ଼ୋରଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଛି ବୋଲି ଜର୍ଜ ଜଣାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନା କରି ଦେଇ କହିଲେ, “କମୋଡ଼ୋରଙ୍କର ପରିଚିତ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ପରିଚୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଆଣିଲେ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ ।”

ଜର୍ଜ ନିଜ ଏସ୍‌ରଗ୍ରେକର ନକ୍ସା ପ୍ରଭୃତି ବାହାର କରି ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ କହିଲ୍, “ମୋର ଆସିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣିଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ବିଚାର କରିବେ ।”

ଏହି ସେନ୍ସେଟିଭ୍‌ସ୍‌ ଜର୍ଜର ପ୍ରାୟ ସମବୟସ୍କ ସେ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ । କମୋଡ଼ୋରଙ୍କ ସହିତ ଆପଣଙ୍କର ଦେଖା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।”

“ତେବେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି ।”

କମୋଡ଼ୋରଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ ପାଇବା ଆଶାରେ ଜର୍ଜ ସାର ସକାଳ ବେଳାଟି ସେଠାରେ ବସି ରହିଲା । ବେଳ ଦୁଇ ପ୍ରହର ହେଲା; ଦୁଇଟା ବାଜିଲା । ଘେକରେ ଜର୍ଜର ପେଟ ଜଳୁଛି, ଶୋଷରେ ତା' ଶୁଖି ଯାଉଛି । ତଥାପି ଜର୍ଜ ସେଠାରୁ ଘୁସୁଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ତିନିଟା ବେଳ ହେଲା । ହଠାତ୍ ଲେକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁଞ୍ଜଲ୍ୟ ଦେଖାଗଲା । ସେହେତାସ୍ତ୍ର ଓ କରାଜିମାନେ ଏଣେତେଣେ ଯିବା ଆସିବା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରଲା ଯେ କିଛି ବିଶେଷ ବ୍ୟାପାର ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି । କେତେକ ମିନିଟ ପରେ ଗୋଟିଏ ହାର ଖୋଲିଗଲା । ଫର୍କୋଟ ପିନ୍ଧା ଜଣେ ଫାର୍ଦ୍ଦକାସ୍ ଲୋକ ସେହି ହାର ବାଟେ ବାହାର ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଦଳେ କର୍ମଗୁଣ୍ଠ ।

ଜର୍ଜ ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ଏହି ଭଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୁଲିଯାଇ କହିଲା—କମୋଡ଼ୋର ରେଣ୍ଡରବଲ୍‌ଟ !

ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, “ହଁ ହଁ । ତୁମେ କିଏ ? କ'ଣ ଚାହୁଁ ?”

“ମହାଶୟ ମୋର ନାମ ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ । ମୋତେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ସାକ୍ଷାତ..... ।”

ସେ ଆଉ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଜଣ କର୍ମଗୁଣ୍ଠ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଏହି ଉଚିତ ଯୁବକକୁ ସେଠାରୁ ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ବସିଲେ । ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ଛୁଡ଼ିବାର ପାତ୍ର ନୁହେଁ ।

କମୋଡ଼ୋର କହିଲେ, “ଦେଖ, ମୁଁ କେବେ କାହା ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତର ସମୟର ସ୍ଥିର କରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବେତନ ଦେଇ ସେହେତାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ରଖିଛି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକର ।”

“ମୁଁ ସେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଆପଣଙ୍କର ପରିଚିତ କୌଣସି..... ।”

କମୋଡ଼ୋର ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଯୁବକର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ କଥାରେ ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ଏହି ଛଅ

ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଦୃଢ଼ ମନା ଯୁବକଟିକୁ ସହଜେ ଏଡ଼ି ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଟିକିଏ ଇଚ୍ଛୁକତା ହୋଇ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ଜନ୍, ଏ ଲେକଟିର ନାମ ଲେଖି ରଖ । କାଲି ସକାଳେ ମୁଁ ତାକୁ ସମ୍ପାଦ ଦେବି ।

ପରଦିନ ଦଶଟା ବେଳକୁ ଜର୍ଜ ଅଫିସରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା । ପ୍ରାୟ ଦୀର୍ଘାଳ ପରେ ପୂର୍ବଦିନର ସେହି ସେନ୍ସେଟାଇଭ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବରେ ଜଣାଇଲେ ଯେ କମୋଡ଼ୋର ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ କମୋଡ଼ୋରଙ୍କ ଅଫିସ ଗୃହକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଗୃହର ମେଜଅ ବହୁମୂଲ୍ୟ କାର୍ପେଟରେ ଆଜ୍ଞାଦିତ । ଅସବାବଗୁଡ଼ିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ସୁଦୃଶ୍ୟ । ମେଡ଼ଗାସ୍କାର କାଷ୍ଟନିମିଟ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବସି କମୋଡ଼ୋର ଚିରୁଟର ଧୂଆଁ ଛୁଡୁଥିଲେ ।

ଭେଣ୍ଟାରବଲ୍‌ଟ ଜର୍ଜକୁ ବସିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ନ କହି ରୁଷସ୍ବରରେ କହିଲେ, “କୌଣସି ଭୂମିକାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତୁମର ଯାତ୍ରା କହିବାକୁ ଅଛି, କହିଯାଅ । ମୋର ସମୟ ନାହିଁ ଯେ ନଷ୍ଟ କରିବି ।

ଜର୍ଜ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ବାହାର କରି ସାକ୍ଷେପରେ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଏସ୍ପାରଗ୍ରେକର ମୌଳିକ ସୂକ୍ଷ୍ମଗୁଡ଼ିକ ନକ୍ସା ସାହାଯ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଗଲା ।

କମୋଡ଼ୋର ବସି ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ସେ ପାଟିରୁ ଟିକିଏ ତମାଖୁର ଛୁଟା ବାହାର କରି ପକାଇ ଦେଲେ ଓ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଦୃଢ଼ ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ଏଥିରୁ ମୁଁ ଏତିକି ବୁଝୁଛି ଯେ ତୁମେ ପବନଦ୍ବାରା ଟ୍ରେନର ଗ୍ରେକ ଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି କହୁଛ । ଏଭଳି ପ୍ରକାପ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ସମୟର ନିତାନ୍ତ ଅଭାବ । ତୁମେ ବିଦାୟ ନେଇପାର ।”

ଏତିକରେ ସାକ୍ଷାତ ଶେଷ । ଆଉ କିଛି କହିବା ବା ପୁଣି ଥରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ ।

କମୋଡ଼ୋର ତାଙ୍କର ଶେଷ କଥା କହି ସାରିଥିଲେ । ଜର୍ଜ ନିଜର ନକ୍ସା-
ଗୁଡ଼ିକ ଧରି ଚାଲି ଆସିଲା ।

ପିଟସବର୍ଗକୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ତାର ମନ ବଡ଼ ବିଷଣୁ । ସେ
ଯେଉଁ ସୁବିଧା ପାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ବିଫଳ ହେଲା । ହୁଏ ତ ଏପରି
ଏକ ସୁଯୋଗ ଆଉ କେବେ ହେଲେ ମିଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ
ଏକବାର ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ଯେତକ ବର୍ଦ୍ଧି ହେଲା,
ସେତକର କମିଗନ ଓ ରିପ୍ପାଲଟିରେ ସେ ମାର୍ଗରେଟକୁ ପିଟସବର୍ଗକୁ
ଅଣାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆଶା ଥିଲା ।

ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେକ ଦିନ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲା ।
ସହରରେ ସେ ଶୟାରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇ ବଖରିଆ ଘର ଠିକଣା କରି
ମାସକର ଭଡ଼ା ଅଗ୍ରୀମ ଦେଇ ପକାଇଲା ଏବଂ ନିଜର ପୁରୁଣା ସୁଟକେଣ
ଦୁଇଟି ଧରି ସେଥିରେ ରହିବାକୁ ଗଲା । ତା'ପରେ ସେ ମାର୍ଗରେଟ
ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ଘର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ନ୍ୟୁୟର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀକୁ
ଯନ୍ତ୍ର ବନ୍ଦି କଥା ଓ ରହିବା ପାଇଁ ଘରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟ ସେଥିରେ
ଭଲ୍ଲେଖ ଥିଲା । ପିଟସବର୍ଗକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ରେଲଭଡ଼ା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ସେ ଏହି ଚିଠି ସଙ୍ଗେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚେକ୍ ପଠାଇ ଦେଲା ।

ଜର୍ଜ ମାର୍ଗରେଟର ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା । ଏଥି
ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏସ୍କାର ଗ୍ରେକର ପେଟେଣ୍ଟ ପାଇବା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରି
ଦେଇଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏସ୍କାର ଗ୍ରେକର ବିଗଦ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇ ସେ
ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଟାଉନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ର ଦେଲା । ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ଥିଲା ଯେ ହୁଏତ ଶିକାଗୋ-ବର୍ଲିଂଟନ ଏଣ୍ଡ କୁଇନ୍ସ କମ୍ପାନୀ ଏହି ଗ୍ରେକ
ତଥାପି କରାଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଇ ପାରନ୍ତି ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ଜର୍ଜର କିଛି କାମ ନ ଥିଲା । ଚାଲିଯି
ବ୍ୟାଗଲେର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଗ୍ରେଜନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି
ସେ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ବ୍ୟାଗଲେଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବ୍ୟାଗଲେ
ତାକୁ ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇ ନିଜର ବାପମାଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାର
ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲା । ଏହାପରେ ଉଭୟେ ବସି ଗଲୁ କଲେ । ଜର୍ଜ

ନିଜର ଉଦ୍‌ଭାବିତ ଏସ୍‌ରଶ୍ରେକ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲୁ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ କପରି କମୋଡ଼ୋର ଭେଣ୍ଡରବଲ୍ ଟଙ୍କଠାରୁ ନିର୍ବାଣ ହୋଇ ଫେରି ଥିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ କହିଲା । ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ବ୍ୟାଗଲେ ଏହି ଏସ୍‌ର ଶ୍ରେକ ବିଷୟରେ ଜର୍ଜ ଭଲ ଉତ୍ତାପୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ରାଲ୍‌ଫ୍ ବରକ୍ଲି ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା, “ଲୋକ ଯେ ଏପରି ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଉଦ୍‌ଭାବନ ବିଷୟରେ ଏଡ଼େ ଉଦାସୀନ ହୋଇପାରେ, ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ମନ୍ତବ୍ୟ କଲା, “ସେମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଟଙ୍କା । ଲୋକେ ମୋ କଥା ଠିକ୍ ଶୁଣୁଛନ୍ତି, ବୁଝୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଟଙ୍କା ଖରଚ କଥା ଉଠୁଛି ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଆଉ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।”

ରାଲ୍‌ଫ୍ ପରୁରଲା, “ତୁମ ବାପା କଅଣ କହୁଛନ୍ତି ? ଏସ୍‌ରଶ୍ରେକର ଗୋଟାଏ ତଳମାୟ ମଡେଲ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ସେ କଅଣ ଟଙ୍କା ଧାର ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ତୁମେ ରେଲ୍‌କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ମଡେଲଟି ଦେଖାଇ ପାରିବ, ଏଇ ହେଉଛି ମୋର ନୂତନ ଏସ୍‌ରଶ୍ରେକ । ତୁମେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲା, “ବାପା ତାଙ୍କର ଟଙ୍କା କାରଖାନାରେ ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି । ହାତରେ ନଗଦ କିଛି ନାହିଁ । ତାହା ଛଡ଼ା ଗାଡ଼ିଓ ଯନ୍ତ୍ର ଆରମ୍ଭ କଲବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ଆଣିଥିଲି । ତାକୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧିପାରି ନାହିଁ । ତାକୁ ଆଉ ଧାର ମାଗିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଏସ୍‌ରଶ୍ରେକ ପାଇଁ ମୋତେ ହିଁ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ହେବ ।

ପରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମାର୍ଗାରେଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଜର୍ଜ ଆଗରୁ ଯାଇ ଷ୍ଟେସନରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ଜର୍ଜର ମନେ ହେଲା, ସଲେ ସେପରି ମାର୍ଗାରେଟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆହୁରି ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଜର୍ଜ ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଚୁପ ଚୁପ କରି କହିଲା, “ତୁମକୁ ନ ଦେଖି ଏ କେତେ

ସପ୍ତାହ ହେଲା ମୁଁ କି ଦୁଃଖରେ ଦିନ କାଟୁଥିଲି, ତାହା କହୁ ହେବ ନାହିଁ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ପାଖରୁ ଦେଶର ଅନେକ ଖବର ମିଳିଲା । ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ରାଉଲସ ଓ ଓସ୍କାର ଆପଣା ଭିତରେ କଳି କରି କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରୀଟି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ରେଲର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବନ୍ଦି କରିବାର ବ୍ୟବସାୟ ଏକବାର ବନ୍ଦ । ଜର୍ଜର ଉଦ୍ଭାବିତ ଯନ୍ତ୍ର ଯେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ, ସେ ଚିନ୍ତା ଆଉ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ ଏହା ଶୁଣି କହିଲା, “ତାହାହେଲେ ସେ ରେର ଦୁଇଟା ଆପଣା ଭିତରେ କଳି କଲେ; ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କାରଣ ନାହିଁ ।”

ଘରଟି ମାର୍ଗାରେଟ ବେଶ୍ ପସନ୍ଦ କଲା । ସେ ଘରଟିକୁ ସଫାସୁତରା କରି, ପର୍ଦା ଟାଣି ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଦୃଶ୍ୟ କରି ଦେଲା ।

ଦିନେ ସକାଳେ ଜର୍ଜ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନଙ୍କଠାରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ର ପାଇଲା । ସମ୍ବାଦଟି ନିତାନ୍ତ ‘ଦୁଃଖ ଦାୟକ । ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଶିକାଗୋ-ବଲ୍‌ଜିଟନ-ଏଣ୍ଡ କୁଇନ୍ସ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ଏସ୍କାର ଗ୍ରେକ ତିଆରି କରି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ଖରଚ ନାମଞ୍ଜୁର କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ଜର୍ଜ ନିରାଶ ହେବାର କଥା; କିନ୍ତୁ ତାର ନୈରାଶ୍ୟ ବେଶି ଦିନ ଲାଗି ରହି ନ ଥିଲା । କିଛି ଦିନ ପରେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ଦିନେ ରାଲଫକୁ ନିଜ ବସା ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରେଜନ ଶେଷରେ ରାଲଫ ଖଣ୍ଡିଏ ସିଗାରେଟ ମୁହଁରେ ଲଗାଇ ଧୂଆଁ ଚୁଡୁଥାଏ । ରୁଲି ଉପରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥାଏ । ସେଇ ଆଡ଼କୁ ବୁଝି ରାଲଫ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ କହିଲା, “ଜର୍ଜ ମୁଁ ତୁମକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ନାବ ଦେଉଛି । ବ୍ୟାଙ୍କରେ ମୋର କେତେ ହଜାର ଡଲର ଅଛି । ତୁମର ଏଇ ଏସ୍କାର-ଗ୍ରେକରେ ମୁଁ ସେହି ଟଙ୍କା ଖଟେଇବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ଜର୍ଜ ଏଥିରେ ଅପତ୍ତି କରି ଉଠିବାରୁ ରାଲଫ କହିଲା, “ନା, ନା ତୁମେ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗେ ମୋ ପ୍ରତ୍ନାବଟା ଭଲରୂପେ ଶୁଣ ।

ମୋ ଟଙ୍କାରେ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ପୁରା ବ୍ରେକ ସରଞ୍ଜାମ ତିଆରି କରି ପାରିବ । ତାହାହେଲେ ତୁମେ କୌଣସି ରେଲକମ୍ପାନୀ ପାଖକୁ ଯାଇ ଖାଲି କାଗଜରେ ନକ୍ସା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟାଏ ବାସ୍ତବ ଜନିଷ ଦେଖାଇ ପାରିବ ।”

ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ନା, ମୁଁ ତୁମର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ମନେ କର, କୌଣସି ରେଲକମ୍ପାନୀ ମୋର ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଫସ୍ତ କଲେ ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ତୁମର ସବୁ ଡକ ଟଙ୍କା ବୁଡ଼ିଯିବ । ନା, ମୁଁ ବନ୍ଧୁରୁର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଏପରି କରି ନ ପାରେ ।

ରାଲଫ୍ ହସି ହସି କହିଲା, “ଏଥିରେ ବନ୍ଧୁରୁର ପ୍ରଶ୍ନ ଆଦୌ ନାହିଁ । ପୁରା ବ୍ୟବସାୟର କଥା । ବୁଝିଲ ମୁଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ବର୍ଗରେ ଜନ୍ମ କେତେ ପୁରୁଷ ହେଲା ଆମେ ବ୍ୟବସାୟ କରି ଆସୁଛୁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରି କହି ପାରୁଁ, ଏଥିରେ ଲାଭ ମିଳିବାର ବିଶ୍ଵାସ ନ ଥିଲେ ମୁଁ କଦାପି ଟଙ୍କାଦେବାକୁ କହି ନ ଥାନ୍ତି ।”

ଜର୍ଜ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି ମାର୍ଗରେଟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା, “ଏ ବିଷୟରେ ତୁମର ମତ କ’ଣ କହିଲା ।”

ମାର୍ଗରେଟ କହିଲା, “ତୁମେ ସିନା ଛିରି କରିବ । ମୁଁ ତ କରିବି ନାହିଁ । ତେବେ ତୁମର କଲ୍ପନାରେ ମୋର ପୁରା ବିଶ୍ଵାସ ଅଛି । ରାଲଫ୍‌ଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ଵାସ । ତେଣୁ ମୁଁ ନିରାପେକ୍ଷ ମତ ଦେଇ ପାରିବି ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ନାହିଁ ।”

କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ନୀରବ ରହିଲେ । ତତ୍ପରେ ଜର୍ଜ ନମ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ଆଜ୍ଞା ରାଲଫ୍, ମୁଁ ତେବେ ତୁମର ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ମୋର କହିବାର କଥା ହେଉଛି, ଗୋଟାଏ ରୁକ୍ମି ପକ୍ଷରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ସ୍ଵାକ୍ଷର କରିଦେବା ଦରକାର । ତାହାହେଲେ ଏସ୍ପାରବ୍ରେକରେ ତୁମର ସ୍ଵାର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ପାରିବ ।”

ରାଲ୍‌ଫ୍ ଟିକିଏ ହସି ଏଥିରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଲା । ଦୁଇ ଅଂଶୀଦାର ବୁଦ୍ଧି ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ପରସ୍ପର କରମର୍ଦ୍ଦନ କଲେ ।

ଏହାର ଠିକ୍ ପରେ ଜର୍ଜ ଏସ୍କାରବ୍ରେକର ସମସ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତିଆରି କରାଇବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା । ସ୍ୱାଟ୍‌ଉଡ଼ ଏଣ୍ଡ ମାକ୍କାସ୍ଟେ ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ କାରଖାନା ସଙ୍ଗେ ରାଲ୍‌ଫ୍‌ର ପରିଚୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେହି କାରଖାନାରେ କେବଳ ମୂଳ ଖରଚରେ ଏହି କାମ ହୋଇଗଲା । ଜର୍ଜ ପ୍ରଥମ ଦିନ ପୁରୁଣା ଲମ୍ବାପା ଉପରେ ଯେଉଁ ନକ୍ସାଟି ଆଙ୍କିଥିଲା, ସୁଲତା ତାହାର ଅନୁସାରେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ତିଆରି ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିରେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା । ସଂକ୍ଷେପରେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ହେଲା ଏହିପରି—

ଶ୍ଳୀମ ଚାକିତ ପମ୍ପିହାର ଗୋଟିଏ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ବାୟୁକୁ ସଞ୍ଚାୟିତ କରି ପ୍ରତି ବର୍ଗ ଇଞ୍ଚରେ ଷାଠିଏଠାରୁ ସତୁରି ପାଞ୍ଚଶ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାପ ଦିଆଗଲା । ଟ୍ୟାଙ୍କରୁ ଗୋଟିଏ ପାଇପ ଗଲା ଭଲ୍‌ଭ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହିଠାରୁ ଇଞ୍ଜିନଗୁଳକ ବ୍ରେକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟି ଇଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିଷ୍ଠ ପାଇପ ଟ୍ରେନର ଏକପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲା । ପ୍ରଧାନ ପାଇପଟି ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପାଇପର ସମଷ୍ଟି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇଓଢ଼ବାର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ମୋଟ ରବରର ନଳଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଢ଼ବାର ତଳେ ପ୍ରଧାନ ପାଇପଟି ସିଲିଣ୍ଡର ଓ ଭଲ୍‌ଭ ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପୁଣି ସଗୁଡ଼ିକ ବ୍ରେକ-ଶୁ ସହିତ ସଲ୍‌ଗୁ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ।

ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ଇଞ୍ଜିନଗୁଳକ କେବଳ ଭଲ୍‌ଭଟି ଖୋଲି ଦେବ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁ ଲମ୍ବା ପାଇପରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ଓ ସେଠାରୁ ଯିବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଢ଼ବାର ତଳେ ଥିବା ସିଲିଣ୍ଡରକୁ । ବ୍ରେକ ଖୋଲିବା ବେଳେ ଏହି ବାୟୁକୁ ପୁଣି ଭଲ୍‌ଭବାଟେ ବାହାର କରି ଦେଲେ ହେଲା ।

ନକ୍ସାଟିରେ ଜର୍ଜ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲା । ସେ ଦୁଇ ଓଢ଼ବାର ମଝିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୋଡ଼ା ଛାନରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଭଲ୍‌ଭର

ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲ । ଜୋଡ଼ ମୁହଁ ବନ୍ଦ ଥିଲେ ଭଲ୍ ଭଟି ଆପେ ଆପେ ଖୋଲି ଯିବ । ଜୋଡ଼ ମୁହଁ ଖୋଲ ଥିଲେ ଭଲ୍ ଭଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ବ୍ରେକ ଦେବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଡବା ଟେନରୁ ଅଲଗା ହୋଇପଡ଼େ, ତେବେ କୌଣସି ଡବାରୁ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ବାହାରି ଯିବାର ପଥ ଖୋଲ ନଥିବା ହେତୁ ଅଲଗା ହୋଇଥିବା ଡବା ଓ ଟେନ ଉଭୟେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଯିବେ । ପାହାଡ଼ର ଗଡ଼ାଣିଆ ଜାଗାରେ ବା ଡାଲୁ ଜାଗାରେ ଗାଡ଼ ଯେପରି ଗଡ଼ ନ ପଡ଼େ ସେଥିପାଇଁ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଯନ୍ତ୍ରଟି ଏଡ଼େ ସାଧାସିଧା ଯେ ମାତ୍ର କେତୋଟି ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ତିଆରି ହୋଇଗଲା । ଜର୍ଜ ନିଜର ବନ୍ଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏଣେତେଣେ ଯିବା ସମୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଯନ୍ତ୍ରନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଯନ୍ତ୍ରଟିର ନିର୍ମାଣ ଶେଷ ହେବାପରେ ଜର୍ଜ ଗଲ୍‌ଫ୍‌କୁ କାରଖାନାକୁ ଡାକି ନେଇ ଦେଖାଇଲା । “ଏବେ ସୁଦ୍ଧା କିଛି ଟଙ୍କା ବଳିଛି ।” ଏହା କହି ସେ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଇଁ ଚାଲିକା ଗଲ୍‌ଫ୍‌ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

ଗଲ୍‌ଫ୍‌ର ସହାୟତାରେ ସେ ପେନସିଲଭାନିଆ ରେଲକମ୍ପାନୀର ଜଣେ ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ଲଭ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲା । ଉକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ ବ୍ରେକଯନ୍ତ୍ରଟି ପରୀକ୍ଷାକରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ସେ ଆଶା ଦେଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଏହି ବସ୍ତୁ ଆମ କମ୍ପାନୀର ବୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ ଡିରେକ୍ଟରସ୍‌ଙ୍କ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବି ।” ମତ୍ତ ଏହାପରେ କମ୍ପାନୀ-ଠାରୁ ଆଉ କିଛି ଶୁଣାଯାଇ ନ ଥିଲା । କେତେ ସପ୍ତାହ ଚାଲିଗଲା । କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଆସିବାରୁ ଅନୁମାନ କରାଗଲା ଯେ କମ୍ପାନୀ ଏ ବସ୍ତୁରେ ଆଗ୍ରହୀ ନୁହେଁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ସହ ଏଣୁ କୁର୍ କମ୍ପାନୀର ଅଫିସରେ କାମ କରିବାଟ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଜର୍ଜକୁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଦିନେ ସକାଳ ବେଳା ସେ ଏହି ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସି ମାସିକ ହସାବ ଦେଖୁଛି ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ହୁଣ୍ଡସ୍‌ସ୍‌ ପ୍ରୌଢ଼ ଉଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ।

ସେ ପଚାରିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିଟାଉସ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେଉଁ-
ଠାରେ ଦେଖା ମିଳିପାରିବ ?”

“ମୁଁ ହେଉଛି ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିଟାଉସ୍‌ ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ନ କଲେ ଭଳି କହିଲେ, “ତୁମେ ?
ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିଟାଉସ୍‌ ମୋଭଲ ଜଣେ ବୟସ୍କ ଲୋକ
ହୋଇଥିବେ ।”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲା, “କିନ୍ତୁ ମୁଁ ହେଉଛି ସବୁ ଜର୍ଜ
ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିଟାଉସ୍‌ ।”

ଆଗନ୍ତୁକ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ, “ମୋର ନାମ ହେଉଛି ଡବଲିଉ
ଡବଲିଉ କାର୍ଡ । ମୁଁ ପାନହାଣ୍ଡଲ ରେଲକମ୍ପାନୀର ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ।
ଏବେ ମୋର ଆସିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହେ । ପେନସିଲଭାନିଆ ରେଲ-
କମ୍ପାନୀରେ ଥିବା ମୋର କେତେକ ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି ଯେ ତୁମେ
ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଟ୍ରେନ ତିଆରି କରଛ । ତା’ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବା
ପାଇଁ ମୁଁ ଆସିଛି ।”

ଜର୍ଜ ଏସ୍କାରବେକର ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ବାହାର କରି ପ୍ରାୟ ଦଶମିନିଟ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରର ମୌଳିକ ସୁସ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ବୁଝାଇଲା । ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ ଅତି
ଯତ୍ନ ସହକାରେ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ । ତାହାପରେ ସେ
କହିଲେ, “ତୁମେ ଏହି ଟ୍ରେନ ବିଷୟରେ ଯାହା କହିଲ, ସେଥିରୁ ଜଣା-
ପଡୁଛି, ଏ ଗୋଟିଏ ଉତ୍କଳ ଉପାୟ । କାଗଜ କଲମର ହିସାବରୁ ଏ
ଯେପରି କାମ ଦେବ ବୋଲି ଜଣାଯାଉଛି, ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ମେହପରି
କାମ ଦିଏ, ତେବେ ତୁମେ ରେଲଟର୍କାଟଲରେ ଗୋଟାଏ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି
କରିବ । ଟ୍ରେନ ଚାଲିବାର ସମୟ ଅଧିକ କମି ଯାଇ ପାରିବ । ଆଜ୍ଞା,
ଆପଣଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରଟି କେଉଁଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ?”

ଜର୍ଜ ସବୁ କାଗଜପତ୍ର ରଖିଦେଇ ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଯାକ୍‌ରେ ଘେନି
ଆଟଉଡ୍ ଏଣ୍ଡ ମାକ୍‌କାପ୍ରେଙ୍କ କାରଖାନାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେହିଠାରେ

ଯନ୍ତ୍ରଟି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ । ଜର୍ଜକୁ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ବୁଝିଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରେଟ୍‌ଜାଉସ୍, ଆମର ହସ୍ତ ବିଶ୍ଳେଷଣ କର୍ମିଗୁଣଙ୍କୁ ଆଣି ଏଇଟି ଦେଖାଇବ ।”

ଦୁଇଦିନ ପରେ ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ଼ ଉକ୍ତ କର୍ମିଗୁଣଙ୍କ ସହିତ ଘନସଂସ୍ଥ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ଯନ୍ତ୍ରଟିର ସବୁ ଅଂଶ ଦେଖି କହିଗଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ର କଣିକା ପାଇଁ ପାନହାଣ୍ଡଲ ରେଲକମ୍ପାନୀର ବୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ ଡିରେକ୍ଟରଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ କରିବେ ।

ପେନସିଲଭାନିଆ କମ୍ପାନୀର ଅଭିଜ୍ଞତାପରେ ଜର୍ଜ ଓ ରାଲ୍‌ଫ୍ ଆଶଙ୍କା କରିଥିଲେ ଯେ ବ୍ୟାପାରଟି ଅନେକ ଦିନ ଗଡ଼ି ଚାଲିବ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ ଏହି ଯେ କାମଟା ବଡ଼ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ହୋଇଗଲା । ଠିକ୍ ଏକ ସପ୍ତାହ ପରେ ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ଼ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସାଦ ଦେଇ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ।

ସେ କହିଲେ, “ଆମ କମ୍ପାନୀ ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଯନ୍ତ୍ରକୁ ପରୀକ୍ଷା-ମୁଳକ ଭାବରେ ଚଳାଇ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଆମ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନ ଠିକ୍ କରି ରଖୁଛି । ଏଥିରେ ଇଞ୍ଜିନ ଛଡ଼ା ଚାରିଟି ଡବା ଅଛି । ଟ୍ରେନଟିର ନାମ ‘ଷ୍ଟିଉବେନଭଲ ଆକମଡ଼ଗନ’ । ପିଟସବର୍ଗ ଷ୍ଟେସନରୁ ଟ୍ରେନ ଚଳାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରେଜ ଲଗାଇବାର ଖରବ ଆପଣଙ୍କର । ପରୀକ୍ଷାରେ ଟ୍ରେନର କିଛି କ୍ଷତି ହେଲେ ତାର କ୍ଷତି-ପୂରଣ ଦେବାପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚାକିରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣମାନଙ୍କ ମତ କ’ଣ ?”

ଜର୍ଜ ଓ ରାଲ୍‌ଫ୍ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ସେମାନେ ହଠାତ୍ କଥାଟା ବିଶ୍ଳେଷ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏତେ ଦିନ ହେଲା ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ସୁଯୋଗର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଥିଲେ ।

ଜର୍ଜ ଅବଳମ୍ବେ ଉତ୍ତର କଲା, “ଆମେ ଆନନ୍ଦରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟ୍ରେନରେ ଗ୍ରେଜ ଲଗାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଟ୍ରେନ ଚଳାଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉ ।”

ପରେ ଦୁଇ ଅଂଶୀଦାର ହିସାବ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଆଗରୁ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରିରେ ଯାହା ଖରଚ ହୋଇଥିଲା ତାହା ସଙ୍ଗରେ ବ୍ରେକ ଲଗାଇବାର ଖରଚ ମିଶିଲେ ଅନେକ ବେଶି ହୋଇଯିବ । ସେମାନେ ଯେତେ ଖରଚ ହେବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ, ତହିଁରୁ ଡେଇଁ ବଳି ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରେକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାର ଉତ୍ସାହରେ ସେମାନେ ଏ ସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ବ୍ରେକର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନେଇ ଟ୍ରେନରେ ଖଞ୍ଜିବା କାମରେ ଦୁହେଁଯାକ ନିଜେ ମିଶ୍ରିକ ସାଥରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ମିଶ୍ରି ଖରଚରୁ କିଛି କମିଯିବ ଓ ଫଳରେ ରାଲ୍‌ଫ ଦେଇଥିବା ଟଙ୍କାରୁ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ବଳି ପାରିବ ।

ଏତେ ହିସାବ ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷରେ ଯାହା ବଳିଲା ସେଥିରେ ବିଶେଷ ଆଶ୍ଚାସନାର କାରଣ ନ ଥିଲା । ଟ୍ରେନରେ ବ୍ରେକ ଲଗାଯିବା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ହାତରେ ନଗଦ ଅଛି ଦଶ ଡଲରରୁ କିଛି କମ୍ ।

୧୮୫୯ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ମାସର ଦିନେ ସକାଳେ ମାର୍ଗ ରେଷ୍ଟଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଜର୍ଜ ସ୍କୁନିଅନ ସ୍ଟେସନ ଅଭିମୁଖରେ ଯାହା କଲା । ଆଗରୁ ରାଲ୍‌ଫ ସେଠାକୁ ଆସିଥିଲା । ଦୁହଁଙ୍କର ସ୍ଟେସନରେ ଭେଟ ହେଲା । ଟ୍ରେନ ଲାଲ୍‌ନ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଇଞ୍ଜିନରେ ନିଆଁ ଦିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ସେଥିରୁ ଫସଫ ହୋଇ ଧୂଆଁ ବାହାରୁଥିଲା । ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ ଓ ପାନହାଣ୍ଡଲ ରେଲକମ୍ପାନୀର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଥାଆନ୍ତି । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଟ୍ରେନରେ ଲାଗିଥିବା ବ୍ରେକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଭଲକରି ଦେଖି ଜାଣିଲା ଯେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଠିକ୍ ଅଛି । ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ କାର୍ଡ ତାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସେମାନେ ରାଲ୍‌ଫ ସହିତ ଯାତ୍ରୀଭବାନମାନଙ୍କରେ ବସିଲେ । ଜର୍ଜ ଇଞ୍ଜିନ-ରୁଲକ ଡେନିଏଲ ଟେଟଙ୍କ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲା ।

ଜର୍ଜ କହିଲା, “ଡେନିଏଲ, ଏଥର ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ ।”

ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକ ଘଣ୍ଟି ଦେଇ ଭଲ୍‌ଭର ମୁହଁ ଖୋଲିଦେଲା । ଟିକିଏ ଶବ୍ଦକରି ଗାଡ଼ି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଲା । ଗାଡ଼ି ସ୍ଟେସନ ଅଭିମୁଖ କରି

ଆଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଡେନିଏଲ କହିଲା ଯେ ଆଜି କେତେକ ମିନିଟ ପରେ ଟ୍ରେନ ଗ୍ରାଣ୍ଡ ପାହାଡ଼ର ସୁଡ଼ଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିବ । ଜର୍ଜ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଏହା ଶୁଣିଲା ।

ହଠାତ୍ ବାହାର ଲାଲ୍‌ନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ଯାହା ତା ଦେହର ଚକ୍ର ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଗଲା । ମଧ୍ୟ କୋଟ ଶହ ଗଜ ଦୂରରେ ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତା ରେଲଲାଇନ ପାର ହୋଇ ଯାଇଛି, ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ନିଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ରେଲଲାଇନ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଗାଡ଼ି ଚଳକ ଆଡ଼କିତ ହୋଇ ଚାଲି ମାରିବାରୁ ଘୋଡ଼ା ଦୁଇଟା ଲଗାମ ଛିଣ୍ଡାଇ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଗାଡ଼ିବାଲା ଛୁଟିକି ଯାଇ ଠିକ୍ ଲାଲ୍‌ନ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି ।

ଉପରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଜର୍ଜ ଡେନିଏଲ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ସେତେବେଳକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥାର ଗୁଡ଼ିଏ ବୁଝି ପାରିଥିଲା । ଡେନିଏଲ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଗ୍ରେନ ଭଲ୍‌ଭକୁ ଧରି ଦୂରକୁ ଦେଲା । ପିଣ୍ଟୁସ୍‌ସକୁ ଗ୍ରେନ୍-ଶୁଗୁଡ଼କୁ ଶକ୍ତ ଭାବରେ ଚକ ଦେହରେ ଲଗାଇ, ଦେଲା ବେଳେ ଗୋଟାଏ ବଳିଷ୍ଠ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଟ୍ରେନ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଯେ ଆଜି ଟିକିଏ ଯାଇଥିଲେ ଜର୍ଜ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଇଞ୍ଜିନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଗଟି ଧରାଗାୟୀ ଗାଡ଼ିବାଲାଠାରୁ ମାତ୍ର ଏକ ଗଜ ଦୂରରେ ଥିଲା । ଲୋକଟି ଉପରେ ଏତେ ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ତାର ଉଠିବାର ଶକ୍ତି ଲୋପ ପାଇଯାଇଥିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ କଅଣ ହେଲା ବୋଲି ପଛ ଗାଡ଼ିର ଲୋକେ ଓ ମିସ୍ତର ନର୍ଡ଼ି ହୋହା କରି ଇଞ୍ଜିନ ପାଖକୁ ଧାଇଁଆସିଥିଲେ । ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଗଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁର୍ଘଟଣାର ଉପରେ ଜର୍ଜର ମୁହଁ କଲା ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଇଞ୍ଜିନ ଚଳକ ଡେନିଏଲ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଲୋକଟାକୁ ଛିଡ଼ା କରିବା ଦେଲା । ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ତାର ଆଘାତ ଆଦୌ ଗୁରୁତର ନ ଥିଲା । ଜର୍ଜ ୧୮୫୫ ଦଶଶତା ବିଶଦଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦେଲା ।

ମିଷ୍ଟର କାଡ଼୍ ଜର୍ଜର ପିଠିରେ ହାତ ମାରି ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତୁମର ବ୍ରେକ ଚମକର ଫଳ ଦେଇଛି । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକରିତା ନିଃସନ୍ଦେହରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ଅନ୍ୟ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳାମାନେ ମଧ୍ୟ କାଡ଼୍‌ଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ହେଲେ ।

ଜର୍ଜ କହିଲା ଯେ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉ । ସେ ଡେନିଏଲକୁ ପୁଣି ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲା ।

ପରୀକ୍ଷା ମୂଳକ ଗାଡ଼ି ଚାଲିନାର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶରେ ସେପରି ବିଶେଷ ଘଟଣା ଘଟି ନ ଥିଲା । ନାନା ଅବସ୍ଥାରେ—ଧୀର ଗତିରେ ଗଲବେଳେ, ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଗଲବେଳେ, ବାଙ୍କ ବୁଲିବା ବେଳେ, ଉଠାଣିରେ, ଗଡ଼ାଣିରେ—ବ୍ରେକ ଦେଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଗଲା । ଏହିପରି ଦଶଧର ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ବ୍ରେକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରି ପାରିଲା ।

ଟେନ ପୁନିପୁନ ସ୍ପେସନକୁ ଫେରିଆସିଲା । ରାଲ୍‌ଫ୍ ଓ ଜର୍ଜ ଯାଇ ଆଗେ ମାର୍ଗରେଟକୁ ଏହି ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ଜଣାଇଲେ । ମାର୍ଗରେଟ ଆନନ୍ଦରେ ଜର୍ଜକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କହିଲା, “ଏ ଶୁଭଦିନରେ ରାଲ୍‌ଫ୍ ଆଜି ଏହିଠାରେ ଗ୍ରେଜନ କରିବେ ।” ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ଓ ରାଲ୍‌ଫ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଏପରି ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ଦୁହେଁଯାକ କ୍ଷୁଧା ଭୃଷା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ଏହି ଘଟଣାର ପ୍ରାୟ ତିନିମାସ ପରେ ୧୮୭୯ ମସିହାର ଜୁଲାଇ ମାସରେ ରାଲ୍‌ଫ୍ ଓ ଜର୍ଜ ଦୁହେଁଯାକ ଯାଇ ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମିଷ୍ଟର କାଡ଼୍ ଓ ପିଟସବର୍ଗ ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ ରେଲ୍‌କମ୍ପାନୀର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କଲେ । ଏସ୍କାର ବ୍ରେକ ଭଲ କାମ ଦେଉଛି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଏହାର ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ବିଧିବଦ୍ଧଭାବରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଆଯାଇ ଶୁଭ ହେଲା ଯେ ସେମାନେ ଓପେଣ୍ଡିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଏସ୍କାର ବ୍ରେକ କମ୍ପାନୀ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସମବାୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ ଓ ଏହାର ମୂଳଧନ ହେବ ଦଶଲକ୍ଷ ଡଲ୍ଲର ।

ରାଲ୍‌ଫ୍ କହିଲା ଯେ ସେ ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା, ତାହା ଶୁଦ୍ଧି ଯାଇଛି । ତେଣୁ ଏହାର ତଳେଇ କାରଖାନାକୁ ଏୟାରଗ୍ରେକ ତିଆରି କାରଖାନାରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସମସ୍ତେ ଏହି ପ୍ରସାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ ।

ଏହାପରେ କମ୍ପାନୀର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ରାଲ୍‌ଫ୍ ବୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ ଡିରେକ୍ଟରସର ଜଣେ ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା । ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ କାର୍ଡ଼ ପ୍ରସାବ କଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଟ୍-ହାଉସ ଏହି ନୂତନ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୁଅନ୍ତୁ । ସର୍ବସମ୍ମତରେ ଏହା ଗୃହୀତ ହେଲା । ତେଇଶି ବର୍ଷର ଯୁବକ ଜର୍ଜ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦ ଗ୍ରହଣ କଲା ।

ରେଲ ଶିଳ୍ପରେ ଯୁଗାନ୍ତର

ଯେଉଁମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଯଦି ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ସେହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦେଖିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତାନ୍ତେ । ଏହି ବର୍ଷ ଜର୍ଜ ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କ ଏୟାରବ୍ରେକ ରେଲପଥମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଓଏସିଂଟନ, ଜେଫରସନ ଏବଂ ବେଞ୍ଜାମିନ ଫ୍ରାଙ୍କଲିନଙ୍କ ସମୟରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗୋଟିଏ କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଥିଲା । ଏବେ ସେହି ମହାଦେଶ ଏକ ନୂତନ ଶିଳ୍ପ ଯୁଗର ହାର-ଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ । ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ଦେଶରେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଶିଳ୍ପାନ୍ତର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହେଲା । କି କୃଷି, କି ଉତ୍ପାଦନ, କି ବଜାର, କି ଆବଶ୍ୟକ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବିପ୍ଳବର ସୂଚନା ଦେଖା ଦେଲା । ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଉପରେ ଏହା ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏହି ବିପ୍ଳବର ଅତି ଦ୍ରୁତ ଓ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଶବ୍ଦରେ ଅବିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବକୁ ଆନ୍ଦୋଳନର ଲୋକେ ସନ୍ଦେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନ ଦେଖି ଗଭୀର ବିରୋଧ ଓ ଉତ୍ସାହ ସହ ଦେଖୁଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ବା ଆବିଷ୍କାର ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିରୋଧ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ତତଃ ଉଦାସିନତା, ସନ୍ଦେହ ବା ଭୟ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସେମାନେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଟେଲିଗ୍ରାଫ, ଷ୍ଟୀମ ଇଞ୍ଜିନ, ଫଟୋଗ୍ରାଫ ପ୍ରଭୃତିର ଉଦ୍ଭାବନ ହେତୁ ଯେଉଁସବୁ ଅଭୂତ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଦିଅନ୍ତୁ । ସେ ସବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ଜନସାଧାରଣ କୌଣସି ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ବିଷୟ ଶୁଣିଲେ ତାହାକୁ ଦେଖି, ତାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ, ଉତ୍ସାହ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଯୁଗରେ ଜର୍ଜ ଓୟେର୍ସ୍ଟ୍ରାଙ୍ଗହାଉସ ତାଙ୍କର ନବୀନ ଉଦ୍ଭାବନ—ଏୟାରବ୍ରେକର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ଆମେରିକାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନୋରାଜି ସେ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଏୟାର ବ୍ରେକର ଉପଯୋଗିତା ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଓୟେର୍ସ୍ଟ୍ରାଙ୍ଗହାଉସ ଏୟାରବ୍ରେକ କମ୍ପାନୀର ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, “ମୋର ଇଚ୍ଛା, ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦର୍ଶନା ଟ୍ରୈନର ଆୟୋଜନ କରି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ଏହି ବ୍ରେକର କାର୍ଯ୍ୟ-କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଉ ।”

ଜଣେ ଡିରେକ୍ଟର ଆପଣ କଲେ, “ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ମନରେ ଏୟାରବ୍ରେକ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଇବା ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଲୋକ-ସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଆମର କି ସମ୍ପର୍କ ! ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି, ରେଲ-କମ୍ପାନୀ ନିକଟରେ ଆମ ବ୍ରେକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପ୍ରମାଣ କରାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମର ଯନ୍ତ୍ର-ବିକ୍ରୟ ।”

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ମୋର ମତ ତାହା ନୁହେଁ । ରେଲକମ୍ପାନୀମାନେ କିପରି ଗତାନୁଗତକ ପଦ୍ଧତିରେ ପରିଚାଳିତ ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଛି । ବରଂ ଆମେ ଲୋକ-ସାଧାରଣଙ୍କର; ଯେଉଁମାନେ ରେଲଯାତ୍ରା କରନ୍ତି—ମନ ନେଇ ପାରିଲେ ସେମାନେ ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ବ୍ରେକ ବ୍ୟବହାର କରିବାପାଇଁ ଆନୁମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ପ୍ରସ୍ତବିତ କରିପାରିବେ ।”

ଆହୁରି କିଛି ତର୍କ ବିତର୍କ ପରେ ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଜର୍ଜଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅନୁମୋଦନ କଲେ । ଜର୍ଜ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରୈନରେ ଏୟାରବ୍ରେକ ଖର୍ଚ୍ଚିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ଗାଡ଼ିର ଅସନ୍ନାବଗୁଡ଼ିକ

ଯେପରି ଆରମ୍ଭଦାୟକ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ତାହା ହେଲେ ସାକ୍ଷୀମାନେ ମନେ କରିବେ ଯେ ନୂତନ ଟ୍ରେକ କେବଳ ନିରାପଦ ନୁହେଁ; ଏହି ଟ୍ରେକସମୂହ ଗାଡ଼ରେ ଯିବାରେ ସୁଗମାଛନ୍ତା ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ଜର୍ଜ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଟ୍ରେନର ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଭାର ନିଜେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗାଡ଼ ସଜ୍ଜିତ ହେଲା ପରେ ସେ ୧୮୭୯ ମସିହାର ଶରତ ଋତୁରେ ଫିଲଡେଲଫିଆ, ଶିକାଗୋ, ଇଣ୍ଡିଆନୋପୋଲିସ୍, ସେଣ୍ଟଲୁଇ, ମିଲ୍‌ହାଉସ୍ ପ୍ରଭୃତି ସହର ପରିକ୍ରମା କଲେ । ପ୍ରତି ସ୍ଥାନରେ ସାମ୍ବାଦିକ, ନଗରପାଳ, ଗଭର୍ଣ୍ଣର, ରେଲ୍‌କମ୍ପାନୀର ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଗାଡ଼ରେ ବସାଇ ନିଆ ଯାଉଥିଲା । ଗାଡ଼ ଚାଲିଲାବେଳେ ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଏୟାରବ୍ରେକର ନିରାପତ୍ତ, ଆର୍ଥିକ ଲାଭ ପ୍ରଭୃତି ବୁଝାଇ କହୁଥିଲେ ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମାଲପତ୍ତ ପଠାଯାଇ ପାରିବ, ରେଲ୍‌ଯାତ୍ରୀ ଅଧିକ ଆରମ୍ଭଦାୟକ ହେବ ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ଅଧିକ ସ୍ୱାଖ୍ୟାତ ଲୋକ ରେଲ୍‌ର ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ଆଶାଘାତ ସାପକ୍ଷ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିଥିଲା । ଯେଉଁ ସହରରେ ଟ୍ରେନ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା, ସେଠାରେ ଲୋକେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଏହି ନୂତନ ଟ୍ରେକ ଦେଖିବାକୁ ରୁଣ୍ଡ ହେଉଥିଲେ । ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଏହି ଟ୍ରେକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଘର୍ଷ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ଲେଖିଲେ, ସମ୍ପାଦକମାନେ ଏହି ଅଭୁତ ଉଦ୍ଭାସନ ଏବଂ ଏହାର ଉଦ୍ଭାବକଙ୍କର ପ୍ରଶଂସାଗାନ କରି ସମ୍ପାଦକୀୟ ପ୍ରମୁଖମାନ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଦେଲେ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ଛବି ବାହାରିଲା । କେତେକ ଛୋଟ ସହରରେ ଲୋକେ ବ୍ୟାଣ୍ଡ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଟ୍ରେନକୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇଲେ । ଲୋକେ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ଏହି ଉଦ୍ଭାବନ ଫଳରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରସାର ସଙ୍ଗେ ଜୀବନର ସକଳ ସେକ୍ସରେ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହରରୁ ଜନସାଧାରଣ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଯେପରି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଟ୍ରେନ ଦେଖିବା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହୁଅନ୍ତି । ଜର୍ଜ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହରରୁ ଟ୍ରେନ ନେଇଗଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରସାବ

ଥିଲା ଯେ କେବଳ କେତୋଟି ପ୍ରଧାନ ସହରକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଟ୍ରେନ ନିଆଯିବ; କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଟ୍ରେନଟି ସମଗ୍ର ପୂର୍ବ ଓ ମଧ୍ୟପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ପରିଭ୍ରମଣ କରିଥିଲା ।

ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସମଗ୍ର ଦେଶର ନାନା ରେଲକମ୍ପାନୀରୁ ଏୟାର-ବ୍ରେକ ପାଇଁ ଅର୍ଡର ପଡ଼ିଥିଲା । ଏତେ ପରିମାଣର ଏୟାରବ୍ରେକ ପାଇଁ ଅର୍ଡର ମିଳିଲା ଯେ ପିଟସବର୍ଗର କମ୍ପାନୀ ସେତେ ତିଆରି କରି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କମ୍ପାନୀର କାରଖାନା ବଡ଼ାଇବାକୁ ହେଲା । ତଥାପି ମାଲ ସରବରାହରେ ବିଳମ୍ବ ନିମିତ୍ତ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ରେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ପସ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନେକ କମ୍ପାନୀ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ମଗାଇ ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟବହାରରେ ଏହି ବ୍ରେକର ଉପଯୋଗିତା ପରୀକ୍ଷା କରି ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଅର୍ଡର ପଠାଉଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନ ଭୁଲନାରେ ଶୁଦ୍ଧିଦା ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା ।

ଅଧିକାଂଶ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଏହି ବ୍ରେକ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଯେ ଜର୍ଜ ଅକ୍ଲେଣ୍ଡରେ ସାଫଲ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଥିଲେ, ଏପରି ମନେ କରିବା ଭୁଲ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଗ୍ଲେଟ ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନେ ଏୟାରବ୍ରେକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାକୁ ହେଲେ ଜର୍ଜଙ୍କ ଉଦ୍ଭାବିତ ଏୟାରବ୍ରେକର ପ୍ରଚଳନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଥିଲେ । ଏହି ବ୍ରେକ ଯୋଗୁ ସେମାନଙ୍କର ଟ୍ରେନ ଅଧିକ ନିରାପଦ ହେଲା ଏବଂ ସେମାନେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଟ୍ରେନ ଚଳାଇ ପାରିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସେମାନେ ସୁବିଧା ପାଇଲେ । ମାତ୍ର ବଡ଼ ବଡ଼ ରେଲକମ୍ପାନୀମାନେ ପୂର୍ବପ୍ରଚଳିତ ବ୍ରେକ ଲଗାଇବାରେ ବହୁତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଏୟାରବ୍ରେକ ଭୁଲନାରେ ପୂର୍ବପ୍ରଚଳିତ ବ୍ରେକ ଗୁଡ଼ିକର ଅସମତା ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସେମାନେ ସ୍ୱରୂପା ବ୍ରେକଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାର କରି ଏୟାର ବ୍ରେକ ଗଞ୍ଜିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

ଏକଦ୍ବ୍ୟାଘାତ ସ୍ବରୂପା ହାତଗ୍ରେକର ନିର୍ମାତାମାନେ ଏତେ ସହଜରେ ଏହି ଚେଇଶିବିଷର ଯୁବକ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ବ୍ୟବସାୟ ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ସେମାନେ ବଡ଼ବଡ଼ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ସଙ୍ଗେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ଜର୍ଜଙ୍କ ଏୟାରଗ୍ରେକର ନିନ୍ଦା ରଚନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏୟାରଗ୍ରେକ ଆଦୌ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ, ଜର୍ଜ ଜଣେ ପ୍ରତାରକ—ଏହି ମର୍ମରେ ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ରର କଲେ ଓ କୌଶଳରେ ଜନରବ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଏହି ବିରୋଧୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କମୋଡୋର ଭେଣ୍ଡାରବଲ୍ଟ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ । ବାୟୁହାର ଟ୍ରେନରେ ଗ୍ରେକ ଦିଆଯାଇ ପାରୁଛି—ଏହା ସ୍ବୀକାର କରିବାକୁ ସେ ଏକାନ୍ତ ଅନିଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ।

ଏତେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ବେ ଜନମତ ଦିନକୁ ଦିନ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲ । ଏୟାରଗ୍ରେକ ଲାଗିଥିବା ଟ୍ରେନରେ ଯେଉଁ ସ ଶୀମାନେ ଯାଉଥିଲେ ସେମାନେ ଏହି ଗ୍ରେକର ଉପଯୋଗିତା ସ୍ବତଃ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । କ୍ରମେ ବଡ଼ ବଡ଼ ରେଲକମ୍ପାନୀମାନେ ଓପ୍ରେସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟଡାଉସ କମ୍ପାନୀର ଏୟାର-ଗ୍ରେକ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଜନମତ ପ୍ରବଳ ହେଲା । କେବଳ କମୋଡୋରଙ୍କ ନ୍ୟୁୟର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀ ଭଳି ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ରେଲକମ୍ପାନୀ ନିଜ ନିଜ ଟ୍ରେନରେ ଏୟାରଗ୍ରେକ ଲଗାଇଲେ ନାହିଁ ।

୧୮୭୧ ମସିହାର ଶୀତଋତୁରେ ଦିନେ ରାତିରେ ଶୁଷ୍କ ଶୀତ ହେଉଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ନ୍ୟୁୟର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀର ପାର୍ସିଫିକ ଏକ୍ସପ୍ରେସ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଦ୍ରୁତଗାମୀ ଟ୍ରେନ ନ୍ୟୁୟର୍କଠାରୁ ଶିକାଗୋ ଯାଉଥିଲା । ଏହି ଗାଡ଼ି ଭେଣ୍ଡାରବଲ୍ଟଙ୍କର ବିଶେଷ ଗବର ବିଷୟ ଥିଲା । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ ପାର୍ସିଫିକ ଏକ୍ସପ୍ରେସ ହେଉଛି ଆମେରିକାର ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟ୍ରେନ । ନ୍ୟୁୟର୍କଠାରୁ ଶିକାଗୋ ମଧ୍ୟରେ ଯିବା ଆସିବା କରିବାବେଳେ ଏହି ଟ୍ରେନ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସେ ନିଜର ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବ ମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଦଶଟା ବାଜି ନ ଥାଏ । ଟ୍ରେନଟି ଓପ୍ରେସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ନଦୀର ସେତୁ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସେ ସ୍ଥାନଟି ପାଓକପସିଠାରୁ

ସାତ ମାଇଲ ଦୂର । ଏହାର କେତେକ ମିନିଟ ଆଗରୁ ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷିଣ-ଗାମୀ ଟ୍ରେନ ସେତୁ ଉପରେ ଲାଇନରୁଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି ଟ୍ରେନରେ ପରଗଟି ଡବା ଲାଗିଥିଲା ଓ ସେଥିରେ ତେଲ ଯାଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଡବାର ଅସଦ୍‌ଗତି ଶୁଣିଯିବାରୁ ଏହି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଡବାଗୁଡ଼ିକ ଲାଇନ ଉପରେ ସ୍ତୂପାକାରରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ।

ପାର୍ସିଫିକ ଏକ୍ସପ୍ରେସ ଟ୍ରେନ ଗୋଟାଏ ବାଙ୍କ ବୁଲିଯିବା ପରେ ସେତୁଟି ଦେଖାଗଲା । ଇଞ୍ଜିନଶୂଳକ ସେତୁ ଉପରେ ଲାଇନରୁଟ ମାଲଗାଡ଼ି ଦେଖିପାରି ଭୟରେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଗଲା । ଟ୍ରେକ ଦେବାପାଇଁ ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ସଙ୍କେତ କଲା, କିନ୍ତୁ ଟ୍ରେକ ଧରିବା ପୂର୍ବରୁ ଟ୍ରେନ ଝାଉ-ବେଗରେ ଯାଇ ଲାଇନରୁଟ ଗାଡ଼ିରେ ଧକ୍କା ଦେଲା ।

ଇଞ୍ଜିନଟି କେତେକ ଡବା ସହିତ ଓଷ୍ଟ୍‌ପିଙ୍ଗ ନଦୀକୂଳରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ନଦୀ ଜଳ ବର ଫପରି ଶୀତଳ ହୋଇଥାଏ । ଶୋଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ଡବା କୋତ ସେତୁ ଉପରେ ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର ଟେକେକ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସେଥିରେ ନିଆଁ ଲାଗି ତାହା ଭସ୍ମସାତ୍ ହୋଇଗଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସମଗ୍ର ସେତୁଟି ଧ୍ବଂସ ହୋଇ ନଦୀର ଅନ୍ଧକାରମୟ ଗର୍ଭରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଏହି ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ତିରିଶଜଣ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଆହୁରି ଅନେକ ଲୋକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ରେଲପଥର ଇତିହାସରେ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଏଭଳି ଦୁର୍ଘଟଣା କେବେ ଘଟି ନ ଥିଲା । ଏହା ପରେ ରେଲ ପଥରେ ନିରାପଣ ବିଷୟରେ ଜନମତ ଏପରି ପ୍ରବଳ ହେଲା ଯେ କମୋଡୋର ତାହା ଉପେକ୍ଷା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ପାର୍ସିଫିକ ଏକ୍ସପ୍ରେସର ଦୁର୍ଘଟଣା ପରେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏୟାରୋବ୍ରେକର ବିରୋଧ କରିବାପାଇଁ ଉପାୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ କମ୍ପାନୀ ଏୟାର-ଟ୍ରେକ ଯୋଗାଇବା ସକାଶେ ଓପ୍ରେସିଭିଜ୍‌ଡାଉସ କମ୍ପାନୀକୁ ଅର୍ଡର ଦେଲେ । ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ରେଲ କମ୍ପାନୀର ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରୀଗାଡ଼ିରେ ଏୟାରୋବ୍ରେକ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଗଲା ।

ଓପେଷ୍ଟିକାହାଉସଙ୍କ ଏୟାରବ୍ରେକ ପଦ୍ଧତି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଫ୍ରେଞ୍ଚିସ୍ ହେବା ପରେ ମାଲପରିବହନ ସେକ୍ଟର ଏକ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା । ନିରପତ୍ନ ଦିଗରୁ ଏୟାରବ୍ରେକ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଦ୍ଭାବନ ବୋଲି ସମସ୍ତ ସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଚୁଡ଼ସୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଦେଶରେ ରେଲପଥର ପ୍ରସାର ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲିଥିଲା । ଏବେ ସେହି ପ୍ରସାର ଆହୁରି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ହେଲା । ସୁପରକ୍ଷେତ୍ରେଷ୍ଣ ମିଷ୍ଟର ଟାଉନ କହିଥିଲେ ସେ ଉତ୍ତମ ବ୍ରେକ ହେଲା ରେଲପଥର ପ୍ରସାର ହେବ । ଏବେ ତାଙ୍କର ସେହି ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ ସଫଳ ହେଲା । ଦୁର୍ଘଟଣାର ସଂଖ୍ୟା କମିଗଲା, ଯାତ୍ରୀସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲା, ଟ୍ରେନ ଚଳାଚଳରେ ଆଉ ପୂର୍ବପରି ବଳମ୍ବ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ସମଗ୍ର ଦେଶର ବକ୍ଷରେ ଇସ୍ତାଦର ଧମକା ସଦୃଶ ରେଲପଥ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଗଲା । ସହରଗୁଡ଼ିକ ରେଲପଥଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ବ୍ୟବସାୟର ସାଫଲ୍ୟ ଦେଖି ରାଲ୍‌ଫ ବ୍ୟାଗରଲ, ସୁପରକ୍ଷେତ୍ରେଷ୍ଣ କାର୍ଡ ଓ ଅନ୍ୟ ସହକର୍ମୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ରାଲ୍‌ଫ କହିଲେ, “ଜର୍ଜ, ଯଦି ଏହିପରି ଚାହିଦା ଚାଲୁ ରହେ, ତେବେ ଆମକୁ କାରଖାନାର ସଂପ୍ରସାରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହାତରେ ଯେତକ ଅର୍ଡର ଅଛି, ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଆମକୁ ମାସେ କାଳ ଲାଗିଯିବ ।”

କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଭାବରେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଚାଳନାଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ବ୍ରେକ ତିଆରି କାରଖାନାରେ ସେ ନିଜ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ବଖରା ଯୋଗାଡ଼ କରି ନେଇଥିଲେ । ଟିକିଏ ଅବସର ମିଳିଲେ, ସେ ଏଠାକୁ ଆସି କିଛି ନା କିଛି କାମ କରୁଥିଲେ । ଦିନର କାମ ଶେଷ ହେଲେ ସମସ୍ତେ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ମଇଳା ଦୁର୍ଦ୍ଦା ପିନ୍ଧି କାମରେ ଲାଗି ଯାଉଥିଲେ । ବ୍ରେକଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସୁନଥିଲା । ସେ ଏଥିରୁ ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ସଚ୍ଚତ ଚେଷ୍ଟିତ ଥିଲେ । ସେ ଭଲ ଭାବେ ଯୋଡ଼ାରମୁହଁ, ଏୟାର ପମ୍ପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶର ବାରମ୍ବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିବାର ଦେଖି ରାଲ୍‌ଫ ଥଟ୍ଟା କରି କହୁଥିଲେ, “ମିଥ୍ୟାମାନେ ପ୍ରତ୍ୟହ ସକାଳେ କାମ କରିବାକୁ ଆସି ସେହିନ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ବୋଲି ବାଜି ମାରୁଛନ୍ତି ।”

ଜର୍ଜ କେବଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆବଦ୍ଧି ପ୍ରକାଶ ନ ଥିଲେ । ବରଂ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଯେପରି ଲବ ମାତ୍ର ସୂଚି ନ ରହେ, ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ଏୟାରବ୍ରେକ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ନିରାପଦ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ; ତଥାପି ଯେ କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ର, ଯେତେ ଯନ୍ତ୍ର ସହକାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା କ୍ଷୟ ପାଇ ଶୁଦ୍ଧି ଯାଇପାରେ । ଅବ୍ୟବହାର ବା ଚାଲିନି ଥିବା ଯନ୍ତ୍ରକୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇପାରେ ।

ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଫଳାଫଳ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଅଧିକ ବୋଲି ସେ ମନେ କରୁଥିଲେ । ଏୟାରବ୍ରେକର ପ୍ରଚଳନ ପୂର୍ବରେ ଟ୍ରେନଗୁଡ଼ିକ ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା, କାରଣ ଦୂରୂପରେ ଆଗରୁ ଦେଖିଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟ୍ରେନ ବନ୍ଦ କରିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଯେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଗ୍ରେକ ତାର ଅଧୀନ, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଟ୍ରେନ ବନ୍ଦ କରିପାରିବ ।

ଜର୍ଜ ବାରମ୍ବାର ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ-ଟ୍ରେନ ଦୂରଗତରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଯଦି ଏୟାରବ୍ରେକ ନ ଧରେ, ତେବେ କ'ଣ ହେବ ? ଏଥିରେ ଯେଉଁ ସାଫାତକ ଦୂରୂପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦାହା ତୁଳନାରେ ପାସିଫିକ ଏକ୍ସପ୍ରେସର ଦୂରୂପରେ ନଗଣ୍ୟ । ଇଞ୍ଜିନ ଚାଲିବା ଏହି ନୂତନ ଗ୍ରେକ ଉପରେ ପ୍ରଗତି ବିଶ୍ଵାସ ରହିବା ଉଚିତ । ଏହି ବିଶ୍ଵାସର ମର୍ଯ୍ୟଦା ରଖିବାକୁ ହେଲେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରେକ ସୂଚିଶୂନ୍ୟ ହେବା ଦରକାର, ଯେଉଁ କି ଯେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ଏହା ଅଚଳ ନ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଏପରି ସୂଚିଶୂନ୍ୟ ଗ୍ରେକ ତିଆରି କରିବା ଅସମ୍ଭବ । କାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଏହାକୁ ତିଆରି କରୁଛି । ମନୁଷ୍ୟ କେତେବେଳେ ନା କେତେବେଳେ ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ । ଯୁକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଗ୍ରେକ ତିଆରି ହେଉଅଛି । ଜୋର ପଡ଼ିଲେ ଇସ୍ତାତ ମଧ୍ୟ ବଙ୍କେଇ ଯାଇପାରେ, ଶୁଦ୍ଧି ଯାଇପାରେ ।

ତେଣୁ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଅଚଳତାର ଆଶଙ୍କା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଜର୍ଜ ବାରମ୍ବାର ଗ୍ରେକରେ ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ସେ

କେତେବେଳେ ଭଲ ଭର ଆକାରକୁ ବଦଳାଉଥିଲେ, କେତେବେଳେ ନୂତନ ଅଂଶ ଯୋଗ କରୁଥିଲେ, କେତେବେଳେ ଆହୁରି ଭଲ ଇସ୍ତାଦ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ଯେପରି କି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଗୋଳମାଳର ଆଶଙ୍କା ଏକବାରେ କମିଯିବ । ନାନା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ଜଣେ ନିରପେକ୍ଷ ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ସେ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗରୁ ସମାଧାନ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଅଚଳତା ଘଟିଲେ ଯେପରି ବ୍ରେକଗୁଡ଼ିକ ଆପେ ଆପେ ତକକୁ ଧରିବ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ସେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ଚରୁର କଲବେଳେ ଅନ୍ୟ କାହାର ସହତ କିଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ନଥିଲେ; କାରଣ ଏ ସମସ୍ୟା ଏକ ଅଭୁତ ଧରଣର । ଏପରି ବ୍ରେକ ତିଆରି ହେବ ଯେ ତାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନଲଗାଇଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେ ବଳେ ବଳେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଏପରି ସମସ୍ୟା ସେ କାହାକୁ କିପରି ବୁଝାଇବେ ! ଏପରି ବିଚିତ୍ର କଥା ଯେ ଶୁଣିବ ସେ ଏହାକୁ ପାଗଳର ପ୍ରଳାପ ବୋଲି ମନେ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠାରୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଧାରଣା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ବୋଧ ହୋଇଥାଏ ସେଇଥିରୁ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଥିଲା ।

ଦିନେ ଉପରବେଳା ଗୋଟିଏ ଏୟାରବ୍ରେକର ମଡେଲ ଧରି ଏପାଖ ସେପାଖ କଲବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଚିନ୍ତା କଳ୍ପନା ଉଦ୍ଭିତ ହେଲା । ବ୍ରେକ-ଶୁକୁ ତକରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ବାୟୁର ଗୁପ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିଲା । ତାହା ନ ହୋଇ ଯଦି ବ୍ରେକ-ଶୁକୁ ତକରୁ ଟୋଲିବାପାଇଁ ବାୟୁ ଗୁପ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ, ତେବେ କ'ଣ ହେବ ? ସେମାନେ ଯେଉଁ ଏୟାରବ୍ରେକ ତିଆରି କରୁଥିଲେ ସେଥିରେ ବାୟୁଗୁପ ବୁଦ୍ଧି କଲେ ବ୍ରେକଶୁକୁଡ଼ିକ ତକ ଦେହରେ ଲଗି ଟ୍ରେନକୁ ବନ୍ଦ କରୁଥିଲେ ଓ ଗୁପ କମାଇ ଦେଲେ ବ୍ରେକ-ଶୁକୁଡ଼ିକ ତକ ଦେହରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ ଗାଡ଼ି ଚାଲୁଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ପ୍ରମୁଦ ହୋଇ ମଡେଲଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଏହା ଏଡ଼େ ସହଜ ଓ ସୁନ୍ଦର ଯେ ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ । ସେ ବିଷୟଟିକୁ

ଆମ୍ଭଙ୍କରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କିଛି ଭୁଲ ଅଛି କି ନା ପରୀକ୍ଷା କଲେ । ପ୍ରଚଳିତ ପଦ୍ଧତିରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ ବସ୍ତୁ ଥିଲା । ଯଦି ଏହାର ବ୍ରେକର କୌଣସି ଅଂଶ ଟିକିଏ ଫାଟିଯାଏ, ବା ସେଥିରେ ଛିଦ୍ର ହୋଇଯାଏ ତାହାହେଲେ ବସ୍ତୁ । ଇସ୍ପାତ ପାଇଁ ଯଦି ଫାଟିଯାଏ, କିମ୍ବା କଣା ହୋଇଯାଏ ଅଥବା ଯୋଡ଼ାମୁହଁର ରବର ଚରିଯାଏ କିମ୍ବା କଣା ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ବାହାର ଲୁଲିଯିବ ଏବଂ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ବ୍ରେକ ଦେଲେ ବେଳକୁ ବାୟୁରୂପ ନ ଥିବ । ସେତେବେଳେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଏକାବେଳକେ ନିରୁପାୟ ହୋଇଯିବ ।

ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସାୟଟିକୁ ଓଲଟାଇ ଦିଆଯାଇ ବ୍ରେକ-ଶୁରୁଡ଼ିକୁ ଚକ-ଠାରୁ ଅଲଗା ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲେ ଏ ଆଶଙ୍କା ଏକାବେଳକେ ଦୁର୍ଘଟିତ ହୋଇପାରିବ । ଟ୍ରେନ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରର ବାୟୁରୂପ କମାଇ ଦେଲେ ହେଲା । ଯଦି ପାଇପ ବା ଯୋଡ଼ାମୁହଁ ଫାଟି ଯାଏ ବା ସେଥିରେ ଛିଦ୍ର ହୋଇଯାଏ ତେବେ ଏହାର ପରିଣାମ ଯାହା ହେବ, ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ରୂପ କମାଇ ଦେଇଥିଲେ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରେକ-ଶୁରୁଡ଼ି ଆସେ ଆସେ ଚକ ଦେହରେ ଲାଗିଯିବ ଓ ଟ୍ରେନ ଚତୁଷଶାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଏଥିରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ହେବ । ଚଳନ୍ତା ଟ୍ରେନର କୌଣସି ଡିବା ଲାଲନରୁ ବହୁତ ହୋଇଗଲେ ତାହାହିଁ ଘଟିବ—ସେହି ଡିବାର ବ୍ରେକ ଆସେ ଆସେ ଚକରେ ଲାଗିଯିବ ।

ଏହି ଉପାୟଟି ସ୍ଥିର ହେବାପରେ ଯନ୍ତ୍ରର ସରଜାମ ତିଆରି କରିବା କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର ନ ଥିଲା । ଏକ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପରେ ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ସବୁଠାରୁ ସହଜ ଉପାୟ ହେବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଡ଼ିର ତଳେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ଆଧାର ରଖିବା । ଏଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଇଞ୍ଜିନରେ ଥିବା ପ୍ରଧାନ ଆଧାର ପମ୍ପର ସଂଯୋଗ ରହିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଡ଼ିର ତଳେ ଥିବା ସ୍ୱଳ୍ପ ଆଧାର ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ରେକ-ଶୁରୁ ଚକରେ ଲାଗାଇବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଏହି ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ସେ ଏକ ପ୍ରକାର ନୂତନ ଭଲ୍‌ଭର କଳ୍ପନା କଲେ । ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ

ପ୍ରଧାନ ଆଧାରର ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁରଘୁ କମାଇ ଦେଲେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଅସୁବିଧାକୁ ଏହି ଗୁପ୍ତ କମିଶନେ ଭଲ ଭାବେ ଗୋଟିଏ ହାର ଖୋଲିଯିବ ଏବଂ ଟ୍ରେକ୍-ଗୁରୁତ୍ୱ ଆସପ ଆପେ ଚକ ଦେହରେ ଲାଗିଯିବ । ଭଲ ଭାବେ ହାରଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଡ଼ିର ଆଧାର ଓ ଟ୍ରେକ୍ ସିଲିଣ୍ଡର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୧୮୭୪ ମସିହାରେ ଏହି ଧରଣର ନୂତନ ଟ୍ରେକ୍ ବଜାରକୁ ଆସିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଣା ଏୟାରଟ୍ରେକ୍ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏହି ନୂତନ ଏୟାରଟ୍ରେକ୍ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ସୁନାମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ କେବଳ ତାଙ୍କ କଥା ଉପରେ ହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ରେଲକମ୍ପାନୀମାନେ ତାଙ୍କର ଏହି ସ୍ୱୟଂଭୂଳିତ ଟ୍ରେକ୍‌କୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଏୟାରଟ୍ରେକ୍‌କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଉଦାସୀନତା ଦେଖା ଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଏହି ନୂତନ ସ୍ୱୟଂଭୂଳିତ ଟ୍ରେକ୍‌ବେଲକୁ ସେପରି କିଛି ଦେଖା ଯାଇନଥିଲା ।

ଏଣେ ତାଙ୍କର ପେଟେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ବିସ୍ତୃତ ନରଘାବରେ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ପ୍ରତି ମାସରେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ପେଟେଣ୍ଟ । ଟ୍ରେକ୍‌କୁ ସବାଙ୍ଗସୁନ୍ଦର କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟାର ଅନ୍ତ ନଥିଲା । ଟ୍ରେକ୍ ସୁନ୍ଦର କାମ ଦେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହାକୁ ଉନ୍ନତତର ଓ ସୁଟିଶୁନ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ସେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଦଳବଦଳ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

ଏଣିକି ଏୟାରଟ୍ରେକ୍‌ର ଗୁଡ଼ିବା ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କେଳେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଜର୍ଜ ବହୁବାର ଇଉରୋପ ଟ୍ରାଫରେ ଯାଇଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ରୁଷିଆରେ ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀ କମ୍ପାନୀମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

କାରଖାନାର କର୍ମଗୁଣ୍ଠମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସଦୟ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ପାଠଶ୍ରମିକ ସେପରି ବୁଦ୍ଧି ପାଇବ, ସେଥିଲାଗି ସେ କାର୍ଯ୍ୟର ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ମଧୁର ଦେବା ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ ।

ସେ ତାଙ୍କର କାରଖାନାର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, “ଦେଖ’ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯେତକ ବେଶି ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିପାରିବ, କମ୍ପାନୀ ସେତକ ବେଶି ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବ । ତେଣୁ ତୁମକୁ ଦିନ ହସାବରେ ମୟୂର ନ ଦେଇ କାମର ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ମୟୂର ଦେବାକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ି କରିଅଛି ।

ଏହା ଫଳରେ ଦେଶାଗଲ ଯେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଏୟାରଲେକ କମ୍ପାନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଶତ ଶତ ଲୋକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । କାରଣ ମିଥ୍ୟାମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀରେ ଦିନକୁ ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ଅତେଇ ଡଲର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୟୂର ପାଉଅଛନ୍ତି । ଏଠାରେ କାମର ପରିମାଣ ହସାବରେ ଦିନକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବୃଦ୍ଧି ଡଲର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଜି ପାରିବେ ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜର୍ଜ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯେତକ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ହେବ, ଉତ୍ପାଦନ ସେତକ ଭଲ ହେବ । ସୁତରାଂ ସେ କାରଖାନାରେ ଅତ୍ୟଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ବର୍ଷକେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ଭୋଜି ଦେବାର ପ୍ରଥା ଚଳାଇଥିଲେ । ଏହି ଭୋଜି ପିଟସବର୍ଗର ଯୁନିୟନ ଷ୍ଟେସନରେ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରତି ଆକ୍ସସରିଡ଼୍ ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମୀକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଟର୍କିପକ୍ସି ଉପହାର ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କମ୍ପାନୀର କର୍ତ୍ତାମାନେ ଆପଣା କରୁଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଉଅଛନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିରିକ୍ତ ମୟୂର ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଅତଏବ ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଗୋତଳାୟୁ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛି । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ଆପଣମାନେ ମୋର ପରି ଅତିରିକ୍ତ ମୟୂର ଦେବାରେ ମୋର କୌଣସି ଆପଣ ନାହିଁ । ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀରେ କେହି କାହାର ଚାକର ନୁହେଁ । ସମସ୍ତେ ସହକର୍ମୀ । କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।”

ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ଗୋଟିଏ ଘୋଟ ଉଡ଼ାଦରେ ରହୁଥିଲେ । ୧୮୭୭

ମସିହାରେ ଜର୍ଜ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କୁ ଅବାନ୍ କରଦେବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ବାଧୀନତା ଘୋଷଣାର ଶତବାର୍ଷିକା ଉପଲକ୍ଷେ ଫିଲଡେଲଫିଆରେ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଶିଳ୍ପଗତ ଉଦ୍ଭାବନମାନ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଅଂଶର ଲୋକ ଏଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ନିଜର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ସପ୍ତାହ ଛୁଟି ଦିଆଗଲା । କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାଇଁ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନ ଭଡ଼ା ଦିଆଗଲା । ଏହି ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ଜର୍ଜ ନିଜେ ବହନ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଦର୍ଶନୀଟି ଏକ ବିରାଟ ବ୍ୟାପାର । ଯେଉଁସବୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀକୁ ଆସିଥିଲା ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଓପେଷ୍ଟିଫିଡ଼ାଉସଙ୍କ ଏସ୍କାରଗ୍ରେକର ମଡେଲ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ତାହାଛଡ଼ା ଆଦୁର କେତେକ ଅଭୂତ ଉଦ୍ଭାବନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ‘ଟେଲିଫୋନ’ । ଏହାକୁ ଆଲେକଜାଣ୍ଡର ଗ୍ରାହାମବେଲ୍ ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ । ଟମାସ ଆଲ୍‌ଗ୍ରା ଏଡ଼ସନ ନାମକ ଜଣେ ଅଜ୍ଞାତ ଉଦ୍ଭାବକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ସେଠାରେ ଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ପରେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପରିଥିଲା ।

ପିଟସବର୍ଗକୁ ଫେରିବାପରେ ଦିନେ ସକାଳେ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଆଜି ଚାଲି, ସହରର ଚଳି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବୁଲିଯିବା ।” ଦୁହେଁ-ଯାକ ଗାଡ଼ିରେବସି ପିଟସବର୍ଗର ପୂର୍ବରେ ଥିବା ହୋମଉଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେଠାରୁ ଗାଡ଼ି ବୁଲିଯାଇ ଗୋଟିଏ ହତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପ୍ରବେଶ ପଥର ଦୁଇ ପାଖରେ ସୁନ୍ଦର ଗଛ ଓ ହତାର ଚାରିପାଖେ ଭୃଣାକ୍ତନ ପ୍ରାନ୍ତର । ହତା ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଝିତଳ ପ୍ରାସାଦ ଦେଖାଗଲା ।

ଏହି ମନୋହର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ମାର୍ଗାରେଟ ପ୍ରମୁତ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ସେ କହି ପକାଇଲେ, ‘ବାଃ, କି ଚମତ୍କାର ଘର । କିନ୍ତୁ ଆମର ଏଠାରେ ଅନୁକାରୀ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଉଚିତ କି ?’

ଜର୍ଜ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ ସେପରି କିଛି କରିଛି ବୋଲି ମନେ କରୁନାହିଁ । ତୁମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଏ ଘରଟି ଆମର ହୋଇ ପାରିବ । ତୁମର ଜନ୍ମଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ ମୁଁ ଏଇଟିକୁ ତୁମକୁ ଉପହାର ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ।

ବିସ୍ମାରିତ ନେସରେ ମାର୍ଗାରେଟ ଘର ଆଡ଼କୁ ବୁଝି କହିଲେ, “ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଘରର ଦାମ ଦେଇ ପାରିବା ତ ?”

ଜର୍ଜ କୋମଳ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଏଇଟି ହେବ ଆମ ନିଜର ପ୍ରଥମ ଘର । ତୁମେ ବହୁ କାଳରୁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘରର ଅନ୍ତର ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛ । ତେଣୁ ଏହି ଘରର ଦାମ ଯାହା ହେଉ ପଛକେ ଘରଟି ତୁମର ହେବା ଉଚିତ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ଦୁହେଁ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲେ । ମାର୍ଗାରେଟ କହିଲେ, “ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନାମ ସ୍ଥିର କରିଛି ।”

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “କାହାର ?”

ମାର୍ଗାରେଟ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଘରର । ଏହାର ନାମ ହେବ ‘ନିଭୁତ ନିଲୟ ।’

ନଅ

କର୍ମମୟ ଜୀବନ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଜର୍ଜର ବୟସ ତିରିଶ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ଜଗତରେ ସେ ଯେଉଁ ସାଫଲ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ତାହା ତାଙ୍କୁ ପକ୍ୱତା ଓ ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚରୁଣ ବୟସରେ ସେ ଯେପରି ଅଧୀରଭାବ ଦେଖାଇ ସନ୍ତାପ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ, ତାହା ଆଉ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲା । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜର ଅଦମ୍ୟ ହୋଧକୁ ଦମନ କରି ରଖିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା; ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସମୟ ସେ ଏହି ପ୍ରକୃତିକୁ ଦମନ କରି ପାରିଥିଲେ । ଏହି ଆତ୍ମସଫୟ ଶିକ୍ଷା କରିବାରେ ମାର୍ଗରେଟ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, “ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ସହିତ କାରବାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଏପରି ହୋଧ ପ୍ରକାଶ କରି ତଳି ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ମନୋଭାବ ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ହେବ ।”

ନିଜର ରାଣୀ ପ୍ରକୃତିକୁ ଗୋପନ ରଖି ଆତ୍ମସଫୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯିବା ଫଳରେ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହେଲା ଯେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା, ତାହାର ଠିକ୍ ବିପରୀତ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଭଲରୂପେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ରଗତ ଗୁଣ, କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କର ହୋଧର ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ ନାହିଁ; ସେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ପରିଚୟ ଥିଲା, ସେମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ବାହ୍ୟ, ଗୋଟାଏ

ଆବରଣ ମାତ୍ର । ପାରିବାରିକ ମିଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ-
ମେଳରେ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶବାଦିତାର ପରିଚୟ ମିଳୁଥିଲା, ତେଣୁ ବୟସର
ସେହି ଅଭିମାନ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । କେହି ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବହାର କଲେ
ବା ନିର୍ଦ୍ଦୟତା ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାଙ୍କର ଅଭିମାନ ଓ ହୋଧ ବାହାରକୁ
ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ।

ତାଙ୍କ ଚେହେରାରେ ମଧ୍ୟ କମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟି ନ ଥିଲା । ଭରିଣ
ବର୍ଷ ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ବାଳ ପାଟି ଆସିଥିଲା; ସମୟ ଦୂର୍ଦ୍ଦି ହେତୁରୁ
ଦେହ ମୋଟା ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ବୟସ ପ୍ରକୃତ
ବୟସଠାରୁ ଖୁବ୍ ବେଶି ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଏପରିକି ମାର୍ଗରେଟ
ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲେ ଯେ ଖାଦ୍ୟ ଟିକିଏ କମାଇ
ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ଅକାଳ ପ୍ରୌଢ଼ତା କେତେକ ପରିମାଣରେ
କାରବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁବିଧାଜନକ ହେଉଥିଲା । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ତାଙ୍କର କାରବାର ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କ ବୟସ ଜର୍ଜର
ବୟସର ପ୍ରାୟ ଦୁଇଗୁଣ ଥିଲା ।

୧୮୭୮ ମସିହା ବେଳକୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ଗୋଟାଏ
ଗତାନୁଗତିକ ପନ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଜୀବନ କର୍ମମୟ
ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଯୌବନରେ ମାର୍ଗରେଟଙ୍କର ଯେଉଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
ଥିଲା, ତାହା ବୟୋବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ନାଶରୁ ଶାନ୍ତ ଘଣ୍ଟି ବିକରଣ
କରୁଥିଲା । ସେ ସୁସ୍ଥବତଃ ପତ୍ନୀଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ
କରୁଥିଲେ । ଉଭୟଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ‘ନିଭୁଟନଲୟ’ରେ
ଅତିବ ହିତ ହେଉଥିଲା । ତଥାପି ଅନେକ ସମୟରେ ଦୁହେଁଯାକ
ବେନେକଟାଡ଼ି ଯାଇ ଜର୍ଜଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରୁଥିଲେ ।
ପୁଅ ସହରକୁ ଆସିଲେ ମିଶ୍ଟର ଓପ୍ପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ତାଙ୍କୁ କାରଖାନାକୁ
ନେଇ ଗର୍ବ ସହକାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ କରାଇଦେଇ କହୁଥିଲେ
“ଏଇ କାରଖାନାରେ ଜର୍ଜ ପ୍ରଥମେ କାମ ଶିଖିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ
ସେତେବେଳେ ତାକୁ କାମ କରିବାରେ ବାଧା ଦେଉଥିଲି ।”

ଜର୍ଜଙ୍କ ଭାଇମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃତ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରିଥିଲେ । ସବୁକ୍ଷେତ୍ର ଜେ’ ବ୍ୟବସାୟରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜିଥିଲା । ଜନ୍

ସମାଜ ସେବାରେ ଆତ୍ମନିୟୋଗ କରିଥିଲା । ତାହା ଭଉଣୀଯାକ ବିବାହ କରି ପାରିବାର କ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ସର୍ବକଳ୍ପ ଶୁଭ ହରମାନର ସ୍ଫୁଲ୍ଲପତ୍ର ଶେଷ ହୋଇ ନଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏହି ବୟସରୁ ତାହାର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଙ୍ଗ୍ ବିଗରେ ଏପରି ଅନୁରକ୍ତ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ ଜର୍ଜ ତାହାକୁ ପାଠପଢ଼ା ଶେଷରେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ କମ୍ପାନୀରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ ବୋଲି ଆଶା ଦେଇଥିଲେ ।

କମ୍ପାନୀର ଆଶାପାତ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲେହଁ ଜର୍ଜ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ସେ ଶୁଭ ଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଭାବିତ ବ୍ରେକ ଉନ୍ନତର ଚରମ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ । ସ୍ଵୟଂଫିୟ ଏୟାରବ୍ରେକ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ସମାଧାନ କରି ପାରିଥିଲା ସତ୍ୟ, ତଥାପି ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ଆହୁରି ଉନ୍ନତ କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ, ସବୁ ଯାନ୍ତ୍ରିକାଞ୍ଚରେ ଏହି ବ୍ରେକ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମାଲଗାଡ଼ରେ ଏହି ବ୍ରେକ ଲଗାଇବାକୁ ରେଲକମ୍ପାନୀ-ମାନେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ନଥିଲେ । ୧୮୮୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଲଗାଡ଼-ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣର ହସ୍ତଗୁଳିତ ବ୍ରେକ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ବ୍ରେକମାନକୁ ମାଲଜବା ଉପରେ ବସି ତଳ ଘୁରାଇବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏଥିର କାରଣ-ବାହାର କରିବା କଠିନ ନୁହେଁ । ଯାନ୍ତ୍ରିକାଞ୍ଚ-ଟ୍ରେନରେ କେବେ ହେଉଲ ଛଅଟିରୁ ଅଧିକ ଉଡ଼ା ଲଗୁ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏତେ ମାଲ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଲଗାଡ଼ରେ ବହୁଫଳାଙ୍କ ଉଡ଼ା ଲଗୁଥିଲା । କୋଡ଼ିଏ ପରିଶ ଉଡ଼ା ଲଗୁଥିବା ମାଲଗାଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଇଞ୍ଜିନ ଲଗୁଥିଲା ଓ ତଦନୁସାରେ କର୍ମଶୈଳୀ ରହୁଥିଲେ । ତାହା ନ କରି ପାଞ୍ଚ ଛଅଟି ଉଡ଼ାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଇଞ୍ଜିନ ବ୍ୟବହାର କଲେ ପରିବହନର ବ୍ୟୟ ବହୁତ ବଢ଼ିଯିବ । ଖରଚ କମ ହେବ ବୋଲି ପ୍ଲବ୍‌ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଲଗାଡ଼ରେ ତିରିଶ ଗୁଳିଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡ଼ା ରହୁଥିଲା ।

ଅଳ୍ପ ଲମ୍ବ ଯାନ୍ତ୍ରିକାଞ୍ଚ ରେଲଗାଡ଼ରେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଏୟାରବ୍ରେକ ସୁନ୍ଦର କାମ ଦେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ସୁଦୈର୍ଘ୍ୟ ମାଲ-ଗାଡ଼ୁ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ଯଥେଷ୍ଟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

କାରଣ ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁରୂପ ଇଞ୍ଜିନଠାରୁ ଗାଡ଼ିର ଶେଷ ଡବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଯିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଦରକାରବେଳେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଏୟାରବ୍ରେକ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଇଞ୍ଜିନର ଠିକ ପଛରେ ଥିବା କେତୋଟି ଡବା ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ, କିନ୍ତୁ ସଞ୍ଚାୟିତ ବାୟୁରୂପର ଶକ୍ତି ଶେଷ ଡବାରେ ପହଞ୍ଚିବାପାଇଁ କେତେକ ସେକେଣ୍ଡ ସମୟ ଲାଗିବ । ଏହା ଫଳରେ ପଛ ଡବାଗୁଡ଼ିକ ଆଗରେ ଥିବା ଡବା ଉପରେ ଧକ୍କା ଦେବ । ଫଳତଃ ଗାଡ଼ିରେ ଥିବା ଜିନିଷ ଘୁଙ୍ଗି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ; ଜୀବନକୁ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷତି ହେବ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବରୁ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ ହଠାତ୍ ବ୍ରେକ ଦିବା ଫଳରେ ବେଳେବେଳେ ଇଞ୍ଜିନ ରୁଲକ ପଥର କାନ୍ଥରେ ଧକ୍କା ଲାଗିଲେ ଯେପରି ହୁଏ ସେହିପରି ଆଘାତ ପାଉଥିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ଜର୍ଜ ଶ୍ଟିରକଲେ ଯେ ମାଲଗାଡ଼ିର ବ୍ରେକସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନେ କହିଲେ, “ଯାହାବାହାଁ ଟ୍ରେନର ବ୍ରେକରେ ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବା ଉଚିତ । ପୃଥିବୀମଧ୍ୟରେ ଯାହାବାହାଁ ଟ୍ରେନପାଇଁ ଆମର ଏୟାରବ୍ରେକ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ସାରିଛି । ଏୟାରବ୍ରେକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଶକ୍ତି ଏତେ ଦ୍ରୁତ, ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଯେ ତାହା ମାଲ ଗାଡ଼ି ପକ୍ଷରେ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ।”

ଏହି ପ୍ରତିବାଦସତ୍ତ୍ୱେ ଜର୍ଜ ମାଲଗାଡ଼ିପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ଏୟାରବ୍ରେକ ପରିକଳ୍ପନାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତିର ଶତବର୍ଷିକା ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷେ ଆୟୋଜିତ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଗ୍ରାହ୍ୟମବେଲ୍ ଓ ଏଡ଼ସନଙ୍କର ଉଦ୍ଭାବନଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଜର୍ଜ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ବିରାଟ ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନରେ ବାରମ୍ବାର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗୁଥିଲା— ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ଚଳାଚଳରେ ପ୍ରୟୋଗ କରା ଯାଇ ନ ପାରିବ କାହିଁକି ? ଉଦାମ କଳ୍ପନା ସ୍ରୋତରେ ଘୁସିଯାଇ ସେ ଘବୁଥିଲେ—ଯଦି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ-ସଙ୍କେତ ଦୂରକୁ ପଠାଯାଇ ପାରୁଅଛି, ମନୁଷ୍ୟର କଣ୍ଠସ୍ୱର ପଠାଯାଇ ପାରୁଅଛି, ତେବେ ଲୋକଗାଡ଼ିର ଏୟାରବ୍ରେକ ରୁଲନାଚେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ବ୍ୟବହୃତ ହେଇ ପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଇଞ୍ଜିନରୁଲକର ନିୟନ୍ତ୍ରଣଦଣ୍ଡଠାରୁ ଡବାର ତଳେ ଥିବା

ଭଲ୍ଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦି ବୈଦ୍ୟୁତକ ସାକ୍ଷିଟ ଲଗାଯାଏ, ତେବେ ପଛ-ଗାଡ଼ିର ବ୍ରେକ-ଶୁଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ; ଫର୍ଥ ପାଇପ ଅଭିଜ୍ଞମ କରି ଆସୁଥିବା ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁରୂପକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭଲ୍ଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣଦଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶ କଲମାସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ମାଲଗାଡ଼ିର ସବାପଛ ଡିବାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆଗ ଡିବା ସଙ୍ଗେ ଏକ ସମୟରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଦ୍ୱାରା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇ ପାରିବ । ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ମଧ୍ୟ ରହିବ, କିନ୍ତୁ ଏହା କେବଳ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ।

ଗୋଟିଏ ମଡେଲ ସାକ୍ଷିଟ ଡିଆରି କରି ଜର୍ଜ ସେଇଟିକୁ ବ୍ରେକ ସହିତ ସଂଯୋଗ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସବଦା ସମାନ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲ ନାହିଁ । ବୈଦ୍ୟୁତକ ତାର ଯେ ସଫଳରେ ଛୁଣିଯାଇ ପାରେ, ରେଲଗାଡ଼ିର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ସହିତ ଦର୍ଶଣହେତୁ ବୈଦ୍ୟୁତକ ସଂଯୋଗ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇପାରେ—ଏ ସବୁ କଥା ଜର୍ଜ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ବରୁରକୁ ନେଇ ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ନିରାପତ୍ତର ପ୍ରଶ୍ନ ନିହିତ, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏୟାରଗ୍ରେଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ବୈଦ୍ୟୁତକ ଶକ୍ତିର ଯଦୁକ୍ତା ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହିପରି ଭାବ ଜର୍ଜ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ଏଥିରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

ପୁଣି ମୁନରୁ ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରଗଲା । ସେ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ଏୟାର-ବ୍ରେକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଖୋଲି ପୁଞ୍ଜୀଭୁବୁଞ୍ଜିତ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଭଲ୍ଲ ଲଗାଗଲା । ସେ ପ୍ରତି ଡିବାର ତଳେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ତଳିଗୁଣ ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ଭଲ୍ଲ ବସାଇଲେ । ଏ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା କିଛି ସୁଫଳ ମିଳିଲା । ଶେଷରେ ଜର୍ଜ ଭାବିଲେ ଯେ ପାଇପର ବ୍ୟାସ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଶକ୍ତିର ଗତି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଯିବ ।

ଏହିସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରା ଯିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷାକ୍ରମ ବଞ୍ଚିଷ୍ଟ ମାଲଗାଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଖରଚ ପଡ଼ିଲା ଦୁଇଲକ୍ଷ ଡଲର । ନୂତନ ବ୍ରେକ ଏହି ମାଲଗାଡ଼ିରେ ଲଗାଗଲା । ବ୍ରେକର

କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବାର ସ୍ଥିତି ହେଲା । ଜର୍ଜ କମ୍ପାନୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କୁ ଏହି ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ରେଲପଥ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ସମସ୍ତେ ମତ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଏତେ ବୟସ ବ୍ୟୟ କରି ଶେଷରେ ବଫାଳ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଅର୍ଥଶ୍ରାବ୍ଧି ସାର ହେବ । ରାଲ୍ଫ ବ୍ୟାଗଜଲ ଏହି ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତାରେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଏହି ରେଲପଥରେ ଯିବି, କାରଣ ରେଲ ଚଳାଚଳର ଇତିହାସରେ ବୋଧହୁଏ କୌଣସି ଟ୍ରେନରେ ଏତେ ବୟସ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ଯାଇନାହିଁ ।” ଯାହା ହେଉ ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଗାଡ଼ରେ ଯିବା ପାଇଁ ଆସିଲେ ।

ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଶେଷ ଡିବାରେ ବସାଇଲେ, କାରଣ ଶେଷ ଡିବାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଧକ୍କା ଲାଗିବାର କଥା । ଏହାପରେ ଗାଡ଼ ଷ୍ଟେସନ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଭାବକ କାମ କଲେ । ଗୋଟିଏ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ଲାସ ନେଇ ସେ ଡିବାର ମେଜିଆ ଉପରେ ରଖିଦେଇ କହିଲେ, “ଆଗାମୀ ଦିନ ଏହି ଗ୍ଲାସ ଉପରେ ନଜର ରଖିଥିବେ ।” ରାଲ୍ଫ ବ୍ୟାଗଜଲ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ । ଗାଡ଼ର ବେଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସମସ୍ତେ ଗ୍ଲାସଟିକୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ ହାତରେ ଘଣ୍ଟାଟି ଧରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଡିବା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ କହିଲା, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ଟେସ୍ଟିଫାନସ୍, ଇଞ୍ଜିନରୁଲକ ଟ୍ରେକ ଦେଇଛି । ମୁଁ ଏଥିର ସଙ୍କେତ ପାଇଲି ।”

ଧୀରସ୍ୱରରେ ଅଥଚ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ବରଟ ଟ୍ରେନର ଗତି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଦଳି ହୋଇଗଲା ।

ଜର୍ଜ ବିଜୟ ଉଲ୍ଲାସରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ “ଅତେଇ ସେକେଣ୍ଡ । ଟ୍ରେନ ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ମାତ୍ର ଅତେଇ ସେକେଣ୍ଡ ।”

ରାଲ୍ଫ ଗ୍ଲାସଟିକୁ ଦେଖାଇ ଉତ୍ତେଜିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ଟ୍ରେନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ବେଳେ ଗ୍ଲାସ ଆଦର୍ଶ ହଜିନାହିଁ । ଟୋପାଏ ସୁଦ୍ଧା ପାଣି ବାହାର ପଡ଼ିନାହିଁ ।”

ସମସ୍ତେ ଟେନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଲଇନ ଧାରରେ ଛୁଡ଼ା ଦେଲେ । ଜର୍ଜ ଇଞ୍ଜିନରୁଲକକୁ ଆଉ ଥରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାକୁ କହିଲେ । ରୁଲକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗାଡ଼ିକୁ ପଛେଇ ପ୍ରାନ୍ତସମ୍ପର୍କ ନେଲ । କେନ୍ଦ୍ରଠାରେ ବ୍ରେକ ଦିଆଯିବ ତାହା ଆଗରୁ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ଗାଡ଼ିକୁ ଚଳାଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ରେକ ଦିଆଗଲା । ଗାଡ଼ି ପୁରା ବନ୍ଦ ହେବାରୁ ଜର୍ଜ ଜଣେ ସହକର୍ମୀକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନଠାରୁ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ସ୍ଥାନର ଦୂରତା ମାପିବାକୁ କହିଲେ । ଏହି ଦୂରତା ହେଲା ଦୁଇ ଶହ ଫୁଟ ମାତ୍ର । ସମସ୍ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଗାଡ଼ିଟି ଏଣାରେ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ବେଗରେ ଗତି କରୁଥିବା ବେଳେ ବ୍ରେକ ଦେଲେହେଁ ଏହା ଦୁଇ ଶହ ଫୁଟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ପାରିଛି ।

ମିଷ୍ଟର କାର୍ଡ ରେଲଚଳାଚଳ ବିଭାଗରେ ଉତ୍ତରବର୍ଷକାଳ ସୁପର-ଶ୍ରେଣୀ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ବସ୍ତିତ ହୋଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ସ୍ବପ୍ନରେ ଭାବି ନଥିଲି ଯେ ମୋର ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ-ଜନକ ଉଦ୍ଭାବନ ଦେଖିବି ।” ତାଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ବରରେ ଜର୍ଜଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସୂଚନା ପ୍ରକାଶ ଖାଉଥିଲା ।

ଓପେଣ୍ଡ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ଜହାଜ ସ କମ୍ପାନୀର ଏହି ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବ୍ରେକ ରେଲ-ଚଳାଚଳରେ ଏକ ସୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲା । ଅତି ନିରାପଦରେ ରେଲଗଡ଼ି ଏଣାରେ ରୁଲିଶ ପରୁଶ ମାଇଲ ଏପରିକି ଷାଠିଏ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇପାରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାପାଇଁ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗୁଥିଲା, ଏବେ ତାର ଅଧେ ମାତ୍ର ସମୟ ଲାଗିଲା । ୧୮୭୦ ଠାରୁ ୧୮୮୦ ମସିହା ଏହି ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରେଲ ଦୁର୍ଘଟନା ଏତେ କମିଗଲା ଯେ ଆମେରିକାର ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ରେଲଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ଆଦୌ ଭୟ ବଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ମାଲଗାଡ଼ିରେ ମଧ୍ୟ ଏୟାରରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ଆମେରିକାୟୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ ମାଲ ପରିବହନରେ ଏକ ସୁଗାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ରେଲଯାତ୍ରା ଲୋକପ୍ରିୟ ହେବାରୁ ଯାତ୍ରୀସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଯେ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଟେନ ଚଳାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ଯନ୍ତ୍ର ବିଶାରଦମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏବେ ଏକ ନୂତନ ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଲା—ଯାନବାହନର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ।

ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବାରୁ ଏହି ବିଷୟ ସମସ୍ୟାର ପ୍ରକୃତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ଥିଲା । ଯାନବାହନର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟପରିସରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ; ତେଣୁ ଏ ବିଷୟରେ ସେ ମସ୍ତିଷ୍କଶୂଳନା କରିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଇଚ୍ଛା କରି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବେଶି ଦିନଯାଏ ନିଜକୁ ଏହି ସମସ୍ୟାଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିପାରି ନଥିଲେ । ସେ ସୁସ୍ୱାଦୁ କୌତୂହଳପ୍ରବଣ ଥିଲେ । ସେ ଶ୍ରବିଲେ—ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନ ପିଟସବର୍ଗଠାରୁ ନ୍ୟୁୟାର୍କକୁ ଯେତେକ ସମୟରେ ଯିବାର କଥା, ସେଥିରୁ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଘଣ୍ଟା ଅଧିକ ଲାଗି ଯାଉଛି; କାରଣ ଯାନବାହନର ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ହେତୁରୁ ତାକୁ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଓ ଏହାଫଳରେ ଅପଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଅଛି । ରେଲଲାଇନରେ ଟ୍ରେନର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା, ଟ୍ରେନର ଯିବା ଆସିବା ସମୟ ସ୍ଥିର କରିବା—ଏସବୁ ପରିଚାଳନାଗତ ବ୍ୟାପାର । ତଥାପି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉନ୍ନତ କଲେ ଏହି ବ୍ୟାପାର ସୁବିଧାରେ ସମାହିତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା । ୧୮୮୦ ମସିହା ବେଳକୁ ରେଲତଳାଚଳରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିତାନ୍ତ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଫର୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ଘଟନାର ସମ୍ଭାବନା ପୁନଶ୍ଚ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଆସୁଥିଲା ।

ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ବିଷୟରେ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଦିମ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ଏହି ବିଷୟଟି ହେଉଛି, ପରିଯାନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (Traffic-Signalling) । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନେକ ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତିର ନାମ ଥିଲା ବ୍ଲକ୍ ସିଗନାଲିଙ୍ଗ । ଆମେରିକାର କେତେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏହା କେବଳ କେତୋଟି କର୍ମବହୁଳ ଷ୍ଟେସନ, ଜଙ୍କସନ୍ ଓ ସଂଯୋଗସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ରେଲପଥରେ ପରିଯାନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲା ।

ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦ୍ୱିବିଧ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଦୁର୍ଘଟଣା ନିବାରଣ କରିବା ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗତିରେ

ନିୟମିତ ଭାବରେ ଟ୍ରେନ ଚଳାଚଳରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ବୁକ୍ସ
ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତିରେ ରେଲପଥଗୁଡ଼ିକୁ କେତେକ ବୁକ୍ସ ବା ଅଂଶରେ
ବିଭାଜନ କରାଯାଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୁକ୍ସର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଅଧମାତ୍ରାଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ
ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଦୁଇବୁକ୍ସର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳରେ ଗୋଟିଏ ସିଗନାଲ
ଷ୍ଟେସନ ଥାଏ । ତାହାର ଦାୟିତ୍ବ ଜଣେ ଲୋକଭ୍ରମରେ ନ୍ୟସ୍ତ
ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଟ୍ରେନ ଯୋଗୁ ଆସିବାର ଜଣାଗଲେ ସେ
ଗୋଟିଏ ବିପଦସୂଚକ ସିଗନାଲ ଟେକି ଦିଏ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଷ୍ଟେସନରୁ
ବୁକ୍ସର ‘ପଥ ପରିଷ୍କାର’ ବୋଲି ଟେଲିଗ୍ରାଫ ବା ସଙ୍କେତ ନ ପାଇବା
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଉକ୍ତ ସିଗନାଲକୁ ଟେକି ରଖିଥାଏ । ‘ପଥ ପରିଷ୍କାର’
ସଙ୍କେତ ପାଇଲେ ସେ ଇଞ୍ଜିନଗୁଳକକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ସଙ୍କେତ
ଦିଏ । ଏହି ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତିରେ କେତେକ ସୁବିଧା ଥିଲା । ସିଗନାଲର
ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ଲୋକଟି ଶୋଇ ପଡ଼ିପାରେ; ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇପାରେ
ଅଥବା ଭୁଲ ସଙ୍କେତ ଦେଇପାରେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରଚଳିତ ବୁକ୍ସ ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତିର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରି
ଜର୍ଜ ଏହାର ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧାମାନଙ୍କର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ।
ସେତେବେଳେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ପଦ୍ଧତିର
ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ତାହାର ନାମ ସଂଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି (Interlocking) ।
ଜର୍ଜ ଏହି ପଦ୍ଧତିକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତମରୂପେ ଆଲୋଚନା କଲେ । ଏହି
ପଦ୍ଧତିରେ କୌଣସି ବୁକ୍ସର ଟ୍ରେନ ସୁରକ୍ଷା ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ଦଣ୍ଡ ଓ
ସିଗନାଲଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଉ-
ଥିଲା ଯେ ଦୁଇଟି ବିପରୀତ ସିଗନାଲ କୌଣସିମତେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ
ଦିଆଯାଇ ପାରୁନଥିଲା । ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଯେ ଉନ୍ନତତର
ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସିଗନାଲ କର୍ମଚାରୀ ଆଖିବୁଜି ଯେ କୌଣସି
ସିଗନାଲ ଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ପଦ୍ଧତିରେ ହୁଏତ କିଛି ସମୟପାଇଁ ରେଲ
ଚଳାଚଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇପାରେ ବା କିଛି ଗୋଲମାଲ ଘଟିପାରେ; କିନ୍ତୁ
ଦୁଇଟି ଟ୍ରେନ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ଘଟିବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ବୁକ୍ସ ସିଗନାଲ ପଦ୍ଧତି ଓ ସଂଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି
ଉଭୟର ସମ୍ମିଳନ ହେଲେ ରେଲ ଚଳାଚଳ ଅଧିକ ନିରାପଦ ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ସିଗନାଲର ସମସ୍ତ ଉପକାର ଏହାଦ୍ୱାରା ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ । ସୁଇଚ ଓ ସିଗନାଲ ଦଣ୍ଡକୁ ହାତରେ ଚଳାଇବାପାଇଁ ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ରରକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନ, ଯେ କେବଳ ବଳିଷ୍ଠ ଲୋକ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଗ କର ନଯିବ କାହିଁକି ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଜର୍ଜଙ୍କ ମନରେ ଉଦ୍ଭବ ହେଲା । ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ଏତେ ଶକ୍ତି ଅଛି ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଗରେ ଗତି କରୁଥିବା ପରୁଷତବା ବିଶିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନକୁ ଏହା ମାତ୍ର କେତେକ ଶହ ଫୁଟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବନ୍ଦ କରିପାରୁଛି । ତେବେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲୋକ କରିପାରୁଛି, ତାହା କରିପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଧୀରମନରେ ଓ ସୁଗୁଞ୍ଜଳଭାବରେ ସେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସିଗନାଲର ନକ୍ସା ଡିଆରି କଲେ । ସେ କଳ୍ପନା କଲେ ଯେ ସିଗନାଲ ବାୟୁର ଭଲ୍‌ଭ ହାର ଗୁଳିତ ହେବ । ଏହାର ମୌଳିକସୂତ୍ର ଠିକ୍ ଏୟାରବ୍ରେକର ମୌଳିକସୂତ୍ର ପରି । କେବଳ ବ୍ରେକ-ଶୁଙ୍ଘ ତଳରେ ଲଗାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏହା ରେଲପଥର ସୁଇଚକୁ ଖୋଲିବା ବା ବନ୍ଦ କରିବା ଏବଂ ସିଗନାଲକୁ ଉଠାଇବା ବା ପକାଇବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ।

ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ଯନ୍ତ୍ରରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ । ପ୍ରଥମେ ସେ କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ ଯେ ଏୟାରପଥ ଓ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ଆଧାର ସିଗନାଲ ସ୍ଥେସନରେ ରହିବ ଏବଂ ମାଟି ତଳେ ତଳେ ପାଇପ ସାହାଯ୍ୟରେ ସୁଇଚ ଓ ସିଗନାଲକୁ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁ ଯିବ । ସିଗନାଲର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଲୋକ ଏହି ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବ । ଯେପରି ଇଞ୍ଜିନ ଗୁଳିକ ବ୍ରେକ-ଦଣ୍ଡକୁ ଟାଣି ସୁଇଚ ବା ସିଗନାଲକୁ ଚଳାଇବାର ସାଙ୍କେତିକ ଦିଏ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସିଗନାଲ ଗୁଳିକ ଗୋଟିଏ ଭଲ୍‌ଭ ଦଣ୍ଡକୁ ଟାଣିଲେ ହେବ । କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା ପରେ ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ଏପରି କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ମାଟି ତଳେ ତଳେ ଶତଶତ ଫୁଟ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ପାଇପ ନେବାରେ ଖରଚ ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ଏହା ଛଡ଼ା କୌଣସିଠାରେ ପାଇପଲାଇନ ଫାଟିଗଲେ ବା ସେଥିରେ କୌଣସିଠାରେ ଛୁଦ୍ର ହେଲେ ସମଗ୍ର ଲାଇନଟି ଖୋଲି ବାହାର

କରି ମରାମତି କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ନୂତନ ପଦ୍ଧତିଟି କେବଳ ସହଜ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତାହାକୁ ଲଗାଇବା ଓ ଚଳାଇବା ମଧ୍ୟ ସହଜ ହେବା ଉଚିତ । ଏହାକୁ ବସାଇବା ଓ ଚାଲୁରଖିବାରେ ଯେପରି ଅଧିକ ବ୍ୟୟ ନ ହୁଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତକ ସର୍କିଟ ଦ୍ଵାରା ଟ୍ରେନରେ ସଞ୍ଚାଳିତ ବାୟୁର ଉଲ୍ଲ୍ଵ ଶିୟନ୍ଦ୍ରଣ କରିବା ଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ବ୍ରେକର ଚାଳନାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତର ବ୍ୟବହାର ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ, କାରଣ ଘର୍ଷଣ ଓ ଉତ୍ଥାନପତନ ଜନିତ ଷ୍ଟିକ୍ ସହ୍ୟ କରିବାର ଶକ୍ତି ବିଦ୍ୟୁତ୍ତକ ତାରର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସିଗନାଲର ଶିୟନ୍ଦ୍ରଣରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତକ ଶକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର ସମ୍ଭବପର; କାରଣ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘର୍ଷଣ ବା ଉତ୍ଥାନ ପତନର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ, ତାର ଛୁଡ଼ିଯିବା କମ୍ପା ସର୍କିଟ ବଢ଼ିଲା ହୋଇଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସିଗନାଲ-ପ୍ରେରକର ନିକଟରେ ବାୟୁର ଆଧାର ଓ ପମ୍ପ ବସାଇ ଯଦି ସିଗନାଲ-ଷ୍ଟେସନ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତକ ସର୍କିଟ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ, ତେବେ ଦୂରରୁ ଶିୟନ୍ଦ୍ରଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ଭବ । ଗୋଟିଏ ସୁଇଚ ଟିପି ଦେଲାମାତ୍ରେ ତାରଦ୍ଵାରା ବିଦ୍ୟୁତ୍ତପ୍ରବାହ ସଞ୍ଚାଳିତ ହୋଇ ରେଲଲାଇନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଉଲ୍ଲ୍ଵକୁ ସଫିୟ କରିବ । ସମସ୍ୟାର ଖୁବ୍ ସହଜ ସମାଧାନ । ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ପାଇପର ଦରକାର ନାହିଁ କମ୍ପା ମରାମତି ପାଇଁ ବିପୁଳ ବ୍ୟୟର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ସୁଟି ଦେଖାଗଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ପ୍ରତିକାର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ତାତ୍ତ୍ଵିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଦ୍ଧତିଟି ସ୍ଥିର କଲପରେ ନକ୍ସା ତିଆରି କରିବା ଜର୍ଜଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟକର ନଥିଲା । କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ସାବଧାନତା ସହକାରେ ପରୀକ୍ଷାକରି ଯଥାସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ ହେଲା । ସେ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ନାମ ଦେଇଥିଲେ ‘ବିଦ୍ୟୁତ୍ତବାୟୁବାୟୁ ପଦ୍ଧତି’ (Electro-pneumatic) । ନକ୍ସା ତିଆରି କଲାବେଳେ ଆଡ଼ର କେତେକ ନୂତନ ଚିନ୍ତାର ଉଦ୍ଭବ ହେଲା । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ରେଲଲାଇନକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତପ୍ରବାହର ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ଏହାଦ୍ଵାରା ଦୁଇଟି ସୁବିଧା ହେବ । ପ୍ରଥମତଃ ଏଥିରେ ତାର

ଲଗାଇବାର ଶରତ ରହିଯିବ । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଏହା ନିଜେ ନିଜେ ଦୁର୍ଘଟଣାର ଆଶଙ୍କା ଦୂର କରିପାରିବ । ଭୁଲ୍‌କ୍ଷମେ ସୁଇଚ ଦିଆଗଲେ ଅଥବା କୌଣସି ସ୍ଥଳରେ ରେଲଲାଇନ ଷଡ଼ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ପ୍ରବାହ ସ୍ଵତଃ ବ୍ୟାହତ ହେବ । ଏହି କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ‘ସ୍ଵୟଂଚ୍ଛିନ୍ଦୁ ବିପଦସୂଚକ ସିଗନାଲ୍’ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ଏହା ସଞ୍ଚାପିତ ବାୟୁର ସାହାଯ୍ୟରେ ଚାଲିବ ହେବ । ଯଦି କେବେ ବିପଦ-ସୂଚକ ସଙ୍କେତ ଇଞ୍ଜିନଚାଳକର ଦୃଷ୍ଟିରେ ନପଡ଼େ, ତେବେ ଗଡ଼ର ଗ୍ରେକ ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହେବାର ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜ ବାହାରକଲେ ।

୧୮୮୦ ମସିହାର ଶରତରତ୍ନ ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ନକ୍ସା ଓ ମଡ଼େଲ ନିର୍ମାଣ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ସେ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ବାୟୁବାୟୁ ପଦ୍ଧତିରେ ବାରଟି ସିଗନାଲ୍, ସୁଇଚ ଓ ପରିସାଧନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କଳ୍ପନା କଲେ । ନକ୍ସା ଓ ମଡ଼େଲ ତିଆରି ହେବା ପରେ ସେ ରାଲ୍‌ଫ୍, କାର୍ଡ୍ ଓ କମ୍ପାନୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାର ଗୁଡ଼ାଇଦେଇ ଏଥିରେ ଟଙ୍କା ଲଗାଇବା ସକାଶେ କହିବାକୁ ବିଚାର କଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଶ୍ରବଣେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ସମୀଚୀନ ହେବ । କମ୍ପାନୀର କେତେକ ପରିଚିତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଜନ୍ମିଲା ଯେ ସେମାନେ କେହି କମ୍ପାନୀର ଟଙ୍କାକୁ ସ୍ଵୟଂଚ୍ଛିନ୍ଦୁ ସିଗନାଲ୍ ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନୁହନ୍ତି । ଜର୍ଜ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ଏହି ସିଗନାଲ୍‌ର ମଡ଼େଲ ଦେଖାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା କେହି ସେଥିପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ । ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଏପରି ଉନ୍ନତ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ ନିମିତ୍ତ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯେ ରେଲଗିନ୍ତର ଉନ୍ନତ ହେଉଛି ଓ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ଲାଭ ପାଉଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରାବ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ କରଗତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦୂରକୁ ଠେଲ ଦେବା କି ଦରକାର ?

ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କର ଏପରି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଦେଖି ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ

ଦୂରକୁ ଦେଖିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନେ ପରେ ଅନୁତାପ କରିପାରନ୍ତି । ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ମନୋବୃତ୍ତିର କାରଣ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର ପରସ୍ପରିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ନିଜର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କହିବା ବିଜ୍ଞତାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଅନିଶ୍ଚିତ ଉଦ୍ୟମରେ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସେ ଖରଚ ସେ ନିଜେ ବହନ କରିବାହିଁ ସୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ।

ଏହି ପରସ୍ପରିତ ବିଷୟ ସେ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଦେଲେ ଯେ ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ । ହୁଏତ ପରିଣାମରେ ସବୁ ଆପଦ୍ୟୟ ହୋଇପାରେ ।

ମାର୍ଗାରେଟ ପଚାରିଲେ, “ଏହି ଉଦ୍ୟମ କଅଣ ତୁମ ପକ୍ଷରେ ନିତ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ?

ଜର୍ଜ—ହଁ, ଖୁବ୍ ପ୍ରୟୋଜନ ।

ମାର୍ଗାରେଟ — ତେବେ କଅଣ ଆମକୁ ‘ନିରୁତ ନିଲୟ’ ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଜର୍ଜ—ନା, ‘ନିରୁତ ନିଲୟ’ ଶୁଦ୍ଧିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ ।

୧୮୮୧ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାପନ କରିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ତାହାର ନାମ ହେଲା, ‘ସୁନିୟମ ସୁରତ ଏଣ୍ଡ ସିଗନାଲ କମ୍ପାନୀ’ । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ସ୍ୱୟଂଚ୍ଛିନ୍ଦ୍ର ସିଗନାଲର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନିର୍ମାଣ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ କମ୍ପାନୀର କାର୍ଯ୍ୟ ବଡ଼ ମନ୍ତ୍ରର ଗତିରେ ଚାଲିଲା । ଏହା ହେବ ବୋଲି ଜର୍ଜ ଆଗରୁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରି ସେଲକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ଏହି ସ୍ୱୟଂଚ୍ଛିନ୍ଦ୍ର ସିଗନାଲ ବିଶେଷ ସୁବିଧାଜନକ ହେବ ।

ସୁଖର ବସୟ ଏହି ସେ ତାଙ୍କର ଏହି ଚେଷ୍ଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କେତେକ ରେଲକମ୍ପାନୀ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ସିଗନାଲ ଯନ୍ତ୍ର କିଣି ବସାଇବା ପାଇଁ ଅର୍ଡର ଦେଇଲେ । ଏସ୍ପାର ଟ୍ରେକ ଉଦ୍ଭାବକ ହିସାବରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ଯେଉଁ ସୁଖ୍ୟାତି ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଖାତରରେ ସେମାନେ ଏହି ଅର୍ଡର ଦେଇଥିଲେ । ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲୁହେବାପରେ ଯେଉଁମାନେ କମ୍ପାନୀରେ ଟଙ୍କା ଲଗାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଉତ୍ସାହିତ ହେଲେ ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ସବସାଧାରଣ ଏଥିରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରି ପାରି ନଥିଲେ । ଏସ୍ପାର ଟ୍ରେକ ଯେପରି ଲୋକ ସାଧାରଣ ଦ୍ଵାରା ଆଦରରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ସ୍ଵୟଂହିୟ ସିଗନାଲ ସେହିପରି ଆଦୃତ ହେବାକୁ କେତେକ ବର୍ଷ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀମାନେ ସ୍ଵୟଂହିୟ ସିଗନାଲ ପାଇଁ ଅର୍ଡର ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ପେନସିଲଭାନିଆ ରେଲୱେଡର ଏକ ଗ୍ରେଟ କମ୍ପାନୀ । ଏହି କମ୍ପାନୀର ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ ଥିଲା । ସେ ଏଥିରେ ଲେଖିଥିଲେ—

“ରେଲକମ୍ପାନୀର କର୍ମୀମାନେ ଯଦି ଜଣେ ଧର୍ମଗୁରୁ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ କରନ୍ତି ତେବେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ପେଷ୍ଟିଙ୍କଦ୍ଵାରା ନାମ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ନାମ ସେହି ଜର୍ଜ ହେବା ଉଚିତ ।”

ଦଶ

ଭୁଗର୍ଭରୁ ଶକ୍ତି

୧୮୮୩ମସିହାର ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସମ୍ଭାବନା ଦେଖାଗଲା ।

ସନ୍ତାନଲଭର ଆଶାରେ ଜର୍ଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ୩୭ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜର୍ଜ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଜଣେ ଶିଳ୍ପପତିରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଧନ ଓ ଯଶର ଅଭାବ ନ ଥିଲା; ବିଶେଷତଃ ନିଜର ପ୍ରିୟତମ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଭାବନରେ ସାମିଲ ଲାଭ ହେତୁ ତାଙ୍କର ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଥିଲା । ସେ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ, ଦୁହଁଙ୍କର ପାର୍ବବାର୍ତ୍ତକ ଜୀବନ ସୁଖମୟ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅଭାବ ନ ଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ । ସେମାନେ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ସୁଖସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ କୃତାର୍ଥ ମନେ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ବିଧାତା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରସନ୍ନ ନ ଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବୁଥିଲେ । ସ୍କୋଲ ବର୍ଷକାଳ ବୈବାହିକ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନିଃସନ୍ତାନ ଥିଲେ; ସନ୍ତାନ ପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଚିକିତ୍ସକ ଜଣାଇଲେ ଯେ ମାର୍ଗାରେଟ ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ଜର୍ଜ ହଠାତ୍ ଟିକିଏ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ । ସ୍ୱଭାବତଃ ସେ ସମ୍ପଦରେ ଘ୍ନୀବିତ ହେଉ ନ ଥିଲେ କି ଆପଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ୁନଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏହି ସମ୍ବାଦ ଶ୍ରବଣରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପିତାପରି ସେ ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ଉଦ୍‌ବେଗ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ମାର୍ଗାରେଟ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ, “ଏଥିରେ ଚିନ୍ତା

ହେବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ; ଜଗତରେ ଚରକାଳ ଧରି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମି ଆସୁଛନ୍ତି । ମୋର ସେହିପରି ସନ୍ତାନଟିଏ ଜନ୍ମିବ । ଏ ତ ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ କଥା ।”

କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ଚିନ୍ତା ସହଜେ ଦୂର ହେଲା ନାହିଁ । ଏତେ ଦିନ ହେଲା ଯେତେବେଳେ ସନ୍ତାନ ହୋଇନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେ ସ୍ଥିର କଲେ । ସେ କହିଲେ, “ଦେଶ ମାର୍ଗାରେଟ, ଭଗବାନଙ୍କର ଲାଲ ବୁଝିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ଆମକୁ ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତାନ ମୁଖଦର୍ଶନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାରେ ଭଗବାନଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବ । ଭଗବାନ ଆମକୁ ଦୟା କରିବାକୁ ଆସୁଥିବାବେଳେ ଆମେ ସବୁ କଥା ଦୈବ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ବସିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ ।”

ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ନିଜର ଅଭିପ୍ରାୟ ଜଣାଇବାରୁ ସେ କହିଲେ, “ଗର୍ଭ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ହୋଇଛି ; ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବରେ ଅସୁବିଧା ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭର ଯଦି ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି, ତେବେ ଉପଯୁକ୍ତ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ କ୍ଷତି ନାହିଁ । ଆମେ ଡାକ୍ତର ହୋଇଛୁ ବୋଲି ଯେ ସବୁ ଜାଣୁ ତା କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ।”

ପିଟସବର୍ଗରେ ସେପରି ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବରଳ ହୋଇଥିବାରୁ ନ୍ୟୁୟାର୍କର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାପାଇଁ ଡାକ୍ତର ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଶୀତଋତୁର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ନ୍ୟୁୟାର୍କର ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ହୋଟେଲରେ ଘରଭଡ଼ା ନେଇ ରହିଲେ ।

ଜର୍ଜଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ମାର୍ଗାରେଟ ନିୟୁମିଡ଼ ଭାବରେ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନୂତନ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭର ପରେ ପରେ ମାର୍ଗାରେଟ ହାସପିଟାଲରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସ୍ବାଭାବିକତାରେ ପୁଅ-ସନ୍ତାନଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବାରୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଦୂରହେଲା । ସେଦିନ ମାର୍ଗାରେଟ ପ୍ରସୂତ ଗୃହରେ ଥିଲା ବେଳେ ଜର୍ଜ ବାହାର ଘରେ ଅସ୍ଥିର ଭାବରେ ପାଦଚାରିବା କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଚିକିତ୍ସକ ଆସି

କହିଲେ, “ମିଶ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ, ପୁଣର ବସୟ ଏହି ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଗୋଟିଏ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ପୁସ୍ତକାଳୟ ଲାଭ କରିଅଛ ।” ଏହି ପୁସ୍ତକାଳୟରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ରଷ୍ଟ୍ର ଆନନ୍ଦାଶ୍ରମରେ ପୁରଗଲା; କଣ୍ଠ ଗଢ଼ଗଢ଼ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କ ଭୃତ୍ୟ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।”

ପିତାମାତା ସନ୍ତାନଟିର ନାମ ଦେଲେ ‘ଜର୍ଜ’ ।

ସେ ବର୍ଷ ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ଶ୍ରଷ୍ଟଶ ଶୀତ । ଉତ୍ତପର ମାସା ଶୂନ୍ୟର ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା । ଶୁଷ୍କାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ସବଦା ବରଫଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛନ୍ନ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ନ୍ୟୁୟର୍କ ଡ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ମାତ୍ର ଚିକିତ୍ସକ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ ଶିଶୁଟିକୁ ଅଳ୍ପତଃ ମାସେ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ରହିବା ଉଚିତ । ଏଠାରେ ଜର୍ଜଙ୍କ ହାତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଥିଲା । ସେ କିଛି ନା କିଛି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମାର୍ଗାରେଟ ସମୟେ ସମୟେ ଶିଶୁଟିର ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲେ; କେତେବେଳେ ଅବା ବଜାରକୁ ଯାଇ ଜିନିଷ ଖରଦ କରୁଥିଲେ । ଏଣେ ଜର୍ଜ କମ୍ପାନୀର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳୀୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲେ । ଜର୍ଜଙ୍କର ପିତାମାତା ନାତିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଶେନେକଟାଡ଼ରୁ ଆସି ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ହର୍ମାନ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା । ଜର୍ଜ ଘିର କଲେ ଯେ ହର୍ମାନ ପିଟସବର୍ଗକୁ ଯାଇ ପୁନିପୁନ ପୁରୁଷ ଏଣୁ ସିଗନାଲ କମ୍ପାନୀରେ କାମ କଲେ ଭଲ ହେବ । ତାହାହେଲେ ସେ ମୂଲରୁ ବ୍ୟବହାରକ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା କରିପାରିବ ।

ନିଜକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜଙ୍କର ମନ ଅସ୍ଥିର ହେଉଥିଲା । ଶୀଘ୍ର ପିଟସବର୍ଗକୁ ଯାଇ ନିଜର ଉତ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବାକୁ ସେ ବିଶେଷ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ । ସେ ଏହି ଅଭିପ୍ରାୟ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମାର୍ଗାରେଟ ଅନୁଯୋଗ କରି କହିଲେ, “ଆମକୁ ଆଉ କିଛିଦିନ ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ରହିବାକୁ

ହେଉଅଛି । ଏ ତ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । ମନେକର, ଆମେ ଗୋଟାଏ ଘାଟ ଅବକାଶ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଏ । ପ୍ରଥମେ ଜୁମର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ଭାବନା ଅପେକ୍ଷା ଆମର ଅବକାଶର ସମୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।”

ଜର୍ଜ ମନେ ମନେ କହିଲେ, “ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ପୁରୁଷର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟ ବୁଝାଇ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ।”

ଯଦି ଶିଶୁସନ୍ତାନଟିର ନିକଟରେ ତାଙ୍କର ସମୟ କଟୁଥାନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଜର୍ଜ ଏହି ଅବକାଶକୁ ଉପଭୋଗ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ଷାସୁସୀ ପରିଗ୍ରହକାର କଠୋର ଆଦେଶ ଯେ ସେ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଅନ୍ତରରେ ଅଳ୍ପକାଳ ପାଇଁ ପୁଅ ପାଖରେ ରହିବେ । ଏପରିକି ସେ ଏ ବିଷୟରେ ମାର୍ଗରେଟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲା ।

ସମୟ କଟାଇବା ପାଇଁ ଜର୍ଜ ପିଟସବର୍ଗର ଖବରକାଗଜ ମଗାଇ ପ୍ରତ୍ୟହ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ବାଦଗୁଡ଼ିକ ତଳ ତଳ କରି ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ବାଦ-ପତ୍ରରୁ ଦିନେ ସେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ପିଟସବର୍ଗ ସହର ତଳ ଅଞ୍ଚଳର ମରୁପତ୍ନୀ ନାମକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ସନ୍ତାନ ମିଳିଅଛି ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଭିତ୍ତିରେ ଏହାର ବିକାଶସାଧନ କରାଯାଉଅଛି ।

ଜର୍ଜ ଗଣ୍ଡର ଉତ୍ସାହ ସହକାରେ ଏହି ସମ୍ବାଦଟି ବାରମ୍ବାର ପାଠକଲେ । ଗତ ଋତୁ ବର୍ଷ ହେଲା ଗ୍ୟାସ ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ବିଶେଷଭାବରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜାଳିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗ୍ୟାସର ବ୍ୟବହାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ଜଣା ଥିଲା । ବିଗତ ଦଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୃହକୁ ଆଲୋକିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ବହୁଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । କୋଇଲିରୁ ଗ୍ୟାସ ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଇ ବିଶେଷ ପ୍ରଶାନ୍ତୀରେ ନିର୍ମିତ ଟ୍ୟାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଏହା ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନିଆ ଯାଉଥିଲା । ଏହାର ଆଲୋକ ପୂର୍ବ ଯୁଗର ତେଲବତ୍ତର ଆଲୋକ ଅପେକ୍ଷା ଯଥେଷ୍ଟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ପରିଷ୍କୃତ ଥିଲା ।

ଗୁରୁବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ଟମାସ ଆଲଗ୍ର ଏଡିସନ ନାମକ ଜଣେ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ବିଜୁଳିବଳୀ ଗତବାସିନୀ ଉତ୍ସବରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥିଲା ଓ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଆବିଷ୍କାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଥିଲା । ଏଡିସନଙ୍କର ଏହି ଆବିଷ୍କାର ଫଳରେ ଗ୍ୟାସ ଆଲେକ ଯୁଗର ଅବସାନ ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଓ ଗ୍ୟାସ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ଯିବାର ଉପକ୍ରମ ହୋଇଥିଲା ।

କେତେକ ଦୂରଦର୍ଶୀ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିଥିଲେ ଯେ ବିଜୁଳିବଳୀ ଗ୍ୟାସ ଆଲେକର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେହେଁ ଗ୍ୟାସ-ବ୍ୟବହାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରାବନା ଅଛି । ସେମାନେ କହୁଥିଲେ ଯେ ରନ୍ଧନ କାର୍ଯ୍ୟରେ, ଗୃହକୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ଦେବାରେ ଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଚିନ୍ତା କେବଳ କଳ୍ପନାରେ ପର୍ଯ୍ୟବର୍ତିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା; କାରଣ ଏ ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବହୁପରିମିତ ଗ୍ୟାସ ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା କୋଇଲରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଲୋକେ ବିଚାରୁଥିଲେ । ଗ୍ୟାସବିଶାରଦମାନେ କହୁଥିଲେ ଯେ ଯଦି ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ଜୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳର ନିକଟରେ ବା ବାସଗୃହ ନିକଟରେ କୂପ ଆକାରରେ ବାହାରେ ତେବେ ଏହା ଅକ୍ଲେଣ୍ଡରେ କୋଇଲ ଗ୍ୟାସ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କୋଇଲ ଗ୍ୟାସ ପରି ଏହା ବହୁ ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ପିଟସବର୍ଗଠାରୁ ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭାବନା ପଡ଼ିବା ବେଳେ ଜର୍ଜ ଏହି ସବୁ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ସେ ମନେ ମନେ ଏହି ଆବିଷ୍କାରର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ଭାବନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯଦି ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ବାଣୀ ସତ୍ୟ ହୁଏ ଏବଂ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ମିଳେ, ତାହା ହେଲେ ଏହି ଗ୍ୟାସ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗୃହରେ ଆଲେକ ଦେଇପାରିବ, ସହସ୍ର ସହସ୍ର କାଗୋନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ । ସେମାନେ ଆଉ କୋଇଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଜର୍ଜଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଲି ଯେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ସମ୍ଭାବନା ଅସୀମ ।

ଭୂତତ୍ତ୍ୱବଦ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର ଆଦୌ ପ୍ରବେଶ ନ ଥିଲା । ସେ ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟର ଲାଇଗ୍ରେସନ୍‌ରୁ ଯାଇ ଏ ବିଷୟରେ ଯାହା କିଛି ବହି ପାଇଲେ, ସେସବୁ ପଢ଼ିଲେ । ଏଥିରୁ ସେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ବା ତୈଳ ବାହାରିଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ତାହାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ଭୌଗୋଳିକ ପ୍ରକୃତ ସମାନ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ବା ତୈଳଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଏହା ପଢ଼ିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ଆହୁରି ଦୂରକୁ ଘାସିଗଲା । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ କେବଳ ଯେ ମରିସଭଲରେ ଖଣିଜଗ୍ୟାସ ଅଛି, ତାହା ନୁହେଁ; ସମଗ୍ର ପିଟସବର୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା ମିଳି ପାରିବ । କେବଳ ଏତକ ନୁହେଁ । ସେ କଳ୍ପନାରେ ଏତକ ଦୂର ଘାସିଗଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ‘ନିଭୁତ ନିଲୟ’ର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସର ଭଣ୍ଡାର ଅଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ।

ମାଜିମାସରେ ମାର୍ଗରେଟ ଓ ଶିଶୁପୁତ୍ରକୁ ଘେନି ଜର୍ଜ ପିଟସବର୍ଗକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ସେ ମରିସଭଲକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର କୂପଗୁଡ଼ିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ୟାସ କୂପ ଖନନ ବିଷୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କଲେ । ଶେଷରେ ଜଣେ ତରୁଣ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ପାରଶ୍ରମିକ ଦେଇ କୌଣସି ଛୁଟିଦିନ ତାଙ୍କ ନିଭୁତନିଲୟକୁ ଯାଇ ଏହାର ନିକଟସ୍ଥ ଭୂମି ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ କହିଲେ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ରବିବାର ଦିନ ଉକ୍ତ ଇଞ୍ଜିନିଅର ନିଭୁତନିଲୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେ ଏହାର ଚତୁର୍ପାଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଭୂମିରେ ଇତସ୍ତତଃ ଭ୍ରମଣ କରି କେତେକ ସ୍ଥାନର ମାଟିକୁ ସୁଙ୍ଗିଲେ, ଚାଖିଲେ ବା, ହାତରେ ଗୁଣ୍ଡିକରି ପରୀକ୍ଷା କଲେ ।

ଶେଷରେ ସେ ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି କହିଲେ, “ଏଠାରେ ଖଣିଜଗ୍ୟାସ ଥାଇପାରେ । ଏ ସ୍ଥାନର ମାଟିର ଉପାଦାନ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ମରିସଭଲର ମାଟିର ଉପାଦାନ ପରି । ଆନ୍ଦେମାନେ ଜାଣି ପାରୁଛନ୍ତି ଯେ ଏ ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳର ଭୂତାତ୍ମିକ ଗଠନ ଏକାପରି । ବେଶୁ ମୁଁ କହି

ପାରେ ଯେ ଏଠାରେ ଖଣିଜଗ୍ୟାସ ଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ମାତ୍ର ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ଏପରି ଖଣିଜଗ୍ୟାସ ଅଛି କି ନା ତାହା ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ପଦ୍ମସାମୁଦ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ କୃପ ଖନନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।”

ଏପରି ଏକ କୃପଖନନର ଆନୁମାନିକ ବ୍ୟୟ କେତେ ହେବ ବୋଲି ପରୁରବାରୁ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲେ, “ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଡଲର ଲାଗିପାରେ ।”

ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ସହିତ ଏ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ କଲେ । ଘର ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ର ଦିନରାତି ଘର୍ଷଣ ଶବ୍ଦ କରୁଥିବ; ଏହା ଜାଣି ପ୍ରଥମେ ମାର୍ଗରେଟ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ କହିଲେ ଯେ କୃପଖନନ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେଇଟି ଘରପାଖରୁ ଅନ୍ତତଃ ଶହେ ଗଜ ଦୂରରେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ କୃପଖନନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦଲେ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ ଏବଂ ଫୋରମାନର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଏହି ଖନନ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରାବଲର ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ୟାଗରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କଲେ । ଏହାପରେ ତିନି ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିବାସିନ୍ଧ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଲା । ଖୋଦନ ଯନ୍ତ୍ର ଦମ୍ପଣ ଭୂମିଗର୍ଭକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥାଏ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯନ୍ତ୍ରର ଘର୍ଷଣ ଶବ୍ଦରେ ‘ନିଭୁତ ନିଳୟ’ ଅନ୍ତରତ ଶବ୍ଦାୟମାନ ହେଉଥାଏ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ଜର୍ଜ ସହରରୁ ଫେରି କୌଣସିମତେ ଗ୍ରେଜନ ଶେଷକରି ଦେହରେ ନିଜର ପୁରୁଣା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଖୋଦନ-କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର କେତେକ ବନ୍ଧୁ ଓ ପ୍ରତିବେଶୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବା ତାଙ୍କର ଏକ ନିୟମିତ ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ପରଘଣ୍ଟା ପୁଅଟି ଗର୍ଭ ହେବା ପରେ ସାମାନ୍ୟ ଗ୍ୟାସର ଚକ୍ର ମାଡି ମିଳିଲା । ହମେ ଜର୍ଜ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦିନେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲବେଳେ ସେ ବରୁର କଲେ—ଏତେ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ବୃଥା ହେଲାଣି । ଏଥିରେ ଆହୁରି ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରିବାରେ ଲାଭ ନାହିଁ । ଏତିକରେ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିବା ଦେବା ବରଂ ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ।

ସେ ଦିନ ପ୍ରକୃତ ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଶ୍ଵାସଣ ଗର୍ଜନ ହେଲା । ସେହି ଶବ୍ଦରେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା । ଜର୍ଜ ବଛଣାରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ମାର୍ଗାରେଟ ତଳେ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, “ଏ କି ଶବ୍ଦ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମନେ ହୁଏ, ଏହା ଏକ ବିସ୍ଫୋରଣର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରୁଛୁ ?”

“କଅଣ ?”

“ସେଇ ଲାଗି ରହୁଥିବା ଗର୍ଜନର ଶବ୍ଦ !”

ମାର୍ଗାରେଟ ବଛଣାରୁ ଉଠି ପଡ଼ି ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ, “ମୋ ପୁଅ ! ମୋ ପୁଅ ! ମୋ ପୁଅ କାହିଁ ?”

“ଭୟର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ ।” ଜର୍ଜ ଏହା କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । “ଗୋଟାଏ ଘରର ଖୁବ୍ ନିକଟରୁ ଆସିଲା ପରି ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । ହୁଏତ ଅସ୍ତ୍ରାବଳିଆ ଥିଲା ।”

ଏହା କହି ନ କହିଣୁ ସେ ହଠାତ୍ ନିଜ ବଳିଷ୍ଠ ହାତରେ ତାଳି ମାରି କହିଲେ —“ଗ୍ୟାସ କୁପ ! ହଁ; ଗ୍ୟାସ ବାହାରିଛି !”

କୌଣସିମତେ ପାଇନାମା ଓ ଗୋଟିଏ ଜାକେଟ ଦେହରେ ଗଲାଲ ଦେଇ ଜର୍ଜ ଘରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରବେଶର ଗୋଲପି ଆଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ଅସ୍ତ୍ରାବଳର ପଶ୍ଚାଦ୍ଧରାତି ଗୋଟିଏ ସୁଦୃଶ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ପରି ବୋଧ

ହେଲା । ଗୋଡ଼, ମାଟି, କାଦୁଅ ଓ ମଇଳା ପାଣି ଚାରିଆଡ଼େ ଛୁଡ଼କ ପଡ଼ିଲା । ଖୋଦନ ଯନ୍ତ୍ରର ଉପର ଅଂଶଟା ଉତ୍ତସିପ୍ତ ହୋଇ କେଉଁଆଡ଼େ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବଣିଷ୍ଠ ଅଂଶଟି ମଧ୍ୟ ଧ୍ବଂସାବଶେଷ ଭିତରେ ପୋତିହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ରାତି ବେଳା ଖେଦନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରୁଥିଲେ । ଫୋରମାନ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଜର୍ଜଙ୍କ ସହିତ କରମନ୍ଦନ କରି କହିଲା, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିହ୍‌ଉସ୍, ଗ୍ୟାସ୍ କୂପ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୂପ ହେଉଛି ଆପଣଙ୍କର । ମୁଁ କେତେ କୂପ ଖୋଜିଛି, କିନ୍ତୁ ଏପରି କୂପ କେଉଁଠାରେ ଦେଖିନାହିଁ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଏହାର ଗୁପ୍ତ କି ପ୍ରଚଣ୍ଡ !”

ବାସ୍ତବରେ କୂପଟି ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶନୀୟ ବସ୍ତୁ । ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ୍‌ର ଶକ୍ତିରେ ଉତ୍ତସିପ୍ତ ହୋଇ ପାଣି, କାଦୁଅ, ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାୟ ଶହେ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଗୋଟିଏ ଫୁଆରା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଫୁଆରା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇ କେବଳ ଗ୍ୟାସ୍ ବାହାରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଜର୍ଜ ଫୋରମାନକୁ ପଚାରିଲେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି କୂପର ମୁଖକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାର କି ଉପାୟ ସ୍ଥିର କରୁଛ ?”

ଲେକଟି ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ କୁଣ୍ଡାଇ କହିଲା, “ସେ କଥା ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଏତେ ଗୁପ୍ତବଣିଷ୍ଠ ଗ୍ୟାସ୍‌କୂପ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ ।”

ଯାହାହେଉ ଶ୍ରମିକମାନେ ଫୋରମାନର ଆଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କାଠପଟା ଆଣି ଅସ୍ଥାୟୀରୂପରେ କୂପର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେମାନେ ପଟାକୁ ଠିକ୍ କୂପର ମୁହଁ ଉପରେ ରଖିଲା ବେଳକୁ ଗ୍ୟାସ୍‌ର ଗୁପ୍ତରେ ତାହା ବତାସରେ କୁଟାଖଣ୍ଡେ ଉଡ଼ିଗଲା ପରି ଶୂନ୍ୟକୁ ଉଡ଼ିଗଲା । କାଠପଟାଟି ଉଡ଼ିଯାଇ ଗୋଟିଏ ଲୁହା ଧାରଣା ଉପରେ ଏତେ ଜୋରରେ ପିଟି ହୋଇଗଲା ଯେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟିକଟିକ ହୋଇ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା ।

କୂପର ମୁଖ ବନ୍ଦ କରିବାର ଆଜ୍ଞା ଜ୍ୟାମ୍ବ କରି ସମସ୍ତେ ଗୁଡ଼କୁ ଫେରିଗଲେ । ଜର୍ଜ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲାମାତ୍ରେ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କୁ ଏହି ସୁସମ୍ବାଦଟି ଦେଲେ ।

ଏହାର ପରଦିନ ସହରରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମଗାଇ କୂପର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା—ଗ୍ୟାସର ଏହି ବିଶାଳ ଗୁମକୁ କିପରି ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଜର୍ଜ ଏ ବିଷୟରେ ଫୋରମାନ ସ୍ବୀକୃତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ କହିଲା, “ଗ୍ୟାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର କୌଣସି ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ପ୍ରଧାନ ବିପଦ । ଏହାକୁ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା କଠିନ ବ୍ୟାପାର । ଏହାର ଗତିବିଧି ବୁଝିବା ଅସମ୍ଭବ । ସେଥିପାଇଁ ଲୋକେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । ପୁଣି ଏହାର ଗୁପ୍ତ ଏତେ ବିପଜ୍ଜନକ ଯେ ଏହାକୁ ପାଇପହାର ଅନ୍ୟତ୍ର ନେବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ ।

ଜର୍ଜ ସବୁ ଶୁଣିଯାଇ କହିଲେ, “ଚିନ୍ତାର କାରଣ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ କିଛି ଉପାୟ ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ ।”

ଜର୍ଜ ଚତୁଷ୍ପାତ୍ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ଫୋରମାନଙ୍କୁ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ବିଚାରୁଛି ଯେ ପାଣି କଲରେ ଯେପରି ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଖୋଳାବାକୁ ଓ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯନ୍ତ୍ର ଲାଗିଥାଏ, ଗ୍ୟାସ କୂପର ମୁହଁରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇବା । ପାଣି କଲରୁ ପାଣି ବାହାରିବା ଯେପରି ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ବାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ, ଗ୍ୟାସ ବାହାରିବା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ପାରିବ । ତୁମେ ଏଇପରି ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ଶୀଘ୍ର ତିଆରି କରି ଦେଇ ପାରିବ ?”

ଫୋରମାନ ଭଲ କରି ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି କହିଲା, “ହଁ, କରି ଦେଇ ପାରିବ । ଏ ତ ବଡ଼ ସହଜ କାମ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନ ହେଲା ଭଳି ମୁଁ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି, ଗ୍ୟାସକୁ କିପରି ପାଇପ ସାହାଯ୍ୟରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାରିବ ?”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛି । ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ମଧ୍ୟ ଉପାୟ ମନେ ମନେ ଛିର କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଗ କୃପ ମୁହଁରେ ଗ୍ୟାସର ଗୁପ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉ । ପରେ ସେ କଥା ଦେଖାଯିବ ।”

ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟର ଫୋରମାନ ଯନ୍ତ୍ରଟି ତିଆରି କରିଦେଲା । କୃପ ମୁହଁରେ ତାହାକୁ ବସାଇବାରୁ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଗ୍ୟାସ ବାହାର କରିହେଲା; ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ବନ୍ଦ କରି ହେଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଗାଠିଏ ଫୁଟ ଲମ୍ବ ଗୋଟିଏ ପାଇପ ସିଧାସରରେ କୃପ ମୁହଁରେ ଲଗାଗଲା ଯେପରିକି କଲ ଖୋଲି-ଦେଲେ ଏହି ପାଇପ ବାଟେ ଗ୍ୟାସ ବାହାରିବ ଓ ସେଥିରେ ଏହାର ଆଲୋକ ଓ ଉତ୍ତପ ଦେବାର ଶକ୍ତି ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଦିନେ ଜର୍ଜ ନିଜର ପରିଚିତ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବନ୍ଧୁବାରବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଗ୍ୟାସ କୃପ ଦେଖିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଲେ । ଶଗଡ଼ ଭଳି ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ରର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କିଛି ତେଲଭିଜା କନା ବନ୍ଦା ହୋଇଥିଲା । ଜର୍ଜଙ୍କର ସଙ୍କେତ ପାଇ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ସେହି କନାରେ ଅଗ୍ନିସ୍ପର୍ଯ୍ୟାଗ କରି ଶଗଡ଼ହାର ଏହାକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦେଲା । ଆଉ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଗ୍ୟାସର କଲ ଖୋଲି ଦେଲା ମାତ୍ରେ ପାଇପର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଗୋଟାଏ ଆଲୋକ ପ୍ରମୁର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଏହାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରାୟ ଗହେ ଫୁଟ ଥିଲା । ବରଷ ମଣାଲ ସ୍ୱରୂପ ଏହି ଅଗ୍ନି ପ୍ରମୁର ଆଲୋକ ଏତେ ପ୍ରଖର ଥିଲା ଯେ ସେଠାରୁ ଏକ ମାଇଲ ଦୂରରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଲୋକଦ୍ୱାରା ଖବରକାଗଜ ପଡ଼ିବା ସମ୍ଭବପର ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ଗ୍ୟାସର ସନ୍ତାନ ମିଳିଗଲା । ଏବେ ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ;—ଏହି ଗ୍ୟାସକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ । ପିଟସବର୍ଗରେ ଗ୍ୟାସର ଉତ୍ପାଦ ଅଛି କି ନା ତାହାହିଁ ଜାଣିବା ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ମାର୍ଗରେଟଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ଯଦି ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ବାହାରିବ ତେବେ ସେ ତାହାକୁ ପାଇପରେ ନେଇ ନିଜର ଘରକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବେ ଓ ଯଦି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବାହାରେ, ତେବେ ଆଖପାଖର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଦେବେ ।

ଏବେ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ଗ୍ୟାସ ଏହି କୃପଟିରୁ ବାହାରିଲା, ସେଥିରୁ ଜର୍ଜ ଅନୁମାନ କଲେ ଯେ ଏହିପରି କେତୋଟି କୂପ ଖୋଳିଲେ ସେ ସମଗ୍ର ପିଟସବର୍ଗ ସହର ଓ ତାର ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଗ୍ୟାସ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ।

ସେ ସନ୍ତାନ ପାଇଲେ ଯେ ପିଟସବର୍ଗ ସହରର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହେଉଅଛି; କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବହୁତ ଖରଚ ପଡ଼ୁଅଛି; କାରଣ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ଦୂରସ୍ଥିତ ମାରିସଭଲରୁ ପାଇପଯୋଗେ ଗ୍ୟାସ ଆଣିବାକୁ ହେଉଅଛି । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ପାଖରେ ପ୍ରଚୁର ଗ୍ୟାସ ଥିବାରୁ ଏହି ବ୍ୟୟ ଯଥେଷ୍ଟ କମ କରାଯାଇପାରିବ । ତାହାହେଲେ ପିଟସବର୍ଗର ଲୋକେ ଗୃହ କର୍ମରେ ଓ କାରଖାନାରେ କୋଇଲାଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା—ଗ୍ୟାସର ସରବସାଧ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଗଠନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା—କିପରି ଗ୍ୟାସ ସରବସାଧ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଆଦୌ ସହଜ ନ ଥିଲା । ଫୋରମାନ ଆଗରୁ ସତର୍କ କରି ଦେଇଥିଲା ଯେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ଗୂପ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲେ ଏହାକୁ ପାଇପଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟତ୍ର ନେବା ଘୋର ବିପଦଜନକ ।

ଯଦି ସେ ପାଣିଯୋଗାଣ ଭଳି ଭୂମି ତଳେ ପାଇପ ବସାଇ ସହରର ଲୋକମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଓ କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ଗ୍ୟାସ ଯୋଗାନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କୁ ପିଟସବର୍ଗର ସିଟିକାଉନ୍ସିଲର ଅନୁମତି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପୁଣି ଏ ପଦ୍ଧତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦ ପ୍ରମାଣିତ ନ ହେଲେ ସିଟି କାଉନ୍ସିଲ ଅନୁମତି ଦେବା ଅସମ୍ଭବ । ଗୃପର ଆଧିକ୍ୟ ହେତୁ ପାଇପରେ ସାମାନ୍ୟ ଛୁଦ୍ର ହେଲେ ଯେବାଟେ ପ୍ରଚୁର ଗ୍ୟାସ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଓ ଫଳରେ ସବୁଦିନୀ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିବ । ଏପରି ବାହାରିବା ଗ୍ୟାସ ମାଟିଦ୍ୱାରା ଶେଷି ହୋଇ ପାଖରେ ଥିବା ଘର ବା କୌଣସି ଆବରଣ ଜାଗାରେ ଜମିଲେ ଘୋର ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିପାରେ ।

ନିକଟରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିବାରୁ ଘୋର ଚାନ୍ଦିନୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସର ବ୍ୟବହାର ଏକାବେଳେକେ ନିଷିଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଜଣେ ସହିସ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରାବଲକୁ ଯାଇ ଲଣ୍ଡନ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଡିଆସିଲ କାଠି ଜାଲିଲା । ଚତୁଷ୍ପାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବିସ୍ଫୋରଣ ହେଲା ଓ ସମଗ୍ର ଘରଟି ଧ୍ବଂସସାତ୍ ହୋଇଗଲା । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା ଓ ସହିସ୍ୟଟି ଭିଗି ଫୁଟ ଦୁଇରେ ଛୁଡ଼ିକି ପଡ଼ିଲା । ଲୋକଟିର ପ୍ରାଣହାନି ଘଟି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଘଟଣାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସର ବିପଦ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ପରେ ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଥିଲା ଯେ ମାଟିରେ ଗ୍ୟାସ ଶୋଷି ହୋଇ ନିକଟରେ ଜମି ରହିଥିଲା ।

ବିଷୟଟିର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝିପାରି ଜର୍ଜ ଏହାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପରିଶିଷ୍ଟ ଖୁମ୍ପ ଓ ସଞ୍ଚାଳିତ ବାୟୁ ବିଷୟରେ ସେ ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଏବେ ତାଙ୍କୁ ବହୁ-ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ।

ପିଲାଦିନେ ବାପାଙ୍କ କାରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲାବେଳେ ଜର୍ଜ ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖୁମ୍ପ ଇଞ୍ଜିନରେ ଅତିଥିକ ଚାନ୍ଦିନୀ ନିବାରଣ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିରାପତ୍ତ ଭଲ୍ଡ ଆସ । ଖୁମ୍ପର ଚାନ୍ଦିନୀ ଅଧିକ ହେଲେ ଏହି ଭଲ୍ଡ ବାଟେ ଅତିରିକ୍ତ ଚାନ୍ଦିନୀ ବାହାରିଯାଏ । ପରେ ଏୟାରବ୍ରେକ ତିଆରି କଲାବେଳେ ଅତିରିକ୍ତ ବାୟୁରୁପ ବାହାର କରିଦେବା ପାଇଁ ସେ ଏହି ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ କରି ନିରାପତ୍ତ ଭଲ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଶୈଳଗ୍ୟାସର ଚାନ୍ଦିନୀକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ସେ ଏହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ପାଇପଲାଇନର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଯଦି ଏହିପରି ନିରାପତ୍ତ ଭଲ୍ଡ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ ତାହା ହେଲେ ଚାନ୍ଦିନୀ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କଲାମାତ୍ରେ ସେହି ସେହି ସ୍ଥାନର ଭଲ୍ଡ ଖୋଲିଯିବ । ଏୟାରବ୍ରେକରେ ସେ ଏହିପରି ନିରାପତ୍ତଭଲ୍ଡ ବସାଇଥାନ୍ତେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ସମାଧାନ ଠିକ୍ ସେହି ଉପାୟରେ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ତାଙ୍କର

ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା । ଏହା ଫଳରେ ଗ୍ୟାସ ସବୁଦିଆ ଆୟତ୍ତରେ ରହିବ ଏବଂ ଯଦି ଅତିରିକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତେବେ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଗ୍ୟାସ ବାହାରିଯିବ । ତାହାହେଲେ ଭୟର କାରଣ ରହିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୂମିତଳେ ଗ୍ୟାସ ଶୋଷି ହୋଇ ଜମିବ ନାହିଁ ।

ଏ ପଦ୍ଧତିରେ କି ସୂଚି ବା ଦୋଷ ରହିପାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ସେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରଥମ କଥା, ଭଲ ଭାବେ ଠିକ୍‌ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନ ପାରେ । ଯେଉଁ ଖଣିଜଗ୍ୟାସର ଗ୍ୟାସ ଇସ୍ପାତର ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଘାଟି ଉଠାଇ ଦେଇପାରେ, ତାହା ଯେ ନିରାପଦ ଭଲ ଭଲ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପତଳା ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୁଣ୍ଡି କରି ନ ଦେବ ତାହାର କି ସ୍ଥିରତା ଅଛି ? ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଯେତେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଥିଲେହଁ ଏହି ଭଲ ଭଲ ବସ୍ତୁଟିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଜର୍ମ ମନେ କଲେ ଯେ ନିରାପଦ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିବା ଉଚିତ । ତାହାହେଲେ ଯଦି ଯନ୍ତ୍ରଟି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବସି ଯାଏ, ତେବେ ଗୁରୁତର ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ମରାମତି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ନିଜ କାରଖାନାରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାସବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ପାଇପ ଦେଖି ପାରିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳିଗଲା । ସେ ଚିନ୍ତାକରେ — ମନେ କର, ସରୁ ପାଇପଟି ମୋଟ ପାଇପ ଭିତରେ ରହିବ ଓ ସରୁ ପାଇପବାଟେ ଗ୍ୟାସ ଯିବ । ଏହି ସରୁ ପାଇପରେ ସାମାନ୍ୟ ଛୁଦ୍ର ହେଲେ ଗ୍ୟାସ ସେହିବାଟେ ବାହାରିବ; କିନ୍ତୁ ତାହା ଦୁଇ ପାଇପ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ । ସେ ଗୋଟିଏ ସରୁ ପାଇପକୁ ଗୋଟିଏ ମୋଟ ପାଇପ ଭିତରେ ପୂରାଇ ଉତ୍ତମରୂପେ ଚିନ୍ତାକଲେ । ଯଦି ସମସ୍ତ ପାଇପଲାଇନରେ ଏହିପରି ଡବଲ ପାଇପର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଏ ତାହାହେଲେ ଅତିରିକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ହେତୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଛୁଦ୍ରବାଟେ ଯେଉଁ ଗ୍ୟାସ ବାହାରି ପଡ଼ିବ, ତାହା ଦୁଇ ପାଇପର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ସରୁ ପାଇପରେ ଥିବା ଗ୍ୟାସ ତୁଳନାରେ ଏହାର ଗ୍ୟାସ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ହେବ । ବିପଜ୍ଜନକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିବାକୁ ଏହି ଗ୍ୟାସକୁ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଲାଗିବ । ପୁଣି ବାହାର ପାଇପର କେତେକ

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ନିରାପତ୍ତ ଭଲ ଲଗାଇଦେଲେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଚାପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଯିବ । ଫଳତଃ ଏହି ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କଲେ ଡବଲ୍ ନିରାପତ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦ ହେବ । ଯେତେ ଭଲ ଚାପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବ ନାହିଁ ।

ସହର ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ୟାସ ପାଇପ ବସାଇବାର ଅନୁମତି ପାଇବାକୁ ସେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଗ୍ୟାସ-ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନକ୍ସା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ ଉକ୍ତ ଦରଖାସ୍ତର ବିଚାର ହେଲା । ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରଶ୍ନରତ ହେଲା ମାତ୍ର ସହରର ଲୋକେ ଘୋର ବିରୋଧ କଲେ । ଅଳ୍ପକାଳ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ବିସ୍ଫୋରଣ ଘଟିଥିଲା ତାହାର ବିବରଣ ସମ୍ଭାବନା ପକ୍ଷରୁ ପାଠକର ସହରର ଜନସାଧାରଣ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ସହର ପକ୍ଷରେ ମାରାତ୍ମକ ବୋଲି ସେମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । କେହି କେହି ଆପତ୍ତି ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଶୈଳ ଗ୍ୟାସର ସରବରାହରେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଏକରୁଟିଆ ଅଧିକାର ଦେବା ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ କୋଇଲା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନୂତନ ପ୍ରତିଯୋଗୀଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେମାନେ ସମ୍ଭାବନାପକ୍ଷରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲେ — ଜର୍ଜଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା ଘୋର ବିପଦର କାରଣ ହେବ । ଲୋକ ସାଧାରଣ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସର ବିପଦ ଅନୁଭବ କରିଅଛନ୍ତି । ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଗ୍ୟାସ ସରବରାହ ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ହୁଏ ତ ବିନେ ବିସ୍ଫୋରଣ ଫଳରେ ସମଗ୍ର ପିଟସବର୍ଗ ସହର ଧୁଳିସାତ୍ ହୋଇଯିବ ।

ଏହା ବିରୋଧରେ ଉତ୍ତର ସ୍ଵରୂପ ସେ ନିରାପତ୍ତର ଯେଉଁ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲୁନା କରିଥିଲେ, ତାହା ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ବିକୃତି ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ନିଜର ସଦୁଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସୂଚନା ଦେଇ ସେ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ସହରର ଦମକଳ ଓ ପୋଲିସଥାନାମାନଙ୍କୁ ସେ ବିନା ମୁଲ୍ୟରେ ଗ୍ୟାସ ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

ସେ ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଥିଲେ, “ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସରେ ଏକ ରୁଟିଆ କାରବାର କରିବାର ଅଭିଳାଷ ମୋର ଆଦୌ ନାହିଁ । ଏଥିରୁ

ଅତିରିକ୍ତ ଲଭଉଠାଇବା କମ୍ପା କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ବା ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ ମୂଲ୍ୟରେ ଗ୍ୟାସ ବିକ୍ରୟ କରି ଲଭବାନ୍ ହେବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏତିକିମାତ୍ର ଚାହେଁ ଯେ ମୋର ଆବିଷ୍କାରର ସୁଫଳ ଜନସାଧାରଣ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତୁ । ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପାରିଶ୍ରମିକ ଛଡ଼ା ମୁଁ ଆଉ କିଛିମାତ୍ର ଚାହେଁ ନାହିଁ ।

ତଳ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ବାଦାନ୍ତବାଦ ଚାଲିଲ ପରେ ଜର୍ଜ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଯେ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପାଇପ ଲାଇନ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଆପଣି ରହିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ନାମମାତ୍ର ଭଡ଼ା ଦେବେ ଏବଂ ଏହି ଭଡ଼ାର ପରିମାଣ ଗୋଟିଏ ନିରାପେକ୍ଷ କମିଟିଦ୍ୱାରା କମ୍ପା 'ଉତ୍ତମ' ପକ୍ଷର ଆପୋଷ ମିମାଂସାଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବ ।

ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବର ବିରୋଧରେ ଆଉ କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ପରିଶେଷରେ ଭୂମିତଳେ ପାଇପଲାଇନ ବସାଇବାପାଇଁ ସିଟି କାଉନ୍ସିଲ ଅନୁମତି ଦେଲେ ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଗ୍ୟାସ ସରବରାହ ଓ ନିରାପଣ ଭଲ୍ ଭଲ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଗ୍ୟାସମିଟର ଓ କୁପିଗୋଦନ ସଂଯୋଗ ଯନ୍ତ୍ରର ଉନ୍ନତ ବିଧାନ କରୁଥିଲେ । ଏତେବେଳକୁ କେବଳ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଅଂସିଗଟି ପେଟେଣ୍ଟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ପିଟସବର୍ଗର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ ସରବରାହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ୧୮୮୪ ମସିହାର ଅଗଷ୍ଟ ୪ ତାରିଖରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବାହାରିଲା । ଏହି କମ୍ପାନୀର ନାମ ହେବ ଫିଲଡେଲଫିଆ କମ୍ପାନୀ ଓ ଏହାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ରହିବେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟିଜହାଉସ ।

ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କମ୍ପାନୀ ପିଟସବର୍ଗ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ୟାସ ସରବତ୍ତ୍ୱ ନିମନ୍ତେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ କମ୍ପାନୀରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲା । ପିଟସବର୍ଗରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ମୁଲ୍ୟରେ ପ୍ରଚୁର ଗ୍ୟାସ ମିଳୁଥିବା ସମ୍ଭାବ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଯିବାରୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଇନ୍ଦନ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଲୌହ ଶିଳ୍ପର ଉତ୍ପାଦନକାରୀମାନେ ଏହି ସହରରେ କାରଖାନା ବସାଇଲେ ଯୁବଧା ହେବ ବୋଲି ମନେ କଲେ ।

ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପିଟସବର୍ଗ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଲୌହ ଓ ଇସ୍ପାତ୍ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲା ।

ଏଗାର

ତାରର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ

ଜର୍ଜ ଯେତେବେଳେ ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ସରବରାହ ସମସ୍ୟା ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକର ଆବିଷ୍କାରକ ଟମାସ ଆଲ୍‌ଭ୍ର ଏଡିସନ ଏକ ବିଷମ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ ଏହି ଆବିଷ୍କାର ଫଳରେ ଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବସାୟ ଏକବୀରେ ଲୋପ ପାଇଯିବ; ମାତ୍ର ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକ ଆବିଷ୍କୃତ ହେବାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ଆଶାନ୍ୱରୁପ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଏଡିସନ ବିଜୁଳିବତ୍ତା ଆବିଷ୍କାର କଲେ, ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭାଦନାସଭାର ସମ୍ପାଦକମାନେ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିଥିଲେ ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବଲ୍‌ବଟି ଦିନେ ଜଗତରେ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରିବ; କିନ୍ତୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ ସଫଳ ହେବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖା ଯାଇନଥିଲା । ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଅଧିକାଂଶ ଗୃହରେ ପୂର୍ବକାଳର ଗ୍ୟାସବତ୍ତା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି । ଅତି ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ କେବଳ ଗୋଟାଏ ନୂତନତ୍ୱର ମୋଡ଼ରେ ବିଜୁଳିବତ୍ତା ବ୍ୟବହାର କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୁଳିବତ୍ତାର ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ସମସ୍ୟା ଥିଲା, ବିଦ୍ୟୁତ୍-ପ୍ରବାହକୁ ବିଜୁଳିବତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେରଣ କରି ତାହାକୁ ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ କରିବା । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇବାପାଇଁ ପ୍ରତି ହଜାର ବା ଦେଢ଼ହଜାର ଫୁଟ ଅନ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ

ଶକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ର (Power Station) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପ୍ରବାହର ପ୍ରେରଣ ନିମନ୍ତେ ମୋଟା ତମ୍ବାତାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବାରୁ ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ୟୟ ପଡ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏତେ ବହୁଳ ବ୍ୟୟ କରି ବିଜୁଳିବଜାରୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲଗାଇବା ସମ୍ଭବପର ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ଅତଏବ ଏହାର ଉନ୍ନତ ପରିହାର ହେଉଥିଲା ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ସହିତ କେବେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଚୟ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆବିଷ୍କାରକ ଭାବରେ ଉଭୟେ ସମାନଧର୍ମୀ ଥିବାରୁ ଜର୍ଜ ଏଡ଼ିସନଙ୍କର ଅସମ୍ଭବ ଉନ୍ନତ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । ଏଡ଼ିସନଙ୍କୁ କପରି ଅନୁବଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା, ତାହା ଜର୍ଜ ଜାଣି ପାଠେ ଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସୁଇଚ୍ ଓ ସିଗନାଲ୍ ସଂକଳ୍ପ ଗବେଷଣା ହେତୁ ବିଦ୍ୟୁତ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଶକ୍ତିର ଏକ ନୂତନ ଆଧାର ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଯେତେ ବଢ଼ି ପାଇଲେ ତାହା ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଖଣିଜ ଗ୍ୟାସର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କଳ୍ପନା ପରେ ଜର୍ଜ ଦିନେ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଗଣିତ ପୁସ୍ତିକା ପାଇଲେ । ଏହି ପୁସ୍ତିକାଟିରେ ଗଲ୍‌ବର୍ଦ୍ ନାମକ ଜଣେ ଫରାସୀ ଓ ଶିବ୍‌ସ ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଯନ୍ତ୍ରର ବିବରଣ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଟିର ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା ‘ଗୌଣ୍ଡଉପ୍‌ସାଦକ’ ବା ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର୍ । ବହୁଟି ପଡ଼ି ଜର୍ଜ ମନେ କଲେ ଯେ ଏହି ଯାନ୍ତ୍ରିକ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେ ଦିନେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଜଗତରେ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତର ଆଣି ପାରିବ ।

ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେବଳ ବାଟେସ୍‌ହାସ ଉପାଦିତ ହେଉଥିଲା । ବାଟେସ୍ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରବାହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ଓ ସେହି ପ୍ରବାହ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଥିଲା । ଏହାକୁ ସମପ୍ରବାହ (Direct Current) କୁହାଯାଉଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ସମସ୍ତ

ମୋଟର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଯନ୍ତ୍ର ଏହି ସମପ୍ରବାହଦ୍ୱାରା ଚାଲି ଚାଲୁଥିଲା ।

ସ୍ଥାନ ବା ଜଳଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଚାଲି ଚାଲୁଥିବା ଉପାଦାନମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହେବାରୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ବୈଦ୍ୟୁତ୍ତ୍ୱକୁ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇପାରିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପ୍ରବାହର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ବାଟେରୀରେ ରସାୟନିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ଏହା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସେପରି ହେଉ ନ ଥିଲା । ଉପାଦାନମାନଙ୍କ କେତେକ ତାରିରେ କୁଣ୍ଡଳୀ ଥାଏ ଓ ଏହି କୁଣ୍ଡଳୀ ଏକ ଚୌମ୍ବକ କ୍ଷେତ୍ର (Magnetic field) ମଧ୍ୟରେ ଡାରବେଗରେ ଘୁରୁଥାଏ । ଏହିପରି ଚୌମ୍ବକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପ୍ରବାହର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ଏହି ପ୍ରବାହର ନାମ ବିଆଁଗଲ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ (Alternating Current) ।

ସମପ୍ରବାହଦ୍ୱାରା ଚାଲି ଚାଲୁଥିବା ମୋଟର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ବାହାରିଲା । ଏହି ଉପାୟଟି ହେଲା କମ୍ୟୁଟେଟର (Commutator) । ଏହାଦ୍ୱାରା ଉପାଦାନମାନଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହକୁ ସମପ୍ରବାହରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରିଲା ।

ସମପ୍ରବାହର କେତେକ ଅସୁବିଧା ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରବାହର ମାନ ଉଚ୍ଚ (High Current) ହେଲେହେଁ ଏହା ନିମ୍ନ ବିଭବରେ (Low-Voltage) ଗତି କରୁଥିଲା । ‘ବିଭବ’ (Voltage)ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତ (Pressure) ଯାହାକି ବୈଦ୍ୟୁତ୍ତ୍ୱର ପରିବାହକ (Conductor) ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବାହିତ କରେ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନମାନେ ଗବେଷଣାଗାରର ପରୀକ୍ଷାରୁ ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ନିମ୍ନବିଭବ (Low-Voltage) ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ତାରରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରବାହ (High Current) ଯେତେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଚାଲି ଚାଲୁଛି ସେହି ଉଚ୍ଚ ବିଭବ (High Voltage) ଦ୍ୱାରା ନିମ୍ନ ପ୍ରବାହ (Low Current) ତଦପରିକା ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଭାବରେ ଚାଲି ଚାଲୁଛି । ନିମ୍ନ ବିଭବ (Low Voltage) ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ପ୍ରବାହ ଚାଲି ଚାଲୁଥିବା ପୂର୍ବରୁ ଥିଲା ତତ୍କାଳୀନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । ଏଥିରେ ବହୁ ପରିମିତ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦରେ

ପରିଣତ ହୋଇ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଶହ ଗଜରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରେରଣ କରିବାପାଇଁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟଧିକ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ଓ ଶକ୍ତି ଯେ ଗାଇବାପାଇଁ ଖୁବ୍ ପାଖାପାଖି ଶକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ସମପ୍ରବାହର ଉନ୍ନତ ପଥରେ ଏହାର ବ୍ୟୟ ବାହୁଲ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ମୁକ୍ତ ଗୁଳନା କରିବା ଜର୍ଜର ପ୍ରକୃତ । ତେଣୁ ଗଲର୍ଦ୍ଧ ଓ ଗିର୍ବଙ୍କର ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଯନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁ ପାଠ କରି ସେ ଆନୁବିସ୍ମୃତ ହୋଇଯିବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ । ପୁସ୍ତିକାଟିରେ ଲେଖା ଥିଲା ଯେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଯନ୍ତ୍ରଟି ଅତି ସରଳ । ଏଥିରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ତାର କୁଣ୍ଡଳୀ (Coils) ଥାଏ । ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ପ୍ରେରିତ ହେଲେ ଏହାର ଅପର କୁଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରବାହ ଆବିଷ୍କୃତ ହୁଏ (is induced) । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁଣ୍ଡଳୀର ତାରର ଘେରଫଣ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭବ (Voltage) ବୃଦ୍ଧି ପାଇପାରେ ବା ଉଷା ହୋଇପାରେ । ଏହାହିଁ ଥିଲା ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଯନ୍ତ୍ରର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ । ଯଦି କୌଣସି ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ମୁଖ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳୀରେ ଦଶଘେର (Ten turns) ତାର ଥାଏ, ଏବଂ ଗୌଣ କୁଣ୍ଡଳୀରେ ଶହେ ଘେର ତାର ଥାଏ, ତାହାହେଲେ ଗୌଣ କୁଣ୍ଡଳୀରେ ମୁଖ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳୀର ଦଶ ଗୁଣ ବିଭବ (Voltage) ଆବିଷ୍କୃତ ହେବ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରବାହର ପରିମାପ କମିଯାଇ ଏକ ଦଶମାଂଶ ହୋଇଯିବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୌଣକୁଣ୍ଡଳୀ ଦ୍ୱୟକୁ ପରସ୍ପର ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରି ତଡ଼ିତ ବିଭବ କମାଇ ଦିଆଯାଇ ତଡ଼ିତ ପ୍ରବାହ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ପୁସ୍ତିକାଟିରେ ଗଲର୍ଦ୍ଧ-ଗିର୍ବ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ଯେଉଁ ବିବରଣ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ଏହା ଏବେ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଆବିଷ୍କାରେ ଅଛି । ମାତ୍ର ଏତକରୁ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ଉଦ୍ଘାଟିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଲା ଯେ ଏହି ଆବିଷ୍କାରଟି ହେଉଛି ବୈଦ୍ୟୁତିକଶକ୍ତିର ପ୍ରସାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅବଦାନ; କାରଣ ଯଦି

ବିଭବକୁ (Voltage) ଶକ୍ତିଗୁଣ ବା ଏପରିକି ସହସ୍ର ଗୁଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସ୍ୱଳ୍ପମୂଲ୍ୟର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାରଦ୍ୱାରା ବହୁ ଦୂରକୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ଉପାୟରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ କରାଗଲେ ସର୍ବସ୍ୱ ଲୋକସାଧାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ।

ଏଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ଜଡ଼ିତ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଲା କିପରି ଉଚ୍ଚ ବିଭବର ପ୍ରବାହକୁ ନିରାପଦ ରାସରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପ୍ରବାହ ଦ୍ୱାରା ଯେ ଭୟାବହ ଦୁର୍ଘଟଣା ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘଟିପାରେ, ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ତେଣୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନାରେ ନିରାପତ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲା । ଏହାର ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ସେ ସ୍ଥିରକଲେ ଯେ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ ସ୍ଥଳରେ ଗୋଟିଏ ଆବ୍ରେଣ୍ଟା ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ବସାଯିବ । ଏହା ବିଭବ ବୃଦ୍ଧିକରି ସ୍ୱଳ୍ପବ୍ୟୟରେ ଭାରଦ୍ୱାରା ପ୍ରବାହକୁ ନେଇଯିବ । ଭାରଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତମରୂପେ ଅନ୍ତରିତ (Insulated) ହେବ । ଶକ୍ତି ଯଥା-ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଣି ଅବ୍ରେଣ୍ଟା ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଭବକୁ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ କମାଇ ନିରାପଦ ସ୍ତରକୁ ଆଣି ଦେବ ଓ ସେତେବେଳେ ଏହା ଗୃହରେ ତଥା ଶିଳ୍ପ କାରଖାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ।

ଏହା ପରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମସ୍ୟା ଉପସ୍ଥିତ । ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର କେବଳ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହରେ ତଳେ; କିନ୍ତୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ମୋଟରଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତବାହଦ୍ୱାରା ଚାଲିତ ହେବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ । ସେହି ହେତୁରୁ ତଡ଼ିତଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଡାୟାନାମୋର ନିକଟରେ କମ୍ୟୁଟେଟର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଉଥିଲା । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହକୁ ସମପ୍ରବାହରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରୁଥିଲା । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ସହଜ ସମାଧାନ ବାହାର କଲେ । ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ ସ୍ଥଳ ହେଉଛି ଡାୟାନାମୋ । ସେଥିରୁ କମ୍ୟୁଟେଟରକୁ ବାହାର କରି ନେଇ ସେ ତାହାକୁ ମୋଟରରେ ଲଗାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ରରେ (Power Station) ଉତ୍ପାଦିତ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିଭବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଭାରଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ

ହେବ ଓ ପୁଣି ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରହସ୍ତବ (Receiving Station) ସେଠାରେ ମୋଟରକୁ ଯିବାପରେ ତାହାର ବିଭବ କମାଇ ଦିଆଯାଇ ସମପ୍ରବାହରେ ପରିଣତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଏତେବେଳକୁ ହର୍ମାନ ଓ ସ୍ୱେଷ୍ଟି ଜହାଜସ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ବିଶେଷଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଜର୍ଜ ତାହାକୁ ନିଜର ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ବିଷୟ ଜଣାଇବାରୁ ସେ କହିଲା ଯେ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାପାଇଁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ତାହାହେଲେ ତୁ ଏହି ଉଦ୍ୟମର ସୁପରିଚାଳନା ଭାର ଗ୍ରହଣ କର । ଅବଳମ୍ବେ ଜଣେ ଲୋକକୁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପଠାଇ ଦେ । ସେ ଗଲର୍ଡ-ଗିବ୍ସ ଯନ୍ତ୍ରଟିର ଆମେରିକାନ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର ଖରିଦ କରି ଆଣୁ । ଦେଶ ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ନକରି ସେ ଫେରି ନ ଆସେ ।”

ଗିଡ଼ୋ ପାଖାଲିଓନି ନାମକ ଜଣେ ଚରୁଣ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ଦିଆଗଲା । ମାତ୍ରକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ତାରବାଣ୍ଟା ପଠାଇଲେ ଯେ ଆବିଷ୍କାରକ ଦୁହଁଙ୍କର ସନ୍ତାନ ମିଳିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ପରୁଣ ଜଜାର ଡଲର ମୂଲ୍ୟରେ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର ହସ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ରୁକ୍ମପତ୍ର ଓ କେତୋଟି ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ସହିତ ପାଖାଲିଓନି ଆମେରିକାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରଗୁଡ଼ିକର ଚେହେରା ଦେଖି ଜର୍ଜ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ଅସୁନ୍ଦର ତମ୍ବା ଚକଟରେ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି । ଯୋଡ଼ ଜାଗାର ଝଲେଇଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ସେ କହିଲେ, “ଏ କଅଣ, ଏତ ପିଲାଙ୍କ ଖେଳନା ଯନ୍ତ୍ର ଭଳି । ସେଥିରେ ପୁଣି ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ତିଆରି । ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଏହାର ଅନେକ ଉନ୍ନତ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ।”

ଏତେ ତରବରେ କିଛି ନ ଦେଖି ବହୁମୂଲ୍ୟରେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର କଣି ପକାଇବାଦ୍ୱାରା ଭୁଲ ହେଲା ବୋଲି ହର୍ମାନର ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ଦେଖାଯାଉ । ଚେହେରା ତ ଦେଖାଗଲା । କାମ କିପରି ଦେଉଛି, ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉ ।” ଗୋଟିଏ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସର୍କିଟ ସଙ୍ଗେ ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଲଗାଇ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସେ

ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅରକୁ କହିଲେ । ଏହାର ଫଳାଫଳ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଦୁଇ ଭାଇ ଉତ୍କଳିତ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଯନ୍ତ୍ରଟି ଦେଖିବାକୁ ଏତେ କଠିନ ଥିଲା ଯେ କାମ ଦେଲା । ବ୍ୟବସାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଆଦୌ ଲାଭଜନକ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରିଲେ । ହାତରେ ଝଲେଇ କରି ତମ୍ବା-ଚକଟକୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ବସାଇବାରେ ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ହେବ ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗ ଅସମ୍ଭବ ।

ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେ ଦିନ ଜର୍ଜ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରର ଉନ୍ନତସାଧନ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରି କରି କଟାଇ ଦେଲେ । କେତେକ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିସାରି ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଏହାର ମୌଳିକ ଧାରଣା ହେଉଛି ଭ୍ରମ-ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ତଥ୍ୟ ଠିକ୍, କିନ୍ତୁ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲ୍ । ସେ ଏକ ସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଗଲ୍‌ଡ-ଗିବ୍‌ସ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଏକବାରେ ପରିଣାମ କରି ସେହି ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ନିଜସା ଆଜିବାକୁ ବସିଲେ ।

ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଲା କପରି ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୌଣ କୁଣ୍ଡଳୀ ଦୁଇଟିକୁ ବେଗରେ ଓ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ ଗୁଡ଼ାଇପାରିବ । ଏହାର ସମାଧାନ ମିଳିଲା ଜର୍ଜଙ୍କ ଆବାଲ୍ ପରିଚିତ ଲେଦ ଯନ୍ତ୍ରରେ । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ଜଟିଳ ତମ୍ବାଚକଟ ଓ ଝଲେଇ ପରିବର୍ତ୍ତକ ସାଧାରଣ ଅନ୍ତରିତ ତମ୍ବା ତାର (Insulated wire) ଦ୍ଵାରା ଭିତରଟିକୁ (Core) ଗୁଡ଼ାଇଲେ ସବୁ ଗୋଲ ମାଲ ଛୁଟିଯିବ । ସେ ଗୋଟିଏ ପିଟାଲୁହାର ପକ୍ଷ ନେଇ ଲେଦର ମୁହଁରେ ଧରଇଦେଲେ ଓ କେତେ ଘେର ତାର ଗୁଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଲେଦ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଚଳାଇବାମାତ୍ରେ ତାର ଲୁହାପକ୍ଷ ଦେହରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ କୁଣ୍ଡଳୀଟିଏ ହୋଇଗଲା । ପିଲିଦିନେ ବାପାଙ୍କ କାରଖାନାରେ ଲେଦ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଇପ କାଟିବା କଥା ମନେ ପକାଇ ସେ ହସି ଉଠିଲେ । କୁଣ୍ଡଳୀର ତାର ଗୁଡ଼ାଇବା କାମ ତାହାଠାରୁ କିଛି ଭିନ୍ନ ନ ଥିଲା ।

ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୌଣ କୁଣ୍ଡଳୀରେ ତାରର ଘେର ସଂଖ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଅନୁପାତ ରଖି ବିଭବ (Voltage) ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଲେଦ ସାହାଯ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଅତି ସହଜରେ ହୋଇଗଲା । ତାରର ହଜାରେ ବା ଦୁଇ ହଜାର ଘେର ଗୁଡ଼ାଇବା ଗୋଟାଏ କାମ ବୋଲି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ । ତିନି ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଧରଣର ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ତିଆରି କରିଦେଲେ । ଏହା ସଙ୍ଗେ ଗଲ୍‌ଭର୍-ଗବ୍‌ସ ଯନ୍ତ୍ରର ଲବମାସ ସାଦୃଶ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ଜର୍ଜ ନକ୍ସାଟିରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଜର୍ଜ, ହର୍ମାନ ଓ କେତେକ ସହକର୍ମୀ ମିଳି ୧୮୭୫ ମସିହାର ଡିସେମ୍ବର ୨୩ ତାରିଖ ଦିନ ଗୋଟିଏ କର୍ପୋରେସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ପାଇବାକୁ ଆବେଦନ କଲେ । ଏହି କର୍ପୋରେସନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ଉନ୍ନୟନ ଏବଂ ଏହାର ନାମ ହେଲା ଓପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ ।

ଅବଳମ୍ବେ ଅନୁମତି ମିଳିଗଲା । କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜଙ୍କର ବିଳମ୍ବ ହେଲା ନାହିଁ । ଏହାର କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଯୁକ୍ତିଅନୁସାରିତ ଏଣ୍ଡ ସ୍କୁର କମ୍ପାନୀକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରି ପିଟସବର୍ଗର ସହର-ତଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ପୁରୁଣା କାରଖାନା ଘରଟି ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସରଞ୍ଜାମ ତିଆରି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେହି ଘରଟି ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା ।

ଉଇଲିଅମ୍ ସ୍ଥାନଲି ନାମକ ଜଣେ ତରୁଣ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଜର୍ଜଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତ ସ୍ୱରୂପ କାମ କରୁଥିଲେ । ନୂତନ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ଉନ୍ନତ ସାଧନ ଦିଗରେ ସେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ନୂତନକମ୍ପାନୀ ବ୍ୟାବସାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯନ୍ତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ ଆରମ୍ଭ କଲା ବେଳକୁ ସ୍ଥାନଲି ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ପାତ୍ରରେ ଆହାନ୍ତ ହେବାରୁ ନିଜ ଘରକୁ ଯାଇ ପିତାମାତାଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାଙ୍କର ଘର ମାସାଚୁସେଟର ଗ୍ରେଟ୍ ବାରିଙ୍ଗଟନରେ ।

ସେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଜର୍ଜଙ୍କୁ କହିଲେ, “ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଉଛି ବୋଲି ଆପଣ ସ୍ବୟଂ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ ଆଦୌ ସ୍ବୟଂ ନୁହେଁ । ତୁମ୍ଭେ କଅଣ ଭାବଛ ଯେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଏତେ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିଦେବି ? ଆମର ଓପ୍ରେସ୍ଥିତିତାତ୍ପର୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନେ ଗୁଣର ଆଦର ଅଛି । ଗ୍ରେଟ ବାରିଜଟନରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଗବେଷଣାଗାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ବହନ କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ସେଠାରେ ତୁମ୍ଭେ ଆମ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ସାହାଯ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ପ୍ରେରଣ କରିବାର ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାବହାରିକ ପଦ୍ଧତି ରଖିବ । ବେଲ୍ ଫିଲ୍ଡ ନାମକ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ଯେ ସେ ମାସାରୁସେଟସ ଯାଇ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।”

ଏହା ପରେ ଷ୍ଟାନଲି ଓ ବେଲ୍ ଫିଲ୍ଡ ଦୁହେଁ ମିଳି ଗବେଷଣାଗାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲୁଥିବେ, ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଟସବର୍ଗରୁ ପଠାଇଦେବା ପାଇଁ ଜର୍ଜଙ୍କର ଆଦେଶ ଥିଲା । ଥରେ ଷ୍ଟାନଲି ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଧରଣର ଡାୟାନାମୋ ପ୍ରେରଣ କରିବାପାଇଁ ଜରୁରୀ ସମ୍ଭାବ ପଠାଇଲେ । ଓପ୍ରେସ୍ଥିତିତାତ୍ପର୍ୟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀର ଯୋଗାଣବିଭାଗର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଷ୍ଟାନଲିଙ୍କ ଚିଠି ଧରି ଜର୍ଜଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ିଆସି କହିଲା, “ଷ୍ଟାନଲି ଚିଠି ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଧରଣର ଡାୟାନାମୋ ପଠାଇବାକୁ ହେବ ।”

ଜର୍ଜ ଟେବୁଲ ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ନକ୍ସା ତିଆରି କରୁଥିଲେ । ସେ ମୁହଁ ନ ଟେକି କହିଲେ, “ତେବେ ପଠାଇ ଦିଅ ।”

କର୍ମଚାରୀ ଜଣଙ୍କ : ପ୍ରତିବାଦ କଲା ଉଲି ସ୍ବରରେ କହିଲା, “କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟାନଲିଙ୍କ ପାଇଁ ବଜେଟରେ ଯେତେ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟସ୍ଥାପିଲା, ଏ ଡାୟାନାମୋ କଣିଲେ ତହିଁରୁ ବଳି ପଡ଼ିବ ।”

ଜର୍ଜ ନନ୍ଦାଟିକୁ ଟେକ ପକ୍ଷୀ କରୁକରୁ କହିଲେ, “ଯେପରି ହେଉ ପଠାଇବି ।”

କର୍ମବୃତ୍ତି ପୁଣି କହିଲା, “ମହାଶୟ, ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ସବୁ କଥା ବୁଝି ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେ ଯେଉଁ ଡାୟାନାମୋ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତାହା କେବଳ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମିଳି ପାରିବ । ତେଣୁ ବହୁତ ଖରଚ ପଡ଼ିବ ।”

ଜର୍ଜ ନନ୍ଦାଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଦେଇ କର୍ମବୃତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ବନ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ସାଣ୍ଡର୍ସ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡାୟାନାମୋ ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଅର୍ଡର ପଠାଇ ଦିଅ । ଏ କଥାଟା ତୁମ ଆମ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଯେପରି ନ ଜାଣନ୍ତି । ଷ୍ଟାନଲିଙ୍କ ଖରଚର ହିସାବ କଥା ତୁମେ କାହାରିକୁ କହିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ କହିବ ନାହିଁ ।

ସାଣ୍ଡର୍ସ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ବିଦାୟ ନେଲା ।

୧୮୮୭ ମସିହାର ମାର୍ଚ୍ଚମାସର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଜର୍ଜ ଷ୍ଟାନଲିଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକ ତାର ବାଉଁ ପାଇଲେ । ଏଥିରେ ଥିଲା, “ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଶୀଘ୍ର ଆସନ୍ତୁ ।”

ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ହର୍ବମାନକୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖି ମାସା-ରୁପେଟକୁ ଯିବାପାଇଁ ଜର୍ଜ ଗାଡ଼ରେ ବସିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ହର୍ବମାନ ଓପେଷ୍ଟିଞ୍ଜିଫାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀର ଭାରସା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ । ଗ୍ରେଟ ବାରିଞ୍ଜଟନ ସ୍ପେସନରେ ବେଲ୍ ଫିଲ୍ଡ ଅଧିଷ୍ଠା କରି ରହିଥିଲେ । ସେ ଏମାନଙ୍କୁ ଗବେଷଣାଗାରକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଷ୍ଟାନଲିଙ୍କର ଚେହେରା ରୁଗ୍‌ରୁ ଓ ଜୀର୍ଣ୍ଣଗୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଜର୍ଜ ଓ ହର୍ବମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗବେଷଣାଗାରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ବୁଲାଇ ଦେଖାଇଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଦୁହେଁ ଯାହା କରୁଥିଲେ, ତାହା ଦେଖି ଦୁଇ ଭାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇଗଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଅଗାଧାୟିତା ଡାୟାନାମୋ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥା

ବଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦକ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି । ଡାୟାନାମୋ-
ଠାରୁ ଚାରିମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଲରେନ୍ସଭଲ ସହରର ଗୋଟିଏ
ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ଲଗାଯାଇଛି । ଡାୟାନାମୋରେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର
ସଂଯୋଗ କରି ସେମାନେ ଏହାର ବିଭବକୁ (Voltage) ତିନି ହଜାର
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି କରିଅଛନ୍ତି । ଏଠାରୁ ତାର ମାଧ୍ୟମରେ ବଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରବାହ
ପ୍ରେରଣ କରାଯାଉଅଛି ।

ଜଣେ କାରିଗରକୁ ଡାୟାନାମୋ ଚଳାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ
ଜର୍ଜ, ହର୍ମାନ, ସ୍ଥାନଲି ଓ ବେଲ୍‌ଫିଲ୍ଡ ଚାରିଜଣାଙ୍କ ଗୋଟିଏ
ଗାଡ଼ରେ ବସି ଲରେନ୍ସଭଲକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସ୍ଥାନଲି
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଠାରେ ଏକ
ଡଜନ ଓପେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ତାରଦ୍ୱାରା ଆମତ ବଦ୍ୟୁତ୍
ଶକ୍ତିକୁ ପାଞ୍ଚଶତ ବିଭବରେ (Volts) ପରିଣତ କରୁଥିଲା । ଏହି ବଦ୍ୟୁତ୍
ପ୍ରବାହ ଚାରି ଶତ ବିଜୁଲିବଲ୍‌ବୁଲ୍‌ବୁ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଉ ଥିଲା । ବଲ୍‌ବୁଲ୍‌ବୁ
ଘରଟିର ଚାରିପାଖେ ଖଞ୍ଜା ଯାଇଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ଅଂଶ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରି
ପଚାରିଲେ, “ବଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଜାଲ ଦେଖିଛୁ ?”

ସ୍ଥାନଲି ଟିକିଏ ହସି କହିଲେ, “ନା, ପ୍ରଥମେ ସୁଇଚ ଟିପିବାର
ଗୌରବ ଆପଣଙ୍କର ହେଉ ।”

କୃତ୍ରିମ କୋପ ପ୍ରକାଶ କରି ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ତୁମେ କିପରି
ଜାଣିଲ ଯେ ସୁଇଚ ଟିପି ଦେଲେ ବଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚୟ ଜଳିବ ? ମୋତେ
ଏତେ ଦୂରରୁ ଟାଣି ଆଣି ଶେଷରେ ଅସ୍ତ୍ରୁତ କରିବ ସିନା !”

ସ୍ଥାନଲି ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ଯେ ଆମେ
ଆପଣଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଠକିଛୁ । କେତେକ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବେ ଆମେ ବାରିଙ୍ଗ-
ଟନରେ ଏହିପରି ଯନ୍ତ୍ର ବସାଇଥିଲୁ । ଦୁଇଟା ଦୋକାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର
ଲଗାଇ ଦେଖିଥିଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ବିଜୁଲିବଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଡାୟାନାମୋର ଖୁବ୍
ନିକଟରେ ଥିଲା ।”

“ବଞ୍ଚାଗୁଡ଼ିକ ଜଳଥିଲା ତ ?”

“ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର ଜଳଥିଲା ।”

ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ତାହା ହେଲେ ଅମର ପ୍ରଦର୍ଶନୀଟା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଉ ।”

ଅନ୍ୟ କିଛି ଅବତାରଣା ନ କରି ସେ ଯାଇ ପ୍ରଧାନ ସୁଇଚଟି ଟିପି ଦେଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁରୁଶବ୍ଦ ବିଜୁଳିବଜା ଜଳି ଉଠି ଆଖି ଝଲସାଇ ଦେଲା ।

ହରମାନ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲା, “ବାଃ, କି ଚମତ୍କାର !”

ତତ୍ପରେ ଜର୍ଜ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଘୋଷଣା କଲେ, “ଉଦ୍ବି-
ମତ୍ତାଦୟଗଣ, ଆଜି ଆମ୍ଭେମାନେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୁଗର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାବ
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛୁ ।”

.

—

ବାର

ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକର ଦିଗ୍‌ବିଜୟ

ଏହାପରେ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ଧରି ଲରେନ୍‌ସଭଲର ବିଜୁଳିବର୍ଣ୍ଣ-
ଗୁଡ଼ିକ ଜଳିବାରେ ଲାଗିଲା । ଏକାଦିକ୍ରମେ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳିଲେ
ଫଳାଫଳ କଅଣ ହେବ, ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାପାଇଁ ଜର୍ଜ
ମାସାରୁସେଟସରେ ରହିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସେ ଖୁନଲିଙ୍କ ସହିତ
ଲରେନ୍‌ସଭଲରେ ସେହି ଘରକୁ ଯାଇ ଦେଖୁଥିଲେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ୱ
ପ୍ରବାହ ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଉପଯୋଗୀ କି ନା ?

ଏଥିରେ ସେମାନେ ନିରାଶ ହୋଇନଥିଲେ । ଓପେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ
କମ୍ପାନୀର କେତେକ ଇଞ୍ଜିନିଅର କହୁଥିଲେ ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହରେ
ସରୁ ତମ୍ବାତାରସରୁ ପୋଡ଼ ପାଇଁ ହୋଇଯିବ; କିନ୍ତୁ ଏତେ ସମୟ
ଜଳିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେପରି କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଓ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦରରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍
ଉଚ୍ଚ ବିପଜ୍ଜନକ ବିଭବ (Voltage) ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲେହଁ କେହି
ଜଣେ ହେଲେ ଶ୍ରମିକ ଆହତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ଏହାର କାରଣ ଏହି
ଯେ ଖୁନଲି ଅତି ସାବଧାନରେ ସମଗ୍ର ଲାଇନକୁ ଅନ୍ତରିତ (Insulated)
କରିଥିଲେ ।

ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରେ ଜର୍ଜ ପ୍ରଧାନ ସୁଇଚଟି ଟାଣି ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକ
ଲିଭାଇ ଦେଇ ଖୁନଲିଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଦେଖ, ଉଇଲ୍, ଏବେ ମୁଁ
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ଏଥର ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଏହା ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରାଯାଇପାରେ ।”

ହରମାନ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ପିଟସବର୍ଗକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ଜର୍ଜ ତାହା ନିକଟକୁ ତାର କରି ଜଣାଇଲେ ଯେ ଓପ୍‌ଟେଷ୍ଟିଫିକାଉସ କମ୍ପାନୀର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ସବୁ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ର ଏଣିକି ବଜାରରେ ମିଳି ପାରିବ ବୋଲି ସେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବ । ଏହାପରେ ମାର୍ଗରେଟ ଓ ପୁଅ ଜର୍ଜକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପିଟସବର୍ଗ ଯିବାକୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ ।

ଓପ୍‌ଟେଷ୍ଟିଫିକାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ବହୁତଦୂରକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରବାହ ଫ୍ରେଜର କରିବାର ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ବାହାର କରିଅଛନ୍ତି, ଏହି ସମ୍ଭାବରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ଚରାଟ ଚାଲି ଖେଳିଗଲା । ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ନାନା ସ୍ଥାନରୁ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ କର୍ମରୂପାମାନେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର କାର୍ଯ୍ୟକାରତା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଗ୍ରେଟ ବାରିଞ୍ଜଟନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ।

ଦିନେ ଜର୍ଜ ସ୍ଥାନାଳିଙ୍କ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ଜରୁରୀ ଚିଠି ପାଇଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରେଟ ବାରିଞ୍ଜଟନର ଯାବତୀୟ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଖରଦ କରିନେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଥିଲେ, “ଉକ୍ତ କମ୍ପାନୀ ଦାବୀପୂର୍ବକ ସରଞ୍ଜାମ ଗ୍ରେଟ ବାରିଞ୍ଜଟନରୁ ବଢ଼ାଲେ ସହରକୁ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ସାଧାରଣଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଲାଗି ଏକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦକ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଆମେ ବିଦି କରିବାକୁ ରାଜା ହେବା କି ?”

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜର୍ଜ ତାରବାଣ୍ଟାରେ ଜଣାଇଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ ବିଦି କରିଦେବା । ଦର ସକାଶେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ । ଥରେ ଆମର ଯନ୍ତ୍ର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଲୁ ହେଲେ ତାହା ଶହେ ଜଣ ବିଦେତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।”

ନ୍ୟୁୟାର୍କର ବଢ଼ାଲେ ସହର ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଓପ୍‌ଟେଷ୍ଟିଫିକାଉସ ପଦ୍ଧତିରେ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କଲା । ଏହି ଦିନଟି ହେଉଛି ଆଜ୍ଞାସଗୀତ ଦିବସ,

ଅର୍ଥାତ୍ ନଭେମ୍ବର ମାସର ଶେଷ ଗୁରୁବାର । ଏ ଦିନଟି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ-ମାନଙ୍କର ଏକ ପବିତ୍ରବସ ।

ଜର୍ଜ ଘାଡ଼ା ଶ୍ରବଣ୍ଡଲେ ତାହାହିଁ ହେଲା । ବଫାଲେ ସହର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦର୍ଶନାରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ଦେଶର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଡ଼ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଅନେକ ସହରରେ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ଶକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ପେନସିଲଭାନିଆର ଗ୍ରୀନସବର୍ଗ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ ନଗରରେ ସମସ୍ତ ନଗରବାସୀଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ପକ୍ଷରୁ ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଏବେ ଯଥାର୍ଥରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

୧୮୮୭ ଠାରୁ ୧୮୮୮ ମସିହା, ଏହି ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବୃଦ୍ଧି ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଓ ଏତେ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଯେ ଓପେଷ୍ଟିଫାଉଜସ ଇଲେକଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ଦୁଇ ଶହରୁ ତିନି ହଜାରକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏହି ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଉନ୍ନତ ଦେଖି ଜର୍ଜ ବଣେଷ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ ଏହି ସନ୍ତୋଷ ସଙ୍ଗେ ସାମାନ୍ୟ ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା ।

ଶିଲ୍ପୋନ୍ମୟନ ଓ ମାନବସମାଜର ପ୍ରଗତି ପରସ୍ପର ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀଭାବେ ଜଡ଼ିତ—ଏହି ଧାରଣାରେ ଜର୍ଜ ସାରାଜୀବନ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୱ ସୁଖକର ଜୀବନଯାପନ କରିପାରିବ । ସଂକ୍ଷେପରେ ପ୍ରଗତି ଓ ବନ୍ଧତା (Stagnation) ଚିରକାଳ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା । ଦିନେ ବନ୍ଧତାକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ପ୍ରଗତି ଯେ ବିଜୟୀ ହେବ ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଲବମାତ୍ର ସଂଶୟ ନ ଥିଲା । ଏବେ ବୟାଳଗ ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ଜର୍ଜ ପ୍ରଥମେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ପ୍ରଗତି ସହିତ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଳଙ୍କମୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଜଡ଼ିତ ଅଛି । ତାହା ହେଉଛି, ଅତିଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ଫଳରେ ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ।

ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେ ଏହି ସମସ୍ୟା ସହିତ ପିଟସବର୍ଗରେ ପରିଚିତ ହେଲେ । କେତେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଦ୍ୱ ପ୍ରାଦେଶିକ ସହର ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଶିଳ୍ପ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଏବେ କଲକାରଖାନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ; ଏହାର ଗଲିକନ୍ଥ ଅପରିଷ୍କୃତ, ଧୂଆଁ ଓ ମଇଳାରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । ନଗରର କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥଳ ଯେଉଁଠାରେ ସୁନ୍ଦର ଜନବସତି ଥିଲା, ତାହା ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳର ଶ୍ରମିକ ବସତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ସେ ସ୍ଥାନ ଯେପରି ଶ୍ରୀମ୍ମାନ ହୋଇଅଛି, ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଶ୍ରୀମ୍ମାନ ହୋଇଯାଇଅଛନ୍ତି । କାରଖାନା-ମାନଙ୍କ ଚତୁଃପାଶ୍ୱର୍ରେ କଦର୍ଯ୍ୟ, ଜନବହୁଳ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ୱେତ ଡିକାଏଡ ଆଦି ଅପସ୍ୟ, ରୋଗ, ମଦ୍ୟ ପାନ ପ୍ରଭୃତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଲୋକମାନେ ନୈରୋଗ୍ୟରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀ ବିଦେଶରୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ନୂତନ ଜଗତରେ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ପରା ଖୋଜିବାକୁ ଆୟୁର୍ଲାଣ୍ଡ, ଜର୍ମାନୀ, ପୋଲଣ୍ଡ, ଇଟାଲି ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରୁ ଆସିଥିଲେ । ଆଉ କେତେକ ଥିଲେ ଆମେରିକାର ଅଧିବାସୀ । ସେମାନେ ନିଜର କୃଷିଜୀବନା ତ୍ୟାଗ କରି ଅଧିକ ସୁଖରେ ରହିବା ଆଶାରେ ସହରକୁ ଆସିଥିଲେ । କେତେକ ଶିଳ୍ପକର୍ମରେ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ସହରରୁ ଏଠାକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଫର୍ଦ୍ଦସମୟ ଧରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ରାତିରେ ଶ୍ରାନ୍ତକ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ସେମାନେ ଏହି ବସ୍ତି ଅଞ୍ଚଳର ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆକୁ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର; ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟର ସତ୍ତା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତିମାନେ ରୁଗ୍‌ଶ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରରେ ମଇଳାଗଦା ମଧ୍ୟରେ ଖେଳି ବୁଲୁଥିଲେ । ପିତାମାତାମାନେ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଏପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ହତାଶ ହେଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କିଛି ପ୍ରତିକାର କରି ପାରୁନଥିଲେ । ପିଲାମାନେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବା ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲା । ରୋଗ ଓ ଅପସ୍ୟ ପ୍ରବଣତା (delinquency) ଯେପରି ପ୍ରବଳ ଥିଲା, ନିରକ୍ଷରତା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରବଳ ଥିଲା ।

ଦିନକୁ ଦିନ ଜର୍ଜ ଏହି ଦୁରବସ୍ଥା ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲେ । ସେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କର ଏ

ପ୍ରକାର ଦୂରବସ୍ତୁ ପ୍ରତି କେନ୍ଦ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ପକାଉ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଦୋଷ କେଉଁଠାରେ ତାହା ବୁଝିବା କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର ନ ଥିଲା । ଶିଳ୍ପପତିମାନେ କାରଖାନା ବସାଇବାବେଳେ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନର ଲୋକମାନଙ୍କ ଖବର ଉପରେ ଏହାର କି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ତାହା ଆଦୌ ବିଚାର କରୁ ନ ଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀମାନେ କେବଳ ଧନକ ଓ ବଜ୍ରାତ୍ମକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଲୋକଙ୍କ ସୁଖସୁବିଧା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିଲେ । ସାଧାରଣ ନାଗରୀକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନ ରହୁଥିଲେ । ସେ କେବଳ ନିଜ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ; ନିଜର ସୁଖସୁବିଧାରେ ବାଧା ନ ପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ଦୋଷ, ଫୁଟି, ବିରୂପ ସବୁଆଡ଼େ ପୁରୁ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି—ଏହାର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ କଅଣ କରାଯାଇ ପାରେ ? ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଶ୍ରବଣରେ ସେ ନିଜେ ଏ ଦିଗରେ କଅଣ କରି ପାରିବେ ?

ଜର୍ଜ କେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ଇଉରୋପର କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ବିଶେଷତଃ ଜେନମାର୍କ ଓ ସ୍ୱିଡେନରେ ଆଦର୍ଶ ବାସଗୃହଯୋଜନା ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରା ଯାଉଥିଲା । ବସ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସଫା କରାଯାଇ ତାହା ସ୍ଥାନରେ ସୁନ୍ଦର ବାସଗୃହ, ପାଠଶାଳା, ଡାକ୍ତରଖାନା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଉଥିଲା । ସେହି ଦେଶମାନଙ୍କର ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ତଥା ସ୍ଥପତିମାନେ ଦୂରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ଇଚ୍ଛା ସେଠାରେ ଲୋକମାନେ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ସେପରି ଘର ତିଆରି କରି ରହିବାକୁ ସେମାନେ ଗୁଡ଼ି ଦେଉନଥିଲେ । ଲୋକେ କିପରି ସନ୍ତୋଷଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ଖାଦ୍ୟ ଯାପନ କରିପାରିବେ, ପରିବାରର ଲୋକେ କିପରି ଖାଦ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରିବେ, ଏ ସବୁ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ସେମାନେ ଆଗେ ଅତି ଯତ୍ନ ସହକାରେ ବସତି ଗଢ଼ିବାର କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ । ତେବେ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସେହିପରି କରାଯାଇ ନ ପାରିବ କାହିଁକି ?

ଏପରି ଏକ କଳ୍ପନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଧାରଣାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ଯେତେ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ହେଲେହେଁ ସେଥିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବା ପଶ୍ଚାତ୍ତପଦ ହେବା ତାଙ୍କ ଜାତିକରେ ନଥିଲା । ସେ ଚିନ୍ତା କଲେ—ନୂତନ କାରଖାନା

ବସାଇବାକୁ କଳ୍ପନା କଲବେଳେ ଶିଳ୍ପ ପତି କେବଳ ନିଜ କାରଖାନା କଥା ନ ଭାବି ସମଗ୍ର କାରଖାନାର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଜୀବନଯାତ୍ରା ପ୍ରଣାଳୀ କଥା କଳ୍ପନା କରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଜର୍ଜଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ଏହି ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ସେ ସଫଳତା ହେବ । ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ ସମାଜର ବାସସ୍ଥାନ ତାଙ୍କ କଳ୍ପନା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖାଗଲା । ସେଠାରେ କାରଖାନା ଘରଗୁଡ଼ିକ ଆଧୁନିକ ଧରଣରେ ନିର୍ମିତ ହେବ; କର୍ମୀମାନେ ସ୍ୱଚ୍ଛବ୍ୟୟରେ ସୁନ୍ଦର ଘରେ ରହିପାରିବେ; ଆଧୁନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳଯୋଗାଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବ; ଏପରି କି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଦ୍ୟୁତିକ କେନ୍ଦ୍ର ଥିବ । ତାଙ୍କ ମାନସ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖାଦେଲା ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ ନଗର; କିନ୍ତୁ ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିଳ୍ପ ନଗରଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ସେଥିରେ ଅଛି ଯଥେଷ୍ଟ ସାମ୍ୟକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନ୍ଧୁତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରମୋଦ କେନ୍ଦ୍ର, ସକଳ ପ୍ରକାର ସାଜ ସରଞ୍ଜାମରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ହାସପାତାଳ । ଦରିଦ୍ରତମ ଶ୍ରମିକର ମଧ୍ୟ ଶିଲ୍ପୋନ୍ମତ୍ତର ପୁଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଅଛି—ଏହି ମାତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଏପରି ଆଦର୍ଶ ଶିଳ୍ପନଗର ଗଢ଼ିଉଠିବ ।

କେତେକ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥପତି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରି ଜଣାଇଲେ ଯେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଏସ୍କାର ଟ୍ରେକ କମ୍ପାନୀକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । “ଆପଣମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ କାରଖାନା ଘର ଓ ଏହାର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ସହର ନିର୍ମାଣେ ଗୋଟିଏ ନକ୍ସା କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ଉକ୍ତ ସ୍ଥପତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ପରମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ପିଟସବର୍ଗଠାରୁ ଦଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଗଲା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟିରେ କେତେକ ଛୋଟ ପାହାଡ଼ ଥିଲା ଓ ତାହା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତରେ କେତୋଟି ଛୋଟ ଗ୍ରାମ । କେତୋଟି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ସହରର ରୂପରେଖର ସାମାନ୍ୟ ଆକାଶ ମିଳିଲା । ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ପେନସିଲଭାନିଆର ଆଦର୍ଶ ସହର ଇଉଲମାଉଣ୍ଟି ଜନ୍ମ ପରିଗ୍ରହ କଲା ।

୧୮୯୦ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଏସ୍କାରଗ୍ରେକ କମ୍ପାନୀ ସମସ୍ତ ସାଜସଜ୍ଜାମ ସହିତ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଉଇଲମାଡିଂରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏଠାରେ ବାସ୍ତବରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । କାରଖାନାରେ ଅତ୍ୟଧୁନିକ ଆଲୋକ, ଉତ୍ତପ, ବାୟୁଗମନାଗମନ ଓ ନିରାପତ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକର ଦୃଶ୍ୟ ମନୋହର । ଗୃହଗୁଡ଼ିକର ନିକଟରେ ଘାସ ପଡ଼ିଆ ଓ ବୃକ୍ଷଲତା ଥିଲା । ଏଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଭଡ଼ା ଦିଆ ଯାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଶ୍ରମିକ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନିଜର ଘରଟି ଡିଏ କରିବାକୁ ସୁବିଧା ଦିଆଯାଉଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗାଧୋଇବା ଘର, ପାଣିକଳ, ଚିଲୁକିବଣ୍ଟା, ରନ୍ଧନ ଓ ଉତ୍ତପ ନିମନ୍ତେ ଗ୍ୟାସ ପାଇପର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଆଧୁନିକ ଧରଣରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ସମସ୍ତ ଉପକରଣ ଥିଲା । ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍କୁଲଘରଗୁଡ଼ିକରେ ରଙ୍ଗ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସବ୍‌ସାଧାରଣଙ୍କ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ବ୍ୟାୟାମାଗାର, ପୁସ୍ତକାଗାର ଓ ସଭାଗୃହ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଏହାଛଡ଼ା ସେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ, ବିନା ବ୍ୟୟରେ ଚିକିତ୍ସା ଓ ହାସପାତଲର ସୁବିଧା ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ପରିକଳ୍ପନା କଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ଦିଏ । କୌଣସି ଶ୍ରମିକ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ଦୁର୍ଘଟନାରେ ଆଘାତ ପାଇଲେ ସେ ଓ ତାର ପରିବାର କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଣ୍ଟିରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ପାରିବେ ଏବଂ ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କରାଯିବ । ଏ ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଉଇଲମାଡିଂର ଏହି ଅଭିଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଓ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉନ୍ନତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମଗ୍ର ଦେଶର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ପିଟସବର୍ଗରେ ଥିଲାବେଳୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ସୁଖ୍ୟାତି ଥିଲା ଯେ ସେ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦାର । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପପତିମାନେ

ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଦେଶୀୟ ଯୋଗ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ଉତ୍କଳମାଞ୍ଚିର ଆଦର୍ଶ ଶିଳ୍ପନଗର ସ୍ଥାପନ ପଦର ତାଙ୍କର ଯଶ ଦେଶର ଗୁଣାତ୍ମକ ବ୍ୟାପିଗଲା । ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱବାଦପତ୍ର ଓ ସାମୟିକ ପତ୍ରିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାମାନେ ଏହି ନଗରକୁ ଦେଖି ଏହା ସମ୍ଭବରେ ପ୍ରବଚନମାନ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସେତେବେଳେ ଶ୍ରମିକ ସମସ୍ୟାରେ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚକ ହୋଇଥିଲା । କାରଖାନାର କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରମିକ ତାହାର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଉପଯୁକ୍ତ ମଜୁରୀ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସୁବିଧାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦାବି କରିବାକୁ ସେମାନେ ଶିଖିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପପ୍ରତିମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଏହି ଉଦ୍ୟମର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନେ ଯୁକ୍ତାଧିନ ଗଠନ କରି ନିଜର ଦାବି ଦୃଢ଼ କରୁଥିଲେ । କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ଶ୍ରମିକ ଯୁକ୍ତାଧିନ ଶିଳ୍ପପ୍ରତିମାନଙ୍କ ଚରନ୍ତନ ଅଧିକାର ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ବସୁଛି । ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳମାଞ୍ଚିର କାରଖାନା ପରିଚାଳନା ଓ ଶ୍ରମିକମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଜର୍ଜଙ୍କର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହେଲା ସେତେବେଳେ ସେହି କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ଜର୍ଜଙ୍କ ଉପରେ ଖଡ଼ଗ୍ଧସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା କଲେ । ଶ୍ରମିକ ଯୁକ୍ତାଧିନ ଯେତେକ ସୁଯୋଗ ଦାବି କରିବାର ସମ୍ଭାବନା, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଢେଙ୍କିରୁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ଜର୍ଜ ଶିଳ୍ପପ୍ରତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟତାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆହମଣ ଓ ନିନ୍ଦାକୁ ଜର୍ଜ ଛାଡ଼ିଦେଇ କର ନ ଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସହିତ କାରଖାନା ମାଲିକର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟରେ ନିଜର ଧାରଣା ଠିକ୍ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ସେ ଜଣାଇଦେଲେ—ମୁଁ ମୋର ମତ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଓ କରିବି । ଅନ୍ୟ କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ମୋର ମତ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତୁ । ପ୍ରତ୍ୟୋଗିତାରେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ୱାସ । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୋଗିତା ହେଉଛି ସ୍ୱାଧୀନ ଅର୍ଥନୀତିର ସାର୍ବ କଥା । ମୋ ମତରେ କାରଖାନାମାଲିକମାନେ ଶ୍ରମିକ-

ମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ବ୍ୟାଧାନରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରନ୍ତୁ; ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଓ ଉନ୍ନତତର ବସ୍ତୁ ଉତ୍ପାଦନରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରନ୍ତୁ; ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରନ୍ତୁ । ଆମର ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ କହୁଛି ଯେ ଶ୍ରମିକମାନେ ସୁଖରେ ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ କରିବେ; ଫଳରେ କମ୍ପାନୀର ଲାଭ ହେବ ।

ଜର୍ଜ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ପ୍ରଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିକ୍‌ଡାଉସ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବ ବେତନରେ ଶନିବାର ଦିନ ଉପରବେଳାଟି ଛୁଟି ଦିଆଗଲା । ତାଙ୍କର ଅନୁଗତ ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରଥାରେ ସଂଶୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟୟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ, “ପିଲ୍‌ଦିନ ମୁଁ ବାପାଙ୍କ କାରଖାନାରେ କାମ କରୁଥିଲି ବେଳେ ଦିନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି ଯେ ମୋର ନିଜର ଗୋଟାଏ କାରଖାନା ହେଲେ ତ ର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଶନିବାର ଉପରବେଳାଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେତନରେ ଛୁଟି ଦେବି । ଏହାକୁ ମୋର ଗୋଟାଏ ଖିଆଲ କହିପାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋର ପିଲ୍‌ଦିନର ସେହି ଖିଆଲଟା ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ଆପଣମାନେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ମୋର ଆଶା ।”

ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ ।

ବସ୍ତୁତ୍ୱର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ଶ୍ରମିକ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ମତ ଏବେ ଉଦାର ଥିଲେହେଁ ସେ ଦାନ ଦେବା ପ୍ରଥାର ଦୋର ବସେଇ ଥିଲେ । ହୁଏତ ଏହି ବିରୋଧର ମୂଳରେ ଥିଲା, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଉଦାର ମନୋରାଜିବ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଆୟ ବା ସାମାଜିକ ଆସନ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ତା ପକ୍ଷରେ ଆନୁମର୍ଯ୍ୟାଦା ସଦାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ । ଦାନ ଦେବାଦ୍ୱାରା ଦାତା ଓ ଗ୍ରହୀତା ଉଭୟଙ୍କର ସମ୍ମାନରେ ବ୍ୟାଘାତ ଜନ୍ମେ । ନିତାନ୍ତ ନିରୁପାୟ ନ ହେଲେ ଦାନ ଦେବା ବା ଦାନହ୍ରଦ୍ଦ କରିବା କଦାପି ଉଚିତ ନୁହେଁ; ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ମତ ଥିଲା । ସେ କହୁଥିଲେ, “ଯେ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରେ ସେ ନିଜକୁ

ସ୍ଥାନ ମନେ କରେ; ତାହା ନିଜକୁ ବଡ଼ ମନେ କରେ । ଜଣକୁ ଦାନ ସ୍ୱରୂପ ପାଞ୍ଚ ଡଲର ଦେଇ ତାକୁ ସ୍ଥାନମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତାକୁ ଏକ ଡଲର ଅର୍ଜନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବା ଅଧିକ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।”

ଥରେ ବ୍ୟବସାୟ ମାନ୍ଦା ହୋଇଯିବାରୁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀର ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଆସି ଜଣାଇଲେ ଯେ କେତେ ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “କାମ ନ ପାଇଲେ ସେମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର କିପରି ଚଳିବେ ?”

ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଟିକିଏ ଇତସ୍ତତ ହୋଇ କହିଲେ, “ସେ କଥା ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ ।”

“ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରମିକ ତାଲିକାରେ ରଖି କିଛି କାମ ଦିଅ ।”

“ଆପଣ ଯେତେବେଳେ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରମିକ ତାଲିକାରେ ରଖିବ; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଲଗାଇବାପାଇଁ କିଛି କାମ ନାହିଁ ।”

“ଗୋଟାଏ କିଛି କାମ ବାହାର କର । ଯଦି କିଛି କାମ ପାଉ ନାହିଁ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ କାରଖାନାର ଜିନିଷପତ୍ର ଘରର ଏ ପାଖରୁ ସେପାଖକୁ ନେବା ଓ ସେପାଖରୁ ଏପାଖକୁ ଅଣିବା କାମରେ ଲଗାଇ ଦିଅ । ସେମାନେ ଆମର ବେତନସଂଗ୍ରାମୀ କର୍ମଚାରୀ । ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚାହେଁ, ସେମାନଙ୍କର ଆୟୁଷମାନ ଯେପରି ସୁସ୍ଥ ନ ହୁଏ ।”

୧୮୯୦ ମସିହାର ଶେଷଭାଗକୁ ଉତ୍ତରମାର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ଦଶ ମାସ ନ ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ଦାକ୍ଷିଣ ସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ ଯେ ଶୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ।

ଦୁଃଖରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଶବ୍ଦସଜ୍ଞାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ହର୍ମାନ ସହିତ ଶେଝନକଟାଡ଼କୁ ଯାହାକଲେ ।

ପିତାଙ୍କ ଶେଷକୃତ୍ୟ ପରେ ଅଣୀ ବର୍ଷର ଦୃଷ୍ଟା ମାତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣି ‘ନିଭୂତ ନିଳୟ’ରେ ରଖିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ମାଆ, ମୋର ଯେତେବେଳେ ମାର୍ଗାରେଟ ସଙ୍ଗରେ ବିବାହ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭେ ଆମ ଦୁହଁଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭ ଘରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲ । ଏବେ ତୁମ୍ଭେ ଆସି ଆମ ଘରେ ରହ ।”

ଏମେଲିନ ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କର ସବୁ ବାଳ ଧଳା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା; ସେ ଅସୁସ୍ଥ ଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ଟିକିଏ ସାବଧାନ ହୋଇ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ମାର୍ଗାରେଟର ଏ ବିଷୟରେ ମତ କଅଣ ?”

ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ସେଇ ମାର୍ଗାରେଟ ତ କହିଛନ୍ତି ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆସି ଆମ ଦୁହଁଙ୍କ ପାଖରେ ନିଭୂତ ନିଳୟରେ ରହିବ ।”

ଏହାପରେ ମାଆ ପୁଅ ସହିତ ‘ନିଭୂତ ନିଳୟରେ’ ରହିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଓପ୍‌ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉନ୍ନତ ଫଳରେ କେତେକ ନୂତନ ସମସ୍ୟାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉନ୍ନତତର ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ଜର୍ଜ ଏହି ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଜାଗରୁକ ଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, “ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହକୁ ମୋଟରରେ ସମପ୍ରବାହରେ ପରିଣତ କରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ପଦ୍ଧତି ସନ୍ତୋଷଜନକ ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ଅଧିକ କିଛି ଦରକାର । ଚଳିତ ପଦ୍ଧତି ସେତେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ନୁହେଁ । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ପରିବର୍ତ୍ତୀ-ପ୍ରବାହ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ମୋଟର ଦିଅ । ଏହାର ଆବିଷ୍କାରକ ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟ ଚାହୁଁବ; ମୁଁ ତାହା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।”

ହୁମାନ ସର୍ବସ୍ୱାନୁବାସୀ ନିଜକାଲ ଟେସଲ ନାମକ ଜଣେ ଚରୁଣ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କ ପ୍ରତି ଜର୍ଜଙ୍କର ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କଲା । ଦୁଃସ୍ୱର୍ଗର ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରୁ ଟିକିଏ ଅଂଶ ସେ କାଟି ରଖିଥିଲା । ସେ ତାହା ଶୁଭକ୍ଷ୍ମ ଦେଖାଇଲା । ସେଥିରେ ବାହାରିଥିଲା ଯେ ଟେସଲ ଆମେରିକାନ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ଇଞ୍ଜିନିଅର୍ସ ସଭାରେ ଗୋଟିଏ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ସେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଧରଣର “ଆବେଶ ମୋଟର” (Induction motor) ତିଆରି କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ତାହାର ନାମ ଦେଇଛନ୍ତି “ଏକାଧିକ ଦଶା ସମ୍ପନ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ତଡ଼ତ୍ ପ୍ରବାହ ବ୍ୟବସ୍ଥା” (Polyphase alternating current system) । ଖବର ନାଗଜରେ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା । ଜର୍ଜ ଏହି ନୂତନ ମୋଟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବିଶେଷ ବୃତ୍ତନ୍ତ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ସେ ଟେସଲଙ୍କ ନିକଟକୁ ପସ ଲେଖିଲେ । ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା । ଚିଠିଟିର ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ସୁନ୍ଦର । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଏହି ମୋଟରର ନିକ୍ଷା ସହିତ ବିଶଦ ବିବରଣ ଏଥିରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ସେ ଚିଠିଟି ପଢ଼ିଲେ । ଏଥିରେ କେତେକ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତଥ୍ୟର ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଜର୍ଜ ନିଜେ ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରବୀଣ ନ ଥିବାରୁ ସେ ଉକ୍ତ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିବାକୁ ଅସମ ହେଲେ । ତେଣୁ ସେ ଚିଠିଟିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିବାକୁ ଓ ନିକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଞ୍ଜୀକରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ଦିନେ ହଠାତ୍ ବିଷୟଟି ତାଙ୍କୁ ଜଳବତ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୋଧ ହେଲା । ସତେ ଧ୍ୟାନ କି ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରୁ ସନ୍ଦେହର ପର୍ଦ୍ଦା ଦୂଷ୍ପରିଲା ଓ ଟେସଲଙ୍କର ଧାରଣା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଗଲା । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ହାତ ପିଟିଲେ । ଟେସଲଙ୍କ କଳ୍ପନା ଅତି ସୁନ୍ଦର ଓ ସହଜ ମନେ ହେଲା । ଏହି ସର୍ବସ୍ୱାନୁ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ମୋଟରର ସାରକତ୍ତ୍ୱ ଏହିପରି—

ମୋଟରର ଆର୍ମେଚରରୁ କମ୍ୟୁଟେଟର, ବ୍ରୁଶ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ସଂଯୋଗ ସବୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହାହେଲେ ଆର୍ମେଚରଟି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଘୂରି ପାରିବ । ଏହାପରେ ଗୌମ୍ୟକ ବଳରେଖା (*Magnetic line of force*) ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ମୋଟର ଭିତରକୁ ଯାଇ କ୍ଷେତ୍ର ରୂମ୍ଭକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟାୟମାନ ଗୌମ୍ୟକ କ୍ଷେତ୍ର (*Magnetic field*) ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଏହା ଫଳରେ ଆର୍ମେଚରର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟାୟମାନ ଗୌମ୍ୟକକ୍ଷେତ୍ର ଆବିଷ୍ଟ ହେବ (*Induced*) । ଏହି ଆବିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରଟି ଆର୍ମେଚରକୁ ଘୂରାଇବ । ଏହାହିଁ ହେଲୁ ତାଙ୍କ ମୋଟରର ସାରକଥା ।

ଟେସଲଙ୍କ ମୋଟରର ଆଉ ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲା । ସେ ଏଥିରେ ‘ଏକାଧିକଦଶା କୌଶଳ’ର (*Polyphase Principle*) ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଦୁଇଟି ବା ତତୋଧିକ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ସାରିଟ ମୋଟରରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାରିଟର ‘ଦଶା’ (*Phase*) ଭିନ୍ନ । ଏହାର ଫଳ ଏହାହିଁ ହେବ ଯେ ସାରିଟଗୁଡ଼ିକ ଏକ ‘କମ୍ପାଙ୍କ’ର (*Frequency*) ହେଲେହେଁ ଶେଷତଃ ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ଭାବରେ ଘୂରିବେ, ଫଳରେ ମୋଟରର କୌଣସି ଅଂଶ କେତେବେଳେ ହେଲେ ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ଆର୍ମେଚର ନିୟମିତ ଭାବରେ ଘୂରୁଥିବ ।

ଜର୍ଜ ଭାବିଲେ ଯେ ଯଦି ଟେସଲଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଦ୍ୟାରେ ଜଣେ ଅସାମାନ୍ୟ ପ୍ରତିଭା-ଶାଳୀ ଲୋକ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କ ସଞ୍ଚ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାକୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେଥିରେ ବିଳମ୍ବ କରିବା ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ । ଟେସଲଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତର ସମୟ ସ୍ଥିର କରି ସେ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଯାତ୍ରା କଲେ । ଫିଫ୍ଥ ଏଭିନିଉର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ହାଲ୍ରେ ଟେସଲ ରହୁଥିଲେ । ସେହି ଘର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଗବେଷଣାଗାର ମଧ୍ୟ କରା ଯାଇଥିଲା । ଘର ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ନୋଟିସ

ଥିଲା, “ଟେସଲ ଇଲକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ ।” ଗବେଷଣାଗାରରେ ଟେସଲଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜର୍ଜଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା ।

ଟେସଲ ଦେଖିବାକୁ ଶୀଘ୍ର ଶରୀର । ମୁଣ୍ଡର ବାଳଗୁଡ଼ିକ କଳା । ବୟସ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ବର୍ଷ ହେବ । ଉଚ୍ଚତାରେ ସେ ଜର୍ଜଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ହେଲେହେଁ ସ୍ଥଳତାରେ ସେପରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ କହିବା ଭଙ୍ଗୀରୁ ବୈଦେଶିକ ଉଚ୍ଚାରଣ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ସଞ୍ଚିତ ଓ ସାରଗର୍ଭକ ।

ଟେସଲ ତାଙ୍କ ଆବିଷ୍କାର ବିଷୟ ବୁଝାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ମାତ୍ର ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଅନୁମାନ ଠିକ୍ । ଟେସଲ ବାସ୍ତବରେ ଜଣେ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଇଞ୍ଜିନିଅର । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଚାଲିଗଟି ପେଟେଣ୍ଟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ଜର୍ଜ ଓ ଟେସଲଙ୍କମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଭେଦ ଥିଲା । ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟକୁ ବ୍ୟାବହାରିକ କର୍ମରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ଜର୍ଜ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ଟେସଲଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ଥିଲା ଭିନ୍ନ ରକମର । ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ କୃତଜ୍ଞ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନର ପରିଚୟ ପାଇ ଜର୍ଜ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ବ୍ୟାବସାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୋଗୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଆବିଷ୍କାର ଗୁଡ଼ିକର ଆହୁରି ଉନ୍ନତବିଧାନ ଆବଶ୍ୟକ, ଏହା ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ସବୁ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଆବିଷ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସବୁ ନିର୍ଭୁଲ ଓ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତର ପରିବୃଦ୍ଧକ ।

ତାଙ୍କ ଆଗମନର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ପ ଥମେ ଟେସଲଙ୍କ ଜୀବନର ପୂର୍ବ ଇତିହାସ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଟେସଲ ଯାହା କହିଲେ ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ସର୍ବିୟାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଶିଆରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କ ପିତା ସେଠାରେ ଜଣେ ଧର୍ମସାଜକ ଥିଲେ । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଗ୍ରାଜ୍ ସହରରେ ଥିବା ପଲଟେକ୍ନିକ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟରେ (Polytechnic Institute) ଇଞ୍ଜିନିଅରୀଂ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ସେ ପାରିସର କର୍ମିନେଣ୍ଟାଲ ଏଡ୍‌ସନ

କମ୍ପାନୀରେ ଚାକରୀ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଏହି କମ୍ପାନୀଟି ଆମେରିକାର ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀର ଗୋଟିଏ ଇଉରୋପୀୟ ଶାଖା । ପାରିସରେ କିଛିଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପରେ ସେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଆସି ନିଉୟାର୍କରେ ସ୍ୱୟଂ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ପାଖରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ।

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଆବିଷ୍କାରକଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାକରୀ ଆସିବାର କାରଣ କ’ଣ ?”

ଟେସଲ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ, “ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନରେ ମୋତେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ—ଏହା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ଏଡ଼ିସନ ମୋର ଉଦ୍ଭାବିତ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଫିସରେ ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀ ନାମରେ ରେଜିଷ୍ଟର କରାଇଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୋତେ କିଛି ଦେଲେ ନାହିଁ ।”

ଏ କଥା ଶୁଣି ଜର୍ଜ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ କମ୍ପାନୀରେ ଏପରି ପ୍ରଥା ଚଳେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ତାର ଆବିଷ୍କାରକୁ ନିଜ ନାମରେ ପେଟେଣ୍ଟ କରାଇବ—ଏହା ଏଡ଼ିସନ ଆଦୌ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ ।

ଜର୍ଜ ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ନିଜର ଗାଡ଼ିଉଠାଇବା ଯନ୍ତ୍ର ଓ ପ୍ରଗତି ଯନ୍ତ୍ରର ପେଟେଣ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଢିକ୍କ ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଜିଥିଲେ, ତାହା ସ୍ମରଣ କରି ଟେସଲଙ୍କ ମନୋଦୁଃଖର କାରଣ ବୁଝିପାରିଲେ ।

ସେ ପଚାରିଲେ, “କ’ଣ ଏହି କାରଣରୁ ଆପଣ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାକରୀ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଲେ ?”

ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, “ହଁ, ଏ ତ ଗୋଟିଏ କାରଣ । ତାହା ଛଡ଼ା ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଗୋଟାଏ ନୀତିଗତ ମତଭେଦ ଥିଲା ।”

ଜର୍ଜ—କେଉଁ ବିଷୟରେ ?

ଟେସଲ—ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି କହିଲେ ଏଡ଼ିସନ କେବଳ ସମପ୍ରବାହୀ ଚତୁର୍ଭୁଜକୁ ନୁହାଁ ଆଉ କିଛି ବୁଝି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ଉଦ୍‌ବିଷାଦ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହରେହିଁ ନିହିତ ।

ଜର୍ଜ—ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ସହିତ ଚର୍ଚ୍ଚିତର୍କ କରିଥିଲେ ?

ଟେସଲ—“ଠିକ୍ କେବଳ ନୁହେଁ । ଆପଣ ବୁଝିପାରୁଥିବେ ଯେ କମ୍ପାନୀର ମାଲିକ ହେଲେ ଏଡ଼ିସନ; ମୁଁ ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି, ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ତଥ୍ୟ ଏଡ଼ିସନ ବୁଝି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଜାଣନ୍ତି କେବଳ ସମପ୍ରବାହୀ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି । ସମପ୍ରବାହ ଅତି ସାଧାରଣ କଥା; ଏହାକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ କୌଣସି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଚକ୍ଷୁଜ୍ଞାନର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ହୁଏତ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ସମସ୍ତ କଥା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ମନେ ମନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଟିକିଏ ହସିଲେ । ଏହି ପୁଷ୍ଟବାଦୀ, ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅନୁରାଗ ଜାତ ହେଲା । ସେ ପଚାରିଲେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ କଅଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ?”

ଟେସଲ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଇଚ୍ଛାପତ୍ର ବିଷୟ ଶୁଦ୍ଧ ଗବେଷଣାଗାରଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ଦେଖି ପାରୁଥିବେ, ମୁଁ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମୋର ଆବିଷ୍କାର ଉପରେ ଆପ୍ତା ଅଛି, ସେମାନେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟାଏ ଆଶଙ୍କା ଅଛି । ମୁଁ ହେଉଛି ଆବିଷ୍କାରକ । ବ୍ୟବସାୟ ବୁଝି ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେପରି ଆଶା କରିଥିଲି କାମ ସେପରି ଆଗେଇ ପାରୁନାହିଁ । ବ୍ୟବସାୟରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଦରକାର; ଆଉ ତା ସଙ୍ଗେ ଦରକାର ପ୍ରଚୁର ଅଭିଜ୍ଞତା ।

ତରୁଣ ଆବିଷ୍କାରକ ଟିକିଏ ଖରବ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ଟେଣ୍ଟିଫିକାଣ୍ଡସ୍, ଗୋଟାଏ କଥା କହନ୍ତୁ । ଆପଣ କେବଳ ମୋର

ଜୀବନକାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ପିଟସବର୍ଗରୁ କଦାପି ଏଠାକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଯେ ଏପରି କୃପା ସମୟ ବ୍ୟୟ କରିବା ଆପଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲେ, “ଏକ ପ୍ରକାର କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନକାହାଣୀ ଜାଣିବାକୁ ଆସିଛି । କୌଣସି ଲୋକ ସହିତ କାରବାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତାର ସମସ୍ତ ଇତିହାସ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କୌଣସି ଲୋକକୁ ତାର ଚିନ୍ତାଧାରାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେବ ନାହିଁ ।”

ଟେସଲା—ତେବେ ଆପଣ କାରବାର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତା ପୁଣି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ?

ଜର୍ଜ—ମିଷ୍ଟର ଟେସଲା, ଆପଣଙ୍କର ଅନୁମାନ ଠିକ୍ । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ମୋର ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଉଚ୍ଛ୍ଳାସ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି । ଆପଣ ଯେଉଁ ଆବେଶ ମୋଟର (Induction-motor) ଓ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହସଂକ୍ରାନ୍ତ ଯେଉଁସବୁ ଯନ୍ତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇଅଛନ୍ତି, ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଗ୍ରହୀ । ଆପଣଙ୍କର ପେଟେଣ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ? ଚାଲିଗଲା ?

ଟେସଲା—ହଁ, ଚାଲିଗଲା ।

ଜର୍ଜ—ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର କିଣି ନେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ଟେସଲା—ସବୁ ?

ଟେସଲାଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ୱରରେ ବିସ୍ମୟ ଭାବ ପରିସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ହଁ, ସବୁ । ମୁଁ ପେଟେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ନଗଦ ମୂଲ୍ୟ ଦେବ ଓ ତା ଛଡ଼ା ରପ୍ତାନି ମଧ୍ୟ ଦେବ । ମୋ ମତରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ନିଜର ମସ୍ତିଷ୍କ ଚାଲିନା କରି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଜିନିଷ ବାହାର କରିଛି, ସେ ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ପାଇବା ଉଚିତ ।”

ବୋଧ ହୁଏ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଟେସଲଙ୍କର ଆତ୍ମ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଭୁଟିଗଲା । ସେ ଥିବା ମଙ୍ଗ ହୋଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି ଯେ ଆପଣ ସବୁ.....।”

ଜର୍ଜ ଗମ୍ବୀର ଭାବରେ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କର ଏହି ସମସ୍ତ ପେଟଟି ପାଇଁ ମୁଁ ଦଶଲକ୍ଷ ଡଲର ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏହାଛଡ଼ା ଉତ୍ସାହିତ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁଶକ୍ତି ପାଇଁ ଆପଣ ଏକ ଡଲର ରସୁଲଟି ପାଇବେ । ମୋ ମତରେ ଏହାହିଁ ନ୍ୟାୟ ମୂଲ୍ୟ ହେବ ।”

ମନେ ହେଲା ଟେସଲ ମୁକ୍ତି ହୋଇ ଚଳି ପଡ଼ିଯିବେ । ତାଙ୍କର ମୁଖ ରକ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବେଞ୍ଚର ଧାରକୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ଶେଷରେ ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇ ଅତି କଷ୍ଟରେ କହିଲେ, “ମୋତେ କ୍ଷମାକରିବେ ମିଷ୍ଟର ଓସ୍ଟେଣ୍ଟିଜଡ଼ାଉସ । ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା କେବେ କେହି ମୋତେ ଦେବେ ବୋଲି ଶୁଣାଇ ନାହାନ୍ତି । ସତକଥା କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏତେ ବିପୁଳ ଟଙ୍କାର କାରବାର ଲିଷ୍ଟସ୍ତରେ ମୋ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଚଳି ପୁରା କରିନ ଥିବି ।”

ଜର୍ଜ ପୁଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ, “ଯଦି ଆପଣ ଶ୍ରବୁଥନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଭୁଲ କରୁଛି, ତାହାହେଲେ ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କର ଭ୍ରମ । ଆପଣଙ୍କ ଆବିଷ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ମୋର ଦରକାର ବୋଲି ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକ କିଣି ନେଉଅଛି । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ସର୍ବସ୍ୱତ୍ୱର କିଛି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରି ପାରିବି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କବାବ ଦେଇ କହି ପାରୁଛି ଯେ ଓସ୍ଟେଣ୍ଟିଜଡ଼ାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରେ ଏହି ମୂଲ୍ୟରେ ପେଟେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଖରିଦ କରିବା ଶୁଭ୍ ଲାଭଜନକ ହେବ । ମିଷ୍ଟର ଟେସଲ, ଏବେ କହନ୍ତୁ, ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆପଣ ସ୍ୱୀକୃତ ?

ନିକୋଲ ଟେସଲଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲେ ।

ତେର

ଦୁଇଟି ବିରାଟ ପ୍ରବାହର ସଂଘର୍ଷ

ସେତେବେଳେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ୍ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହପଦ୍ମ ନେଇ ରବେଷଣା ଚଳାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଆଲ୍‌ଭ୍ର ଏଡ୍‌ସନଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ଅନ୍ୟ ଏକ ପନ୍ଥାରେ ଗତି କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ସମପ୍ରବାହ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତର । ତେଣୁ ସେ ଏହି ସମପ୍ରବାହର ଆହୁରି ଉନ୍ନତ ସାଧନ କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିଲେ । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଯେ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରେ ଏ ପ୍ରକାର ଧାରଣାକୁ ସେ ମନ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଇଚ୍ଛୁକ ନ ଥିଲେ । ନିକୋଲ ଟେସଲାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଏଡ୍‌ସନ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଚଡ଼ି ବୁଝିବାକୁ ଅସମର୍ଥ । ଆଉ କେତେକ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଜିଦ୍‌ର ବଣିବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିରୋଧୀ । ଏ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି କାରଣ ସତ୍ୟ ହେଉ ନା କାହିଁକି ଏଡ୍‌ସନ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ମୂଳଧନ ସମପ୍ରବାହ ଚକ୍ରର ଉନ୍ନତିରେ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିରାଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ନାମ ଥିଲା ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ । ଏହି କମ୍ପାନୀ କେତୋଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ କିଛି କାଲପାଇଁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକ ବ୍ୟାପାରରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା ।

ଏହି ଦୁଇଟି ବିଭିନ୍ନ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପଦ୍ଧତିର ଉନ୍ନତ ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଗୋଟାଏ ସଫର୍ଷ ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଜର୍ଜ ଏହା ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣିଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ଶୁଷ୍କ ସଫର୍ଷର ସମ୍ଭାବନା ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ସେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ତାହାର ଉନ୍ନତିରେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ କଲେ ।

୧୮୯୧ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଜର୍ଜ ଟେସଲଙ୍କଠାରୁ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ହସ୍ତ କରି ପିଟସବର୍ଗରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉନ୍ନୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥା କପରି ଥିଲା, ତାହାର ସୁବିଧା ଉପରେ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଜର୍ଜ ଟେସଲଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରକାରର ମୋଟରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥାରୁପେ ପରିଣତ କରି ଦେଖିବାକୁ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସେମାନେ ପରିଣତ କରି ସେହି ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଯେଉଁଠି ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅନୁମାନ ଯଥା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୁଲୁ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆଗେ ଏହାର ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦରକାର ।

ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଲା, ମୋଟରର କମ୍ପାଙ୍କର (Frequency) ପରିବର୍ତ୍ତନ । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରକାର-ଗୁଳିତ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଜର୍ଜ ୧୩୩ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଟେସଲଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ୬୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଗୁଳିତ । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଏକାଧିକଦଶା ପଦ୍ଧତି (Polyphase system) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ୬୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ତେଣୁ ହୁଏତ ମୋଟରକୁ ୧୩୩ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ କରି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ କିମ୍ବା ୧୩୩ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୬୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କରେ ସେହି ମୋଟର ଚଳାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଓପେଣ୍ଡିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନେ କହିଲେ ଯେ ମୋଟରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ୧୩୩ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ କରିବାରେ ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ିବ । ତାହାହେଲେ ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରଚଳିତ କମ୍ପାଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ, “ତାହାହେଲେ ଆମେ ଟେସଲଙ୍କୁ ଡକାଇ ମୋଟରର ନକ୍ସା ବଦଳାଇବାକୁ କହିବା । ମୋଟରଟି ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଆବିଷ୍କାର, ସେତେବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନଟା ତାଙ୍କର ହାତ ହେବା ଉଚିତ ।”

ପିଟସବର୍ଗକୁ ଆସିବାପାଇଁ ଟେସଲକୁ ସମ୍ମାନ ଦିଆଗଲା । ଯଥା ସମୟରେ ଟେସଲ ଶକ୍ତି ଏ ଜାଣି ସୁଟକେଣ ଓ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଛୁଣ୍ଟା ମଇଳା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବିଜ୍ଞାନ ସ୍ୱପ୍ନକ ଧରି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ପଡ଼ିଆ ପରେ ପରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଏତେ ସହଜରେ ହେବାର ନୁହେଁ । ଏକ ସପ୍ତାହ ପରେ ଟେସଲ ଜଣାଇଲେ—“କାର୍ଯ୍ୟଟି ସମୟସାପେକ୍ଷ, ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଯେତେବେଳେ ଲାଗୁ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାମଟା ହେବା ଦକ୍ଷତାର । ମନ ରଖିଥାନ୍ତୁ ଯେ ଦିନେ ଆପଣଙ୍କ ମୋଟର ଘର ଘରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ; କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । ଏପରିକି ଆମଣଙ୍କ ମୋଟର ପ୍ରାସାଦରେ ଟାମକାର, ଭୁଗର୍ଭସ୍ଥ ରେଲ ମଧ୍ୟ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହେବ ।”

ଜର୍ଜଙ୍କର ଏପରି ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁଫଳ ଦେଖା ଗଲା ନାହିଁ । ଟେସଲ ଅଖିତର ଏକାକୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଅଭାସ୍ତ ଥିଲେ । ଏବେ ଅନ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମ ମତଭେଦ ହେଲା; ପର ମତଭେଦ ଘୋର ବିବାଦରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ କରି ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଗୋଟାଏ ମୀମାଂସା କରି ଦେଉଥିଲେ, ଅଳ୍ପ ଦିନ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ଆସୁଥିଲା; ପରେ ପୁଣି ବାଦ-ବିବାଦ ହେଉଥିଲା । ପରିଶେଷରେ “ମୋଟରର ପରିବର୍ତ୍ତନ କାର୍ଯ୍ୟବଦ୍ଧ ହେବାକୁ ବଢ଼ିଲା ।

ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଜର୍ଜ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ । ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଥ ସହିତ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବିରୋଧ ସାମାନ୍ୟ ମେଘଶଞ୍ଜେ ପରି ହେଉଥିଲା, ଏବେ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଝଡ଼ର ଆକାର ଧାରଣ କଲା ।

ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଏଡ଼ିସନ ଓ ତାଙ୍କ ସମପ୍ରବାହର ସମର୍ଥକମାନେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ପ୍ରତିଯୋଗିତାକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଛୋଟ ଛୋଟ ସହର ଓ ଗ୍ରାମଞ୍ଚଳରେ ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ କମ୍ପାନୀର

ଯନ୍ତ୍ରପାତି ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେବେଳେ ସେଥିରେ ସେମାନେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ; କାରଣ ସମସ୍ତବାନ୍ନା ତଡ଼ିତ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ ଓ ପରିବହନ ବ୍ୟୟ ଏତେ ଅଧିକ ଥିଲା ଯେ ଅଳ୍ପ ବସତବଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରେଟ ସହର ବା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀର ବ୍ୟବସାୟ ଲାଭଜନକ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଓପେଷ୍ଟିଫାହାଉସ କମ୍ପାନୀ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ବିସ୍ତାର କରି ନ୍ୟୁୟାର୍କ ସହରକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବସିଲା, ସେତେବେଳେ ଏଡ଼ସନ କମ୍ପାନୀର ପୁରୁଷ ଉପହାସ ଉଠିଲେ । ସେମାନେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଥିଲା ସମସ୍ତବାନ୍ନା ତଡ଼ିତର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ । ଓପେଷ୍ଟିଫାହାଉସ ଭଳି ଗୋଟାଏ ନଗଣ୍ୟ ନୂଆ କମ୍ପାନୀ ଯଦି ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏଡ଼ସନ କମ୍ପାନୀକୁ ତାରି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପୂର୍ବ ଦେଖାଇପାରେ, ତେବେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଉପେକ୍ଷାର ପାତ୍ର ନୁହେଁ ।

ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହରେ ଯେପରି ଲୋକଙ୍କର ଆତ୍ମା ନ ଆସେ ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତବାହପନ୍ଥୀ କମ୍ପାନୀମାନେ ପ୍ରଚୁର ଓ ବିଜ୍ଞାପନର ଏକ ବିରାଟ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଲେ । ଶଶିଜନ୍ମାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁରୁଷ ସଂଘର୍ଷ ଘଟିଥିଲା ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ସଂଘାତ ସଂଘର୍ଷ ଭୁଲନାରେ ତାହା କିଛି ନୁହେଁ ।

ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ କମ୍ପାନୀ ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ସାମୟିକ ପତ୍ରିକା ଓ ବିଜ୍ଞାପନରେ ହଜାର ହଜାର ଡଲର ଖର୍ଚ୍ଚକରି ପ୍ରଚୁର ଚଳାଇଲା ଯେ ଗ୍ରିପର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ମାରମୁକ । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଏହା ଉଚ୍ଚ ବିଭବରେ (High voltage) ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବାରୁ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଘାତ ପାଇ ପାରନ୍ତି; ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିପାରନ୍ତି । ଏହି ଆତମତ୍ତାକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଚାଲିତ ହେଲାପରେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରଦ୍ୱାରା ଏହାର ବିଭବ କମାଇ ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଗୁଡ଼ କର୍ମରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦ । କିନ୍ତୁ ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଆକ୍ରମଣ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ ; ବରଂ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଗୋଟିଏ ଖବରକାଗଜରେ ସମ୍ବାଦ ବାହାର ଥିଲା ଯେ ଜଣେ ପିଲା ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟବର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତାର ଛୁଇଁ ଦେବାରୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ସମ୍ବାଦଟି ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିଚ୍ଛେଦରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରବୃତ୍ତ କଲେ ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା ଆମେରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାଲିକ ବାଲିକାର ଜୀବନ ବିପନ୍ନ ହୋଇଅଛି । ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ମତର ସମର୍ଥକ ଓ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ବିଜ୍ଞାନର ଆୟୁ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ କେତେକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଆକର୍ଷଣୀୟ ଶିରୋନାମା ଦେଇ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିରୋଧୀ ବାର୍ତ୍ତାମାନ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ବିରୋଧ ସରଗରମ ହୋଇ ଆସିଲା ବେଳକୁ ସ୍ଵୟଂ ଏଡ଼ିସନ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ‘ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକର ବିପଦ’ ଏହି ଶିରୋନାମାରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ନର୍ଥ ଆମେରିକାନ୍ ରିଭ୍ୟୁ (North American Review) ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଘୋର ନିନ୍ଦା କରି ଲେଖିଥିଲେ—ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏପରି କୌଣସି ଉପାୟ ବାହାର ନାହିଁ ଯାହାଦ୍ଵାରା କି ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟବ୍ୟୟୀ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତାର ସୁ-ଅନ୍ତରିତ (Insulated) ଓ ନିରାପଦ ହୋଇ ପାରିବ । ଏହି ପତ୍ରିକାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାହାର ଶିରୋନାମା ଥିଲା ‘ମିଷ୍ଟର ଏଡ଼ିସନଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ।’

ଏଥିରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ, ‘ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାଣ ନେଇ ପାରିବ, ଏ କଥା ସତ୍ୟ । ସେହିପରି ବାରୁଦ, ଡିନାମାଇଟ୍, ମଦ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାଣ ନେଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ବାହାର କରୁଛୁ ଯେ ନିତାନ୍ତ ମୂର୍ଖ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଯେ କେହି ଲୋକ ଏହି ସାଂଘାତିକ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ବଦ୍ୟୁତକୁ ନିର୍ଭୟରେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ କେହି ଯଦି ସମଗ୍ର ଡାୟନାମୋଟିକୁ ଗିଳିଦିଏ ତେବେ ସେ କଥା ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦ ।’

ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଚର୍ଚ୍ଚ ବିଚର୍ଚ୍ଚ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଯେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଞ୍ଚ, ମିଛ ଜୁଆଁରେ, ମାନଦାନୀ ପ୍ରଭୃତି ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବାକୁ ଦୁର୍ଗାବୋଧ କଲେ ନାହିଁ । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ସମର୍ଥକମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସଫଳ ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିରୋଧରେ ଏକ ପ୍ରବଳ ଶକ୍ତି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହାର ଜନପ୍ରିୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗ-ହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଯନ୍ତ୍ରଗତି ବହୁ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦି ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସରଞ୍ଜାମ ପାଇଁ ଅର୍ଡର ଆସୁଥିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ଜର୍ଜଙ୍କର ବିଜୟ ପ୍ରାୟ ଆସିଲା ଠିକ୍ ସେହି ସଙ୍କଟଜନକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଲା ଯେ ତାହା ଫଳରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ଧ ଚରକାଳ ପାଇଁ ବିନଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଗଲା । ନ୍ୟୁୟାର୍କ ପ୍ରଦେଶର କାରାଗାର କର୍ତ୍ତାମାନେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ଅବସ୍ଥାଧାରୀମାନଙ୍କୁ ଫାସି ଦିଆ ନ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରବାହ ପରିଚ୍ଛଳିତ କରାଇ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ କରାଯିବ ।

କେଉଁ ଉପାୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ, ଅତ୍ୟଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଓ ବିନାକଷ୍ଟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନ୍ୟୁୟାର୍କର ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀମାନେ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କର ମତ ପରୀକ୍ଷାକାରୀ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଉଚ୍ଚ ବିଭବସମ୍ପନ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଚାଲିବା ଦ୍ଵାରା ଏହା ହୋଇପାରିବ ।

ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିରୋଧୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏକ ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଉଦ୍‌ଗତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା, ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗ-ହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଟ୍ରାନ୍ସମିସନ ଦ୍ଵାରା । ତେଣୁ ଜର୍ଜଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କର ଅଭିମତ ହେଲା ଯେପରିକି ନିୟୁତର ଏକ ଫୁର ପରିହାସ ।

ଏଡ଼ସନ୍‌ଙ୍କ ଦଳ ପୁଣି ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରଭୁର ନାଲେ ଯେ ନ୍ୟୁୟାର୍କର ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହକୁ ମୃତ୍ୟୁ ବ୍ୟାନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପାୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ମାରମ୍ଭକତା ବିଷୟରେ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଆଉ କି ପ୍ରମାଣ ଲେଖା ହୋଇପାରେ ? ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଏହି କଥାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରି ସମ୍ଭାବ ପକ୍ଷରେ, ସାମୟିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବରେ ପ୍ରଭୁର କଲେ; ସେମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ସଙ୍ଗେ ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ।

ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭୁରଯୁକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିବା ସମୟରେ ଜର୍ଜ ହର୍ମାନଠାରୁ ଏକ ଦୁଃସମ୍ଭାବ ପାଇଲେ । ହର୍ମାନ ଜଣାଇଲେ ଯେ ଟେସଲଙ୍କ ମୋଟରର ପୁନର୍ନିର୍ମାଣରେ କମ୍ପାନୀର ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ୟୟ ହେଉଛି । ଓପେଣ୍ଡ୍‌ଜହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ସରକ୍ଷିତ ପାଣ୍ଟିରୁ ଅଧିକ ଅଂଶ ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଜର୍ଜ ଚନ୍ଦ୍ରତ ଭାବରେ ପଚାରିଲେ, “ଏତିକି, ନା ଆଉ କିଛି ?”

ହର୍ମାନ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଏହାହିଁ ଏକ ଗୁରୁତର ବିଷୟ । କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସୁକ୍ଷ୍ମ ନୁହେଁ । ବ୍ୟବସାୟର ଦ୍ରୁତ ପ୍ରସାର ଓ ତାହା ସଙ୍ଗେ ଟେସଲଙ୍କ ମୋଟରର ପୁନର୍ନିର୍ମାଣରେ ଆମର ସରକ୍ଷିତ ପାଣ୍ଟି ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନଗର ଟଙ୍କା ବିଶେଷ ଦରକାର ।”

ହର୍ମାନ ଆର୍ଥିକ ବିବରଣ ସମ୍ବଳିତ ରିପୋର୍ଟଟି ବଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଜର୍ଜ ତାକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଦେଖି କହିଲେ, “ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ଆମର ବିକ୍ରି ବଢ଼ୁଛି; ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହେଉଛି ।”

ହର୍ମାନ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେ କଥା ସତ । କିନ୍ତୁ ଆମର ସରକ୍ଷିତ ପାଣ୍ଟି ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । ବିଶେଷତଃ ଏହି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଚଉକ ବ୍ୟାପାର ନେଇ ଆମର ବ୍ୟବସାୟ ମାତ୍ରା ପଡ଼ିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।

ସେ ସମୟ ପାଇଁ ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବାକୁ ହେଲେ ସଂରକ୍ଷିତ ପାଣି ଦରକାର ।”

ଜର୍ଜ ହର୍ମାନର ଯୁକ୍ତି ସ୍ୱୀକାର କରି କହିଲେ, “ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ଠିକ୍ । ଆମକୁ ଋଷ ଉଠାଇବାକୁ ହେବ । ଆମର କମ୍ପାନୀର ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି, ସେଥିରେ ଋଣ ମିଳିବା କଠିନ ହେବ ନାହିଁ ।”

ପିଟସବର୍ଗ ସହରର କେତେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟାଙ୍କ ମାଲିକ-ମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ ସଭା କରାଇଲେ । ସେଥିରେ ସେ ନିଜର ଅବସ୍ଥା ଜଣାଇ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀ ପାଇଁ ଋଣର ପ୍ରୟୋଜନ । ସେମାନେ ଉତ୍ତର କଲେ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କ ଏତେ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଋଣ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଳି ଆବଶ୍ୟକ ଋଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଜର୍ଜ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କଲେ ନାହିଁ ।

ଏବେ ଋଣର ସର୍ତ୍ତ ଆଦି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଜଣେ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ କହିଲେ, “ତେବେ ଗୋଟିଏ କଥା, ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ବେଣ୍ଟ୍‌ଜଫାଇସ, ଆପଣଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ଜେନେରାଲ ମାନେଜର ନିୟୁକ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିବ ।”

ଜର୍ଜ ଏହା ଶୁଣି ଚକିତ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ । କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନା ଆମର ଦସ୍ତଦେଇ ବ୍ୟାପାର ।”

“ଠିକ୍ ତାହା ନୁହେଁ । ଆମ ଯେତେବେଳେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଦେବୁ, ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି…… ।”

“କିନ୍ତୁ କମ୍ପାନୀର ସମ୍ପତ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ହେବୁ । ଆପଣମାନେ ଆମ କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତିର ରିପୋର୍ଟଟି ଦେଖିଅଛନ୍ତି ଓ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟତାରେ ଏହାର ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟ ଅବଗତ ଅଛନ୍ତି । କମ୍ପାନୀର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଅଛି । ଏହାଠାରୁ ଆଉ କି ଅଧିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ?”

ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକଙ୍କର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ, “ବ୍ୟାପାରଟା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟଜିହାଉସ । ପୁଣି କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ମାନେ ଆପଣଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନା ମାତ୍ର ବିଷୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୋହୁଁ । ଆଉ ଟିକିଏ ବ୍ୟାବସାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ କମ୍ପାନୀ ପରିଚାଳିତ ହେବା ଉଚିତ । ଆମ୍ଭଙ୍କର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକମାନେ ମୋ ସହିତ ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ମତ ।”

ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଜଣାଇଲେ ।

ଜର୍ଜ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ହୋଧ ସମ୍ବରଣ କରି କହିଲେ, “କହନ୍ତୁ, ଆପଣମାନେ ଠିକ୍ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଆପଣ କରୁଅଛନ୍ତି ?”

“ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଖନ୍ତୁ । ଆପଣ ଗବେଷଣା ଦିଗରେ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହୀ । ଆପଣଙ୍କ ଅଧ୍ୟାୟକର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି, ଏକାଧିକ ଦଶା ମୋଟର (Polyphase motor) ନେଇ ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣର ଚେଷ୍ଟାରେ ଆପଣ ଅନେକ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଆପଣ ଯଦି କେବଳ ସୁପରସ୍ଥିତି ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରର ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରି ଦିଗରୁ କାରବାରକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ ରଖିଥାନ୍ତେ ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସୁଦୃଢ଼ ରହିଥାଆନ୍ତା ।

ଜର୍ଜ ଦାନ ଚପି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ, “ଗବେଷଣା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା କି ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ର ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା; ଏପରି କି ଆମର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟଜିହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଆମ ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଧାନ ପଣ୍ୟ ହେଉଛି ‘ପ୍ରଗତି’ । ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଣୁ ଦେଶ ଓ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଆମେ ଯନ୍ତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରୁଛୁ; ତାର ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରୁଛୁ । ମୁଁ ଜଣେ ଉତ୍ପାଦକ; କେବଳ ଲାଭର ଚିନ୍ତାରେ ମୁଁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ନୁହେଁ । ଯଦି କେବେ ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟଜିହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ କେବଳ ଲାଭର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖେ, ସେତେବେଳେ ମୋର ତାହା ସହିତ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ ହୋଇଯିବ । ବୋଧହୁଏ, ଆପଣମାନେ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି ।”

“କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ହେଲୁ ବ୍ୟବସାୟୀ । ଆମେ ଆଗେ ଆମ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖିବୁ । ଆପଣ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାଟା ଦେଖି ବୁଝନ୍ତୁ ।”

ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ବେଶ ବୁଝିପାରୁଛି । ମୁଁ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଆପଣମାନେ କିପରି ବ୍ୟାଙ୍କର ପରିଚାଳନା କରିବେ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାର ଅଧିକାର ମୋର ନାହିଁ । ସେହିପରି ମୋର କମ୍ପାନୀ କିପରି ପରିଚାଳନା କରିବ, ସେ ବିଷୟରେ କାହାର ଉପଦେଶ ନେବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ କହିଲେ, “ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆନ୍ତରାତ୍ମକ ଆପଣଙ୍କ କମ୍ପାନୀକୁ ରଖ ଦେବାକୁ ଅସମ୍ଭବ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ ସେ କଥା ବୁଝିପାରୁଛି । ଆପଣମାନେ ଦୟାକରି ଏତେ ସମୟ ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରିଥିବାରୁ ସେଥିପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ । ନମସ୍କାର ।”

ପିଟସ୍‌ବର୍ଗରୁ ରାଣ ପାଇବାର କୌଣସି ଆଶା ରହିଲା ନାହିଁ । ଏଣେ କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ସଙ୍କଟ । ହର୍ମାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଜର୍ଜ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ । ଏମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଜର୍ଜ ନିଜର ପରିଚାଳନା ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଯାଇ ସେଠାରେ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କରିବି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ସେମାନେ ଆମ କମ୍ପାନୀ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ରଖି ଦେବେ ।”

କେତେକ ସହକର୍ମୀ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଜଣେ ଡିରେକ୍ଟର କହିଲେ, “ନ୍ୟୁୟାର୍କ ହେଉଛି ଏହିସବୁଙ୍କ ପ୍ରଭୁତ୍ୱର କେନ୍ଦ୍ର-ସ୍ଥଳ । ସେଠାର ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକମାନେ ସିଧା ସିଧା ମନା କରିଦେବେ ।”

ଜର୍ଜ ଯୁକ୍ତି କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ସେପରି ମନେ କରୁନାହିଁ । ସେମାନେ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ରହନ୍ତି । ଠିକ୍ ଏହି କାରଣରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ରାଣପାଇଁ ଯାଉଛି । ମୁଁ ସେଠାକାର ପରିସ୍ଥିତି ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛି । ସେ ପରିସ୍ଥିତି ବଡ଼ କୌତୂହଳ ଜନକ । ଆପାତତଃ ଏହିସବୁ

ଓ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥକମାନେ ଏତେ ପ୍ରସ୍ତାବଗାଳୀ ନୋଇଅଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକମାନଙ୍କୁ ନିଜର ସର୍ତ୍ତ ଦେଇ ପାରୁଅଛନ୍ତି । କେତେକ ସ୍ଵାଧୀନ ଚେତା ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନ ହେଉ ପଛକେ ଅନ୍ତତଃ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ଏହି ଏକାଧିପତ୍ୟ ଖବର କରିବାପାଇଁ ସେମାନେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସୃଷ୍ଟି କରାଇବେ ।”

ହର୍ମାନ କହିଲେ, “ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ଆଶା କରୁଛି । ଯାହାହେଉ ତେଣୁ କରି ଦେଖାଯାଉ ।” ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଏଥିରେ ଏକମତ ହେଲେ ।

ଜର୍ଜ ନ୍ୟୁସ୍‌ବର୍କ୍ସ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ସେ ଶକ୍ତି ଏ ଚିଠି ପାଇ ଏକବାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇଗଲେ । ଚିଠିଟି ଲେଖିଥିଲେ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ମିଷ୍ଟର ଇ. ଏ. କଫିନ । ସେଥିରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ବିଷୟରେ ସେ ଜର୍ଜଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ ହର୍ମାନକୁ ଚିଠିଟି ଦେଖାଇଲେ । ହର୍ମାନ ଚିଠିଶକ୍ତି ପଢ଼ି ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “କଫିନଙ୍କର ସ୍ଵଭାବ ଆମକୁ ଜଣାଅଛି । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଗୋଟାଏ କିଛି ଦୁରଭିସନ୍ଧ ଥିବ । ଆମର ସାବଧାନ ରହିବା ଦରକାର ।”

ଜର୍ଜ ଟେବୁଲ ଉପରେ ହାତ ପିଟି ଟିକିଏ ଚନ୍ଦ୍ରା କରି କହିଲେ, “ମୁଁ କଅଣ ତାହା ଜାଣେ ନାହିଁ ? ତେବେ ତାଙ୍କର ମତଲବଟା କଅଣ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।”

ସେ ଗୋଟିଏ ମାମୁଲି ଉତ୍ତର ଦେଇ କଫିନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଯେ ପିଟସବର୍ଗରେ ଦୁହଁଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇପାରିବ ।

କିଛି ଦିନ ପରେ ମିଷ୍ଟର କଫିନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଆକାର ପ୍ରକାରରେ ସେ ଜର୍ଜଙ୍କର ଠିକ୍ ବସନ୍ତ । ଜର୍ଜ ଯେପରି ଦୀର୍ଘାକାର ଓ

ଭୁଲଗଣର କଠିନ୍ ସେହିପରି ଖବକାୟ ଓ ରୁଗ୍ନ । ଖୁବ୍ ତର ତର କରି ଉଚ ସ୍ଵରରେ କଥା କହିବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ନଷ୍ଟମା ଥିଲା ଓ ସେହି ଚଷମାର ଆଡ଼ୁଆଳରୁ ସେ ଜର୍ଜର ଅଫିସର ଚାରିଆଡ଼ ଦେଖି ନେଉଥିଲେ ।

ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ଏହି ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ ପ୍ରଥମେ ଅସଲ କଥା ନ ପକାଇ ଆଗେ ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ଏକ ବିସ୍ତୃତ ଇତିହାସ ଦେଇଗଲେ । ସେ ଗର୍ବ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀ ଅନେକ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କମ୍ପାନୀକୁ ନିଜର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଏବେ ଏକ ବରଟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇ ପାରିଅଛି । ତା ପରେ ଗର୍ବ ସହକାରେ ଟିକିଏ ଗୋପନରେ କହିଲା ପରି ଜଣାଇଲେ ଯେ ଟମସନ ଓ ହାଉଷ୍ଟନ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଆବିଷ୍କାରକଙ୍କର ପେଟେଣ୍ଟକୁ ଆତ୍ମସାଦ୍ କରି ସେ କମ୍ପାନୀର ଶ୍ରୀବୃତ୍ତି କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପରେ ସେ ଦୁହଁଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ପାରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ପେଟେଣ୍ଟକୁ ଭଞ୍ଜି କରି ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଉନ୍ନତି ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଯେ ଏ ସବୁ କହି କଠିନ୍ ତାଙ୍କୁ ଭୟ ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଏକ ବରଟ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ ଭଳି ଏକ ଗୁପ୍ତ କମ୍ପାନୀ କଦାପି ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରି ଭବିଷ୍ୟ ପାଇବ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଟିକିଏ ପରେ କଠିନ୍ ଯାହା କହିଲେ, ସେଥିରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ଦୃଢ଼ିଭୂତ ହୋଇଗଲା ।

ସେ କହିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ, ତାହା ହେଲେ ଆପଣ ବୁଝିପାରୁଥିବେ ଯେ ଆମେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ସଉକରେ ବ୍ୟବସାୟ କରୁନାହିଁ । ଆମକୁ ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁଥିରେ ଆମର ବିଜୟ ହୋଇଅଛି । ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଅଛି ଯେ ଆମର କମ୍ପାନୀ ସହିତ ବିବାଦରେ ଆପଣ ବିଶେଷ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି ।”

ଜର୍ଜ ଅତି ସାବଧାନରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, “ଆପଣଙ୍କ କଥାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ’ଣ ?”

“ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁଛି ଯେ ଆପଣଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପାଣ୍ଡି ଅତି କମ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ଆପଣ ରୁଣ ଉଠାଉଅଛନ୍ତି ।”

କଫିନ୍ ଏହା କହିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ହସହସ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ କିପରି ଜାଣିଲେ ଯେ ଆମେ ରୁଣ ଖୋଜୁଛୁ ?”

“ଆପଣଙ୍କୁ ତ ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ଆମେ ସତ୍ତାରେ ବ୍ୟବସାୟ କରୁନାହିଁ । ଶବ୍ଦର ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆମର ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି ଅଛି ।”

“ଆପଣଙ୍କ ମନର କଥା ଏବେ କହନ୍ତୁ ।”

“ତାହାହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସଲ କଥାର ଆଲୋଚନା ହେଉ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଅଛି । ଆମର ଏହିପରି ବିବାଦ ରୁଲିଲେ ଉଭୟ କମ୍ପାନୀର ଶକ୍ତି । ମୁଁ କହୁଛି ଯେ ଆମ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା……।”

“କି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ?”—ଜର୍ଜଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ବରରୁ ତାଙ୍କର ମନର ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ।

କଫିନ୍ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କହିଲେ, “ଗୋଟିଏ ଗୋପନୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଆମ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ହେବା ଦରକାର, ଅବଶ୍ୟ ସେଇଟା ଲେଖାପଢ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ଏହା ଦ୍ଵାରା ବିଦ୍ୟୁତ୍ ତାର ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଯିବ । ଏହାକୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ମାନି ଚଳିବେ । ଶକ୍ତି ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବିକ୍ରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବଜାରକୁ ଏକ ପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧି ଦେବା । ତାହାହେଲେ ଆମ ଦୁଇକମ୍ପାନୀର ବ୍ୟବସାୟରେ କେହି କାହାରିକୁ ବାଧା ଦେବେ ନାହିଁ । ଦର ହୋଇଗଲେ ଆମର ଉଭୟ କମ୍ପାନୀ ବେଶ ଲାଭ କରିପାରିବେ; ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀ ବଜାରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ନାହିଁ ।

ଲେକଟାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦେଖି ଜର୍ଜ ହୋଧାର ହୋଇ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହି ଯେ ଆମେ ଦର ଓ ବ୍ୟବସାୟ-ମାତ୍ର ସ୍ଥିର କରି ଏକ ପ୍ରକାର ଗୋପନୀୟ ଏକଗୁଡ଼ିଆ କାରବାର ଚଳାଇବା; ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ପଥ ରୁଦ୍ଧ କରି ଦେବା । ମୁଁ ଯାହା ବୁଝିଛି ତାହା ଠିକ୍ ତ ?”

“ହଁ, ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେସ୍‌ଜିଡ଼ାଉସ, ତେବେ ଆପଣ ଯେଉଁ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ଶୁଣିବାକୁ କଟୁ ।”

ଜର୍ଜ ପୁଣି ହୋଧରେ କହିଲେ, “କହୁ ହେଉ ବା ନ ହେଉ ଏହା ସତ୍ୟ । କହନ୍ତୁ ସତ୍ୟ କି ନା ? ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମର ଚରଚରତ ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମାତ୍ରକୁ ଡାଗ କରିବା । ମୋର ମତ ହେଉଛି ଯେ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାତ୍ର । ଏହା ବିନା ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ବା ଅଗ୍ରଗତି ଅସମ୍ଭବ । ମୋ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏହି ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି ଏବଂ ଏବେ ସେହି ମାତ୍ରକୁ ଡାଗ କରିବା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । କେବଳ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଫଳରେ ହିଁ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇଥାଏ ଓ ଜନ-ସାଧାରଣ ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆମର କେତେକ ବ୍ୟବସାୟୀ ନେତାଙ୍କ ଠାରେ ଏ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ନୈତିକ ରୋଗ ଦେଖା ଦେଇଛି, ତାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ସକଳ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗକରି ଯାବତ୍ତୀବନ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ସେମାନେ କହନ୍ତି, “ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କିଏ ପଚାରେ ?” ଏ ମାତ୍ରକୁ ମୁଁ ନିତାନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ କରୁଛି । ଯେ ଏପରି କଥା କହେ, ସେ ଯେତେ ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାର ମାତ୍ରକୁ ଶ୍ଵେତ ଡଳାଏତର ମାତ୍ର ବୋଲି କହିବାକୁ ଆଦୌ କୁଣ୍ଠିତ ନୁହେଁ ।”

କର୍ପିନ୍‌ଙ୍କର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଜର୍ଜ ଦୃଶ୍ୟ ସହକାରେ ପୁଣି କହିଲେ, “ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା । ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ କହୁଥିଲେ ଯେ ଆପଣମାନେ ଟମସନ ଓ ହାଉଷ୍ଟନଙ୍କ ପ୍ରେଟେନ୍ସି ଅଧିକାରକୁ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଆତ୍ମସାର କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆପଣ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ବିଶ୍ଵାସ କରିବ କିପରି ?”

ମିଷ୍ଟର କଫିନ୍ ତାଙ୍କର ବହୁମୂଲ୍ୟ କୋଟଟି ଦେହରେ ଦେଇ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ନମସ୍କାର ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିଙ୍ଗ‌ହାଉସ ।”

ରାତ୍ରେ ଜର୍ଜଙ୍କ ମୁଖର ପେଣି କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା । ସେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ, “ନମସ୍କାର ।”

ପରେ ଯେତେବେଳେ ଜଜ ହର୍ମାନ ନିକଟରେ ଏହି ସାକ୍ଷାତର ବିଶଦ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ସେତେବେଳେ ସେ କହିଲା, “ଏପରି ମିଜାସ ଗରମ କରିବାଟା କଅଣ ଠିକ୍ ହେଲା ? ଯେତେ ହେଲେ କଫିନ୍ ଜଣେ ବଡ଼ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଲୋକ । ଏଣିକି ସେ ଆହୁରି ରାଗିବ ଓ ହୁଏତ ଦୁଇ-ଗୁଣ ଅଧିକ ଅନିଷ୍ଟ କରିବ ।”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, “ମୁଁ ତା ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା-ବେଳେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ଏପରି କେବେ ରାଗି ନ ଥିଲି । ଲୋକଟାର କଥାରେ ମୋର ରାଗ ବଢ଼ିଗଲା । ତୁ ଜାଣିଥିବୁ ହର୍ମାନ, ଷ୍ଟ୍ରୀମ ଇଞ୍ଜିନରେ ନିରାପତ୍ତ ଭଲ ଥାଏ । ଏହି ବାଟେ ବେଳେ ବେଳେ କିଛି ଷ୍ଟ୍ରୀମ ବାହାର ଯାଉ ନ ଥିଲେ ଇଞ୍ଜିନ ଫାଟି ଯାଉଥାନ୍ତା । ମଣିଷର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମଝିରେ ମଝିରେ ରାଗଗୁଡ଼ାକ ବାହାର ପଡ଼ିବା ଦରକାର । ଏହାର ଫଳ ଭଲ ହୋଇଥାଏ ।”

ଏହି ଘଟଣାର ପର ଦିନ ଜର୍ଜ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ର୍ଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ଗଲେ । ତିନି ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିଙ୍ଗ‌ହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଏକ ତାବାର୍ତ୍ତା ପାଇଲେ ଯେ ସେ ନ୍ୟୁୟାର୍କର କେତେକ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରି କମ୍ପାନୀ ପାଇଁ ର୍ଣର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଦିନା ସର୍ତ୍ତରେ ର୍ଣ ଦେବାକୁ ସେମାନେ ସମ୍ମତ ।

ଚଉଦ

ଭବିଷ୍ୟତର ଆଶ୍ରୟ

ଦୁଃସ୍ୱର୍ଗରୁ ଫେରି ଆସିବାର କିଛି ଦିନ ପରେ ଜର୍ଜ ଦିନେ ମିଷ୍ଟର ଟେସଲଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଚାରିଲେ, “ନିକୋଲ, ତୁମର ମୋଟରକୁ ୧୩୩ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ କରି ପୁନର୍ଗଠନ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା କେତେ ଦୂର, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିଦିଅ । ଯଦି ସମ୍ଭାବନା ଆସ, ତେବେ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଯେତେ ଟଙ୍କା ଲାଗିବ, ସେତେ ସମୟ ଲାଗିବ, ତାହା ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ, କାମଟା ହୋଇ ପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା କେତେ ଦୂର ?”

ଆବିଷ୍କାରକ ଟେସଲ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଆପଣ ମୋର ସ୍ପଷ୍ଟ ମତ ଜଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତେବେ ମୁଁ ଖୋଲଖୋଲ ଭାବରେ କହିବି । ମୋ ମତରେ ଏହି ଉଦ୍ୟମ ତ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରତଳିତ ଚଡ଼ିତ ପ୍ରବାହକୁ ମୋଟରର ଉପଯୋଗୀ କରିନେବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ହେବ ।”

ଜର୍ଜ ଭୁକୁସ୍ଥିତ କରି କହିଲେ, “ତାହାହେଲେ କହୁଛ ଯେ କାମ ହୋଇ ପାରିବାର ଆଶା ନାହିଁ ।”

ନିକୋଲ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ । ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ ତାହା କହୁନାହିଁ । ସମୟକ୍ରମେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାର ଆଶା କମ ।”

“ତୁମେ ପିଟସବର୍ଗକୁ ଆସିଲବେଳେ ତ ସେଇ କଥା କହି ପାରି-
ଥାଆନ୍ତି ।”

ତରୁଣ ଆବିଷ୍କାରକ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମିଶ୍ଟର ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ,
ସେତେବେଳେ ଯେ ମୁଁ ଏକଥା କହି ନ ଥିଲି, ତାର କାରଣ ହେଉଛି,
ମୁଁ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଯେଉଁ
୨୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାନୀ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲି, ତାହା ଭଲ କାମ ଦେବ;
କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ପତି ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ନିଷ୍ପତି ହେବା ପାଇଁ ଆଦୁର
ପରୀକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷା କଲି;
ବୋଧହୁଏ କେତେ ଭଜନ ଥର କଲି । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଏ
ବିଷୟରେ କମ୍ପାନୀର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଅନେକ ବାଦ
ବିବାଦ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏବେ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଛି ଯେ
ମୁଁ ଆଗେ ଯେଉଁ ୨୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାନୀ ଛାଡ଼ି କରିଥିଲି, ତାହାହିଁ
ସବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟୋପଯୋଗୀ ।”

ଚିନ୍ତାରେ ଜର୍ଜଙ୍କର କ୍ରମାଳୁ କୁଞ୍ଚିତ ଦେଖାଗଲା । ଏତେ ବିପୁଳ
ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ଓ ପରଶ୍ରମ ପରେ ଏ ଉଦ୍ୟମକୁ ଡାଗ କରିବା ସମୀଚୀନ
ହେବ କି ନା ଏହାର ମୀମାଂସା ବାସ୍ତବିକ ଏକ କଠିନ ବ୍ୟାପାର ।
ବିଶେଷତଃ କମ୍ପାନୀର ଯେ ଆର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥା ଦର୍ଶିଛି, ତାହାର ପ୍ରଧାନ
କାରଣ ହେଉଛି, ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ୟୟ । ଏହାକୁ ବନ୍ଦ
କରିବାର ଅର୍ଥ—ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ
ହେବ ଯେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ବିଫଳ ହୋଇଅଛି । ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତାକଲେ—
“କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉନ୍ନତି କହିଲେ ଅଗତର ଭ୍ରମକୁ ଦୂର
କରିବାର ଅନନ୍ତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାହିଁ ବୁଝିବାକୁ ହୁଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି
ଏକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା । ଜୀବନରେ ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର
ଭ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ଶିଖିବା ଦରକାର ।

ସେ ଧୀର ଭାବରେ କହିଲେ, “ଭ୍ରମେ ଠିକ୍ କହିଛି, ନିକୋଲ ।
ଆମେ ମୋଟରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିବା ଉଦ୍ୟମ ଡାଗ କରି ସାଧାରଣ
ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପୁଣି ୨୦ ସାଇକ୍ଲ କମ୍ପାନୀକୁ ଫେରିଯିବା ।”

ଟେସଲ ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ନ ହୋଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ଯେ
ଏହା କହିବେ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି । ଆପଣ ଏ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ

କଲେ ମୁଁ ତାହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝି ପାରୁଛି । ଏତେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ପରେ ପରି-
କଳ୍ପନାଟିର ବିଫଳତା ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ
ଯେ କି ଦୁରୁହ ଦ୍ୟାପାର, ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ମୋହର
ପରି ଜଣେ ଉଦ୍‌ଭାବକ । ଉଦ୍‌ଭାବକ ପକ୍ଷରେ କୃତ୍ୱା ଅବମିଳା ପ୍ରକାଶ
କରିବା କିମ୍ବା ଆତ୍ମ ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରିବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ ।

୭୦ କମ୍ପାଙ୍କ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକଦଶା ମୋଟରର
(Polyphase motor) ଆଦୃଶ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରା ନ ଗଲେ
ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚାଲୁ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ
କେତେଦିନରେ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ । ଏହାର
ଉତ୍ତରରେ ଟେସଲା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବସ୍ଥିତ କରି ଦେଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଆଜି
ପିଟସବର୍ଗ ଗୁଡ଼ି ଚାଲୁ ଯାଉଛି ।”

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “କିନ୍ତୁ ଚାଲିଯିବ କାହିଁକି ?”

ଟେସଲା ଉତ୍ତର କଲେ, “ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି, ଯେଉଁ
ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦରକାର; ତାହା ଅତି ସହଜ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ
ଯେପରି କରନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନେ ସେହିପରି କରି ପାରିବେ ।
ମୋର ଏଠାରେ ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଉ ନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ
କଥା; ଆପଣଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ମତଭେଦ ଦୃଷ୍ଟିଆଏ ।
ମୁଁ ଏଠାରେ ରହିଲେ ପୁଣି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କଥାରେ ଆମର ବିବାଦ
ହେବ । ଫଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ରସର ହେବ ନାହିଁ । ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ବରଂ
ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେବ ।”

ଟେସଲା ପିଟସବର୍ଗ ଡାକ କରି ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ
ଗଲେ ଯେ ଯଦି କମ୍ପାନୀ କେବେ କୌଣସି ଅବ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିସ୍ଥିତିର
ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନର ସାହାଯ୍ୟ ଚାହେଁ ତାହାହେଲେ
ସେ ପକ୍ଷ ପାଇବାମାତ୍ରେ ପିଟସବର୍ଗକୁ ଆସିବେ । ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ
ଉଭୟେ ତାଙ୍କୁ ଷ୍ଟେସନରେ ବଦାୟ ଦେଇ ଆସିଲେ । ଗାଡ଼ି ଷ୍ଟେସନ
ଛାଡ଼ିବା ବେଳକୁ ଟେସଲା ପୁଣି କହିଲେ, “ମନେ ରଖିଥିବେ, ମୋର
ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ମୋତେ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିବେ । କେତୋଟି
ଦଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପିଟସବର୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଯିବି ।”

ଏବେ ଜର୍ଜ ସମପ୍ରବାହର ସମର୍ଥକମାନଙ୍କ ଆହମଣରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପୁନର୍ବାର ମନୋଯୋଗ ଦେଲେ । ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଡେୟାର ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ପ୍ରଭୁ-କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ବେଶ ସୁଫଳ ପାଇଥିଲେ । ଓପେଷ୍ଟିକାହାରୀଙ୍କ କମ୍ପାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏପରି ସରଠିତ ପ୍ରଭୁର ଚାଲିଲା ଯେ ଯେଉଁ ଲୋକମତ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ସପକ୍ଷରେ ଯାଇଥିଲା ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ସମପ୍ରବାହର ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଜର୍ଜ ଅନେକ ଭାବ ଚିନ୍ତା ଘୁରି କଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ହେଉଛି, କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ପ୍ରମାଣସହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା । ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେନରେ ଏୟାର ବ୍ରେକ ଖଞ୍ଜି ତାହାକୁ ବିଭିନ୍ନ ସହରକୁ ନେଇ ସେ ତାଙ୍କ ଏୟାରବ୍ରେକ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସମର୍ଥନ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପରି କିଛି କରିବା ସମ୍ଭବପରନୁହେଁ । ତେଣୁ କିପରି ନାଟକୀୟ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇ ପାରିବ, ତାହା ସେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟାଏ କିଛି ବିବଚ୍ଚ ଆକାରରେ କରିବାକୁ ହେବ ଯାହାକି ସମଗ୍ର ସଭ୍ୟ ଜଗତର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବ; ଜଗତର ଲୋକମାନଙ୍କର କଲ୍ପନାକୁ ଉଦ୍ବୃତ୍ତ କରିବ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ଜର୍ଜ ଅଫିସରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିଅରଂ ବିଭାଗର ଲୁଇସ ବି. ସ୍କ୍ୱୀଲିଓପ୍‌ଲେ ନାମକ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି । ସ୍କ୍ୱୀଲିଓପ୍‌ଲେ ଲଣ୍ଡନର ଏକ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ସଂସ୍ଥା ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ତାହା ପ୍ରବଚନ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥିବା ସପୟରେ କାଟାରକ୍ଟ କନଷ୍ଟ୍ରକ୍ସନ କମ୍ପାନୀର (Cataract Construction Company) ଉଚ୍ଚତମ ବର୍ତ୍ତୀ ଇ. ଡି. ଆଡ଼ାମସଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଆଡ଼ାମସ ଜଣେ ଆମେରିକୀୟ ଓ ତାଙ୍କର କମ୍ପାନୀ ଆମେରିକୀୟ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ବିଖ୍ୟାତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ । ଏହି ଆଡ଼ାମସ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆହ୍ୱାନ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଜନ—କି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ?

ଶ୍ରୀଲଞ୍ଜେୟେଲ ଉତ୍ତର କହିଲେ, “ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ତହିଁରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିକଳ୍ପନା ହିଁ କରିବା ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଆଜ୍ଞାମସଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଜଳଶକ୍ତିରୁ ପ୍ରଚୁର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରିବ । ସେଥିରେ ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟସ୍ ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତରାଂଶକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଅଲୋକ ଓ ଶକ୍ତି ଅକ୍ଳେଶରେ ସରବସ୍ତୁ କରାଯାଇ ପାରିବ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଏ ତ ତାହାହେଲେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କମ ।”

ଶ୍ରୀଲଞ୍ଜେୟେଲ ଆହୁରି ଆହୁତ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ଭାବଲି ଯେ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିରେ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ । ଓପ୍ଟେଷ୍ଟିଫିକାଉସ ଇଲେକଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଗୋଟିଏ ପରିକଳ୍ପନା ଦେବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଜ୍ଞାମସଙ୍କୁ ଜଣାଇବି କି ?”

ଜର୍ଜ ସାବଧାନ କରାଇ କହିଲେ, “ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର, ଶ୍ରୀଲଞ୍ଜେୟେଲ । ଜବାବ ଦେବା ଆଗରୁ ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ବିଷୟ କରି ଡିସ୍କସିବା ଦରକାର । ଆଜ୍ଞା, ଆମ ପରିକଳ୍ପନା ପାଇଁ ଏଇ ଆଜ୍ଞାମସ୍ ଆମକୁ କେତେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବେ ।

“କିନ୍ତୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ଏ ତ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀ ଏଥିରେ ଜିତିବ ସେ ତନି ହଜାର ଡଲାର ପୁରସ୍କାର ପାଇବ ।”

“ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀର ପରିକଳ୍ପନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ, ସେହି କମ୍ପାନୀ କାମଟି ପାଇବ, ଏପରି କିଛି ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଦିଆଯିବ କି ?”

ଶ୍ରୀଲଞ୍ଜେୟେଲ କିଛି ସମୟ ନିରବ ରହି ଉତ୍କଳିତ ଭାବରେ କହିଲେ, “ବୋଧହୁଏ, ସେପରି କିଛି ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ନାହିଁ । ପ୍ରତିଯୋଗିତା କଥା ଶୁଣିଲକ୍ଷଣି ମୁଁ ଏତେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ଯେ ଏ ସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା ବୁଝି ନ ଥିଲି ।”

“ଦେଖ, ଶ୍ଵୀଲର୍ଥସ୍ଵେଲ, ଏଇ ଘଟନାରୁ ତୁମର ଗୋଟାଏ ଶିକ୍ଷାଲାଭ ହେଲା ଯେ ଆମର ବ୍ୟବସାୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବସ୍ତୁର ଗୁରୁତ୍ଵ ଅଛି । ଏ ଲୋକମାନେ ତିନି ହଜାର ଡଲାର ଖରଚ କରି ଲକ୍ଷେ ଡଲାର ମୂଲ୍ୟର ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ । ମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏପରି କରିବା ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ । ଏପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତ ହେବାକୁ ମୋର ବିବେକ କେବେ କହିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ସେମାନେ ବ୍ୟବସାୟ-ଭିତ୍ତିରେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ କାରବାର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ଆମେ ଆମର ପରିକଳ୍ପନା ଦେବା ।”

ଶ୍ଵୀଲର୍ଥସ୍ଵେଲ ଅସ୍ତ୍ରତର ହୋଇ ଅସ୍ତିତ୍ଵରୁ ବ୍ୟାଗ କଲେ । ଜର୍ଜ ଛତର ବରଗା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ବଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ । ନାଏଗ୍ରା ହେଉଛି ପୃଥିବୀର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଳପ୍ରପାତ । ଏହା ଏକ ବିରାଟ ପରିକଳ୍ପନା; ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାପାଇଁ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଆଉ କି ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରେ ? ବାସ୍ତବରେ ସେ ଏହିପରି ଗୋଟାଏ କିଛି ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଡାମସଙ୍କ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତି-ଯୋଗିତାରେ ଯୋଗ ଦେବା କଦାପି ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । କୌଶଳୀ କେଉଁଟି ମାଛ ଧରିବାପାଇଁ ତରତର ହୁଏ ନାହିଁ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ହୁଏ ତ ବଡ଼ ମାଛ ଧରାପଡ଼ିବ ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଚଲାବେଳେ ମାର୍ଗାରେଟ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—ଆଜି ଉପର ବେଳାର ଖବର କାଗଜ ଦେଖିଛ ?

ଜର୍ଜ ଖାଇବାକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ରୁଟି ଧରି କହିଲେ, “ନା ଦେଖିନାହିଁ । ମୁଁ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲି । କଅଣ, ଦେଖିବା ଭଲ କିଛି ଖବର ଅଛି ?”

ମାର୍ଗାରେଟ କହିଲେ, “ନା, ସେପରି କିଛି ବଡ଼ ଖବର ନୁହେଁ । ତେବେ ଗୋଟାଏ ଘୋଷଣା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଆସନ୍ତା ବିଶ୍ଵମେଳା (World Fair) ୧୮୯୩ ମସିହାରେ ଶିକାଗୋରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ

ହେବ । କଲମ୍ବସଙ୍କ ଆମେରିକା ଆବିଷ୍କାରର ଶତବର୍ଷ ପୂର୍ତ୍ତି ଉପଲକ୍ଷରେ ଏହାର ନାମ ହେବ କଲମ୍ବିଆନ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ । (Columbian Exposition) । ଏହା ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ହେବ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧ ଦେଶ, ଆଉ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଅଛି । ସେତେବେଳକୁ ଆମ ଜର୍ଜର ବୟସ ହୋଇଥିବ ନଅବର୍ଷ । ସେ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେଖି ବେଶ୍ ଉପଶ୍ରେଷ୍ଟ କରିପାରିବ । ମନେ ଅଛି ନା, ଫିଲଡେଲଫିଆ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେଖି ଆମର କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ ହେଇଥିଲା ।”

ଜର୍ଜ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ, ମନେ ଅଛି । ସେ ଦେଉଛି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ସମୟ କେଡ଼େ ବେଗରେ ଚାଲି ଯାଉଛି ।”

ସ୍ରେଜନ ପରେ ଜର୍ଜ ଖବରକାଗଜଟିଏ ନେଇ ବିଶ୍ୱମେଳାର ସମ୍ବାଦଟି ଭଲ କରି ପଢ଼ିଲେ । ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ କଥା ଠିକ୍ । ଏ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ବାଳକ ଜର୍ଜ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେଖିଲେ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିବ ।

ସମ୍ବାଦଟିର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଗୋଟିଏ ପରିକ୍ରେତ ଥିଲା । ଜର୍ଜ ସେହି ପରିକ୍ରେତଟିକୁ ଆଉ ଥରେ ପଢ଼ିଲେ । ଏଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ଏହି ବିଶ୍ୱମେଳାକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକରେ ସୁସଜ୍ଜିତ କରିବାର ଏକ କଳ୍ପନା କରାଯାଉଅଛି । “ଏପରି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୂର୍ବେ କେବେ ହୋଇନାହିଁ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକ ସଜ୍ଜାର ବିଶଦ ବିବରଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଗୋଚରକୁ ଆସିନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଆଉଜି ବସି କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ମାନସ ଚକ୍ଷୁ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୋକମୟୀ ନଗର ଦେଖାଗଲା । ସେ ନଗର ବିରାଟ ସୌଧମାଳା, ସୁନ୍ଦର ଉପବନ, ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଭୃତିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସମସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ଆମେରିକାର ଝମୋଲ୍ଲତର ପରିଚୟ ଦେଉଅଛି । ସମଗ୍ର ନଗରଟି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକ ମଳାରେ ଆଲୋକିତ । ଏପରି ବିଶାଳ ଆଲୋକ

ସକ୍ତା ଏଥିପ୍ରସ୍ତରୁ କୌଣସିଠାରେ ଦେଖା ଯାଇନଥିଲା । ପରିବର୍ତ୍ତୀ
ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାର ଏହା ଏକ ଅପୂର୍ବ
ସୁଯୋଗ । ଏହା ସମଗ୍ର ସତ୍ୟ ଜଗତର ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କରି
ପାରିବ, କଳ୍ପନାକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ଜର୍ଜ ଡବ୍ଲେରମାନଙ୍କର ଏକ ସଭା
ଡକାଇଲେ । ନାଟକୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟରେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି କଳ୍ପିତ
ବୈଦ୍ୟୁତିକ ନଗରର ଏକ ଚପ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ଏନକ୍ସପ୍ଟ ଗ୍ରୀଷ୍ମ
ରଜନୀରେ ତାହାମଣ୍ଡଳୀ ତକ୍ ତକ୍ କଲା ପରି ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବିଦ୍ୟୁତ୍
ଆଲୋକରେ ଏହି ମାନବନିର୍ମିତ ନଗରଟି ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିବ ।

ଜର୍ଜଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା ପରେ କେତେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମସ୍ତେ ନୀରବ ହୋଇ ରହିଲେ । ତଦନନ୍ତର ଜଣେ କହିଲେ, “ମିଷ୍ଟର
ଓସ୍ବେଷ୍ଟଙ୍କଦ୍ୱାରା, ଆପଣଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି ଆମ୍ଭେମାନେ ମୁଗ୍ଧ
ହୋଇ ଯାଇଅଛୁ । ଏ ଏକ ବିରାଟ କଳ୍ପନା । ଏପରି ବିରାଟ କଳ୍ପନାରେ
ହାତ ଦେବାକୁ ଆମର ଉପ୍ଯ ହେଉଅଛି ।”

ହର୍ମାନ କହିଲେ, “ଏହା ଏଡ଼େ ବିରାଟ ଯେ ଏଥିରେ ଆମର
ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ହେବ । ତା’ପରେ ହୁଏତ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟଟି
ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇ ଭୁଲଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଏହା ଫଳରେ ଆମ
କମ୍ପାନୀ ଦେବାଳୟ ହୋଇ ଯାଇପାରେ । ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ୱ
ନେବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କି ?”

ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତାକୁଳ ଭାବରେ କହିଲେ, “ହଁ, ଦାୟିତ୍ୱ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍
ବେଶି । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାରେ ଗୌରବ ଅଛି ।
ମୁଁ ଏଥିରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇଚ୍ଛୁକ । ଆପଣମାନେ
ମୋ ସହିତ ଏକମତ କି ?”

ମାରବରେ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ହାତ ଟେକି ଜର୍ଜଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ
ସମର୍ଥନ କଲେ । ହର୍ମାନ ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି.....ଏହିପରି
ଗୋଟି ଗଣୁଥିଲେ । ହର୍ମାନଙ୍କର ଗଣତି ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ

ଦେଖାଗଲା ଯେ ପ୍ରସାବଟି ସର୍ବସମ୍ପର୍କରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି; ଜଣେ ସୁଦ୍ଧା ବିରୋଧ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ଜର୍ଜ ଅବଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ସ୍ଥାନଟିର ସରସଜମିନ ଚନ୍ଦନ କରିବା ଓ ବିଶୁଦ୍ଧମେଳାର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କଠାରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍-କରଣର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଦଳେ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କୁ ଶିକାଗୋ ପଠାଇଲେ । ସେମାନେ ଦଶଦିନ ପରେ କେତେକ ଅପୂର୍ବ ସମ୍ବାଦ ଦେଇ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଲାଗି ଦୁଇଲକ୍ଷ ପରୁଷ ହଜାର ବିଜୁଳିବଳୀ ଦରକାର ହେବ । ଛଅ ସାତଟି କମ୍ପାନୀ ଏହା ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟ ତାଲିକା ଦେଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଡ଼ିସନ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କରଣ ପାଇଁ କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଧରଣର ଯନ୍ତ୍ର ଦରକାର ହେବ । ସେଗୁଡ଼ିକର ନକସା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିର ହୋଇନାହିଁ । ଇଞ୍ଜିନିଅର ଦଳର ମୁଖ୍ୟ ପଚାରିଲେ, “ଏହି ସବୁ ବାଧାବିଘ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେ ଏ ବିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା କି ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ଟେଷ୍ଟିଫିଆଉସ ?”

ଜର୍ଜ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ନାସ୍ତିସ୍ୟ ! ତୁମେ କହୁଛୁ ଯେ କଫିନ ଓ ତାଙ୍କ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଏହି କାମଟି ହସ୍ତଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ । ତାହା ହେଲେ ଏହିଠାରେ ଆମର ଦୁଇ କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଉ । ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ କେତେ ଶେଷ ଦେଇଛି, କହିଲ ।”

ଇଞ୍ଜିନିଅର ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ ବିଜୁଳି ବଳର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପାଇଁ ଅନୁତ୍ୟାସରେ ତଳର ନବେ ସେଣ୍ଟ ରେଟ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।”

ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ତାହାହେଲେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାଥମିକ ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଆନୁମାନିକ ହସାବ ଫର୍ଦ୍ଦ ତିଆରି କରିଦିଅ । ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ଆମର ରେଟ ଦାଖଲ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ ଦିନରାତି ଯତ୍ନଶୀଳ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଆନୁମାନକ ହିସାବ ତଥାହିଁ ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ଜଳ ଡରେକ୍ଟରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଭା ଡକାଇ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ବୁଝାଇ ଦେଲେ । ସେ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ପ୍ରତି ବିଜୁଳି ବଜାପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ପାଞ୍ଚ ଡଲାର ପରଶ ସେଞ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତି ବିଜୁଳିବଜା ପାଇଁ ଦର ଦେଇଛି ତେର ଡଲାର ନବେ ସେଞ୍ଚ ।

ଡରେକ୍ଟରମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ଜଣେ ଡରେକ୍ଟର କହିଲେ, “ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ସମ-ପ୍ରବାହଠାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ । ଆମେ ବେଶ ମୋଟା ଲାଭ ରଖିଲେ ମଧ୍ୟ କର୍ମନିଙ୍କ ଦରଠାରୁ କମ ଦର ଦେଇ କାମଟା ପାଇ ପାରିବା । ଆଜ୍ଞା ଜର୍ଜ, କେତେ ଲାଭ ରଖିବା ଠିକ୍ ହେବ ?”

“ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ଲାଭ ରଖିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଆମର ଯେତକ ଖରଚ ହେବ ବୋଲି ହିସାବ ହୋଇଅଛି ଆମେ ସେତକ ମୁଲ ନେବା ।”

କଥାଟା ବିଶ୍ଳାଷ କରି ନ ପାରି ଜଣେ ଡରେକ୍ଟର କହିଲେ, “କଅଣ ? ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମେ ବଜା ପ୍ରତି ପାଞ୍ଚଡଲାର ପରଶ ସେଞ୍ଚ ଦରରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷର ଗ୍ରହଣ କରିବା ? ତାହାହେଲେ ତ କିଛି ମାତ୍ର ଲାଭ ରହିବ ନାହିଁ । ଯଦି ପ୍ରକୃତ ଖରଚ ଆନୁମାନିକ ଖରଚଠାରୁ ବଢିଯାଏ କିମ୍ବା କୌଣସି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟେ ତେବେ କଅଣ ହେବ ? ଆମକୁ ସବସ୍ଥାନ ହୋଇ କମ୍ପାନୀ ବନ୍ଦ କରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏପରି କରିବା ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର ପରିରୂପକ ନୁହେଁ କି ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।”

ଜର୍ଜ ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ତାହା ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖୁବ୍ ଠିକ୍ । ଆମ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରିଛି, ଏହାହିଁ ହେବ ସେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭପ୍ରଦ । ତାହା ମହୋଦୟଗଣ, ମୋ କଥା ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝି କର ଦେଖନ୍ତୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି କିପରି ଦୃଢ଼ରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ କରି ଦେବା ଯେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ

ହେଉଛି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚସ୍ଥର । ଆମେ ଯେତେ କମ୍ ରେଟ୍ ଦେଇ ପାରିବା ତାର ସେତିକି ନାଟକୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିବ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଯଦି କିଛି ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ ହୁଏ, ତଥାପି ଆମେ ଜଗତ ସମକ୍ଷରେ ଦେଖାଇ ପାରିବା ଯେ ଆମର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଜଳରଟ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉଚ୍ଚସ୍ଥର ।”

ଏଥର ମଧ୍ୟ ବୋର୍ଡ଼ର ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଜର୍ଜଙ୍କ ଉପରେ ଆତ୍ମା ରଖି ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରେ ବିଶ୍ୱମେଳା କମିଟି ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ମେଳାର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଜଳରଣ ଗ୍ରାହ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍-ହାଉସ୍ କମ୍ପାନୀକୁ ଦିଆଗଲା ।

ଏହାପରେ କେତେକ ମାସ ଯାଏ ଶୁଷ୍କ କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ପରତା ଦେଖାଗଲା । କମ୍ପାନୀର ସମସ୍ତ ଧନଜନ (Resourecs) ବିଶ୍ୱମେଳାର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଜଳରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହେଲା । ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍ କମ୍ପାନୀ ଏତେ କମ୍ ଦର ଦେଇଥିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀମାନେ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏବେ ସେହି ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍ କମ୍ପାନୀ କାର୍ଯ୍ୟଟିର ଗ୍ରାହ ପାଇବାରୁ ସେମାନେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ, କିପରି ଏହି କମ୍ପାନୀ ଶେଷ ଧର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ନ ପାରନ୍ତୁ ।

କଫିନ ନାନା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ଏକ ମେ କଦମା ଦାଏର କରିବା । ସେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଯେ କାଚର ଗୋଲ ବଜୁଲବଜ୍ଜା (all glass globe) ତିଆରି କରିବାର ଅଧିକାର ଏକମାତ୍ର ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ଅଛି । ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ୍ କମ୍ପାନୀ ସେ ପ୍ରକାର ବଜ୍ଜା ତିଆରି କରିବାକୁ ଯାଉଅଛନ୍ତି । ଅତଏବ କମ୍ପାନୀ ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରାଯାଉ । ଜର୍ଜ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଗଣ୍ଠମାନେ କେବେହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ବଜୁଲବଜ୍ଜା ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଅନୁମତି ପ୍ରସ୍ତ ଦେବେ ନାହିଁ । ଏପରି କି ଏହି ବଜ୍ଜା ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦି କରିବେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଜର୍ଜ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ବଜ୍ଜାର ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର ଖରିଦ କରି ନେଇଥିଲେ । ଏହି ବଜ୍ଜାର ନାମ ସଏର-ମାନ-ବଜ୍ଜା (Sawyer-man lamp) ।

କିନ୍ତୁ ଏହା ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଏକ ମୋକଦ୍ଦମା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଓକଲ ପରାମର୍ଶରେ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଦାବି କଲେ ଯେ ଏ ପ୍ରକାର ବଜାର ଉତ୍ପାଦନ ଦ୍ଵାରା ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହେଉଅଛି । ତେଣୁ ଓପେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀକୁ ବାରଣ କରାଯାଉ ଯେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ବଜା ତିଆରି କରିବେ ନାହିଁ । ଜର୍ଜ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଏ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ତାଙ୍କର ଜୟ ହେବ । କିନ୍ତୁ କେତେକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ହୋଇ ରାୟ ବାହାରିବାକୁ ଅନେକ ଦିନ ଲାଗିଯିବ; ତୁ ଏ ତ କେତେ ବର୍ଷ ଲାଗିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ସମୟ ନ ଥିଲା ।

ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଜର୍ଜଙ୍କର ସ୍ଵାଭାବିକ ଗୁଣ । ସେ ନିଜର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କ ସହିତ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କରି ଏକ ନୂତନ ଧରଣର ବଜା ବାହାର କଲେ । ବଜାଟି ଦୁଇଟି ଅଂଶରେ ନିର୍ମିତ ହେବାର କଥା ହେଲା । କେନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କହି ପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ଏହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପେଟେଣ୍ଟର ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରୁଅଛି । ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ଏହା ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାତରେ ତିଆରି ଓ ଏହା ଭିତରେ ଲୁହାର ଫିଲମେଣ୍ଟ । ଏହି ବଜାର ତିଆରି ଖରଚ ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ବଜାର ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଖୁବ୍ କମ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ପ୍ରକାରର ଅତ୍ୟଧିକ ଲକ୍ଷ ବଜା ଓ ବଜାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ତିଆରି କରିବାପାଇଁ ଜର୍ଜ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଗଠନ କଲେ । ପରିଷେଷରେ ବଜାରୁ ବାୟୁ ନିଷ୍କାସନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପମ୍ପ ଉଦ୍ଭାବନ କଲେ । ବଜାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଯୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ।

ବିଶ୍ଵମେଳାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସରବରାହ ପାଇଁ ଓପେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନେ ବାରେଟି ବିରାଟ ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର ବସାଇଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯନ୍ତ୍ର ଏକହଜାର ଅଶ୍ଵକ୍ରିୟର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଓପେଣ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ପାଦିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରର ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଏହି ମେଳାରେ ଖୋଲଗଲା । ଏଥିରେ ଟେସଲଙ୍କ ଆବେଶ ମୋଟର (Induction

motor) ସହିତ ଏକାଧିକଦଶା ମୋଟରର ସମସ୍ତ ଅଂଶ, ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଓ ଆଦର୍ଶ ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର (Generator) ପ୍ରଭୃତି ଥିଲା । ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ କପରୀ ଦୁଇକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପରିବ ତାହା ଯୁକ୍ତ ଆକାରରେ ଦେଖାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଉଚ୍ଚବିଭବସମ୍ପନ୍ନ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତାରର ବିପଦକୁ ଦୂର କରିବାରେ କପରୀ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିଲା, ତାହା ନକ୍ସା ଓ ଛବି ଯାହାଫଳରେ ବୁଝାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ୧୮୯୩ ମସିହା ମେ ମାସ ପହିଲା ଦିନ ସକାଳେ ଜର୍ଜ ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ମାର୍ଗାରେଟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପୁଅ ଜର୍ଜ ଶିକାଗୋର କଲମ୍ବିଆନ ବିଶ୍ୱମେଳାର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଗ୍ରୋଭର କ୍ଲୁଭଲଣ୍ଡ ଆସି ଗୋଟିଏ ଚାରି ଟିପିଦେଇ ମେଲା ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବେ । ଏହା ଦେଖିବାପାଇଁ ସେମାନେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଥିବା ଅଗଣିତ ଜନତା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, “ବିଶ୍ୱମେଲା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଅଛି ।”

ଜନତା ସହିତ ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ପରିବାର ମେଲା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ବିରାଟ ଅଟ୍ଟାଳିକା ଶ୍ରେଣୀ, ସୁନ୍ଦର ଉପବନ ଓ ହ୍ରଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହରଟି ଦେଖି ସେମାନେ ମୁଗଧ ହୋଇଗଲେ । ନବମ ବର୍ଷୀୟ ବାଳକ ଜର୍ଜ ପିତାଙ୍କର ହସ୍ତ ଧରି ବିସ୍ମୟରେ ଦେଖିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଆଲୋଚ୍ଚୁରିରୁ ଅଗ୍ନି, ଧୂମ ଓ ଲୁଗା ନିର୍ଗତ ହେଉଅଛି । ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଦୂର୍ଘାୟମାନ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ବସି କେତେକ ଲୋକ ଦୂରୁଥିଲେ । ତାହା ମଞ୍ଜେ ବିବିଧ ବାଦ୍ୟ ବାଜୁଥିଲା । ତାହା ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ଜର୍ଜ କହିଲା, “ବାପା, ସେଇଟା କଅଣ ?”

ଜର୍ଜ ଓପେଷ୍ଟିଙ୍ଗହାଉସ ଆଦରରେ ପୁଅର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଇ କହିଲେ; “ଏ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଅଦିଅମାନଙ୍କ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ହୋଇଛି । ବଡ଼ମାନେ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଚଢ଼ିପାରନ୍ତି । ଏହାର ନାମ ଫେରିସ୍ ହେଉଲା । ଆସ, ସମସ୍ତେ ଚଢ଼ି ଦେଖିବା ।” ଏହା କହି ସେ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ବନ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ ।

ସେ ଦିନଟି ଯାକ ସକାଳୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଏହି ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ନାଗର ଦୋଳାରେ ଚଢ଼ି ବୁଲିଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ କେବଳ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । କେଉଁଠାରେ ବିଦୁଷକମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ଶୁଣାମି ଦେଖାଉଥିଲେ ତ କେଉଁଠାରେ ମିଠାଇବାଲା ଓ ଫେରିବାଲାମାନେ ବିଚିତ୍ର ସ୍ଵରରେ ଡାକ ଦେଉଥିଲେ । ଲୋକ ଗହଳି ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଏହିସବୁ ଦେଖି ଓ ଶୁଣି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ବାଳକ ଜର୍ଜ ଏତେ ଟପି ଓ ମିଠାଇ ଖାଇଲା ଯେ କାଳେ ତହାର ଦେହ ଖରାପ ହେବ ବୋଲି ମାର୍ଗାରେଟ ଆଉ ଖାଇବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ ।

ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଳା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ଏଠାରେ ସମସ୍ତ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ଏହାକୁ ଦେଖି ମନେ ହେଲା, ଯେପରିକି ବିଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷର ଶିଳ୍ପୋନ୍ମତ୍ତର ଇତିହାସ ଏଠାରେ ଜୀବନ୍ତ ବିଗ୍ରହ ଧାଣେ କରି ରହିଅଛି । ୧୮୭୭ ମସିହାର ବିଶ୍ଵମେଳା ଭୁଲନାରେ ଏହା ଅଧିକତର ସୁନ୍ଦର ଓ ଶୁଭକର୍ଷକ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ଥିଲା ମାକ୍ କର୍ମିକଙ୍କର କୃଷି-ଯନ୍ତ୍ରପାତି । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରୁଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବରଟ ରୋଟାରୀ ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର ଏଠାରେ ରହିଥିଲା । ଏହାଦ୍ଵାରା ଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ସମ୍ଭାବ ପତ୍ର ଛୁପାଯାଇ ପାରୁଥିଲା । ଏ ସବୁ ଛଡ଼ା ସାରୁନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବରଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ର ଏଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା । ଜର୍ଜ ଇଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ‘କୋଡ଼ାକ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସ ଲଳି କାମେସ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନାରେ ଥିଲା । ଏହାର ଗୋଟିଏ ବୋତାମ ଟିପି ଦେଲକ୍ଷଣି ଛବି ବାହାର ଆସୁଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଟାଇପ ରାଇଟର ନାମକ ଏକ ନବାବିଷ୍କୃତ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ତାହା ଏଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସବୁ ବ୍ୟତୀତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କଦାକାର ଗାଡ଼ିଥିଲା । ଶୁଣାଯାଉଥିଲା ଯେ ଏଗୁଡ଼ିକରେ ଏକ ନୂତନ ପଦ୍ଧତିର ଇଞ୍ଜିନ ଲାଗିବ ଓ ପେଟ୍ରୋଲିୟମରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗ୍ୟାସୋଲିନ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ତୈଳ ଦ୍ଵାରା ଗୁଡ଼ିକ ଚାଲିବ ।

ଗଣିରେ ପ୍ରଦର୍ଶନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଦୃଷ୍ଟ ଚମତ୍କାର । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବୈଦ୍ୟୁତକ ଆଲୋକରେ ସମଗ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନାଳୟ ଦେଖାଯାମାନ । ଏହି ଅସୁବ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଦର୍ଶକମାନେ ଗଣ୍ଡାର ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ବାଳକ ଜର୍ଜ ଏହି ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ ଏପରି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, “ମୋର ବାପା ଏସବୁ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍ୟା ତଥାପି କରିଅଛନ୍ତି ।” ସେ ଏହିପରି ବାରମ୍ବାର କହିବାକୁ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଉସ ଟିକିଏ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ଚାହାକୁ ଏଥିରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଦେଖି ଅଧିକ ହେବାକୁ ଯୋମାନେ ମେଳାକୁ ଫେରିଗଲା ବେଳେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଉସ ପୁଅର ମୁଖକୁ ଚାହିଁଲେ । ଚାହାର ମୁଖର ପ୍ରସନ୍ନତା ଦେଖି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗତ କେତେ ମାସର ପ୍ରଗତି ପରିଶ୍ରମ ଓ ଲାଜ ଭୁଲିଗଲେ । ବିଶ୍ୱମେଳାର ସାଫଲ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ଶାସ୍ତ୍ରରକ ତଥା ମାନବିକ ପରିଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁଅର ପ୍ରାୟ ମୁଖ ଦେଖି ସେ ମନେ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହୋଇଅଛି ।

ଜର୍ଜ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଉସ ପୁଅ ଓ ପତ୍ନୀଙ୍କ ସହିତ ଦୁଇଟି ସପ୍ତାହ ଏହି ମେଳା ପରିଦର୍ଶନରେ କଟାଇନେଲେ । ମାର୍ଗରେଟଙ୍କର ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା ଥିଲା ଯେ ଜର୍ଜର ଅନେକ ସ୍କୁଲପାଠ ବାକୀ ପଡ଼ିଯିବ । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହ ପରେ ଶିକାଗୋ ଜ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ବନ୍ଦୁ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଉସ ପୁଅର ପତ୍ନୀ କିଷ୍କୁରେ ଏତେ ଚିନ୍ତିତ ନ ଥିଲେ । ସେ ପୁଅପ୍ରତି ସତ୍ତାନ୍ୱୃତ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ଶିକାଗୋରେ ରହି ଯାଇଥିଲେ ।

ଶିକାଗୋ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ସ୍କୁଲରୁ ପାଞ୍ଚଦିନର ଅନୁପସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଛୁଟି ନେଇ ଆସିଥିଲା । ସ୍କୁଲର ପାଠ୍ୟ ପୂରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାର ବହିପତ୍ର ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିଲା । ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଉସ କହୁଥିଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ପକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ ମେଳାଟି ନ ଦେଖି ଫେରିଯିବା ଅନୁଚିତ ହେବ । ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଏଡ଼େ ବିରାଟ ମେଳା ଦେଖିଯାଉବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏ ବଣ୍ଟମେଳାଟି ଜର୍ଜ ପକ୍ଷରେ ଶିକାର ଏକ ଅଙ୍ଗ । ହୁଏ ତ ସମଗ୍ର ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଏକ ମେଳା ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ସେ ପାଇ ନ ପାରେ ।

ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ ଜର୍ଜକୁ ଆଉ କିଛି ଦିନ ଛୁଟି ଦେବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରି ସ୍କୁଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ପକ୍ଷ ଲେଖିବାକୁ ମାର୍ଗାରେଟ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ । ଜର୍ଜର ପାଠପଢ଼ା ପ୍ରତି ତାର ବାପା ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ସେ ଘଣ୍ଟାଏ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ଜକୁ ତାହାର ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ।

ପିଟସବର୍ଗକୁ ଫେରି ଆସି ଓୟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ ଦେଖିଲେ ସେ ତାଙ୍କ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଚିଠି, ରିପୋର୍ଟ, ସ୍ମାରକପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାଗଜପତ୍ର ଜମା ହୋଇ ରହିଛି । ବାକୀ ପଡ଼ିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟସବୁ ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ସେ ଗୋଟାଏ କିଛି ନୂତନ ବ୍ୟାପାରରେ ଲାଗିବାକୁ ଅଛିର ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସୁଯୋଗ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଦିନେ ସକାଳେ ସେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ପାଇଲେ । ଏହାକୁ ଲେଖିଥିଲେ କାଟାରକ୍ଟ-କନସ୍ଟାଣ୍ଟିନ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଇ. ଡି. ଆଡ଼ାମସ୍ । ଏଥିରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଶିକାଗୋର ବଣ୍ଟମେଳା ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଓୟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ କମ୍ପାନୀର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସିଅଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଥିଲେ, “ଦୁଃଖର ବସୟ ଏହି ଯେ ଆମର ଇଞ୍ଜିନିଅର ଆପଣଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ ପାଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ସେ ଶିକାଗୋରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଆପଣ ଶିକାଗୋ ଡ୍ୟାଗ କରି ସାରିଥିଲେ । ସାହା ହେଉ, ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହ ପଦ୍ଧତିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝି କର ଦେଖିବୁ । ଆମର ବଣ୍ଟାଏ ଯେ, ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତରୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନର ଉନ୍ନୟନ କରିବାପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ପଦ୍ଧତି ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ଫଳପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ । ଆପଣ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନେ ଯଦି ବଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନକ୍ସା ଦାଖଲ କରନ୍ତି, ତେବେ ଆମ୍ଭେମାନେ

ଆନନ୍ଦରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଏକ ରୁକ୍ମି ସମ୍ପାଦନ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁର କରିବୁ ।

ଜର୍ଜ ବରୁରଲେ, “ଏତେ ଦିନେ ଆମ ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ଫଳ ମିଳିଲା । ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ ସିନ । ଏତେ ବଡ଼ ମାତ୍ର ବନିଶି କଣା ଗିଳିଲା ।”

ଶ୍ରିଲଂକାରେ ନେତୃତ୍ବରେ କେତେକ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କୁ ନିକ୍ଷା ଓ ହିସାବର ବିବରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଭାର ଦିଆଗଲା । କେତେକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଆଡାମସ୍‌ଙ୍କ ନିକଟକୁ ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରେରିତ ହେଲା । ୧୮୯୩ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ଜର୍ଜ ଓପ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିଙ୍ଗ-ହାଉସ କାଟାରାକ୍ଟ କନଷ୍ଟ୍ରକ୍ସନ କମ୍ପାନୀରୁ ପସ ପାଇଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏପରି ବିରାଟ ପରିକଳ୍ପନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କେବେ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ପନ୍ଦର

ନବୀନ ଯୁଗ

ନାଏଡ଼ା ଜଳ ପ୍ରପାତରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଜନାର ଶ୍ରୀ ପାଇଥିବାରୁ ଜର୍ଜ ଆନନ୍ଦତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଦେହ ରହିଥିଲା । ଆତ୍ମାମୟ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରାଇ ଥିଲେ, ତାହାର ବିଜେତାକୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଶ୍ରୀର ନ ଦେଇ ତାକୁ ପସି ଲେଖିଲେ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଏଭଳି ଏକ ପରିକଳ୍ପନାରେ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଆଦୌ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଆତ୍ମାମୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ ହେବାପରେ ଜର୍ଜ ସମସ୍ତ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ଜାଣିପାରିଲେ । କାଟାରକ୍ଟ କନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରକ୍ସନ କମ୍ପାନୀର ଏହି ମୁଖ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଜର୍ଜଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସରେ କହିଲେ ଯେ ଏହି ଉନ୍ନତ ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଯୋଜନା ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲେହେଁ କୌଣସିଟି ବ୍ୟାବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କେତେକ ପରିକଳ୍ପନା ଏକଦାରେ ଅଭୂତ । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ବିଷୟ ସହକାରେ ପଚାରିଲେ, “ଏଡ଼ିସନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ନ ହେବାର ଦେଖି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ । ଅଗତ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଯତ୍ନବେନାହିଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ ।”

ଆଜ୍ଞାପସ୍ କହିଲେ, “ହଁ, ସେମାନେ ଯେ ଉଦ୍ୟମ କରି ନ ଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତରେ ସେମାନେ ଷାଠିଏ ପୃଷ୍ଠାବ୍ୟାପୀ ଏକ ବିଶାଳ ବିବରଣ ଓ ତାହାସଙ୍ଗେ ବାରଟି ନକ୍ସା ଓ ଅନେକ ଛବି ଦାଖଲ କରିଥିଲେ ।”

ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ, “ସେଥିରେ କି ଦୋଷ ଥିଲା ?”

ଆଜ୍ଞାପସ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେମାନେ ସମପ୍ରକାଶ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ପରିକଳ୍ପନା ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରେ ଚଣ୍ଡିମେଳାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଆଶ୍ୱିନୀଙ୍କର ଏକାଧିକଦଶା ପଦ୍ଧତିର ରିପୋର୍ଟ ପାଇଲି । ତହିଁ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଲି ଯେ ଓପ୍ଟୋକ୍ରମାଞ୍ଚିତ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରକୃତିର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରକାଶ ହିଁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସ୍ଥାୟୀ ଆଧାରର ଅଧିକାରୀ ହେବ ।”

ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ଜର୍ଜ ବାସ୍ତବରେ ତମତ୍କୃତ ହୋଇଗଲେ । ଏହା ହେଲା ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ବିରାଟ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ଏହି ହେତୁରୁ ଏଡ଼ିସନ କମ୍ପାନୀ ଏତେ ଦିନ ମାରକ ଗଣ୍ଡିଥିଲେ । ଜର୍ଜ ଏବେ ବିଜୟର ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ନାଏଗ୍ରାରେ ତିନୋଟି ପ୍ରକାଶ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉପାଦାନ ଯନ୍ତ୍ର ବସିବାର କଥା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯନ୍ତ୍ର ପାଞ୍ଚହଜାର ଆଣ୍ଟ-ଗିଲ୍‌ର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉପାଦାନ କରିବ । ପ୍ରଥମ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବସାଇବାକୁ ହେବ ।

ଜର୍ଜ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଆମ୍ଭେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଯେତେ ଲୋକ ଲାଗନ୍ତି ପଛକେ ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଉ ।”

ପ୍ରଥମ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଦେଢ଼ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବସିଲା । ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତର ଅଧୋଭାଗରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ଏହି ନୂତନ ଡାୟାନାମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ୧୮୯୫ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଏକ ବିରାଟ ସଭା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଜର୍ଜ, ହର୍ମାନ୍, କାଟାଲିନ୍ କମ୍ପାନୀର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, ସମସ୍ତ

ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍‌ଗଣ ଏବଂ କାନାଡ଼ା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଉଚ୍ଚ ଗବି-
କର୍ମରୁପ ବୃନ୍ଦ ଘୋଷ ଦେଇଥିଲେ ।

ବିଶାଳ ଜଳପ୍ରପାତର ଜଳରାଶିକୁ ବୁଝି ଜର୍ଜଙ୍କର ହୃଦୟ ବିସ୍ମୟ
ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରବାବେଶରେ ତାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁରୁ
ଲୋତକ ଧାର ବହିପଡ଼ିଲା । ପରଶ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ଧରି ଏକଶତ ଶ୍ରୀମ
ପୁଟ ଉଚ୍ଚରୁ ପ୍ରଗାତର ସ୍ୱଳ୍ପ ଜଳଧାର ଗମ୍ଭୀର ଗର୍ଜନ ସହ ନିମ୍ନଦେଶକୁ
ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ କରି ଆସୁଅଛି । ଏହି ଜଳ ନିମ୍ନଦେଶର ପ୍ରସ୍ତରମାଳା
ଉପରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇ ଉତ୍ପ୍ଳାବରେ ଶୀକରର ଏକ ଆତୁରଣ ସୃଷ୍ଟି
କରି ରଖିଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରକୃତ ଦେବୀ ରୁଦ୍ରସୁନ୍ଦର ରୂପ ଧାରଣ କରି
ନିଜର ଆଦିମ ଶକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରି ଆସିଛନ୍ତି । କେତେ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ସ୍ତବ୍ଧ
ମାନବ ଏହି ଜଳପ୍ରପାତ ନିକଟରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହି ଏହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ
ପୂର୍ବକ ମାନବର ଯେବାରେ ଲଗାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ନ ଥିବ ? ଜର୍ଜ
ଆଜି ସେହି ସ୍ଥଳରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ମନେ
ହେଲା, ଯେପରି କି ସେ ଇତିହାସର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ
ରହିଛନ୍ତି ।

ଆଜ୍ଞାପୟ ଘୋଷଣା କଲେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ଡାୟନାମୋ ଚାଲିତ
ହେବ ।” ଏହି ଘୋଷଣାରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ ଘରର
ଭାବରେ ଶ୍ଟ୍ରୀଲିଓପେଲଙ୍କୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ । ଶ୍ଟ୍ରୀଲିଓପେଲ ଏହି
ପରିକଳ୍ପନାର ପ୍ରଧାନ ଚର୍ଚ୍ଚା ଥିଲେ । ସେ ଯାଇ ପ୍ରଧାନ ସୁଇଚଟିକୁ
ଟାଣିଦେଲେ । ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ଗୁରୁ
ଗମ୍ଭୀର ଗର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପଶ୍ଚାତ୍ପ୍ରାଣରେ ଏକ୍ୟତାନ ସଦୃଶ
ଶୁଣାଯାଉଥିଲା ପ୍ରପାତର ଘୋର ଘର୍ଷଣ ଧ୍ୱନି ।

ସମବେତ ଭଦ୍ରମଣ୍ଡଳୀଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ମୁଁ
ଆଜି ଘର୍ଷ ବଳ୍ଯୁତା ଦେବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଏଠାରେ ଘର୍ଷ ବଳ୍ଯୁତାର
ଅବକାଶ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଏପରି ବଳ୍ଯୁତା ଦେବାର ଧୃଷ୍ଟତା ମୋର ନାହିଁ ।
ଆଜିର ଏହି ଘଟଣା ସମସ୍ତ କଥା ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଉଅଛି । ଆମ୍ଭେମାନେ
ଆଜି ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଅଛୁ, ତାହା ଦିନେ ଜଗତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ।”

ପ୍ରଥମେ ତିନୋଟି ଉତ୍ସାଦକ ସନ୍ତପାଇଁ ଅର୍ଡର ଥିଲା । ପରେ ତାହାର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ଦଶଟି ସନ୍ତପାଇଁ ଅର୍ଡର ଦିଆଗଲା । ଜଳପ୍ରପାତର ଉତ୍ତମ ପାଣ୍ଠିରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ମିତ ହେଲା । ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟର ଶକ୍ତିର ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଓ ମଧ୍ୟାଞ୍ଚଳ ଏବଂ କାନାଡାର ପୁରୀଞ୍ଚଲରେ ସର୍ବସ୍ୱ ତାର ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଗାଇ ଦିଆଗଲା । ତାହାଦ୍ୱାରା ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଗୃହରେ ଓ କାରଖାନାରେ ଆଲୋକ ଓ ଉତ୍ତମ ନିମନ୍ତେ ବୈଦ୍ୟୁତିକଶକ୍ତିର ସରବସାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲା ।

ଗୋଟିଏ ଘଟନାରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ଏହି ବିଜୟ ବିଷାଦାଞ୍ଜଳି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଦୀର୍ଘକାଳ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତରେ ତାହାଙ୍କ ମାତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ବିଗତ କେତେମାସ ଧରି ସେ ରୋଗସନ୍ତାପ ଗ୍ରସ୍ତଥିଲେ । ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ମନେ କଲେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଏହି ସନ୍ତାନରୁ ମୁକ୍ତି ଦେଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏଗାର ବର୍ଷର ବାଳକ ଜର୍ଜ ଆଦରର ବୁଢ଼ୀମାଆଙ୍କୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ହରାଇ ଜୀବନରେ ଏକ ଦାରୁଣ ଆଘାତ ଅନୁଭବ କରି ଥିଲା ।

ମୃତ୍ୟୁ ଯେ କଥା, ସେ ବିଷୟରେ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଜର୍ଜର ବୟସ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ପୁଅର ନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜର୍ଜ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ ତାହାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟର ଚାଲିଗଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଅବ୍ୟବହୃତ ପରେ ଜର୍ଜ ନିଜର ପୁରାତନ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ କଫିନକଠାରୁ ଏକ ନିମନ୍ତଣ ଧାଇଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନିନ୍ଦିତ ହୋଇଗଲେ । ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମର୍ତ୍ତ୍ୟା କଫିନ ଏକାନ୍ତ ବରଫର ପ୍ରକାଶ କରି ତାଙ୍କୁ ଶେଜନ ନିମିତ୍ତ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ ।

କଫିନଙ୍କ ସହିତ ଶେଷ ସାକ୍ଷାତ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଗୁରୁତର ବିଷୟର ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା, ତାହା ସ୍ମରଣ କରି ଜର୍ଜଙ୍କ ମନରେ ଘୋର ସନ୍ଦେହ ଜନ୍ମିଥିଲା । କିନ୍ତୁ କୌତୁହଳର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ ଏହି ସାକ୍ଷାତକାର ପାଇଁ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଲେ ।

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟର ଅବତାରଣା ନ କରି କଫିନ ଏକବାରେ ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ସମସ୍ତ କଥା ଖୋଲଖୋଲି ଭାବରେ କହିବାକୁ ଯାଉଅଛି । ଏବେ ମିଷ୍ଟର ଏଡ଼ିସନ, ମୁଁ ଓ ଆମର ସହକର୍ମୀମାନେ ବୁଝିପାରୁଅଛୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାରେ ଆମର ପରାଜୟ ହୋଇଅଛି । ମିଷ୍ଟର ଓପ୍‌ସ୍ଟେଣ୍ଟଜିଫାଇସ, ମୁଁ ହୃଦୟ ଖୋଲି କହିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ନିବେଦନ ଦେଇ ଉପସ୍ଥିତ । ଆପଣଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବାହର ଯେଉଁ ପେଟେଣ୍ଟ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଆପଣ ଆନୁମାନକୁ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହା ବଦଳରେ ଆପଣ ଆନୁମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ପେଟେଣ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅନୁମତି ପାଇବେ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିନିମୟ ଓ ରୟାଲ୍‌ଟି ଭିତ୍ତିରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଏଥିରେ କୌଣସି ଗୋପନୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା’ର କଥା ନାହିଁ ତ ? ସେପରି କିଛି ଥିଲେ, ମୁଁ ଏଥିରେ ପଶିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।”

କଫିନ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲେ, “ନା, ସେପରି କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଆମେ ହାର ଯାଇଛୁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଛି, ତାହା ଖୋଲଖୋଲି ଭାବରେ ହେବ, କିଛି ଗୋପନୀୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପେଟେଣ୍ଟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କମିଟି ରହିବ । ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କର ଓ ଆମର ଉଭୟ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ରହିବେ । ଆମ ଚକ୍ରର ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ସବ୍‌ସାଧାରଣରେ ଘୋଷଣା କରାଯିବ । କମିଟିର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ ମଧ୍ୟ ସବ୍‌ସାଧାରଣକୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯିବ । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଓକଲମାନେ ଏ ଭଳି ସର୍ତ୍ତ ସ୍ଥିର କରିବେ ଯେପରିକି ବିଶ୍ୱାସଭଙ୍ଗ ଆଇନର କୌଣସି ଖିଲପ ନ ହୁଏ । କଅଣ, ଆପଣ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ?

ଜର୍ଜ କହିଲେ, “ହଁ, ଯେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଭୟ କମ୍ପାନୀର ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ସରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିବ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଥିରେ ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।”

କଠିନ ଉଦ୍ଭବ କଲେ, “ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି ଯେ ଏ ଦିଗରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯତ୍ନସେନାପୁରି ତେଷ୍ଟା କରିବୁ ।”

ଅନେକ ଦିନ ଧରି ଉଭୟ କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା । ପରିଶେଷରେ ୧୮୯୭ ମସିହାରେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ଓ ଜେନେରାଲ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ଉକ୍ତ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ପତ୍ରରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲେ । ଏହି ଚୁକ୍ତି ପତ୍ର ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ପେଟେଣ୍ଟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏହା ଜର୍ଜ ହର୍ସି ହର୍ସି ହର୍ମାନକୁ କହିଥିଲା, “ଏତେ ଦିନ ଯାହାରେ ସହପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରତ ହୋଇଅଛି । ଏବେ ଦୁଇ ପ୍ରକାହ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷର ଅବସାନ ହେଲା ।”

ପୃଥିବୀରେ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପଦାର୍ପଣ କଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ବହୁଦୂର ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଥିଲା । ସିଗନାଲ ଯନ୍ତ୍ର, ଟ୍ରାନ୍ସମିସର, ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଆଦିର ମୋଟର ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରକାହ ସହାୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପେଟେଣ୍ଟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଜର୍ଜ ଏକ ନୂତନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏହା ଡ଼ଜେନ୍ସ ରେଲପଥର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କରଣ । ଲ୍ୟୁପ୍‌ର୍କ, ଲଣ୍ଡନ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ଭୁଗର୍ଭସ୍ଥ ରେଲପଥ, ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଟ୍ରାଲି, ଆକାଶ ରେଲପଥ (elevators) ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ନିଜ କାରଖାନାରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ଗୃହ, କାରଖାନା, ପରିବହନ ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକଶକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରୁ ନୂତନ ନୂତନ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଲା । ଜର୍ଜ ଦେଖିଲେ ଯେ ଅତି ଅଳ୍ପ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ଉପାଦାନ-ପଦ୍ଧତି ଅତଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଶିଳ୍ପର ଅଗ୍ରଗତି ସଙ୍ଗେ ଅଧିକତର ପ୍ରଗତି ଅବଶ୍ୟମ୍ବାନୀ—ଏହି ମାତ୍ରରେ ଜର୍ଜଙ୍କର ପ୍ରଗତି ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ସେ କହୁଥିଲେ—“ଆମେ ଯେତକ ନୂତନ ପଦାର୍ଥ ଆବିଷ୍କାର କରୁଁ, ଆହୁରି ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ପ୍ରୟୋଗମାୟତା ଯେତକ ବୃଦ୍ଧିପାଏ । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍‌ହାଉସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ।”

ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି ଯେତକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା, ଉତ୍ପାଦନ ଯନ୍ତ୍ରର ଆକାର ସେତକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଡାୟାନାମୋ ଚଳାଇବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଷ୍ଟୀମ ଇଞ୍ଜିନଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ମଧ୍ୟ ତାହା ସଙ୍ଗେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଗୁଳନା ପ୍ରଣାଳୀରେ କିଛି ଗ୍ରହବର୍ତ୍ତନ ଘଟି ନ ଥିଲା । ଗୁଳଣ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପିତାଙ୍କ କାରଖାନାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣର ଇଞ୍ଜିନ (Reciprocating engine) ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାର ଜର୍ଜ ଦେଖିଥିଲେ, ତାହାହିଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ୧୮୯୦ ମସିହାର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଇଞ୍ଜିନଗୁଡ଼ିକ ଏଡ଼େ ବୃଦ୍ଧିଦାକାର ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୋଗିତା ଶେଷ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି ବୋଲି ଜର୍ଜଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଲା ।

ସେ ପୁର କଲେ ଯେ ଇଞ୍ଜିନଗୁଡ଼ିକ ଆକାରରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ଅଥଚ ଅଧିକ ଦ୍ରୁତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯେଉଁଠି ଶକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇଗୁଣ, ତିନିଗୁଣ, ଏପରିକି ଚତୁର୍ଗୁଣ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିପାରିବେ । ଜର୍ଜ ବୋର୍ଡ଼ର ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଆମେ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମୋଟର, ବଜୁଲବଟୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକରଣରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର କରୁଅଛୁ । ଅଥଚ ଏହି ସରଞ୍ଜାମଗୁଡ଼ିକୁ ଶକ୍ତି ସରବସାଦ କରିବା ବିଷୟରେ ଆମେ ଅନ୍ତତଃ ପରଶ ବର୍ଷ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଅଛୁ ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ପିଲ୍‌ବନେ ରୋଷାଣ ଇଞ୍ଜିନ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ସେ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଥିଲେ, ଏ ସମସ୍ୟାଟିର ପ୍ରକୃତ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସେହି ଧରଣର । ଶାଫ୍ଟକୁ ଘୁରାଇବାପାଇଁ ରୋଷାଣ ଇଞ୍ଜିନ ଏକ ସହଜ ଉପାୟ । ଅଥଚ ସେତେବେଳେ ବାଷ୍ପଚାଳିତ ଇଞ୍ଜିନର ଅଗ୍ରପଣ୍ଡାତ୍ ଗତିକୁ ଘୃଷ୍ଣାୟମାନ ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରି ଶାଫ୍ଟକୁ ଚଳାଇବାକୁ ହେଉଥିଲା । ତେବେ ଡାୟାନାମୋକୁ ଚଳାଇବାପାଇଁ ସେହି ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କର ନ ଯାଇପାରିବ କାର୍ତ୍ତିକ ?

ପିଲ୍‌ବନର ସେହି ରୋଷାଣ କୌଶଳର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ନ ଥିଲେ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ସେ ନାନା

କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାପୃତ ରହି ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ପାରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେଉଁ ରୋଷାଣ ମୌଳିକ ନୀତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପେଟେଣ୍ଡର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ, ତାହା ନିର୍ଭୁଲ । ପଞ୍ଚଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ମସୃଣା ଜାହାଜରେ ସେ ନିଜେ ଓ ଜାହାଜ ମିସ୍ତ୍ରୀ ହାନସନ ତାଙ୍କ ଛୋଟ ଇଞ୍ଜିନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଜାହାଜର ମଡେଲ ତଳାଇ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେହି ମଡେଲଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ତଳ ବର୍ଗରରେ କେଉଁଠାରେ ଥିଲା ।

ଦିନେ ଭବିଷ୍ୟର ଉପର ବେଳା ଜର୍ଜ ପୁଅକୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଘରର ତଳ ବର୍ଗର ପୁରୁଣା ବାକ୍ସ, ଟ୍ରକ୍, ଥାକ ପ୍ରଭୃତି ଖୋଜିଲେ । ଶେଷରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସ ଭିତରେ କାଠିଆର ଜାହାଜର ଛୋଟ ମଡେଲଟି ଦେଖିପାରିଲେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଡେଲଟିର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇ ନଥିଲା । ଜର୍ଜ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଇଞ୍ଜିନଟି ଠିକ୍ ଅଛି । କେବଳ ଦୁଇ ଡିଗ୍ରୀ ଜାଗାରେ ସାମାନ୍ୟ କଲଙ୍କ ଧରି ଯାଇଅଛି । ବାଲି କାଗଜରେ ଘଷି ଓ ତେଲକନାରେ ପୋଛି ସେ କଲଙ୍କଗୁଡ଼ିକ ସଫା କରିଦେଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ଇଞ୍ଜିନଟିକୁ ତଳାଇ ପୁଅକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ ।

ପୁଅ ଏହାକୁ ଦେଖି ଅତି ଆନନ୍ଦରେ କହିଲା, “ବାପା, ମୁଁ ଏକଟିକୁ ନେଇ ମୋର ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି ।” ଜର୍ଜ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ-ହାଉସ କହିଲେ, “ହଁ, ସେଇଟି ତୋର ହେଲା । ମାତ୍ର ମୁଁ ଆଗେ ଏହାକୁ ନେଇ କାରଖାନାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି ।”

ତତ୍ପର ଦିନ ସେ ଏହାକୁ କାରଖାନାର ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ରୋଷାଣ ଇଞ୍ଜିନ କିପରି ତଳେ, ତାହା ବୁଝାଇ ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ, “ଦେଖ, କିପରି ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତରେ ବାସ୍ତବ ପୁଆର (Jets) ପ୍ରବେଶ କରି ତଳର ବ୍ଲେଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଚଳାଉଅଛି । ମଡେଲର ବ୍ଲେଡ୍‌ଗୁଡ଼ି ତଳଟି ସଙ୍ଗେ ଶାଫ୍ଟ ସଫଳ କରି ମୁଁ ଏହାକୁ ଚଳାଉଥିଲି । ବୋଧହୁଏ ଡାୟାନାମୋକୁ ଚଳାଇବାପାଇଁ ଠିକ୍ ସେହି ପଦ୍ଧତି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ ।”

ଏହି କାଥା ଶୁଣି କେଲର ନାମକ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ମଡେଲଟି ମୋତେ ଟିକିଏ ଦେଖିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ଏହା କହି କେଲର ଜର୍ଜଙ୍କ ହାତରୁ ମଡେଲଟିକୁ ନେଲେ ଓ ଖୁବ୍ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ଏହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ।

ଜର୍ଜ କହିଲେ, “କି ହୋଇ କେଲର, ତୁମେ ଯେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇଗଲୁ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଛି ?”

କେଲର ଉତ୍ତରକଲେ, “ବାସ୍ତବରେ ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । କେତେ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବେ ବ୍ରିଟେନର ଏକ ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କ ପରିକାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ିଥିଲି । ସେଥିରେ ପାର୍ସନ୍ସ ବୋଲି ଜଣେ ଇଂରେଜଙ୍କ ଉଦ୍ଭାବିତ ଗୋଟିଏ ଇଞ୍ଜିନର ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିଲା । ସେ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ ପଦ୍ଧତିରେ ତିଆରି । ସେ ଏହାର ନାମ ଦେଇଛନ୍ତି ‘ଟର୍ବାଇନ୍ ପଦ୍ଧତି’ ।

“ଏ ତେବେ ଏକ ଦୈବା ସଂଯୋଗ । ପାର୍ସନ୍ସଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନ ବଜାରକୁ ଆସିଲାଣି କି ?” ଜର୍ଜ ପଚାରିଲେ ।

ଇଞ୍ଜିନିଅର କେଲର ଜଣାଇଲେ ଯେ ପାର୍ସନ୍ସ ତାଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନର ଏତେ ଦୂର ଉନ୍ନତ କରିପାରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଜାହାଜକୁ ଚଳାଇ ପାରିବ । ସେ ଯେଉଁ ଜାହାଜରେ ଏହି ଇଞ୍ଜିନ ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି, ତାହାର ନାମ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି, ‘ଟର୍ବାଇନା’ ।”

ତତ୍ପରଦିନ ସକାଳେ କେଲର ସେହି ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍କ ପରିକାଟି ଆଣି ଦେଲେ । ଜର୍ଜ ଅତି ଯତ୍ନ ସହକାରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠକଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ କେଲରଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଠିକ୍ । ଏହି ଇଞ୍ଜିନରେ ସାମାନ୍ୟ ସୂଚି ଥିବାର ମନେ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ଏହାର ମୌଳିକ ନୀତି ନିର୍ଭୁଲ ।

ଜର୍ଜ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରି କେଲରଙ୍କୁ କହିଲେ, “କେଲର, ତୁମେ ଶୀଘ୍ର ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଯାଅ । ସେଠାରେ ଟର୍ବାଇନ ଇଞ୍ଜିନକୁ

ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବ । ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ ମନେକର, ତେବେ ଗୋଟିଏ ଟରବାଇନ କଣି ନେଇ ଆସିବ ।”

ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ କେଲର ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଆମେରିକାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେ ପାର୍ସନ୍ସଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନର ନକସା ଓ ପେଟେଣ୍ଟ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ କଣି ଆଣି ଥିଲେ । ଇଞ୍ଜିନଟି ଦେଖିବାକୁ କଦାକାର ହୋଇଥିଲେହଁ ଏହାର ଅତି ଦୁର୍ଭବେଗରେ ଘୂରିବାର ଶକ୍ତି ଥିଲା । ଏହାର ଆଉ ଏକ ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ ଯେତକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରେ, ସେତକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ଟରବାଇନ ତାହା ତୁଳନାରେ ଆକାରରେ ଅତି ସ୍ଥୁପ୍ତ ।

ପାର୍ସନ୍ସଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନକୁ ଆହୁରି ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଜର୍ଜ ଇଞ୍ଜିନିଅରମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ପରୀକ୍ଷା ସ୍ୱରୂପ କେତୋଟି ଟରବାଇନ ଇଞ୍ଜିନ ତିଆରି କଲେ । ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ ଏସ୍ପାରାଗ୍ରେକ କମ୍ପାନୀରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତୀନ ଧରଣର ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ ଥିଲା, ଏଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲା । ନିମନ୍ତ ଟରବାଇନର ଉନ୍ନତ ସାଧିତ ହେବାରୁ ଉତ୍ପାଦନ ଶକ୍ତିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ପୂର୍ବତନ ଇଞ୍ଜିନ ତୁଳନାରେ ଏହି ଟରବାଇନ ଅଧିକ ହାଲୁକା ସ୍ଥୁପ୍ତ ଓ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେହଁ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ ଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଏଥିରେ ଜାଳ ଓ ତେଲ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଖରଚ ହେଉଥିଲା । ଏହାର ଯନ୍ତ୍ର ନେବାକୁ ଅଧିକ ଲୋକର ପ୍ରସ୍ତୁତୀନ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନରେ ଖରଚ ବହୁତ କମିଗଲା, ଅଥଚ ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ରର ଉତ୍ପାଦନ ବହୁ ଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ସମଗ୍ର ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଯଥା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଷ୍ଟୀମ ଟରବାଇନର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଷୋହଲ

ସନ୍ତ ବନ୍ଦ ଦ୍ରୋଇଗଲା

ସମୟ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାଳକ ଜର୍ଜର କଲେଜରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସମୟ ସନ୍ଧିକଟ । ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ସ୍ଥିର କରି ନ ପାରି ସେ ଦିନେ ତାହାର ପିତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ମାଗିଲା । ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ହୋଇଥିବାରୁ ପିତାମାତାଙ୍କ ସହିତ ତହାର ଦମ୍ଭସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ସେ ପିତାଙ୍କୁ ଦେବତାଭୂଷ ଭାବେ କରୁଥିଲା । ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ ପୁଅ ତାଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ଓ ସେ ଯାହା କହିବେ, ନିଶ୍ଚୟ ତାହା କରିବ । ଜର୍ଜଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଯେ ପୁଅ ତାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଆନୁସରଣ କରୁ । ଏତେଦିନ ପରେ, ପଞ୍ଜିକବର୍ଷକୁ ଅଧିକ ବୟଃକ୍ରମ ବାଳରେ ସେ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପିତା ତାଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେ ଆଶା, କେତେ ସ୍ୱପ୍ନ ପୋଷଣ କରି ନ ଥିବେ ?

ଜର୍ଜ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଯେପରି ଉଦ୍ଭାବନା ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କର ପୁଅ ସେପରି କିଛି ପରିଚୟ ଦେଇ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁରୁମାନ ଓ କର୍ମୀ ଥିଲା; ଅନେକ ସଫଳତାରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲା । ତଥାପି ଜର୍ଜ ମନେ କଲେ ଯେ ବଳପୂର୍ବକ ପୁଅକୁ କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା ସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ପୁଅକୁ ନିଜର ପତ୍ନୀ ସ୍ଥିର କରି ନେବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ।

ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ ତୋତେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଅଛି । ତୋର ଯେଉଁ ଦିଗରେ ଆଗ୍ରହ ସେ ଦିଗରେ ଉତ୍ତାପ ଦେଇ ଆସିଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ତୋର ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ହେଉ, ବର୍ଷେ ହେଉ ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଯେତେ ଦିନ ଇଚ୍ଛା ତୁ ଭାବ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖ; ତା’ପରେ ଗୋଟାଏ ପତ୍ନୀ ସ୍ଥିର କର । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଯାହା ସ୍ଥିର କରିବୁ, ସେଥିରେ ତୋର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଲଗାଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବୁ । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ତୋର ସୁଫର୍ଣ୍ଣ ଭବିଷ୍ୟତ ଏପରି କି ସମସ୍ତ ଜୀବନ ନିର୍ଭର କରେ । ଏ କଥା ମନେ ରଖିଥିବୁ ।”

ଅଷ୍ଟାଦଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜର୍ଜ କଲେଜରେ ପ୍ରବେଶ କଲ ବେଳକୁ ସ୍ଥିର କଲ ଯେ ସେ ଜୀବ ଇଞ୍ଜିନିଅର ହେବ; ତାହାହେଲେ ସେ ପିତାଙ୍କ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇପାରିବ ।

ଆହୁରି କେତୋଟି ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲା । ଏବେ ତାଙ୍କର ବୟସ ଯେ ଷାଠିଏ ହେବାକୁ ବଢ଼ିଲାଣି ତାହା ପ୍ରକୃତେ ଜର୍ଜ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ ଭାବୁଥିଲେ—ସମସ୍ତ ବେଗରେ ଚାଲିଯାଉଅଛି, ଏହି ଚିନ୍ତାହିଁ ବାଧ୍ୟକ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ । ଅନେକ ସମୟରେ ବସନ୍ତ କାଳର ଉପର-ବେଳା ସେ ଅତିସ ଘରର ଝରକାବାଟେ ବାହାରର ସବୁଜ ଦୃଶ୍ୟଲତା ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ଦୁଃଖ କରୁଥିଲେ ଯେ ଏହି ଶ୍ୟାମଳ ଭୃଶଲତା ପୃଥିବୀର ନୂତନତା ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନବୀନତା ଏବେ ଅଜ୍ଞାତର ଗର୍ଭରେ ବାନ୍ଧିଲା । ଆଉ ଥରେ ନୂତନ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଜର୍ଜ ଭଳି ହୋଇଯିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ପୃଥିବୀ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିସୁତର ହାରଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ । ସେହି ଯୁଗରେ ସେ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରନ୍ତେକ ?

ବରତ ପରୁଷବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ତଥା ପୃଥିବୀରେ କେତେ ବିପ୍ଳବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଗଲାଣି ? ଏ ସବୁ ସହଜ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ପରୁଷ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ ଅବଗତି କରି ପାରିଅଛି, ପୂର୍ବରୁ ହଜାର ବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ତାହା

କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ନାନା ମାରାତ୍ମକ ରୋଗର ପ୍ରତିକାର ସମ୍ଭବପର ହୋଇଅଛି; ମୂର୍ଚ୍ଛକ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ସୁଦୁରବର୍ତ୍ତୀ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ସହିତ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରି ହେଉଅଛି; ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନକୁ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ ନାନା ପଦାର୍ଥ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏସବୁ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଦେଖାଦେଇ ନଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ପରୁଣ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କିଏ କଲୁନା କରିଥିଲା ଯେ ଗାଡ଼ି ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ନ ହୋଇ ଗ୍ୟାସ ଇଞ୍ଜିନଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହେବ ? ପର୍ଦ୍ଦା ଉପରେ ଛବି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ବାସ୍ତବ ଗତିର ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ ? କିଏ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭାବିଥିଲା ଯେ ଉଇଲବର ରାଇଟ ଓ ଅଭିଲ ରାଇଟ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ସାଇକେଲ ମିଶ୍ରି ଏପରି ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିବେ ଯେ ତାହା ବାୟୁଠାରୁ ଭାରି ହେଲେହେଁ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ପାରିବ ?

ଏ ସବୁ ଅତି ଚମତ୍କାର ବ୍ୟାପାର । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ-ଜନକ । ତଥାପି ଜର୍ଜଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହେଉଥିଲା—ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଗତିରେ ଅତି ଅଧିକ ଦୁଇ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଇଅଛି କି ? ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ପରାଜିତ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଅଛି, କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅଦମ୍ୟ ବନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ସଂଯତ କରି ପାରିନାହିଁ । ହୁଏତ ଏଥିପାଇଁ କିଛି ସମୟ ଦରକାର; ଟିକିଏ ବଶ୍ରାମ ନେଇ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବା ଦରକାର; ଯେଉଁସବୁ ବରଷ ଆବିଷ୍କାର ମନୁଷ୍ୟର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି, ସେ ସବୁର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର; ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଭୟ ଓ ସନ୍ଦେହକୁ ଜୟ କରିବା ଦରକାର । ଏଥିପାଇଁ ସମୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏବେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହର ପ୍ରଚୀର ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି ଏବଂ ସେ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବକାଳର ଯୁଦ୍ଧ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଘଷଣ, ଆହୁରି ମାରାତ୍ମକ । ଲୋକଙ୍କର ହୃଦୟରେ ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ଓ ଲୋଭ ବିଦ୍ୟମାନ ଏବଂ ଏପରି ହେବା କାମ୍ୟ ନ ହେଲେହେଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଅଛି ।

ଜର୍ଜ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାସତ୍ତ୍ୱେ ସେ କଦାପି ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରକୃତିର ସନ୍ତାନରୁ ବିରାଜିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନବ ଜାତି ବଞ୍ଚିଥିବ, ସେତେଦିନ ଯାଏ ମାନବ ଏହିପରି ନିଜର ଜ୍ଞାନର ସନ୍ତାନ କରୁଥିବ । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମାନବ ଜାତିର ମୌଳିକ ଆକାଂକ୍ଷା । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର ଏହି ଆଶା ସାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେବେ ଆଶାର ଏକ କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ ଦେଖା ଯାଇଅଛି ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ — ହୁଏତ ବାଳକ ଜର୍ଜର ଶାବଦଶାରେ ବା ତାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଶାବଦକାଳ ମଧ୍ୟରେ — ମାନବର ଜ୍ଞାନଭାର ପ୍ରାୟାସ ମଧ୍ୟ ଜାଗ୍ରତ ହେବ । ଏହା ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେପରି ଜଳ, ସ୍ଥଳ ଓ ଆକାଶକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଅଛି, ସେହିପରି ନିଜର ସହଜାତ ପ୍ରକୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରି ପାରିବ ।

ଜର୍ଜ ନିଜ ଶାବଦରେ ଯାହା ପାଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଅଗ୍ରବ ନ ଥିଲା; ତେଣୁ ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ ଥିଲା । କୌଣସି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ଅଧିକ କଅଣ ଆଶା କରାଯାଇପାରେ ? ତାଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ କେବେ କୌଣସି ସ୍ୱଳ୍ପ ଦେଖାଯାଇ ନ ଥିଲା; ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଅନୁଗତ ଥିଲେ; ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ହୁଏତ ପ୍ରଥମ ଶାବଦରେ ଅର୍ଜିତ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଗୌରବ ଉପଭୋଗ କରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଶାବଦ କଟାଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ରୁଣ ପରିଚୋଧ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେତେଦିନ ଯାଏ ପରିଶ୍ରମ କରି ଜଗତକୁ କିଛି ଦେବାପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଥିରୁ ବରତ ହେବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ସେ ମନେ କରୁଥିଲେ ।

ଘଡ଼ର କଣ୍ଟାପରି ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସେ କାରଖାନାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସେଦିନର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇ ଥିଲେ ଓ ସାଗଦିନ କାରଖାନାରେ ରହି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କର୍ମୀମାନେ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ ସହିତ ଯେପରି ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ,

ଜର୍ଜର ଶୁକ୍ଳବେଶ ଓ ଦୀର୍ଘ ଶୁଣ୍ଠ ସଜ୍ଜିତ ସେହିପରି ସୁଗନ୍ଧିତ ଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଆଶା ଓ ଆଶ୍ୱାସନାର ସଞ୍ଚାର ହେଉଥିଲା ।

ତାହାଙ୍କ ସମୟର ଅଧିକ ଭାଗ ପରିଶ୍ରମନାୟକତା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତିବାହିତ ହେଉଥିଲା । ତଥାପି ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଏ ଦୁଇଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବସି କୌଣସି ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ରର ନକ୍ସା ଅଙ୍କନ କରିବାରେ କଟାଉଥିଲେ । ନକ୍ସା କରିବାରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ଯମୟେ ସମୟେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନେ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, “ଆପଣଙ୍କର ମୂଲ୍ୟବାନ ସମୟକୁ ସାମାନ୍ୟ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅପବ୍ୟୟ କରିବା କି ଦରକାର । ଗୋଟାଏ ମୋଟାମୋଟି ଶସତା ତିଆରି କରି ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଆମର ଡ୍ରାଫ୍ଟସମାନ ତେଣିକି ତାକୁ ଭଲରୂପେ ଆଙ୍କି ନକ୍ସା କରି ଦେଇ ପାରନ୍ତା ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ, “ଏହା ହେଉଛି ମୋର ମନକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେବାର ଏକ ଉପାୟ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନୂତନ କଳ୍ପନାକୁ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବାରେ ଅଙ୍କନ କରି ନ ଦେଖିଲେ ତାହାର ଦୋଷସୂଚି ସହଜେ ଧରପଡ଼େ ନାହିଁ ।”

୧୯୦୫ ମସିହା ବେଳକୁ ଜର୍ଜର ପେଟେଣ୍ଟର ସଫଳା ତିନି ଶହରୁ ଅଧିକ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଜୀବନର ଆବିଷ୍କାରକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପେଟେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ୟାସ ଇଞ୍ଜିନ ଓ ଜଟିଳ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରକାଣ୍ଡ ଯନ୍ତ୍ରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଟରବାଇନ ବୈଜ୍ଞ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା । ବୃଦ୍ଧ ଜର୍ଜ ଯେ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଭୂତ ଆବିଷ୍କାର କରିଅଛନ୍ତି, ଏକଥା ଓପ୍ଟେଣ୍ଟିଫିକାଉସ କମ୍ପାନୀର ଯୁବକ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସହଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଯୁବକ ଇଞ୍ଜିନିଅର ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଥିଲେ, “ମିଷ୍ଟର ଓପ୍ଟେଣ୍ଟିଫିକାଉସ, ଆପଣ ଜଣେ ଲୋକ ହୋଇ ଯାହା କରିଅଛନ୍ତି, ତିନି ଜଣ ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ତାହା କରିବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ ।”

୧୯୦୭ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋକରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାବେଳେ ବିରୁଦ୍ଧତାରେ କେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବାତ୍ୟା ଦେଖାଗଲା । ଓପ୍ପେଷ୍ଟିଜିହ୍ୱାଭିସେବକର ମାତ୍ର ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କମ୍ପାନୀ ସହିତ ଚୁକ୍ତି କରି କିମ୍ବା କୌଣସି ସହଯୋଗ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ଦରଦାମ ଘୂରି କରି ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ପଥ ଛାଡ଼ି କରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ମାତ୍ରଯୋଗୁଁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀମାନେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ନିରାଶ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଜର୍ଜଙ୍କର ଦୃଢ଼ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ ମାତ୍ର ନିଜଠିକ୍ରେ ଏକସମ୍ଭବ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ପରଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ, ଏକଥା ସତ୍ୟ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧନୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ମହଲରେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସଦ୍‌ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ସୂଚନା ଦେଖା ଯାଇଥିଲା । ମୂଲଧନ ଓ ଅଂଶଦାରୀର କୌଶଳପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନ୍ଦୁଯୋଗଦ୍ୱାରା କେତେକ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ ଓ ଫଟକାବଜାରୀ (Financial speculators) ଅନେକ କମ୍ପାନୀ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରି ଧାରିଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ କମ୍ପାନୀର ସଦ୍‌ ସ୍ଥାପନଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଦୂର କରି ଅଧିକ ଲାଭ କରିବା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା ।

ଯେଉଁ ଧନାଧିପତିମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେରିକାର ଶିଳ୍ପର ବିଶିଷ୍ଟ ଭାଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ, ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ଚୁକ୍ତିରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମନେକଲେ ଯେ ଜର୍ଜ ସେମାନଙ୍କ ପଥରେ ଏକ କଣ୍ଠକ । ପ୍ରତିହଂସାପରବଶ ହୋଇ ସେମାନେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ଯେପରି ଓପ୍ପେଷ୍ଟିଜିହ୍ୱାଭିସେବ କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଉଦ୍‌ସ୍ପେଷରେ ଟଙ୍କା ପାଇ ନ ପାରିବେ । ଏହା ଫଳରେ ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକୁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନେ ଅଂଶ ବିକ୍ରୟ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ । କେତେକ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଋଣ ଦେଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକୁ ଆର୍ଥିକ ସଙ୍କଟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ଜର୍ଜ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧନକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ ।

ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ଏପରି ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ମାତ୍ର ବେବଲ ଜର୍ଜଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ 'ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ସାଧୁତା' ଯୋଗୁ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ତାଙ୍କର କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତି ହେଉଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ତାଙ୍କର ବୃତ୍ତତ୍ତ୍ୱ 'ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଜିହ୍ବାଉପ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର କାରବାର ୧୯୦୭ ମସିହା ବେଳକୁ ଏତିକି ଦୂର ବସ୍ତୁତି ଲଭ କରିଥିଲା ଯେ ତାହାକୁ ଚଳାଇବା ସହଜ ନଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଆହୁରି ନୂତନ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ କମ୍ପାନୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶ ରାଶି ମିଶି ଦେଖା ଥିଲା ଚାରି-କୋଟି ଡଲର ଲକ୍ଷ ଡଲର । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦେଖାପାଇଁ ଜର୍ଜ ଚିନ୍ତିତ ନ ଥିଲେ । କମ୍ପାନୀର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ଥା ଥିଲା । ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ସେ ଅନେକ ବାର ରାଶି ପାଇଥିଲେ । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେ ପୁନର୍ବାର ରାଶି ଉଠାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ଆଶା ଗୋଷଣ କରିଥିଲେ ।

ସେହି ବର୍ଷ ଅକ୍ଟୋବରମାସରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଜନରବ ଉଠିଲା ଯେ ଦେଶ ଏକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁମାନେ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶ ଆକାରରେ ଟଙ୍କା ଜମା ରଖିଥିଲେ, ସେମାନେ ଲୋକସାଧାରଣ ଭାବରେ ନିଜ ନିଜ ଅଂଶ ବନ୍ଦି କରିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଅଂଶର ମୂଲ୍ୟ ବହୁତ କମିଗଲା । ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ମହଲରେ ଆତଙ୍କ ବ୍ୟାପିଗଲା । ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ନିଜ ନିଜ ଜମାକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଶି ଦେବା ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

ଠିକ୍ ସେହି ସମୟକୁ ଜର୍ଜଙ୍କର ପିଟସବର୍ଗର ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକମାନଙ୍କୁ ନବେ ଲକ୍ଷ ଡଲର ପରିଶୋଧ କରିବାର କଥା । କମ୍ପାନୀର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ତୁଳନାରେ ଏହି ରାଶି କିଛି ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଚାରିଆଡ଼େ ଯେଉଁ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ସେହି ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ରାଶି ପରିଶୋଧ କରିବାପାଇଁ ଆଉ ସମୟ ଦେବାକୁ ନାସ୍ତି କରିଦେଲେ ।

ହତୋତ୍ସାହ ହୋଇ ଜର୍ଜ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ରାଣ ପାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଲା । ଏପରିକି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ରାଣ ଦେବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ ।

ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆର୍ଥିକସଫର ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଏହି ବିପଦରୁ ରକ୍ଷାପାଇ ଯାଇଥିଲେ; କାରଣ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକକାଳୀ ମହାଜନସଂଘର ସମର୍ଥନ ପାଉଥିଲେ । କେବଳ ଯେଉଁମାନେ ଓପ୍ରେସ୍‌ସିଜିଟାଇସ କମ୍ପାନୀ ଭଳି ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନ ମାଡ଼ ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲେ, ସେହିମାନେ ନିରାଶ୍ରୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ନେହିଁ ରାଣ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଓପ୍ରେସ୍‌ସିଜିଟାଇସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ବଳତା ବିଷୟ ଜଣା ପଡ଼ିଗଲା, ସେତେବେଳେ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକ ଓ ଫଟୋକୋପିଆମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । କେହି କେହି କମ୍ପାନୀକୁ ସବ୍‌ସାଇଡ଼ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଣ ପରିଗୋଧ ଦାବିକଲେ ।

ଏଥର ଜର୍ଜ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜକୁ ନିଜାନ୍ତ ଅବତାର ମନେ କଲେ । ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଯେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଫଟିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କର ଓ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା କରିବା ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଚିନ୍ତା ହେଲା । ସେ ଓକିଲମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କମ୍ପାନୀକୁ ରିଭାଇଭମେଣ୍ଟ ଡକ୍ଟ୍ରାଇନରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

ଅଦାଲତ ଜର୍ଜଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅନୁମୋଦନ କଲେ । କମ୍ପାନୀର ପୁନର୍ଗଠନ ପାଇଁ କେତେକ ବ୍ୟାଙ୍କମାଲିକଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଗଲା । ସେମାନେ ଅବଲନ୍‌ସ୍ ଷୋଲଜଣ ଡିରେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଘେନି ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବୋର୍ଡ଼ ଗଠନ କଲେ । ରବର୍ଟ ମାଥର ନାମକ ଜଣେ ସନାତନ ପିଢ଼ୀ ଓକିଲ ଏହି ବୋର୍ଡ଼ର ଚେୟାରମାନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଜର୍ଜ ପୁରାପରି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ରହିଲେ । ସେ ଅବଲନ୍‌ସ୍ କମ୍ପାନୀର ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ମାଥର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କୁ ଦେଲେ । ପ୍ରସ୍ତାବଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାକୁ ଚଉଦ ମାସ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏହା ଏପରି ସଫଳ ହେଲା ଯେ ୧୯୦୯ ମସିହାର ବସନ୍ତ ଋତୁ ବେଳକୁ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ରଖିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

କମ୍ପାନୀ ଯେ ଏତେ ଉନ୍ନତି କରି ପାରିଥିଲା, ତାହାର ମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ଗବେଷଣା ଓ ପରୀକ୍ଷା । କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଭଲ ହୋଇ ଯିବାପରେ ଜର୍ଜ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯେ ସୁନାସୁନା ଗବେଷଣା ଓ ପରୀକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଡିରେକ୍ଟରମାନ ମାଥର ଅନୁମୋଦନ କଲେ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ଯେ କମ୍ପାନୀକୁ ପ୍ରଚଳିତ ପଦ୍ଧତିରେ ଦାୟିତ୍ବ ସହକାରେ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ହେବ । ଦୁହଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ମାତିଗତ ବିରୋଧ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜର୍ଜ ନିଜ ମତରେ ଅଟଳ ରହୁଥିଲେ ଓ ସେ ସ୍ଵାଧୀନଚେତା ଥିଲେ । ସେ ନିଜ ମତରୁ ଟଳିଲେ ନାହିଁ । ମାଥର ମତ ଡ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

ଶେଷରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ମୀମାଂସା ପାଇଁ ବୋର୍ଡ଼ର ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କର ସଭା ବସିଲା । ସେମାନେ ଡିରେକ୍ଟରମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲେ ଓ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଛଅମାସର ଛୁଟି ନେବାକୁ କହିଲେ । ଏଥିରେ ଜର୍ଜ ନିତାନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଓ ଅପମାନିତ ହୋଇ କମ୍ପାନୀରୁ ବିଦାୟ ନେବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମାତ୍ର କମ୍ପାନୀ ତାଙ୍କର ନାମ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ସେ ଆଗ୍ରହ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜଣାଇ ଦେଲେ ।

ମାର୍ଗାରେଟ ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେଇ କହିଲେ, “ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କମ୍ପାନୀରୁ ବିଦାୟ ନେଲେହଁ କୁମେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏସ୍ପାରାବୋକ କମ୍ପାନୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଞ୍ଜହାଉସ କମ୍ପାନୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ରହିବ ।”

ଜର୍ଜ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେ କଥା ସତ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଅବସର ନେବା ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯାହା

ଘଟିଗଲା, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ହୁଏତ କମ୍ପାନୀରୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଯେ ମୋର ଆହୁରି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଓ ସାବଧାନ ହେବା..... ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ଶାନ୍ତରାଜ୍ୟରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ସେଥିରେ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କର ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ଯାହା ହେଉ, ତୁମର ନିଷ୍ଠା ଯୋଗେ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ତୁମେ ଯେଉଁ ମାତ୍ର ଅନୁସରଣ କରିଥିଲ ତାହା ତୁମର ବିବେକର ବାଣୀ, ଅନ୍ୟ କାହାର ନୁହେଁ । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଉଚିତ ମନେ କରୁଛ, ସେତେବେଳେ ତାହା ସର୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି କରିଛ, ସେଥିପାଇଁ ଲଜ୍ଜାର କାରଣ ନାହିଁ । ତୁମର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ମୁଁ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ସେଥିପାଇଁ ତୁମ ନିକଟରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ।”

ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟରେ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ହାତ ଗ୍ରସି ଧରି କହିଲେ, “ମାର୍ଗାରେଟ, ଯୋର ମନେହୁଏ, ମୁଁ ଠିକ୍ କରିଛି କି ଭୁଲ କରିଛି, ତାହା କେବଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଉଚିତତା କହିପାରିବ ।”

ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଜର୍ଜ ପୁନଶ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଳ୍ପଦିନର ବୃତ୍ତି ନେଇ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ରହିବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । ପ୍ରତିପଦୀ ଦୁହେଁ ନ୍ୟୁୟାର୍କରେ ଏକ ସପ୍ତାହ ଅତିବାହିତ କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପୁଅ ଜର୍ଜ ରାଉ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରି ଏଫ୍.ଟେବ୍ଲେଟ କମ୍ପାନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀଲେଟ ନାମୀ ଏକ ଇଂରେଜ ଯୁବକ ସହିତ ତାହାର ବିବାହ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପୁଅ ଓ ପୁଅବଧୂ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏହି ସମୟରେ ରହିଥିଲେ ।

ପିତାପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଫେରିଆସି ଜର୍ଜ ପୁନଶ୍ଚ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସାତେ ଛଅଟା ବାଜିଲା ବେଳକୁ ସେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗକରି ଆଠଟା ବେଳକୁ ନିଜ ଡେକ୍ସ ପାଖରେ ବସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଯାଉଥିଲେ ।

ଦିନେ ଗଡ଼ବାର ଉପରବେଳା ମାର୍ଗାରେଟ ସେମାନଙ୍କ ମୋଟର ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଫ୍ରେଡ଼ ଓ ସ୍ୱେଣ୍ଟି ଜହାଜ୍ଞପ କାରଖାନା ପକ୍ଷରୁ ଏହି ମୋଟରଗାଡ଼ିଟି ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଉପହାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜେ ଏହି ଗାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉ ନଥିଲେ । ଚାଲିଲାବେଳେ ଏହା ଖୁବ୍ ଶବ୍ଦ କରୁଥିଲା; ଗାଡ଼ିଭିତରେ ବସିବା ଲୋକ ଟଳମଳ ହେଉଥିଲା ଓ ଏଥିରୁ ପ୍ରଭୁର ଧୂଆଁ ବାହାରିଥିଲା । ରେଲରେ ବା ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ଯିବାକୁ ସେ ଅଧିକ ପୁଣ୍ୟକର ମନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାର୍ଗାରେଟ ଏହି ‘ଅଣୁଷ୍ଠାନ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ଜର୍ଜ ମାର୍ଗାରେଟଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ ।

ମୋଟରଗାଡ଼ିଟି ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଡେଇଁ ଡେଇଁ ମଇଲାପୂର୍ଣ୍ଣ ସରୁ ରସ୍ତା ଉପରେ ଚାଲୁଥାଏ । ମାର୍ଗାରେଟ ଛୋଟ ପିଲୁଟିଏ ପରି ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଧରି ବସିଥାନ୍ତି । ସାମନା ଆସନରେ ବସି ଡ୍ରାଇଭର ବରକ୍ତ ହୋଇ ଏଣୁ ତେଣୁ କହି ଅସମାନ ରସ୍ତା ଉପରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଉଥାଏ ।

ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଡାଁପ ଥିଲା । ହଠାତ୍ ଗାଡ଼ିର ଗୋଟାଏ ଚକ ସେହି ଡାଁପ ଉପରେ ପିଟି ହୋଇଗଲା । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ଆସନରୁ ଛୁଡ଼ିକି ଯିବାରୁ ଗାଡ଼ିର ଗୁଡରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ପିଟିହୋଇଗଲା । ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

ମାର୍ଗାରେଟ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, “ତୁମର କିଛି ହୋଇନାହିଁ ତ ?”

“ସେପରି କିଣେ କିଛି ହୋଇନାହିଁ ।” ଜର୍ଜ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାରି ମାରି କହିଲେ, “ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ଛୁଡ଼ି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ରବିବାର ଦିନ ଉପରବେଳାଟି ଏହା ଅପେକ୍ଷା ବେଶ୍ ଆରାମରେ କଟା ଯାଇପାରିଥାନ୍ତା ।”

ଡ୍ରାଇଭର ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଗାଡ଼ିଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲା । ସେ ଚେୟିସ୍‌ଟ ଚଳେ ପଣି ଭଲକରି ଦେଖି କହିଲା, “ମହାଶୟ, ଗାଡ଼ିର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡର ଆଦାତ ଉପରେ ହାତ ମାରୁ ମାରୁ କହିଲେ,
“ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ ଗାଡ଼ର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ । ଏହି
ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦାୟକ ଗାଡ଼ରେ ଆଜି ଯିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲେ ଭଲ ହୋଇ-
ଥାଆନ୍ତା ।”

ଗାଡ଼ ପୁଣି ଚାଲିଲା । ଜର୍ଜ ମନେ ମନେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ମାର୍ଗାରେଟ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଏଥିର କାରଣ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ,
“ଆଜି ଥରେ ଗାଡ଼ରେ ଯିବାବେଳେ ମୁଁ ଏହିପରି ଛୁଡ଼ିକି ପଡ଼ିଥିଲି ।
ତାହା ଫଳରେ ମୁଁ ଲଇନ୍‌ବୁକ୍ ରେଲଡବାକୁ ଲଇନ୍‌କୁ ଉଠାଇବାର
ଯନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲି । ସେ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ତଳର କଥା ।
ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ଏଥର ସେପରି କିଛି ଆବଶ୍ୟକ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ମାର୍ଗାରେଟ ଟିକିଏ ହସି କହିଲେ, “ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଏଥର
ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଗୋଟାଏ କିଛି ନୂଆ ଆବଶ୍ୟକ କରି ପାରିବ ।”

ଜର୍ଜ କହିଲେ, ସେପରି କିଛି ଆଶା ନାହିଁ । ମୋର ଏ ଅଶ୍ୱାସନ
ଗାଡ଼ ପ୍ରତି ଆଦୌ ମମତା ନାହିଁ । ତେବେ ମୁଁ ଏତିକି କହିପାରେଁ ଯେ
ଯଦି କେହି ମୋଟର ଗାଡ଼ରେ ଆରାମରେ ଯିବାପାଇଁ କିଛି ଆବଶ୍ୟକ
କରେ, ତେବେ ସେ ମାନବଜାତିର ଚିରକୃତଜ୍ଞତାର ପାତ୍ର ହୋଇ
ରହିବ ।

“ତାହାହେଲେ ତୁମେ ସେପରି ଆବଶ୍ୟକ କରୁନାହିଁ କାହିଁକି ?”

ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଜର୍ଜ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କୌତୁହଳବଶତଃ ଜର୍ଜ ଗାରେଜକୁ
ଯାଇ ଗାଡ଼ଟିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।
ସେ ଓଉରଲଟି ପିନ୍ ଗାଡ଼ର ତଳେ ପଶିଲେ । ଭଲ କରି ଦେଖିବାପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ଆଲୁମିନିୟମ ସଙ୍କରେ ନେଲେ । ମୋଟରଗାଡ଼ର କଲକବ୍‌ଜାକୁ
ସେ ଖାଲରେ ଏଇ ପ୍ରଥମଥରପାଇଁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ । ସେ
ହଠାତ୍ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ଗାଡ଼ର ଭାର ବହନ ପଦ୍ଧତି ନିତାନ୍ତ

ଅନୁଲତା । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲମ୍ବ ଇଞ୍ଚର ଛଡ଼ ଏକଟ ବଳା ହୋଇ ପ୍ରିଞ୍ଚ ଭଳି ଗାଡ଼କୁ ଧରି ରଖିଛି । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ର ପ୍ରିଞ୍ଚଠାରୁ ଏହାର ବିଶେଷ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନ ଥିଲା ।

ସେ ମନେ ମନେ ବିଚାର କଲେ ଯେ ଧୀର ଗଡ଼ରେ ଚାଲୁଥିବା ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ ପକ୍ଷରେ ଏ ପ୍ରକାର ଧାତବ ପ୍ରିଞ୍ଚ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚମାତ୍ର ବସ୍ତା ଉପରେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲୁଥିବା ମୋଟର ଗାଡ଼ ପକ୍ଷରେ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଞ୍ଚିତ ବାୟୁର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଜର୍ଜ ଗ୍ୟାରେଜରୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେଦିନ ରାତିବେଳାଟି ସେ ଡେୟିଂରାଣ୍ଡରେ ବସି କାଗଜ ଉପରେ ଗୁଡ଼ିଏ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବାରେ କଟାଇ ଦେଲେ । “କଷଣ କରୁଛ” ବୋଲି ମାର୍ଗରେଟ ପଚାରିବାରୁ ସେ ଉତ୍ତର କଲେ, “ତୁମେ ମୋତେ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାଟି ଦେଇଛ, ତାର ସମାଧାନର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।” ତାହାପରେ ବସୟୁଟି ଚାଲିବାକୁ ଯାଇ ସେ କହିଲେ, “ମୋଟରଗାଡ଼ର ଦରକାର ହେଉଛି, ଗୋଟାଏ କୌଣସି ଉପାୟ—ଯେପରିକି ଧାତବ ପ୍ରିଞ୍ଚ ଧକ୍କାକୁ ସହଜରେ ବହନ କରି ନେଇ ପାରିବ । ଏହାକୁ ପ୍ରିଞ୍ଚର ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ତର କହିପାର ।”

“ତାହାହେଲେ ତ ଆଉ ଏକ ସାର ପ୍ରିଞ୍ଚ ବସାଇ ଦେଇପାର ।”

ଜର୍ଜ ହସି ହସି କହିଲେ, “ସେଥିରେ କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରିଞ୍ଚ ଲଗାଅ, ସେ ଯେତେ ମଜଭୁତ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ଗାଡ଼ ତ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚାଲୁଥିବ । ଗୋଟାଏ କିଛି ନୁଆ ଉପାୟ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

“କି ରକମ ଉପାୟ ? କିଛି ଭାବିଛ କି ?” ମାର୍ଗରେଟ ପଚାରିଲେ ।

“ତୁମେ ଶୁଣିଲେ ହୁଏତ ବିଶ୍ଵାସ କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ବହୁକାଳ ପୂର୍ବେ ରେଲଗାଡ଼ର ବ୍ରେକ ପାଇଁ ଯେଉଁ ବାୟୁର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲା, ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହେବ ।”

“କଅଣ ? ବାପୁ ? ମୁଁ ତ ଭୁମ କଥା କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜ ଆଶ୍ଚାସନା ଦେଇ କହିଲେ, ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର । ମୁଁ ନକ୍ସାଟା କରିସାରେ । ସେତେବେଳେ ବୁଝି ପାରିବ ।”

ପରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ଜ ଅତି ସହଜ ଉପାୟରେ ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଦୁଇଟି ଫିଲିଣ୍ଡର ନକ୍ସା କରିଥିଲେ । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ତମଡ଼ାରେ ନିମିତ୍ତ ହେବ ଓ ଅନ୍ୟ ଫିଲିଣ୍ଡର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବ । ଯୋଡ଼ା ଅଂଶକୁ ବାପୁଶୂନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଏକ ପ୍ରକାର ଆଭିଯୋଗ ପତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ, ଯେପରିକି ତାହା ମଧ୍ୟକୁ ତିଳ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ ।

ସେ ଯେଉଁ କୌଶଳ ବାହାର କଲେ, ତାହା ସଂପାଦିତ ବାପୁର ଏକ ପ୍ରକାର ମୋଟାଗଦ । ଏହା ଧାତବ ପ୍ଳିଙ୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଧକ୍କା ସହ୍ୟ କରି ପାରିବ । ଜର୍ଜ ସୁଗ୍ରହସୁଲଭ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ସହକାରେ କହିଲେ, “ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ଏହି କୌଶଳଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ । ନ ହେବାର କିଛି କାରଣ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ଦେଖିବ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମେଟରଗଡ଼ରେ ଏହି କୌଶଳ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । ଏହି ସରଞ୍ଜାମଟି ସହଜ ଓ ଶସ୍ତା ହେବ; ଗାଡ଼ରେ ଲଗାଇବାରେ କମ୍ବା ବଦଳାଇବାରେ କିଛି କଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ ।”

ଜର୍ଜଙ୍କ କାରିଗରମାନେ ନକ୍ସା ଅନୁସାରେ ଏୟାର ବ୍ରେକ ପ୍ଳିଙ୍ଗ ବା ଶକ୍ ଆବଜବରର ଏକ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ମଡେଲ ତିଆରି କରିଦେଲେ । ଫିଲିଣ୍ଡରଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଜର୍ଜ ନିଜ ଗାଡ଼ରେ ଲଗାଇଲେ । ତାହାପରେ ଦିନେ ସେ ମାସର ଏକ ଉନ୍ନତ ପ୍ରସ୍ତରରେ ମାର୍ଗରେଟ, ସୁସ ଓ ପୁସବୟୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଜର୍ଜ ସେହି ଗାଡ଼ରେ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଏହି ଏୟାର ପ୍ଳିଙ୍ଗ କପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି, ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଡାଇଭରକୁ କହିଲେ, “ସବୁଠାରୁ କଦର୍ଯ୍ୟ ବସ୍ତା ଉପରେ ଗାଡ଼ ଚଳାଅ ।”

ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ଆବଡ଼ା ଖାବଡ଼ା ଧୂଳିମୟ ବସ୍ତା ଉପରେ ବିକଟ ଶବ୍ଦ କରି ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା । ମାର୍ଗରେଟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ତୁମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛ । ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛୁ ବୋଲି ଆଦୌ ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ ।”

ବାସ୍ତବରେ ଗାଡ଼ିଟି ଏପରି ମସୃଣ ଗତିରେ ଚାଲୁଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ଗାଡ଼ିର ଉଠିବା ପଡ଼ିବା ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ଏପରିକି ଡ୍ରାଇଭର ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲା, “ଆସନ୍ତାକ ଶବ୍ଦ ଆବଜ୍ଜବର ଯୋଗେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବାକୁ ସ୍ବର ଆବମ ଲାଗୁଛି । ପୁଣି ଏଭଳି ଶବ୍ଦର ବସ୍ତାରେ ଗାଡ଼ିନେବାକୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ।”

ପୁର ଜର୍ଜ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, “ବାପା, ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ଏହି ଏୟାରପ୍ରେସ୍‌କୁ ବ୍ୟବସାୟ ପୁରରେ ଉପାଦାନ କଲେ, ବେଶ ଲାଭର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।”

ବୁଦ୍ଧ ଜର୍ଜ ବିସ୍ମୟରେ କହିଲେ, “ଏପରି ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ବୋଲି ତୁ ମନେ କରୁଛୁ ?”

“ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି ।”

୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଓପ୍ରେଷ୍ଟିଜହାଜର ଏୟାରପ୍ରେସ୍‌ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ବୁଦ୍ଧ ଜର୍ଜ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଯଥାକ୍ରମେ ଏହି କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଓ ଭାଇସପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ରହିଲେ । ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସୁଗାନ୍ତକାରୀ ସରଞ୍ଜାମଟିର ଉପାଦାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏୟାରପ୍ରେସ୍‌ ଏପରି ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ଯେ ପୁର ଜର୍ଜର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ବାଣୀ ସଫଳ ହେଲା; ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୋଟର ଗାଡ଼ିର ଏୟାରପ୍ରେସ୍‌ ସଂଯୁକ୍ତ ହେଲା ।

୧୯୧୩ ମସିହାର ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁଟି ଜର୍ଜ ମାର୍ଗରେଟଙ୍କ ସହିତ ମସାଚୁସେଟସର ଲେନକ୍ସ ସହରରେ ଅତିବାହିତ କଲେ । ଦିନେ

ଉପରବେଳା ସେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ହ୍ରଦରେ ମାଛ ଧରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ହ୍ରଦ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ସାଧାରଣତଃ ସେ ସେଉଁ ନୌକାଟି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେଇଟି ସେଠାରେ ନାହିଁ । ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୌକା ସେଠାରେ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେ ନୌକାଟି ମସମତି ହେବ ବୋଲି ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ କହିଥିଲା । ସେ ଧରିନେଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ନୌକାଟି ମସମତି ପାଇଁ ଯାଇଛି ଓ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଏହି ନୌକାଟି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ସେ ଏହା ଉପରକୁ ଉଠି ବସିଗଲା ଯାହା ଏଥିରେ ଜଳ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏକବାରେ ଓହ୍ଲା ହୋଇଗଲେ । ସେ କୌଣସି-ମତେ ବୁଝି ଯାଉଥିବା ନୌକା ଛାଡ଼ି ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ସେହି ଓହ୍ଲା ପୋଷାକରେ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ସେହି ଦିନ ରାତିରେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଧରି କାଶ ହେଲା । ମାର୍ଗରେ ଚାଲି ବଜାରରେ ଶୁଆଇ ରଖିଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡକାଇବାକୁ ସେ କିଛି ଔଷଧ ଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ କହିଲେ । ଡାକ୍ତର ମାର୍ଗରେ ଚାଲି କହିଲେ, “ଥଣ୍ଡା ଲାଗିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ରେ ଆଘାତ ଲାଗିଛି ବୋଲି ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା, ବୟସ କମ ନୁହେଁ । ସତରଠି ବର୍ଷ ହୋଇ ଗଲାଣି ।”

ରୋଗ ଗୁରୁତର ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ଅନେକ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ଜର ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ରୋଗମୁକ୍ତ ହେଲେ ଯଦ୍ୟପି କିନ୍ତୁ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ଡାକ୍ତର ଚାଲିଚାଲି କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବାରଣ କରିଦେଲେ । ଘର ଭିତରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଚକଲଗା ଚୌକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।

ସେ ଏପରି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ଅନେକ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସାମାନ୍ୟ କେତେ ପାହୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଚାଲିବାକୁ କଷ୍ଟବୋଧ କରୁଥିଲେ । ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ନେବାପାଇଁ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ନ୍ୟୁୟାର୍କ ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାର୍ଗରେ ଚାଲି ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲର କେତେକ ବର୍ଷ ଘର ଭଡ଼ା ନେଲେ ।

୧୯୧୪ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୧୨ ତାରିଖର ସକାଳ । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ପରିଚ୍ଛାଦନା କହିଲେ; “ମୋତେ ଚଉକରେ ବସାଇ ବାହାର ଦରକୁ ନେଇଯାଅ । ତାହାହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣରେ ଟିକିଏ ଭଲ ଲାଗିପାରେ । ଅନ୍ୟ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା ଆଜି ମୁଁ ବେଶି ଲାଜୁ ଅନୁଭବ କରୁଅଛି । ଟିକିଏ ଶୋଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।” ପରିଚ୍ଛାଦନା ତାଙ୍କ ଦେହ ଉପରେ ଗୋଟିଏ କମ୍ପଲ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଗଲା ।

କେତେକ ମିନିଟ ପରେ ମାର୍ଗରେଟ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ସ୍ବାମୀଙ୍କର ରକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ । ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷର ଦୀପ୍ତି ।

ସେ ଧୀର ସ୍ବରରେ ପଚାରିଲେ, “ଜର୍ଜ, ତେଜି ରହିଛୁ କି ?”

କୌଣସି ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଅଂଷଠି ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟିଜିଫାଉସ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ।

କିଛି ଦିନ ପରେ ଉର୍ଜିନିଆର ଆର୍ଲିଂଟନସ୍ଥିତ ସମାଧିକ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ମୃତ ଦେହ ଯଥାରୂପ ସମାହିତ ହେଲା । ଏହିଠାରେ ଆମେରିକାର କେତେକ ବୀର ସୈନିକ ତଥା କୃତ୍ତି ସନ୍ତାନ ଚରଣଦ୍ବାରା ଶାୟିତ । ସମଗ୍ର ଜାତି ଜର୍ଜଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କଲା ।

ମୃତ୍ୟୁପରେ ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟିଜିଫାଉସ ଜନୈକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉଦ୍ଭାବକ ଓ ଶିଳ୍ପଯୁଗର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକରୂପେ ଇତିହାସରେ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇ ଆସି ଅଛନ୍ତି । ନାନା ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଅଛି । ସେ ଯେଉଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକରେ ତାଙ୍କର ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ପିଟସବର୍ଗର ସ୍ଟେନଲି ପାର୍କରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଏକ ବିରାଟ ସ୍ମୃତିସ୍ତମ୍ଭ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସ୍ମୃତିସ୍ତମ୍ଭର ବ୍ୟୟ ଓୟେଷ୍ଟିଜିଫାଉସ କମ୍ପ୍ୟୁଟରମାନଙ୍କରେ ନିୟୁତ ଷାଠିଏ ହଜାର କର୍ମରାଶିଙ୍କ ସ୍ବେଚ୍ଛାକୃତ ଦାନଦ୍ବାରା ସଂଗୃହୀତ

ହୋଇଥିଲା । ନ୍ୟୁୟାର୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସ୍ରେ ଆମେରିକାର ବିଖ୍ୟାତ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ମର୍ମର ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଅଛି । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସେଥିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି ।

ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହା କହି ଯାଇଅଛନ୍ତି, ତହିଁରୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାର ବାଣୀ ଚିତ୍ତକୋଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ତର ଯାଦୁକର ନିକୋଲ ଟେସଲା କହିଥିଲେ, “ଯେଉଁମାନେ ବିବେକ ସହିତ ଅନ୍ୟର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତ୍ୱକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟର ଉଦ୍ଭାବନକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନ୍ୟାୟପର ଭାବରେ ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି ନଗଣ୍ୟ । ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସ ସେହି ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ।”

ସମୁଲେ ଗମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶ୍ରମିକ ନେତା ଓ ସେ ଆମେରିକାର ଶ୍ରମିକ ଫେଡ଼ରେଶନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା । ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ କହିଥିଲେ, “ଯଦି ମାଲିକମାନେ ନିଜର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କ ଭଳି ସଦୟ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥାଆନ୍ତେ ତେବେ ଆମର ଏହି ଫେଡ଼ରେଶନର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିନା ନାହିଁ ।”

ପରିଶେଷରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁସବୁ କଳ୍ପନା-ପ୍ରବଣ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନବଜାତିର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଶଧରମାନଙ୍କର ଜୀବନଯାତ୍ରା ପଥକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଜର୍ଜ ଓପ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗହାଉସଙ୍କର ଆତ୍ମା ଚରକାଳ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଥିବ ।

ଭରାବନର ଜାଦୁକର : ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟିଂହାଉ

ମୂଳରଚନା : ଆଇ. ଇ. ଲେଭିନ୍

ଅନୁବାଦ : ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ

ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟିଂହାଉଙ୍କ ଯେଉଁସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କାରଖାନାରୁ ନେଇ ବ୍ୟାବହାରିକ ସେତେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଓ ସ୍ୱାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ସବୁର ଉତ୍ତେଜନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣରେ ତାଙ୍କର ଏହି ଜୀବନୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୁସ୍ତକଟିଟି ଲେଖକ ଲେଭିନ୍ ଏହି କର୍ମତତ୍ତ୍ୱର ପୁରୁଷଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ମର୍ମ ବୁଝିପାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଇତିହାସ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାୟର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣାବଳୀ ପରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଛି; କାରଣ ଜର୍ଜ ଓୟେଷ୍ଟିଂହାଉଙ୍କ କାହାଣୀ ହେଉଛି ଆମେରିକାର ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବର ଇତିହାସ ।
